E. K. MYLO.

Urządzenie Lasów

1° Nauka o urządzeniu lasów wskazuje zasady do ułożenia planu, podług którego różne działania gospodarskie w nauce uprawie poznane, mają być ustosunkowane, i ograniczone, i uporządkowane w celu uzyskania z lasów korzyści ile można w największych bez uszczerbku przyszłości i w celu przybliżenia lub doprowadzenia przytem lasów do stanu doskonałego, albo utrzymywania ich w tymże stanie.— Przedmiotem uprawy jest teraźniejsze działania gospodarcze w pojedynczych oddziałach lub drzewostanach — Urządzenie zaś ma na celu cały las, ustosunkowanie działań uprawy tak, aby obecnie był pobierany dochód materyalny odpowiedni zamożności lasów a przytem przyszłym pokoleniom nie była odebrana możność uzyskania z nich dochodu podobnego obecnemu.—

Gdyby np. las mający 1000 mrg. obszerności składał się z drzewostanów rębnych na 800 mrg a z młodzieży na 200 mrg. był zagospodarowany jedynie podług przepisów uprawy zniknęłyby w krótkim czasie rębne drzewostany przez odmłodzenie, a potem przez długi szereg lat dochód drzewny odpowiedni obszerności lasu nie mógłby być pobierany, co nie odpowiada potrzebie, która co do drzewa co rok się wraca jednostajnie, albo podług okoliczności zwiększonej i zmniejszonej ilości.— Urządzenie zatem ma wskazać zasady i sposoby zagospodarowania lasów aby tej potrzebie co rok i ciągle zadosyć uczynić mogły.—

2° Zamiarem urządzenia jest zarazem przez wskazanie pewnego planu usunąć z działań i zarządzeń gospodarskich wszelką niepewność, czyli ustanowić pewne reguły, podług których lasy mają być zagospodarowane w szczególności dla

lasów rządowych jest nader ważnym przedmiotem. —

3. Wszelako jest pierwsze celem urządzenia wskazać przy pomocy oszacowania wielkości użytku drzewnego w pewnym przeciągu czasu pobierać się mającego. —

2 4. Las doskonały jaki urządzenie ma za miarę celu, składa się z gatunków drzewnych odpowiednich miejscowości, które rosną w dobrem zwarciu i co do wieku są stopniowane od najmłodszego do najstarszego, tak że każdego wieku znajduje się równa ilość drzewostanów, a to w stosownej łączności i w stosunku odpowiednim potrzebie i na ile sprawy i ochrony lasów poznanej. —

5. Działania przy urządzeniu lasów są: 1° pomiar. 2° Ograniczenie — 3. Wybór systematu urządzenia. 4. Wybór rodzaju gospodarstwa. 5. Podział lasu na leśnictwa, straże, obręby i oddziały. 6. wybór kolei rębnej. — 7 Podział kolei na periody (okresy). — 8 Szczegółowe opisanie lasu i uformowanie podziałów. 9 Podział obrębów na okręgi gospodarcze i poręby. — 10° Ułożenie ogólnego planu gospodarczego. 11. Ułożenie szczegółowego planu gospodarczego. 12 opisanie ogólne. 13 Układ planu gospodarczego. —

I. Pomiar. —

6. Pomiar uskuteczniony być powinien podług zasad miernictwa, które jest przedmiotem osobnej nauki. —

3 7. Najstosowniej jest pomierzyć lasy razem z dobrami do których należą, i sporządzenie mappy lasu tak jak to dzieje się co do map Ekonomicznych na podziałkę 5000 t.j. 50 prętów na 1 cal. — Mappa na takiej skali jest potrzebna do dokładnego obrachowania powierzchni, obrazu granic i do wszystkich czynności separacyi, zamiany — podziału etc. —

8. Mappa musi bydź zupełnie podobną do gruntu który ma wyobrażać, i obejmować wszelkie stałe szczegóły nieruchome i zmianie nie ulegające na gruncie znajdujące się jako to: 1° Granice zewnętrzne z obcemi dobrami, z wykazaniem znaków granicznych, jaki znajdują się na gruncie. Jeżeli granica jest sporna, sam Geometra bez oddzielnego na to upoważnienia zgodzenia się stron interessowanych, lub wyroku sądowego nie może mierzyć i oznaczyć na mappie linie pretensyjne obydwóch stron. — 2° Daley powinna mappa wykazać oddzielnie przestrzenie leśne, a oddzielnie przestrzenie wyjęte z gospodarstwa ekonomicznego, z wyrażeniem liniami które te dwa gospodarstwa na gruncie rozdzielają, z nazwami takiemiż jakie są teraz za potoczne. — 3° Co do przestrzeni leśnych mappa powinna wykazać różne granice służebności, jako to: paszy, ściółki, wolnego wyrębu, zbiórki liści i posuszu, polowania etc.: istniejący podział administracyjny i gospodarczy uroczyska, oddziały, osady leśne i inne przedmioty porządku leśnego i łowiectwa. — 4. Wszelkie drogi, wygony i inne przestrzenie nieużyteczne do produkcyi drzewnej. — 5. Wody, źródła, bieg strumieni i rzek z oddzielnem wyrażeniem zwyczajnych zalewów, z brzegami, i składami drzewa przy nich znajdującemi się, parowy wąwozy i rowy, kanały, stawy, jeziora z szluzami i upustami, błota i bagna z oznaczeniem grzbietów tychże pochyłości przestrzeni, ukazujące różnice gruntu jako to wydmy przestrzenie skaliste nie zdatne do uprawy. — 6. Wszelkie budowle — zakłady przemysłowe w lesie znajdujące się z ogrodami etc. do nich należącemi jako to: smolarnie, dziegciarnie, potażarnie, cegielnie, wapielnie, tartaki, kopalnie, huty i wszelkie inne gospodarstwa leśnego interessować mogące chociażby nie w samym lesie znajdowały się. — 7. Co do drzewostanów można by żądać od Geometry chociażby ten

niepotrzebować znajomości leśnych, aby oznaczyć na map-
pie przestrzenie zarosłe drzewem liściowem, drzewem iglastem
lub pomieszanem drzewostanem, halizny, gołoborza, wypaleniska,
zręby i poręby w ostatnich latach wykonane. — Przestrzenie zarosłe
młodzieżą i starodrzewem; jednak gdy mappa oryginalna o któ-
rej tu mowa jest kosztowną, i służyć powinna za inwentarz do
gruntu przywiązany — należy wystrzegać się oznaczać na niej
przedmioty, które same z natury swojej łatwo zmieniają się,
aby z czasem nie stała się sama z siebie niepodobna do gruntu.
Z tej uwagi stosowniej jest naznaczyć na niej tylko przedmioty
które same nie zmieniają się, jak to ma miejsce co do wieku
gatunku drzewa, zrębów etc. — Przedmioty które nie zmieniają
się, są między innemi linie podzielające lasy na obręby
oddziały, jednak te dopiero wtenczas mogą być na mappie
skreślone na gruncie stale wyprowadzone zostały. — 8. Wszy-
st[ki]e na mappie znajdować się powinny punkta stałe, któ-
re Geometrze służą za związek i podstawę pomiaru, oraz ta-
kie które znajdują się na gruncie i mogą służyć za punkta sta-
łe potrzebne w przyszłości do czynienia domiarów, jako to: krzy-
że, figury, słupy, wieże, wiatraki itp. — 9. Podziałka, linia
południowa, igły magnesowej, opisanie znaków i kolorów. —

9. Do mappy sporządzony być winien rejestr pomiarowy szcze-
gółowy, jak to nauka mierniczwa wskazuje, i ten powinien wyka-
zywać oddzielnie i szczegółowo wszelkie przestrzenie do gospodar-
stwa leśnego należące z rozróżnieniem nieużytków czyli prze-
strzeni do uprawy leśnej niezdatnych lub do niej zająć się niemo-
gących jako wodą zalanych, pod drogami, wygonami, urwiskami
kamieniołomami, skałami, kopalniami etc. będących. —

10. Pomiar za użyteczny poczytać można gdy uchybienia nie
przechodzą w długości $\frac{2}{1000}$ części a w powierzchni $\frac{4}{1000}$ części. —

Mappa za nieużyteczną uważa się:

1° Gdy stosunek mappy do gruntu w różnych częściach jest zbyt różny;

2° Gdy mappa jest zbyt uszkodzoną i podartą. —

11. Do samego użytku urządzenia lasów, oszacowania i zagospodarowania tychże należy z powyższej oryginalnej mappy sporządzać oddzielne kopije czyli redukcyje, które jest dostatecznie sporządzić na skale 4 razy mniejszej od powyższej czyli 200 prętów na cal t.j. na $\frac{1}{20000}$ części. — Na tych mappach powinny być oznaczone prócz powyższych szczegółów jeszcze wszelkie inne jakie przy urządzeniu, szacowaniu i zagospodarowaniu są potrzebne, jako to: różnice w drzewostanach co do gatunku, wieku i zwarcia, oraz różnice co do dobroci i zdolności produkcyjnej gruntu. — Jeżeli zachodzi potrzeba wykazać przedmioty takowe z wszelką dokładnością, należy sporządzić oddzielne mappy wykazujące podziały co do dobroci gruntu, a wreszcie oddzielne mappy nie są potrzebne, gdzie położenie lasów nie zbacza wiele od równego położenia jak to w naszym kraju zwykle ma miejsce. — Zasady do utworzenia podziałów w niestałych drzewostanach i w gruncie później w swoim miejscu wykładane będą. — Nadmienia się tylko że jeżeli urządzający lasy nie wykonywa zarazem pomiaru, powinien podziały te na gruncie oznaczyć, aby takowe mógł Geometra wymierzyć i wnieść na mappę. —

III. Obgraniczenie

12. Obgraniczyć należy lasy:

1° Od dóbr obcych;

2° Od przestrzeni poświęconych rolnictwu w dobrach tej samej własności co i lasy. —

13. Zasady do obgraniczenia od dóbr obcych wskazuje prawo sp

prawo o normalnem rozgraniczeniu z d. 14/26 Kwietnia 1818 r.
w Tom 4 D. Praw które wszakże nie weszło w wykonanie. –

10

14. Spory mogą być rozstrzygnięte: albo przez dobrowolną ugodę albo przez proces sądowy. –
Pod zagospodarowanie leśne tylko te przestrzenie mogą być pociągnięte które są w posiadaniu tego samego właściciela, którego należą lasy urządzić się mające. – Jakkolwiek spory graniczne i niepewności granic obwodów są przeszkodą w urządzaniu lasów – jednak jeżeli usunięcie tychże przeszkód wymaga długiego czasu, nie wypada dla niepewności granicy zaniechać tego urządzenia; – gdy późniejsze zmiany w granicy po ukończeniu sporu albo są tak małe że nie mają szkodliwego wpływu na zaprowadzony porządek, albo porządek może być do zaszłych zmian – zaprowadzony. –

15. Do rozstrzygnięcia służebności wrębu i pastwiska podaje zarady prawo z d. 16/28 Czerwca 830 r. T. 13. D. P. stronn: 121 o którym była mowa w kursie ochrony i policyi leśnej. –

11

16. Granice krzywe sprostowane być mogą przez zamianę albo równej przestrzeni, albo równej wartości – Jeżeli dobroć gruntu zamienić się mającego nie jest równa, i nadto wartość drzewa na nim znajdującego się jest różna nie można się zamienić bez straty na równe przestrzenie – lecz należy zamianę do skutku doprowadzić, oceniając wartość zamienić się mającego gruntu. –

12

17. Ustalenie granic powinno być wykonywane, za ugodą stron z sobą graniczących lub drogą sądową. W braku naturalnych granic jakiemi są: rzeki, strugi, smugi, doliny, wąwozy, grzbiety gór etc wyprowadza się od jednego do drugiego załamka granicy prostą linie – Na każdym załamku oraz na liniach prostych w odległości 50 pręt: robią się znaki graniczne przez postawienie kamieni ociosanych lub jak u nas zwyczajnie się dzieje przez wkopanie kopców. – Opisanie granic z mappą graniczną potwierdzone

przez strony interessowane przed Regentem zachowuje się do Akt Hypotecznych właściwych Dóbr. – Kopce i znaki granicznie należy od czasu do czasu wspólnie odnawiać jak o tem obszerniej w kursie ochrony i policyi jest mowa. –

18. Przy separacyi czyli rozdzielaniu lasów od przestrzeni rolnictwu poświęconych, rozważyć potrzeba:
1º Czyli jakie części oddać należy rolnictwu. –
2º Czyli i jakie części rolnicze zająć należy do gospod: leśnego. –
3º W jakiej figurze dopełnić ograniczenie.
4º W jaki sposób zapewnić trwałość ograniczenia. –

19. Nie ma jednostajnego stosunku między powierzchnią leśną a rolną, który wszędzie mógłby być zachowany, i okazał się trafnym – lecz ten zależy od wielu miejscowych okoliczności jako to; a) Od zdatności czyli dobroci posiadanego gruntu leśnego, gdzie pod lasem znajdują się tylko same lekkie piaszczyste grunta, albo przykre góry, do uprawy rolnej niezdatne, wcale nie można pomyśleć o obróceniu tychże lub części onychże pod uprawę rolną. – A zatem ten stosunek między lasem a rolą musi być inny aniżeli tam gdzie grunt jest tak dobry, iż dozwala dowolnego używania. – Przy osądzeniu zdatności gruntu leśnego do rolnictwa nie trzeba brać miary ze zbiorów otrzymujących się z nowin, bo te zwykle utracają swoją żyzność skoro zginie warstwa ziemi roślinnej w lesie nagromadzonej. – b). Od większego lub mniejszego zaludnienia – Bo gdzie nie ma ludzi którzy by mogli większą nad dotychczasową przestrzeń roli uprawiać nie byłoby potrzeby narzucać im większą przestrzeń nad posiadaną. – Nie należy oddać las lub część onego do rolnictwa, jeżeli rolnicy nie potrzebują koniecznie powiększenia roli. – c). Od braku lub istnienia surrogatów drzewo zastępujących. – Gdzie nie mają torfu, ani węgla kamiennego, tam do zaspokojenia potrzeb opałowych potrzeba większą przestrzeń utrzymywać pod lasem, aniżeli

tam gdzie potrzeby opału są lub mogą być opędzone temi surroga-
tami. — Dopóki nie ma zwyczaju stawiać budowle murowa-
ne, albo gdzie brakuje kamieni, gliny, wapna do murowania — po-
trzeba utrzymywać do zaspokojenia potrzeb drzewa budowlo-
wego większy las, aniżeli tam gdzie budowle bywają murowane. —
d). Od użytków jakie z lasu mają być osiągnięte — Gdzie jest
sposobność używać płody leśne zbywające od potrzeb miejscowej
ludności, do jakiej korzystnej fabryki, tam utrzymywanie lasu
na większej przestrzeni, aniżeli w innych miejscach może być
nierównie korzystniejsze, aniżeli obrócenie jej do rolnictwa. —
Bywają i takie wypadki w których Rząd dla pomnożenia bo-
gactwa krajowego utrzymuje za pośrednictwem lasów fabryki —
chociaż te pieniężnych korzyści bezpośrednio Kassie Skarbowej
nie przynoszą. — Gdzie jest sposobność spławić drzewo w inne
bezleśne okolice — utrzymywać należy lasy na największych
przestrzeniach, aniżeli tam gdzie produkowane drzewo nie zno-
szące dalekiego lądowego transportu w bliskości lasu musi być
zużyte. — e). Od położenia kraju w ostrym lub łagodnym kli-
macie. Gdzie zima dłuższa i ostrzejsza potrzeba więcej opału a
tem samem większe utrzymywać lasy, aniżeli w krajach południo-
wych łagodny klimat mających. — Nawet do ochrony roślinno-
ści rolniczej i leśnej, potrzeba w ostrym klimacie większe utrzy-
mywać przestrzenie pod lasem — czego w łagodnym klimacie nie
zachodzi potrzeba. — Z tej zatem uwagi nie należy brać wzoru ze
stosunku lasu do roli w obcych stronach lub krajach lecz należy za-
chowywać jaki we własnym kraju okaże się być odpowiednim. —
f). Od sposobności lub niemożności sprowadzenia drzewa po-
trzebnego z innych okolic lub krajów. — Kto posiada las na grun-
(do roli zdatnym, w bliskości obcych obszernych lasów na gruncie)
cie piaszczystym lub gorzystym do roli niezdatnym — tak że mo-
że być pewnym iż zawsze z nich za małe pieniądze swe potrzeby
drzewne może zaspokoić — ten może z korzyścią zamienić własny las

narrolą. – Gdzie rzekami spławnemi z wielkich chociaż odległych obszarów leśnych, potrzebne drzewo bywa dostarczane i za mniejsze pieniądze, aniżeli można mieć z obrócenia własnego lasu do rolnictwa – tam zmniejszenie lasu zawsze może być korzystne. – Gdzie zaś nie ma sposobności i zupełnej pewności zaspokojenia potrzeb drzewnych z obcych lasów – tam lasy własne muszą być utrzymywane, chociażby na pszennym gruncie jeżeli gorszego nie ma. –

20. Wielu z autorów dzieł leśnych podaje środek wynalezienia 14.
stosownej dla całego kraju lub pojedynczych okolic przestrzeni leśnej, przez obliczenie rodzajów i ilości obecnych i przyszłych potrzeb drzewnych, oraz massy drzewnej, jaką lasy istniejące przy należnem zagospodarowaniu dostarczać mogą, i porównanie tych wypadków, z którego ma się okazać czy lasu jest za wiele, za mało lub prawie tyle, ile go potrzeba. – Środek ten na pozór bardzo prosty, w praktyce jednak nie jest do wykonania i do żadnego wyjściowego rezultatu nie doprowadza, ani dla całego kraju, całych okolic, ani dla pojedynczych nawet dóbr: bo 1° Środek ten wypuszcza z uwagi zdolność produkcyjną gruntu – Gdyby np. było wynalezione, że w pewnych dobrach jest lasu za nadto 1000 morg. a wszystkie lasy istniejące znajdują się na gruncie bezwarunkowo leśnym tj. takim na którym rośliny rolnicze nie udają się – wiadomość o zbyteczności 1000 morg lasu na nic by się nie zdała – a gdyby przeciwnie wynaleziono że brakuje 1000 morg lasu również ta wiadomość bezużyteczną się staje, bo kto brakujące drzewo może zastąpić przez surrogaty – zaprowadzenie oszczędności w potrzebach drzewnych, lub sprowadzenie drzewa z obcych lasów nie mógłby bez straty znacznej 1000 morg; użytecznych pól zapuścić i zasiać lasem. – 2° Obliczenie potrzeb drzewnych nie jest podobne – bo ilość drzewa bez której cała ludność

kraju, w jednej Gubernii albo Obwodzie, albo w jednym mieście,
w jednej wsi lub familii obejść się nie może, i która na własnym
gruncie budowaną być musi, zależy od wielu okoliczności, które
pod rachunek podciągnąć nie można. Zastanówmy się raz nad
ilością drzewa bez której jedna familia włościańska obejść się
nie może. – Włościanin mieszkający między lasami z których
za małą opłatą lub bez płaty nie może sobie do opału przynieść
tyle drzewa ile mu się podoba, nie równie więcej potrzebuje drze-
wa już do samego opału, aniżeli włościanin mieszkający w za-
polach. – Włościanin mieszkający w lasach jest przyzwyczajony
do ciągłego palenia zimą i latem na kominie i w kuchni – piece
ogromne potrzebują od razu furę drzewa do rozgrzania się – każda
familia ma oddzielny piec do pieczenia chleba, i nie można jej tego
z urzędu zabronić, bo dopóki ma drzewo, które w lesie blisko im
bez użytku by pogniło, gdyby zakazano go brać, marnotraw-
stwo takowego nie jest szkodliwe – a gdyby kto włościanina
mieszkającego w lesie chciał przymusić, iżby nie więcej uży-
wał drzewa, aniżeli włościanin w zapolu – on uważałby to
nie bez racyi za dziwactwo lub prześladowanie, chociaż wło-
ścianin w zapolu może tylko $\frac{1}{4}$ części tego drzewa używa i przy-
tem lepiej i wygodniej żyje niż ten, który w lasach mieszka i w
zbytku w drzewa opływa. – Jeszcze większa różnica zachodzi co
do drzewa budowlanego, mianowicie co do ilości która jest po-
trzebowaną w lasach bez który włościanin w zapolu wygodnie o-
być się może, a chcąc obliczyć potrzeby konieczne wypadałoby
ustanowić; czyli i które budowle mają być stawiane z drzewa
czy parkany i płoty mają być z kamienia lub z drzewa – to samo
co do podłogi w stajniach, oborach, na podwórzach etc. Co do
tych wszystkich przedmiotów tyle zachodzi wątpliwości, że do
pewnego rezultatu aż do obrachowania konieczne potrzebnej

łości drzewa dojść nie można – a to samo ma miejsce co do drzewa na sprzęty gospodarskie i domowe. Już z tego co tu powiedziano o potrzebach jedney familii włościańskiey, łatwo pojmujemy trudności zachodzące w oznaczaniu ilości drzewa dla całey wsi i dla wszystkich wsi w Guberniji jedney albo w całym kraju. Też same i większe jeszcze trudności zachodzą co do mieszkańców wieyskich i wyższego stanu, bo tu chce i powinien każdy podług swojey zamożności wygodniejszy i w rozległszych lokalach mieszkać. – Jeszcze większe trudności zachodzi w ustanowieniu wiek drzewa chodować należy, dla różnego rodzaju rękodzielni i fabryk. Gdyby zaś kto chciał obrachować i wyśledzić ilość drzewa, jaka obecnie i corocznie jest potrzebowaną w kraju i podług tego ustanowić obszerność gruntu pod lasem utrzymywać się mającą, ten by bardzo błędnie postępował – bo jak z jedney strony nie można zaprzeczyć, iż w użyciu drzewa jeszcze wielka oszczędność może być zaprowadzoną bez narażenia mieszkańców na niewygodność ugotowania pokarmów, stawiania budowli etc. tak z drugiey strony wypadałoby mieć wzgląd na to, że ludność a z nią potrzeby drzewne w przyszłości mogą się zwiększyć – że jeszcze nowe te fabryki drzewo konsumujących, mogą być wzniesione z korzyścią dla kraju. – 3. Gdyby pomimo tego wszystkiego co dopiero powiedziano, o trudnościach w wynalezieniu ilości drzewa corok potrzebney a na własnym gruncie produkować się mającey, ilość ta była wynalezioną, natrafia się jeszcze na trudności ustosunkowania do tey ilości obszerności lasów na którey to ma być produkowaną. Jakkolwiek nie można zaprzeczyć, – że nasze lasy biorąc w ogólności w całym kraju drugie tyle drzewa przy lepszey uprawie niż dotąd mogą produkować – jednak ta uwaga nie jest dostateczną, i na niey fundować się nie można – bo nie jest wiadomo – czy i w jakim stopniu ta lepsza uprawa zaprowadzoną będzie lub nie;

15

a wreszcie gdyby nawet była wynalezioną potrzebna obszer-
ność lasów dla całego kraju, to by jeszcze należało ustanowić
gdzie i w jakim podziale po kraju to ma być pod lasem u-
trzymywaną, bo np. zbytek lasów w Obw. Opoczyńskim
i Augustowskim nie może być zkompensowany z brakiem
lasów w obwodzie Mazowieckim i Kujawskim – a w innych zno-
wu położeniach nad rzekami spławnemi zbytek drzewa w je-
dnej okolicy tak ma wpływ na inne chociaż odległe okolice iż
w nich korzystnem jest mniej lasów chodować. –

15. 21. Z tych zatem i wielu innych trudności w finalnem ustanowieniu
powierzchni leśnej, dla kraju całego lub tylko jednej okolicy po-
trzebnej i korzystnej, wypada obrać inną drogę celem dojścia do za-
mierzonego celu t. j. do odpowiedniego stosunku między powierz-
chnią leśną a rolną – w którym każda część gruntu podług miej-
scowych okoliczności i stosunków, największą ile można oczągo
korzyść przynosi – w tym celu należy przedewszystkiem uważać
jak już wyżej powiedziano na zdatność gruntu. – i tak: grunt
bezwarunkowo leśny czyli na którym rośliny rolnicze udają
się musi pod każdym względem być utrzymywany pod lasem.
Innego zaś lepszego do rolnictwa zdatnego gruntu utrzymy-
wać pod lasem warunkowo tylko może być korzystnem ††

16. a.– Gdzie cena płodów leśnych tak jest wielka że otrzymana
z lasu korzyść przewyższa lub też tylko wyrówna dochodom
jakieby po obróceniu tego gruntu do rolnictwa oczekiwane
być mogły. –

b.– Gdzie zachodzi trudność w wygodobywaniu lasu i zamienia-
niu go na rolę lub łąkę – gdzie brakuje rąk do większej pra-
cy jaką uprawa rolna w porównaniu z leśną wymaga –
albo kapitałów do zaprowadzenia większych budowli i inwentar-
za, tam do czasu grunt chociaż zdatny do rolnictwa musi być
utrzymywanym pod lasem, i taki grunt nazywany warunkowo
leśnym.

leśnym. —

22. Czy las na gruncie warunkowo leśnym jest za wielki lub za mały poznaje się:

1° Z porównania ilości drzewa do zbycia mianej, z ilością żądaną. Gdzie drzewo jakie różne użycia dostarczają, i w wielkich masach zalega w lesie bez odbytu, można sądzić że las zbytecznie jest obszerny i z korzyścią może być zmniejszonym, a przeciwnie gdzie drzewo co rok w lasach dobrze zagospodarowane do cięcia przypadające nie wystarcza do zaspokojenia wszystkich żądających drzewa jest to znakiem, że las nie jest za nadto wielki. — 2°. — Z zupełnego i doskonałego używania płodów leśnych, gdzie się postrzega że karpina i drobne korzenie ściętych drzew oraz drobne suche gałęzie i opadłe wszystkie starannie są wyszukane i wybierane do opału, można również sądzić że las nie jest zbytecznie wielki — jak przeciwnie że tam musi być za nadto obszerny, gdzie nie tylko karpina lecz nadto powały i inne drzewo grube zostawione jest [illegible] bez użytku w lesie. — 3° Z używania lub nieużywania surrogatów drzewo zastępujących — Gdzie obszerne są bagna torfowe a jednak mieszkańcy z tych nie korzystają — łatwiej i dogodniej potrzeby swoje opałowe drzewem zaspokajają — gdzie pomimo łatwości murowania jeszcze wszystkie budowle z drzewa stawiają, nie tam sądzić można, że las bez szkodliwych skutków może być zmniejszonym. — 4. Z wywozu drzewa w inne kraje i okolice. Również można sądzić że lasy są większe nad potrzeby miejscowe, jak przeciwnie z praktykowanego sprowadzania drzewa z innych krajów i okolic. — 5. Jednym z najpewniejszych znaków, zbytku lub niezbytku przestrzeni lasów jest cena drzewa, jaka w nieograniczonej konkurencji dla kupna i przedaży drzewa utrzymuje się. Gdzie sążeń drzewa przedaje się każdego czasu i ciągle za Zł 1 — tam z pewnością sądzić można że las stosunkowo jest większy

aniżeli tam gdzie sążeń drzewa taniej jak Zp 10 dostać nie moż-
zna. — 6. Czy las na gruncie warunkowo leśnym może być z ko-
korzyścią zmniejszony i z niego przestrzeń rolnicza może być p-
większona — Osądzić należy przedewszystkiem z porównania
dochodu lasów, z dochodem z przestrzeni rolniczej otrzymanym na
równym gruncie. — Jeżeli np. na morgu lasu sosnowego, produk-
je się rocznie 1 sążeń drzewa który za Zp 10 może być sprzeda-
ny — a obrócenie tego gruntu leśnego do rolnictwa nie może
nastąpić inaczej jak przez oddanie go rolnikom za czynsz wy-
noszący tylko w tej okolicy Zp 5 z morga podobnego gruntu, z
takiego zmniejszania lasu widoczna by wypływała strata a
korzyść tylko w takim razie gdyby czynsz z roli otrzymać się m-
gący wynosił więcej w obecnym przypadku nad Zp 10 z morga. —
7. Również że stanu uprawy lasów można osądzić czy lasu jest
za wiele lub nie. — Gdzie od dawna potrzeba doprowadziła właś-
cicieli lasów do ścisłego ich zagospodarowania i staranniej uprawy
osądzić można, że te nie są zbyteczne, gdzie zaś żaden z właścicie-
li lasów nie uczuł jeszcze potrzeby staranniejszej uprawy tychże
pochodzi to zwyczajnie stąd że lasy zbyteczne są obszerne. — 8. Wre-
szcie i z marnotrawstwa drzewa w tym celu można brać m-
rę — Gdzie bowiem się widzi, że wszystkie ogrodzenia w polach
są zrobione z grubego drzewa — gdzie podwórza, drogi i ścież-
ki są wykładane klocami — budowle niejako podmurowane,
i inne marnotrawstwa drzewa są dostrzeżone, z pewnością o-
sądzić można że tam drzewa i lasu musi się znajdować do
zbytku — i przeciwnie — gdzie mieszkańcy zachowują widoczną
oszczędność w użyciu drzewa, przyjąć można, że nie ma la-
su do zbytku. —

18 23. Po rozebraniu od czego w każdej odmiennej miejscowości za-
leży przeznaczenie gruntu posiadanego, co wpływa na utrzy-
manie lasu na gruncie do rolnictwa zdatnym czyli warunkow-

leśnym — i wreszcie z czego możemy poznać istniejący zbytek
lub brak lasu: — przystępujemy do wykonania ograniczenia
pól i łąk w dobrach włośnych od lasu — czyli do zasad separacyi
leśnej:

1º Zmniejszać należy zbyteczną powierzchnią lasu tylko
częściowo, dopóki po samym skutku zmniejszenia, nie doj-
dzie do trafnego stosunku między przestrzenią leśną a rolną —
Nie można od razu połowę, obszernego lasu obrócić do rolnictwa
chociaż w dzisiejszych okolicznościach zdawałoby się rzecz ta poło-
wa jest zbyteczną — bo po osiedleniu na wydobytej części
lasu więcej rolników czyli ludności — potrzeby drzewne zwię-
kszają się, a dochód drzewny z reszty lasu otrzymujący się
zmniejsza się, a tem samem zmienia się stosunek, jaki po-
przednio za korzystny mógł być uznany; — Pewniej zatem
postępuje się i zbliża do zamierzonego celu skoro się wszystko
mniejszemi cząstkami zmniejsza las zbytecznie wielki. —

2º Nie przeznaczać do wytrzebku ekonomicznego gruntu na ro-
la, lub także nie zdatnego, lub na ten cel obrócić się nie mogące-
go: — nie przeznaczać do ogołocenia z drzewa zwiewnych piasków
ani wierzchołków gór, któreby przez to swoję zdolność pro-
dukcyjną utracić mogły — nie dosyć w tym względzie mo-
żna być ostrożnym — gdy mamy w naszym kraju w wielu
miejscach przed oczami szkodliwe skutki, wypływające
z osadzenia kolonistów na lekkim piaszczystym gruncie, z
lasów wydobytym, który po kilku latach utracił zupełnie
początkową swoję żyzność, — a teraz zamienił się na wydmę. —
Mamy oraz w naszym kraju takie góry, które nie bacznie
z drzewostanów zostały ogołocone — a przez to utraciły swoję
zdolność produkcyjną, — dając nam naukę, abyśmy nie prę-
dzej wycinali z nich drzewa aż pod ich ochroną inne powstaną. —

<u>Uwaga</u> Jakkolwiek już wyżej pokazaliśmy, że pewny

stosunek między lasem a rolą z domniemanych potrzeb drze-
wnych wyrachowany nie ma żadnej wartości do praktycznego uży-
tku, jednak z ogólnej uwagi, że w naszym kraju dobra ziemskie
mające znacznie mniej lub więcej lasu nad 1/4 części swej obszerno-
ści, stosunkowo mniejszą mają wartość i mniej są pokupne
niżeli dobra które posiadają na każdych 100 włókach obszerno-
ści swojej około 25 włók lasu rządnie zagospodarowanego, sądzić
można że taki stosunek dla naszego klimatu i naszych po-
trzeb domowych jest najdoskonalszy – i z tej uwagi Rząd po-
stanowił w swoich dobrach nie zmniejszać obszerności lasu gdy
ta nie wynosi więcej nad 1/4 części ogólnej obszerności dóbr. 3. Je-
żeli zmniejszenie lasu uznane zostało jako potrzebne lub ko-
rzystne – należy najprzód obracać do użytku ekonomicznego
grunt do tego celu najzdatniejszy – bo taki grunt z podobnej
zamiany największe korzyści przynosi – a z gruntu rów-
dobrego należy najprzód lasy obrócić do użytku ekonomicznego,
który wymaga najmniej kosztów, karczunku, osuszenia
i t.p.. Jeżeli zaś nowo wydobyć się mający grunt ma być
użyty przez folwarki, wsie lub osady już istniejące należy
dla nich przeznaczyć grunt tylko dogodnie położony, bo u-
prawa rolna wymaga częstej obecności rolnika – wiele
zwózki nawozu i zbiorów, tak dalece, że skoro rola od mie-
szkania rolnika o pół mili już odległa zbyt wiele czasu
i daremnej pracy wymaga uprawa – gdy tymczasem las
o 1/2 mili od mieszkańców odległy przez nich może być użytko-
wany i uprawiany – i z tego względu należy separacyą lasu
od przestrzeni rolniczej ile to zdatność gruntów dozwala tak wy-
konać, aby pola znajdowały się najbliżej i naokoło mieszk-
ań, las zaś przy zewnętrznych granicach dóbr lub w środku mię-
dzy wsiami. – 4. Drzewostany obiecujące utrzymać po-

lasem do pewnego czasu. – Gdyby część lasu podług dobroci
gruntu, swego położenia etc. należało obrócić do rolnictwa
a ta część była zarośnięta drzewostanem dobrze zwartym wa-
le jeszcze niezbyt cienkich drzew składającym się które w tej
okolicy nie mają odbytu – Gdzie tylko drzewo o kilka cali grubsze
ma pokup korzystny, i w takim razie może być odłożyć wycię-
cie tej części lasu, do czasu aż drzewo nabierze większej grubości
i wartości, a przynajmniej przed każdym wycięciem lasu, należy
nadtem dokładnie zastanawiać się: czy dalsze zostawienie tego
lasu nie zapewnia większych korzyści aniżeli bezzwłoczne wycięcie. –
5. Tyle tylko oddawać na wycinanie lasu, ile jest rąk i środków do bez-
zwłocznej zamiany lasu na pole[illegible]. –
Dopóki nie mamy rąk i środków do wykarczowania lasu i zamiany
rolnej przestrzeni nowo z lasu wydobytej, przestrzeń ta najlepiej
pod drzewostanem jest zachowywana – Bo przez zawczesne wycię-
cie lasu i późne wykarczowanie go, utraca się nie tylko produk-
cya drzewna – lecz nadto co gorsza utraca się na urodzajności grun-
tu, już to zostawionego nawet nie przez długi szereg lat – bo przez
zbyteczny przystęp światła i słońca ginie warstwa ziemi ro-
ślinnej, która pod drzewostanem uformowała się. – Prawdziwości
tego prawidła mamy w naszym kraju wiele smutnych doświad-
czeń, które nam dały naukę: że pod żadnym względem nie nale-
ży ogołocić gruntu z drzewostanu do wszelkiego ekonomicznego prze-
znaczony wcześniej, aż dopiero wtenczas, kiedy zaraz po wycięciu
może być wykarczowany i przez rolnika sprawiany. § 6. Zba-
dać czy opłaci się oddzielnie drzewo, a oddzielnie pozyskać się do-
chód z gruntu, a zatem o ile kolonizacya jest korzystną. –
Już wiele w naszym kraju wypadków że kolonistom odda-
no część lasu do wykarczowania, za co obowiązali się opłacać
czynsz roczny – a drzewo znajdujące się zostawiono im do zużycia

bezpłatnie, albo za opłatą ryczałtową podług ugody, później
jednak w wielu przypadkach okazało się, że koloniści osiedle-
ni tak dla korzystania z gruntu leśnego wykarczować każą-
mającego jak bardziej z drzewostanu nabytego, który wycinają,
je wyrabiają i wywożą na targi — a potem jak już nie ma drze-
wa do sprzedania, opuszczają nadany im grunt i spustoszo-
ny zostawiają go właścicielowi, który w braku innych kolo-
nistów którzy by ten grunt chcieli wykarczować — uprawiać
i czynsz opłacać — zmuszony jest zapuścić go lasem — potrze-
ba zatem w tym względzie bardzo być ostrożnym, i nie inaczej od-
dać grunt leśny do wykarczowania jak tylko jeżeli wartość drze-
wa oddzielnie, a dochód z gruntu oddzielnie uzyska się. —

7. Oddawać las do użytku ekonomicznego w figurze kształtnej
dogodnej obu gospodarstwom — wyprowadzając granice ile można
w liniach prostych, długich lub naturalnych. Zawsze jednak głó-
wną regułą jest oddawać do użytku ekonomicznego tylko
grunt zdatny do tego celu, a nie np dla miłości kształtnej fig-
ury na mapie lub długiej linii separacyjnej przeznaczyć
piaszczysty lub inny grunt niezdatny do użytku ekonomicznego.

8. Lasy ile można łączne być powinny — i nie należy odstawiać od-
kryte na wpływ szkodliwych wiatrów. —

Drobne rozczłonkowanie lasu nie jest dogodne ani dla rolnictwa
ni dla gospodarstwa leśnego. — Takie drobne oddziały leśne są
trudne do dozorowania i do ochrony od napadów defraudantów
i bydła — szkodzą roślinom rolniczym przez zbyteczne zacienie-
nie i z tych uwag należy unikać drobnego rozczłonkowania la-
sów, lecz starać się aby lasy ile okoliczności dozwalają, zaj-
mowały łączne przestrzenie leśne połączone są z wielu
ważnemi niedogodnościami. Gdyby np las łączny zajmo-
wał 100,000 mórg który podług zasady, że do 3ch morgów
rolnego gruntu potrzeba 1go morga lasu — powinien by

zaspokoić potrzeby mieszkańców na 300000 m. lub 30 mi:
lach kwadratowych, w takim razie przystęp do lasu dla wię-
kszej części tychże mieszkańców, nader byłby trudny, – większa
część drzewa musiała by być wożona do mieszkań przeszło o 6
mil odległych od niego co by wymagało wiele kosztów i pracy,
które mogą być oszczędzone kiedy te 100000 m. lasu po całej
przestrzeni 30 mil kw. są rozrzucone w pojedynczych oddziałach
mających od 200 morg do 2000 m. obszerności, – wiele drzewa szcze-
gólniej opałowego drobnego w tak wielkim lesie, musi pozostać
bez użytku, bo nie wynosi kosztów transportu, i tak samo ma
się rzecz co do wszystkich ubocznych płodów leśnych, a szczegól-
niej paszy leśnej z której zwyczajnie tylko ci mieszkańcy
korzystać mogą, których grunta dotykają do lasu, tylko przez
małą ilość mieszkańców mogła być używana, – wiele by płodów
leśnych bez użytku żadnego musiałoby pozostać w lesie, gdy
tymczasem wielu z mieszkańców doznaje braku tychże.
Ze względem zatem na użytkowanie zbytnia łączność lasów
nader jest niekorzystną i szkodliwą dla bogactwa krajowe-
go. Z tego powodu dobrze jest, kiedy lasy tak mogą być podzie-
lone, po kraju i dobrach, aby grunta każdego rolnika lub przy-
najmniej każdej wsi do lasu dotykały, tak aby każda wieś z
własnego gruntu miała przystęp do lasu, – jeżeli inne ważniej-
sze okoliczności temu nie są na przeszkodzie i grunt urzędzie
dozwala dowolnego użytku. Doświadczenie w naszym kraju u-
czy, że łączność lasów zawierająca od 200 do 2000 Mg ani rolni-
ctwu nie jest wiele na przeszkodzie, ani też zbytnie nie utru-
dza użytkowania z płodów leśnych i dozwala wychodowania
wszystkich w nas zwyczajnych gatunków drzewnych. – Ważną
dla rolnictwa jest rzeczą nie odstawiać okolicy od wpływów szko-
dliwych wiatrów. Doświadczenie bowiem uczy, że pola będące
przez lasy zasłonięte od zbyt teżnego wpływu wiatrów północnych

i wschodnich utracą wiele na swej urodzajności, skoro ta zasło-
na przez wyniszczenie lasów odjętą im zostanie. —
9. Grunta, niwy i łąki wśród lasów, albo zamienić albo ograniczyć
Pojedyncze niwy i łąki wśród lasów nie przynoszą dla wsi naj-
większego odpowiednich korzyści, bo zwyczajnie zbyt odległe od mie-
szkańców są położone i należycie nie mogą być uprawiane, a za-
cienione przez wysoki las na około stojący tylko małe zbiory
przynoszą. Dla gospodarza leśnego również są nieko-
rzystne, bo drzewostany przez nie są przerywane i wystawio-
ne na szkodliwe działanie wiatru i burz. — utrudzają dozor
nad lasami, bo wprowadzają często i wiele ludzi do lasów, którzy
zawsze są skłonni do zrządzania jakiej szkody i przywłaszcze-
nia sobie jakiego użytku, jak przez rozszerzenie niw i łąk, o-
cerklowanie i wycięcie drzew im szkodliwych przez cień,
branie drzewa na ogrodzenie, defraudacye etc.
Zwyczajnie zatem użytecznem jest dla obu dwu stron zajęcie
niw na las. — Jednak jeżeli używający niwy nie zaprzeczone
do niej ma prawo, nie może to nastąpić jak tylko przez dobro-
wolny układ. Gdzie zaś używający są włościanie, których
prawa do gruntów nie są jeszcze ustalone, właściciel dóbr i
lasów łatwiej może do skutku doprowadzić zamianę niw
z lasem, przez stosunkowe zmniejszenie powinności użyt-
kujących, lub dając im w zamian część lasu na brzegu do wy-
karczowania i oddając łąki do pokrycia kosztów takowego, i
po upłynięciu tychże lat wolnych zajmując niwy na las. Są
jednak i wypadki w których dla rolnictwa utrzymywa-
nie tych niw w lesie jest pożądanem i potrzebnem, jak to
tam na miejscu gdzie grunt łąk jest lekki i piaszczysty, i w
w obszernych przestrzeniach przez lasy nie zostaniętych, i
na wpływ wiatrów wystawionych, utraciłby na swojej

żyzności

Leśnictwo
2.

zamieniając się na żadny pastwisko niszczące przyległe grunta łąki i ogrody, — i które nawet zasypują wsie, jak mamy wiele smutnych doświadczeń w naszym kraju. —

W takich zatem okolicznościach potrzebne jest utrzymywanie nie w lesie, które otoczone do brzegu naszego zostaną, są jedynym środkiem do utrzymywania się w tym miejscu rolnictwa, a z niem rolników czyli mieszkańców. — Co dotąd pojedynczych w lesie na niżinach i smugach wyrobionych — jak kolwiek te dla lasów z temi samemi niedogodnościami jak niegdyś są połączone, — jednak zdają one przy naszym dzisiejszym stanie uprawy roliej dla używającego rolnika stanowiących zajmie ważniejszy przedmiot niż mają w lesie. — Przeto zanim przystępuję się do zajęcia takich na las należy ważności tych że dla rolnika dokładnie rozebrać i przekonać się czy strata dla rolnictwa nie będzie większą a niżeli zysk dla leśnictwa, — w którym razie byłoby korzystnie podobne leśnictwa stawić w lesie dopóki części lasu do użytku ekonomicznego przeznaczone nie są rozrządzone czyli rolnikom nie są rozdane; — niemniej tych ogołocić z drzewostanu; — bo nie tylko przez to wypadłaby strata na produkcyi drzewa, ale nadto na zdolności produkcyjnej samego gruntu, który z drzewostanu obnażony, a w rolnictwie nie uprawiony, łatwo i w krótkim czasie utraca przez nie stanowiący przystęp powietrza i promieni słonecznych warstwy ziemi roślinnej, która pod drzewostanem uformowała się i do zdolności produkcyjnej jest niezbędną. —

10. Urządzić należy bindugi i wystawy. — Binduga z Niemieckiego Lindung jest miejsce położone nad rzeką spławną kanałem lub jeziorem z rzeką spławną łączność mające i przeznaczone do składu drzewa spławić się mającego, z którego drzewostawia się do wody. Wystawy są miejsca wewnątrz lasu do których się drzewo wywozi czyli tymczasowo wystawia. — Bindugi i wystawy dla wywozu drzewa są potrzebne, i dla tego przy rozpisaniu

gruntu rolnictwu poświęconego lub poświęcić się mającego
od gruntu leśnego, należy na potrzeby te mieć wzgląd, jako
jeszcze: 11. na wyznaczenie oraz służbowych czyli miejsc zamie-
szkania officyalistów i urzędników leśnych, albo osób którzy mają
się całości lasu dozorować i wykonywać gospodarstwo leśne. Gdy
osoby te dla szczególnych i nieprzerwanie swemu powołaniu muszą dzień
i noc las i płody leśne pilnować i dozorować, oraz dla wyko-
nania innych właściwych im czynności często w lesie
znajdować się — przeto należy im także miejsce do zamiesz-
kania wskazać, z którego by wyjść się od lasu nie tracili wie-
le czasu na samą drogę. Officyalistów dozorujących należy osa-
dzić przy lesie albo w najbliższej wsi na tejże stronie lasu z któ-
rej obawiać się należy najwięcej napadów i szkód od ludzi i zwie-
rząt domowych, a dla ułatwienia utrzymania się z familią
przeznaczyć im należy ogród warzywny. Jeżeli jest zamiarem
officyalistów prócz ogrodów uposażyć w grunta służbowe, na-
leży przy separacyi gruntów folwarcznych i włościańskich od
gruntów leśnych na to mieć wzgląd i wyznaczyć dla nich
grunta z stosownej obszerności. — 12. Ważną rzeczą jest
po wyprowadzeniu linii separacyjnych miejsc, rozdziela-
jących od łąk i ról, stałe i pewne oznaczenie tychże, tak iżby każ-
de przekroczenie granicy przez rolnika, w oranie się w las i t.d.
albo stało się niepodobnem, albo na miejscu od razu może być dostrze-
żonem i sprostowanem. Oznaczenie tychże linii kopcami z te-
go względu nie można wszędzie zalecać, że kopce te szczególniej w
bliskości nieregularnej jeszcze granicy z obcemi dobrami, mogą
być powodem wszczynania się sporu o granicę, i dla tego należy
unikać w bliskości ustalonej granicy z obcemi dobrami, robić
znaki graniczne czyli kopce, jakie zwyczajnie są używane w
granicach obcych. — Otoczenie lasu rowami na zewnętrznych
liniach separacyjnych jest bezpieczniejsze, aniżeli same oznacze-
nie kopcami lub słupami — jednak rowy wymagają wiele pra-

i z czasem jeżeli nie ciągle są odnawiane, coraz więcej wyrówny-
wają się, i nie stanowią wówczas żadnej przeszkody do przekro-
czenia granicy w każdym punkcie. Lepiej zatem może być oto-
czenie żywym płotem, zakładając go w takiej odległości od
samej linii granicznej, ażeby ani gałęzie ani korzenie nie prze-
kraczały granicy i nie nadwerężały prawa rolnika, do któ-
rego po samą linię graniczną należy grunt, i słup powietrzny
nad gruntem. - Niwy i łąki w lesie zostawione, jeszcze więcej
wymagają stałego i trwałego oznaczenia swych granic, niżeli
zewnętrzne linie zeperacyjne, bo tu rolnicy zawsze mają wię-
kszy powód do przekraczania granicy i nadwerężania lasu,
który naokoło otacza i osłania niwy i łąki. -

24. Powiedziano w Art. 18 że przy odgraniczeniu lasu od pól
i łąk w dobrach własnych rozważyć potrzeba, czyli i jakie części la-
su oddać należy rolnictwu, i czyli i jakie części rolnicze za-
jąć pod gospodarstwo leśne. -
W Art. 22 rozebraliśmy po czem można poznać czy las istnie-
jący na gruncie warunkowo leśnym jest za wielki lub
za mały, a teraz w art. 23 poznaliśmy zasady zeperacyi od
pól i łąk — Jednak co dotąd powiedziano, ściąga się więcej do wy-
padku, jaki zwykle ma miejsce, w którym uznano po-
trzebę zmniejszenia przestrzeni leśnej, lub utrzymywa-
nia się w dotychczasowej obszerności. -
Pozostaje nam zatem jeszcze rozebrać, jak postąpić w ta-
kim przypadku, jeżeli las istniejący jest za mały, lub jeżeli
go w pewnych dobrach wcale nie masz. | Jeżeli las istniejący 20
okaże się być niedostatecznym do zaspokojenia potrzeb
drzewnych — najkorzystniejszy sposób zaradzenia potrzebie
jest ten, abyśmy się starali w nim powiększyć produkcyą
drzewną. - Rzadko las znajduje się w takim stanie, że
w nim przyrost drzewny jeszcze nie może być powiększony

przez wycięcie drzewostanów nie zwartych, i dokładna upra-
wę w to miejsce młodego lasu — Przez dokładniejsze jeszcze do-
tąd użytkowanie np. karpiny możemy w wielu razach dochód
drzewny skuteczniej i korzystniej powiększyć aniżeli przez zaję-
cie pod gospodarstwo leśne przestrzeni która dotąd użyta była w rol-
nictwie. — Nie mówi się tu o przestrzeniach, które jakkolwiek
dotąd rolnictwu były zostawione, jednak mu żadnej korzy-
ści nie przynoszą, jak to przestrzenie zasypane piaskiem zwa-
nym przykre, góry parowy urwiska, lub zbytecznie kamie-
niami lub skałami okryte, bo samo z siebie się rozumie że ta-
kie przestrzenie w rolnictwie nie użyteczne, należy obrócić pod
uprawę leśną, — gdy ta z nich większą dostarcza korzyść, aniżeli
uprawa rolna, lecz mówi się tylko że rzadko okazuje się być korzy-
stną uprawne pola obrócić pod założenie nowego, zwartego lasu.
Można też wiele drzewa chodować poza np. w Alejach, ży-
wych płotach, nad rowami, rzekami, i na miejscach w których
drzewa gospodarstwu rolnemu najmniej są na przeszkodzie ja-
ko to: na pastwiskach, i wygonach i tym sposobem zaradzić po-
trzebie. — Gdyby jednak wszystkie te środki nie były dostateczne
do zaspokojenia koniecznych potrzeb drzewnych, i sprowadzenie
drzewa z obcych lasów nie było podobnem lub mniej korzystnem
aniżeli założenie lasu na rolnych polach — należy przeznaczyć
do tego gruntu w gospodarstwie rolnem najnieużyteczniejsze, o-
raz od zabudowań gospodarskich najodlegléj położone. —

III. Systemata urządzenia lasów. —

25. Jak na początku powiedziano — nauka urządzenia lasów wska-
zuje zasady i sposoby ciągnienia z lasów ile można największego
trwałego dochodu drzewnego. Trwały dochód drzewny jest taki, który
ciągle bez przerwy może być pobierany, nie może on być większy
nad produkcyą drzewną, bo nie można trwale co rok więcej wycin-

drzewa, aniżeli co rok przyrasta. —

Gdy jednak w lesie nie to jak w gosp. rolnem już rocznym zbio- 22
rem co przez rok wzrosło, lecz wycinać należy co rok części odpowie-
dnią produkcyi leśnej, zapasów drzewostanów przez długi szereg lat
urosłych — przeto zachodzi w leśnictwie trudność nieznana w go-
spodarstwie rolnem, ustosunkowania różnych części do produkcyi.
Gdyby lasy, jakie mamy do zagospodarowania miały wszędzie grunt
jednakowy i były doskonale zwarte i stopniowane, co do wieku swych
drzewostanów tj. gdyby np. w lesie mającym 1000 morgów obszerno-
ści a zagospodarowanym w 100letniej kolei, znajdowało się 10 m.
drzewostanu 1rocznego — 10 m. drzewostanu 2 letniego, — 10 m. drze-
wostanu 3 letniego i t. d. aż, nakoniec 10 m. drzewostanu 100 letnie-
go, w takim razie trudność powyższa byłaby łatwą do rozwiąza-
nia, bo możnaby co rok 10 morgów najstarszego drzewostanu od-
młodzić i być pewnym, że się nie więcej ani mniej pobiera drze-
wa, aniżeli trwale i ciągle las ten dostarcza. — Gdy jednak lasy
dla tego właśnie że nie są doskonałe ani co do zwarcia, ani co do sto-
pniowania wieku swych drzewostanów, mają być urządzone,
i obok z nich pobierania największego trwałego dochodu drzewne-
go mają być doprowadzone do stanu doskonalszego przeto wyna-
lezienie i ustanowienie ilości drzewnej co rok w powyższym celu
wycinać się mającej z różnemi trudnościami jest połączone. — Różne
są używane sposoby do usunięcia i zwyciężenia tych trudności.

Naprzód starano się przez podział samej powierzchni lasu ustanowić 23.
i wskazać roczny dochód drzewny — następnie, starano się dochód
ten wynaleźć i ustanowić przez podział znajdującego się w lesie zapa-
su drzewnego i spodziewanego przyrostu, i wreszcie osiągnięto ten sam
cel osięgano przez podział powierzchni połączony z podziałem zapasu
drzewnego. — Przez te odmienne sposoby powstały Systemata urzą-
dzenia tj: Systemat powierzchni, Systemat materyalny
i Systemat połączony. —

26. Systemat powierzchni. –

Podzieliwszy przestrzeń lasu przez ilość lat kolei wynajdzie się po-
wierzchnią, jaka co rok wycięta i młodym lasem uprawiona
być powinna; a drzewo jakie na tej powierzchni znajdujemy sta-
nowi dochód roczny. – Jeżeli obecny drzewostan jest nieregular-
ny tu więcej tam mniej zwarty – miejscami starszy, miejsca-
mi młodszy, – nie można co rok przez wycięcie równej powierz-
chni osięgnąć równego dochodu leśnego. – Aby zatem uwagi
chcąc otrzymać co rok równy dochód – wypadłoby w miarę więk-
szego lub mniejszego zwarcia i wieku drzewostanów, najp-
rzód z kolei do cięcia przypadającą raz mniej drugi raz więk-
szej przestrzeni pod roczne cięcie zajmować – a jednak chcąc do
następnej kolei gospodarstwa leśnego zapewnić równy docho-
d na równej przestrzeni rocznego cięcia należy w pierwszej
kolei co rok takową powierzchnię uprawiać młodym la-
sem, jaka podług swej dobroci i zdatności gruntu może ró-
wną massę drzewną w równej ilości lat wyprodukować. –
Jeżeli np. obręb ma 1000 mor: obszerności z której 300 m.
mają grunt lepszy, mogący podług doświadczeń w kolei 30
letniej wyprodukować na morgu 2000 stóp sześcien: a na 300
m.p. stóp sześciennych 600000 a reszta 700 m. mają grunt gor-
szy produkujący tylko w 30 letniej kolei na morgu 1800 stóp
□ czyli razem 1260000 liczyć więc można z całego obrębu a
30to rocznych porębów na ogólny dochód drzewny 1860000 co rocz-
go wyjmie dochodu stóp □ 62000. –
Lepszego gruntu zatem na którym liczy się 2000 stóp □ należy
przeznaczyć na poręb 62000 : 2000 m.p. czyli 31 m.p. a gorsze-
go gruntu produkującego 1800 st. □ należy na 1 poręb przezna-
czyć $\frac{62000}{1800}$ m.p. 34 pr. □ 133.

25

Taki proporcyonalny podział porębowy, odpowiada zamie-
rzonemu celowi w gospodarstwie niskopiennem – gdzie wyc-
ięty poręb zaraz zarasta młodemi odroślami – i gdzie przez wycięcia

poręba nie ma innych cięć w trzebieżach itp. któreby naru-
szyły zaprowadzony porządek i dla tego też taki podział porębowy
w gospodarstwie niskopiennem powszechnie jest używany i za ko-
rzystny uznany, szczególniej gdy w tak krótkiej kolei jaka lasom
niskopiennym jest właściwa, nie trafiają się tak znaczne różnice
w drzewostanach, że przy regularnym i rządnem gospodarstwie
zbyt nierówny dochód drzewny z równych rocznych porębów osięga-
ćby. — Nie tak rzecz się ma w lasach wysokopiennych, tu bowiem
przy naturalnem odnowieniu lasów nie kończy się odmłodnienie
na wykonaniu cięcia w jednym roku, — nie można w jednym roku
dla odmłodnienia poręby wszystkie drzewa wycinać, lecz trzeba
zostawić drzewa nasienne i ochronne — a dla uzupełnienia dal-
szego należy ku pomocy przybrać następny poręb, tak że za-
wsze w kilku porębach razem cięcie musi się odbywać i przeto
sam podział porębowy nie wskazuje ilości drzewa jaka co rok
ma być wycięta. — Nadto zdarzają się w lasach wysokopiennych
wypadki, które zmuszają do użycia drzew zewnątrz poręby z porząd-
ku do cięcia przypadającego. Wiatrołomy, wywroty, drzewa usy-
chające z powodu pożarów, szkód z owadów etc. muszą być wy-
cięte wszystkie, chociaż znajdują się nie w tym porębie który z kolei
przypada do cięcia i przez to psuje się porządek porębowy. — Drzewo-
stany w lasach wysokopiennych bywają tak różne co do zwarcia i
wieku, że podział porębowy żadnej nie daje rękojmi co do rocznego ró-
wnego dochodu w późniejszej kolei, i wreszcie przy obecnej nie-
regularności drzewostanów, gdzie po całej przestrzeni znajdują
się rębne i przestarzałe drzewa — już z tego względu nie można
by się trzymać porządku porębów — gdy rębne i przestarzałe
drzewa w porębach później z kolei przypadających do cięcia, tymcza-
sem psują się i na dzisiejszej swej wartości tracą. —

Z tych zatem uwag prosty podział powierzchni lasów na poręby
jako celowi nie odpowiadający i oddawna porzucony został, gdzie
był zaprowadzony.

27. **Systemat materyalny** — ma na celu
wynalezienie pewnej massy drzewnej, jaka co rok w ciągu kolei wo-
rzystniejszego drzewostanu i spodziewanego do czasu wycięcia przy-
rostu na niem ma być wyciętą, tak aby istniejące drzewostany
wraz z przyrostem w ciągu kolei były z wszystkie przez wycięcie
corocznej stosunkowej i równej massy drzewnej czyli etatu cięć.

27

Celu zatem wynalezienia rocznego etatu cięć podług syste-
matu materyalnego, należy przedewszystkiem jak uczy Hartig
były nadzorca Nadleśny Królestwa Pruskiego w swoim dziele
„Anweisung zur Taxation und Beschreibung der Forste"
ułożyć na całą kolej plan gospodarczy w którym to celu podziela
się kolej na peryody 10, 20, 30 letnie a podług dzisiejszego wie-
ku, zwarcia i wzrostu, przeznacza się pojedyncze istniejące drze-
wostany, podziałami do odmłodnienia w 1^{m} 2^{m} 3 i 4^{m}, albo pó-
źniejszym peryodzie, mając już przytem uwagę zwróconą aby
w każdym peryodzie, o ile to na oko osądzić się daje przypa-
dała równa massa drzewna do zrąbania - przekonawszy się drzewo-
stany w planie gospodarczym z peryodów przepełnionych do pe-
ryodów w których widocznie w porównaniu z innemi peryodami
brakuje drzewa. — Następnie szacuje się massa drzewna jaką dziś
każdy różniący się i oddzielny drzewostan, podział zwany zawiera
i tę wpisuje się do planu gospodarczego obok właściwego podzia-
łu. Potem szacuje się przyrost jaki na każdym podziale może
być spodziewany do początku peryodu w którym podług ułożo-
nego planu ma być odmłodniony i ten również wpisuje
się do planu gospodarczego obok właściwych podziałów. Dla
skrócenia tego oszacowania służyć mogą tablice doświadczeń
które wykazują na jaką massę drzewną liczyć można w drzewo-
stanach dziś młodych przy odmłodnieniu po upłynięciu pewnej
ilości lat. Tablice podobne znajdują się w Tom. III Sylw. A-
mnej oszacuje się pierwsze massę drzewną jaka na każdym

peryodzie jest spodziewana z trzebieży nierębnych drzewosta-
nów która również wpisuje się w plan podziałości w peryody.
Teraz się składa do siebie w każdym peryodzie spodziewane
massy drzewne, jeżeli te z sobą porównane okazuje się być nieró-
wne; należy do peryodów braknących przesuwać w planie
drzewostany z peryodów w których zbytek okazuje się, a to dopó-
ty, aż we wszystkich peryodach massa drzewna do użycia przypa-
dająca jest równa. — Po wykonaniu tego tak zwanego peryody-
cznego rozkładania oznacza się na mappie i na gruncie po-
działy do jednego peryodu należące numerami odpowiedniemi
peryodom 1. 2. 3. 4. &c. — Powierzchnia którą zajmują drzewo-
stany do jednego peryodu należące nazywamy okręgiem gospo-
darczym, przeto w każdym znajduje się tyle okręgów gospodar-
czych na ile peryodów podzielona została całość:—
Po ukończeniu tej czynności przystępuje się do wynalezienia
etatu rocznego cięcia na 1szy peryod a to tym sposobem:
massę drzewną jaką zawierają drzewostany pierwszego okręgu.
oraz massę drzewną z trzebieży spodziewaną dzieli się przez
liczbę lat peryodu dodając do ilorazu przyrost stosunkowo
zmniejszony podzielony przez ilość lat peryodu. Jeżeli na
massie drzewnej 10000 sążni przyrasta w pierwszym roku 100
sążni a wycina się 1000 sążni — następnie przyrost tylko je-
szcze na 9000 sąż: wynoszący 90 sąż: i w miarę corocznego
zmniejszania massy drzewnej zmniejsza się i przyrost tak, że
w obecnym przypadku wynosi cały przyrost w ciągu peryodu
10 letniego w pierwszym roku — 100.
2 — — — 90.
3 — — — 80.
4 — — — 70.
5 — — — 60

w szóstym roku — . 60.
— 7 — — — — 40.
— 8 — — — — 30.
— 9 — — — 20.
— 10 — — — 10

przeto wynosi tego dziesiątkowego zmniejsz: przyrostu 550. —

Summę tę znajdzie się także i tym sposobem: mnożąc przyrost pierwszego roku — — — — — 100

przez ilość lat peryodu + 1 — 11

a iloczyn $\frac{1100}{2}$ dzieląc przez 2 wyjmie jak wyżej 550.

Jeżeli oszacowana massa drzewostanów wrąbu w peryodzie odmłodnieć się mających, także z massą drzewną spodziewaną z trzebieży innych cięć równa się — — — M.

ilość lat peryodu — — — — l.

przyrost pierwszego roku — — — p. znaj-

dzie się roczny etat cięć czyli massę drzewną, która wycinając corocznie zużyje się massę także z przyrostem przez formułę $\frac{M}{l} + \left(\frac{p \times l + 1}{2l}\right)$. Tak wynaleziony etat rocznego cięcia wycina się z drzewostanów które pierwszemu peryodowi przydzielone zostały, wybierając z nich corocznie te miejsca, które uznane będą za stosowne a też uwagi na przyrost, wiek, obsianie się i z powodów innych etc. Po upływie zaś peryodu szacuje się zanowu dla większej pewności drzewostany do odmłodnienia w następnym peryodzie do cięcia przypadające czyli drugiego okręgu gospodarczego, oraz trzebieże i przyrost, i ustanawia się etat rocznego cięcia sposób jak wyżej okazano.

Niektórzy autorowie dzieł leśnych zarzucają temu sposobowi, że układa się plan gospodarczy na całą kolej np 120 letnią a nie mając żadnej rękojmi, że plan ten będzie wykonany, że nieprzewidziane wypadki jako to burze, pożary, szkody z owadów, zmuszają

do oddziałopilenia od tego planu, i dorzucenia drzewostanów, które dla późniejszych peryodów były przeznaczone, przez co cały dział tylko kosztami wypracowane staje się nieużytecznie. Sze poniągać do rachunku dochód z drzewostanów które dziś jeszcze nie istnieją, i o których z pewnością nie można wiedzieć czy i jak kiedyś istnieć będą; i z tego względu przebieg ustanowić całkowicznego ucia bez ułożenia planu gospodarczego w sposób jak to Austryacka taxa kameralna przepisuje. Przepis ten wydany w roku 1788 dla krajów Austryjackich, wydany gruntuje się na następujących uwagach: Zamiarem jest doprowadzić las do stanu doskonałego – a stan doskonały jest taki w którym las przedstawia nieprzerwany szereg drzewostanów od najmłodszego wieku do wieku kolei oznaczonego i w takim doskonałym lesie znajduje się pewna jemu właściwa massa drzewa, która stosuje się do dobroci gruntu, hodowanego gatunku drzewa, i do ilości lat kolei – Jeżeli np. las mający 10 morgów obszerności, grunt na którym co rok w przecięciu przyrasta 100 stóp drzewa jest zagospodarowany w kolei 10 letniej, tenże w stanie doskonałym zawiera następujące massy drzewne:

na 1 morgu drzewostanu	1. roczny	=	100.
1.	2.	=	200.
1.	3.	=	300.
1.	4.	=	400.
1.	5.	=	500.
1.	6	=	600.
1.	7.	–	700.
1.	8.	–	800.
1.	9.	–	900.
1	10	–	1000.

razem na 10 morgach drzewa stóp sześcien: 5500.

Podług przepisu jednak taxy kameralnej przyjmuje się dla krótszego rachunku że massa drzewna w lesie doskonałym wynosić powinna połowę tyle, ile by las zawierał, gdyby cała przestrzeń była pokryta

drzewostanem w ciągu kolei jak to $\frac{10 \times 100 \times 10}{2} = \frac{10000}{2} = 5000$ kl.

zato massę taxa kameralna nazywa zapasem nakazanym (fundus instructus). Z tego zatem wypływa że każda koły, każdy gatunek drzewa i każda klassa gruntu ma swój sobie właściwy zapas nakazany, raz na zawsze ustanowiony.

30. Chcąc za pomocą tego nakazanego zapasu ustanowić etat rocznego cięcia oszacuje się drzewostan w całym lesie znajdujący się, a znalezioną massę porównywa się z zapasem nakazanym. Jeżeli się okaże że teraźniejszy zapas jest mniejszy od nakazanego etat się ustanawia się stosunkowo mniejszy, a w przeciwnym razie większy od etatu w stanie doskonałym, tak aby po upływie kolei, jeżeli wycięte przedtem zaraz doskonałą młodzieżą znowu zaro[sną], kompletnie stan doskonały, a z nim nakazany zapas może być osiągnięty.

Jeżeli etat rocznego cięcia w stanie doskonałym równa się — E.

zapas nakazany — — — — — — — — — — Z.

zapas istniejący — — — — — — — — — z.

ilość lat kolei — — — — — — — — — — k.

a etat rocznego cięcia wynaleźć mający — — e.

Będzie w wypadku kiedy Z jest większe od z $e = E - \left(\frac{Z - z}{k}\right)$. Gdyby w powyższym wypadku istniejący drzewostan zawierał stóp sześciennych 4000 będzie etat rocznego cięcia $= 1000 - \left(\frac{5000 - 4000}{10}\right) =$ $1000 - 100 = 900$. –

W przypadku zaś gdyby z było większe od Z w takim razie

$$e = E + \left(\frac{z - Z}{k}\right)$$

Gdyby np. w powyższym wypadku zapas znaleziony wynosił 6000 stóp sześciennych etat rocznego cięcia wynosiłby:

$$= 1000 + \left(\frac{6000 - 5000}{10}\right)$$
$$= 1000 + 100$$
$$= 1100.$$

Pan Hundeshagen były profesor lasowy w Gisen udoskonalił ten sposób ustanowienia rocznego cięcia w swoim dziele: Forst abschä[tzung]

szung Tübingen 1826. –

Wynajduje on taki procent z ogólnej massy drzewnej w lesie znajdującej się w stanie doskonałym, czyli jak on go nazywa w stanie normalnym, przypada do rocznego cięcia z wycięcia w każdej odmiennej kolei. W powyższym przypadku przypada do rocznego cięcia 1000 st. kz. a że normalny zapas wynosi 5500 st. kz. więc rocznie wyjmuje się $\frac{1000}{5500} = \frac{10}{55} = 0,182$ części normalnego zapasu, co on nazywa procentem użytkowym. Im kolej jest dłuższa tym mniejszy jest procent użytkowy, który na różne koleje różne gatunki drzewa i rodzaje gospodarstwa i różny grunt w tablicach dokładnie wyrachował. – Jednak autor przytem przepisuje aby każdy chcący używać jego wyrachowania powinien poprzednio sprawdzić czy się stosuje do miejscowości. – Celem wynalezienia za pomocą tego procentu użytkowego etatu rocznego więc oszacuje się massę drzewną w całym lesie znajdującą się itd. pomnaża się przez procent użytkowy odpowiedni gatunkowi drzewa, dobroci gruntu, i zamierzonej kolei. Podług tego zatem w powyższych przypadkach etat wynosi $4000 \times 0,182 = 728$ a w drugim wypadku

$6000 \times 0,182 = 1092$ w stanie zaś normalnym gdzie wiemy że zapas jest równy normalnemu $5500 \times 0,182 = 1000$.

Hundeshagen przepisuje, aby podobne ustanowienie rocznego etatu było powtórzone, skoro zapas w lesie znajdujący się zmieni się, a to co lat 5 a najdalej co lat 10 i przez pobieranie tak obrachowanego etatu chce doprowadzić las z czasem do należytego stopniowania wieku drzewostanów. –

W tej metodzie jest jeszcze ta korzyść, że nie ma potrzeby jak podług metody Hartiga obecnego niedoskonałego stanu lasu brać za zasadę do wyrównywania dochodu drzewnego na całą kolej, bo też równy dochód drzewny dzisiaj wynaleziony, skutkiem wykonywanych cięć, i zbliżenia się lasu do stanu doskonałego przed upływem nawet całej kolei nie będzie już

odpowiednim, podług obecnej zaś metody, zbliża etat roczne-
go cięcia do normalnego etatu w miarę zbliżenia się lasu
do stanu doskonałego, i ten etat będzie zawsze w odpowiedniej
równowadze, z istniejącym zapasem drzewnym, co też jest dą-
nością wszelkiego urządzenia i szacowania lasu. Oprócz
prostoty metoda obecna daje większą nad inne metody pe-
wność, bo nie wdaje się w obrachunek niepewny przyszłości, lecz za-
sadza się jedynie na oszacowaniu istniejącej masy drzewnej, a
zatem i etat rocznego cięcia podług niej ustanowiony zostaje w
odpowiednim stosunku z zamożnością lasu, albowiem regulu-
je się zawsze do większego lub mniejszego zapasu drzewosta-
nów w lesie znajdujących się, w którym celu Hundeshagen
najdalej co lat 10 nowe oszacowanie i ustanowienie nowego etatu
się chce mieć przedsiębrane. —
Wreszcie wykazuje obecna metoda, jakiego dochodu drzewne-
go możemy spodziewać się w przyszłości, po doprowadzeniu lasu
do stanu normalnego, a z tego wypływa wiadomość, jak daleko
las w obecnym stanie, od przyszłego normalnego jest jeszcze od-
dalony, i jak do tego stanu stopniowo zbliża się. Podług tej me-
tody może i plan gospodarczy być ułożony, nie wymaga
jednak koniecznie ułożenia go na odległą przyszłość, jak
metoda powyższa Hartiga, lecz zostawia wolność gospo-
darowania odpowiednio przedstawiającej się potrzebie, pote-
przemian stanu lasu, bo etat się nie zasadza się na przy-
szłem prowadzeniu gospodarstwa, lecz na istniejącym zapasie.
33. Pomimo pozornej prostoty tej tak zwanej rozumowej me-
tody, okazują się w niej w praktycznem użyciu wielkie trud-
ności i przeszkody, które zmniejszają przechwalaną jej łatwo-
ść i przekonywają, że ona w pewnych wypadkach nie może
zadosyć uczynić temu, czego przez taxacyą (urządzenie) lasów
wymagamy. Co się tycze pewności w ustanowieniu etatu

użycia, jasną jest rzeczą, że tak co do pewności nie od samej za-
wisła metody, lecz od trafnego oszacowania drzewostanów rozbiegu,
i starannego użycia tablic doświadczeń, tak jak to w każdej innej me-
todzie ma miejsce. – Zdaje się nawet, że owa pewność w meto-
dzie obecnej jeszcze raz może być więcej wątpliwą, aniżeli w metodzie
Hartiga: stanowiąc bowiem przyszły dochód jedynie w stosunku za-
pasu może by wypadek jak np. przy zamianie gospodarstwa niskopni-
owego na wysokopienne, że drzewostan składający się z powiększej czę-
ści z odrostów w młodym wieku przedstawia wielki zapas, a późniejszy
przy odmłodzeniu z powodu niskiego gruntu daje mały dochód
drzewny i przeciwnie: drzewostan np. który wczasie uprawy onego
rzadko był zasadzony, w młodym wieku mały przedstawiał mas-
ę drzewną, przy odmłodzeniu spodziewać się każe stosunkowo
wielkiego dochodu, na co metoda Hundeshagena mająca jedynie
na względzie obecny zapas drzewny nie zwraca uwagi.–
Co do zachwalanej w niej prostoty i krótkości postępowania natrafi
się na tę trudność, że rzadko kiedy cały las znajduje się w tym przy-
padku, żeby wszystkie w nim drzewostany mogły być zostawione
do wieku ogólnej przyjętej kolei.– Drzewostanów wzrost, jego w ró-
żnych oddziałach i poddziałach, grunt, konieczność prowadzenia cięć w
przyjętym porządku, potrzeba dogodnego dla używających porzą-
rozkładu w zagajnikach, potrzeba urządzenia cięć w taki sposób, aby co-
rok otrzymać jednostajną ilość tak drzewa grubszego z odmłodze-
nia, jako też drobniejszego z trzebieży, potrzeba wczesnego odmło-
dzenia źle rosnących drzewostanów w celu prędkiego osiągnięcia
całkowitej takiej produkcji do jakiej grunt jest zdolny i t. p. wyma-
gają prawie w każdym lesie wczesnego, albo późniejszego odmłodze-
nia niektórych drzewostanów, aniżeli wieku kolei ogólnie przyjętej.–
A że każdy ma swój odrębny procent wzrostowy, więc nie można

ustanowić etatu rocznego cięcia podług ogólnej kolei, lecz należałoby
dla każdego oddziału i poddziału przyjąć za zasadę procent wzrostowy
odpowiedni temu wiekowi w którym przypadnie do odmłodnienia, a
w tym razie nie można się obejść bez planu gospodarczego ułożonego
w sposobie jak Hartig przepisuje na całą kolej. – Plan gospodarczy nie
może przepisywać potomności na całe 120 lat jak gospodarstwo w późniejszej
przyszłości ma być prowadzone, lecz tylko usprawiedliwić powinien obe-
cne gospodarstwo i udowodnić że się gospodaruje podług miejscowych
konieczności i obecnego stanu lasu, że cięcia wykonywają się z zachowa-
niem przyjętych ogólnych zasad tak, że przez to nie będzie nadwerężo-
na możność gospodarowania podług tychże zasad i w przy-
szłości; że obecnie nie przedsiębierze się nic takiego, coby potomkom u-
szczerbek przyniosło. – Plan więc takowy, może w przyszłości ule-
gać zmianie, skoro stan lasu i okoliczności na gospodarstwo wpływają-
ce zmieniają się. – Z tych i podobnych uwag okazuje się że metoda
ustanowienia etatu cięć podług procentu wzrostowego, nie jest ani
zasadniczą, ani krótszą i prostszą od metody wyłożonej przez Hartiga
w której ustanawia się etat materyalny, z podziałem kolei na o-
kresy (periody), chociaż nie można zaprzeczyć, że mogą się zdarzyć
wypadki, czyli takie lasy w których metoda takowa zasługiwałaby
na pierwszeństwo. –

35 Przechodząc zbiorowo wszystkości systematu materyalnego natra-
fiamy na następujące niedogodności i przeszkody, dla których u-
życie jego nie upowszechnia się.

1. Trudna jest kontrolla działań gospodarczych.

Jakkolwiek doświadczony gospodarz będzie najtrafniej sam mógł co-
rok obrać miejsca w których cięcia w myśl planu gospodarczego wykony-
wać należy, jednakże gdy Władza wyższa administrująca lasami chce
postępować podług pewnych obranych jednostajnych prawideł, nie mo-
że spuszczać się w tym względzie na miejscowych urzędników, już dla
tego, że oni nie jednakowe mają usposobienie i różnego są zdania w ja-
kim następstwie różne cięcia należy wykonywać, już wreszcie dla tego

ści

one niekiedy ze słusznych powodów zmieniani bywają, zachodzi prze-
to konieczna potrzeba wyprowadzenia na gruncie oddziałowych granic
wewnątrz których działania gospodarcze ściśle wszystkie działami
muszą być odbywane. Doświadczenie w naszym kraju uczy, że nie
równie łatwiej jest przepisać w planie gospodarczym, na jakich prze-
strzeniach, w jakim następstwie i jakie działania gospodarcze ma-
ją być wykonywane – aniżeli to zostawić uznaniu samych miejsco-
wych gospodarzy leśnych; gdyby nawet skutkiem nie zmiennego o-
znaczenia cięć rocznych massa drzewna co rok do cięcia przypadają-
ca w niektórych obrębach nie zupełnie miała być równą. Jeżeli szę-
reg lat na który obecnie takie szczegółowe przepisy są ustanowione
nie jest zbyt długi i jeżeli władza tak urządzi rewizye lasu, że nie
zwłocznie otrzymywać będzie wiadomości o zaszłej potrzebie zmia-
ny w zamierzonym porządku cięć w takim razie szkody z podobnego
urządzenia wynikłe nie mogą przewyższać tej dogodności, że cięcia
muszą być wykonywane na pewnych przestrzeniach na których je-
żeliby uchybienia jakie zaszły, mogą być łatwiej spostrzeżone i spro-
stowane, aniżeli w cięciach odbywanych po całym lesie na przestrzeniach
niepewnych podług uznania miejscowych urzędników co rok wybieranych.
2. Znakomita zachodzi trudność oszacowania massy wszystkich drze-
wostanów i ich przyrostu do czasu admitowania.–
Etat materyalny na fundamencie tak rozległego oszacowania usta-
nowiony, ulega niepewności i może być zawodny. Nie masz bowiem
jeszcze tablic doświadczeń dokładnie wykazujących massę drzewa,
jaką dziś młode drzewostany w odległej przyszłości zawierać mogą
i ze względu na rozliczne miejscowe stosunki, okoliczności i wypadki
rzeczywiście zawierać będą.– Tablice które do tego czasu są zebra-
ne, zwykle wykazują za nadto wielkie massy drzewne, jakie mło-
de drzewostany za lat 60 do 120 dostarczyć mają i wprowadzają
w błąd skutkiem którego w ostatnich okresach przyszłej kolej rachuje-
my zwykle na równy dochód drzewny z przestrzeni mniejszej od

by

z którym ten sam dochód w późniejszych peryodach pozyskujemy. Większa
zatem pewność i trwałość etatu ciąć może być osiągnięta, gdy na każdy
peryod wydziela się przestrzeń drzewostanów odpowiedniego wieku, przyjm-
ując że równa przestrzeń na równym gruncie w równym przeciągu czasu
równą massę drzewną produkuje. Tym sposobem uniknąć się zara-
zem zbyt wielkich kosztów szacowania drzewostanów przeznaczonych
późniejszym peryodom :-

3. W lasach nieregularnych w wielu wypadkach główny cel syste-
matu materyalnego t.j. równy dochód materyalny, czyli równy
etat ciąć nie może być osiągnięty — jeżeli np. cały obręb czyli większa
część onego, składa się z drzewostanów starych i rębnych, nie można
ich dla pozyskania równego dochodu drzewnego rozdzielić na [illegible]
kolej, bo w tym czasie straciłyby całą swoją wartość i użyteczność
przeciwnie zaś jeżeli obręb składa się z drzewostanów młodych,
czyli nie rębnych nie może obecny dochód być równy temu jaki
otrzymany w tenczas, kiedy młode drzewostany dzisiejsze dojdą
rębności. Takie zatem okoliczności wzruszają całą zasadę syste-
matu materyalnego, czyli zasadę pozyskania równego dochodu.

4. Trzymając się samego systematu materyalnego, t.j. wycinając
drzewostany bez uwagi na przestrzenie jakie zajmują i na położenie
tych przestrzeni, nie doprowadzi się lasu obecnie nieregularnego do
stanu regularnego, lecz teraźniejsza mieszanina wieku i nadal po-
stanie. Jakkolwiek jest zasadą, że każdy pojedynczy drzewo-
stan powinien być w tenczas wycięty i odmłodniony, gdy to ze względu na
jego wiek, zwarcie, i wzrost, okaże się korzystnem, jednak dla upo-
rządkowania drzewostanów i osiągnienia dogodności ich łączności na-
leży zarazem mieć wzgląd na przyszłe stopniowanie ich wieku, choć-
by ono nawet z niejakiemi ofiarami miało być osiągnięte, do czego
wszakże nie inaczej przyjść możemy jak tylko przez podział powierzchni

5. W lasach nie mających zupełnego podziału, na te, które drzewa, jakie
plan gospodarczy do ciąć wskazuje, a jakie w starym trafi się wie-

jeszcze okoliczności istnieją, systemat materyalny, a raczej kontrolla
iści podług massy drzewnej nie daje się zastosować. - W takich lasach bowiem
zwykle tylko pewien gatunek drzewa ma odbyt. W obszernych np. la-
sach nad rzeką spławną położonych takie tylko szczególniej drzewo od-
byt znajduje, które do spławu jest zdatne - [illegible] zaś innego drzewa,
jako to, wierzchołki, drzewo szczapowe, okrągłakowe pozostaje bez
odbytu w lesie. Gdyby w takich lasach chciano wyłącznie sprzeda-
wać co rok ilość drzewa wskazaną etatem materyalnym ustanowio-
nym z oszacowania całej zamożności lasu, prędko by usunięty zo-
stał gatunek drzewa odbyt mający, a z potem ustałby dochód na który
z oszacowania liczono.. W lasach zatem nie mających zupełnego
odbytu na wszelkie drzewo jakie pod oszacowanie pociągnięte być
musiało, okazuje się konieczna niemożność kontrollowania w-
rocznego ubytkowego - albowiem wielka część ginie bez rachunku
w lesie, lub też przez mieszkańców pobliskich na ugaj jest pobierana.
Gospodarstwo leśne urządzone podług etatu materyalnego, wymaga
koniecznie utrzymywania ścisłej kontrolli ubytku każdego drzewa, któ-
re weszło do oszacowania. Ta zaś wprowadzona być nie może, gdzie
dla niskiej ceny drzewa, niepewności odbytu lub innych okoliczno-
ści wyróbka drzewa corocznie do cięcia przypadająca nie wykonywa
się przez administracyę leśną, bez wydatku onego dzieje się przez
pnia na sprzedaż lub nawet ryczałtem przestrzeniami, albo gdy wielka
część suchego, przez wiatry powalonego, lub obumarłego zostaje w le-
sie bez użytku lub rachunku. Wreszcie gospodarstwo podług danego
etatu materyalnego wymaga pewnego ukształcenia osób którym
wykonanie onego jest powierzone, a gdzie na tym zbywa należy trzy-
mać się sposobu zastosowanego do usposobienia osób wykonywających. -
Skoro zatem do trafnego urządzenia lasu nie doprowadza
ani systemat czysto powierzchniowy, ani systemat czysto mate-
ryalny, starano się ten cel osięgnąć w systemacie połączonym.

28. Systemat połączony.—

Podział obrębu na stałe powierzchnie (okręgi gospodarcze) odpowiedni podziałowi kolei na peryody z uwagą na zdolność produkcyjną gruntu.—

Gdy celem urządzenia ma być doprowadzić lasy do stanu doskonałego, w którym drzewostany od najmłodszych do najstarszych znajdują się w odpowiedniej łączności i są stopniowane w kierunku odpowiednim potrzebom dobrego następstwa cięć – przeto systemat połączony dąży do takiego stanu doskonałego, dzieli kolej na peryody, a powierzchnię obrębu na okręgi gospodarcze, z uwagą aby każdy okręg podług dobroci i obszerności przydzielonego mu gruntu równą ilość drzewa przy odmładzaniu w przyszłych kolejach mógł dostarczyć.— Każdemu peryodowi przydziela się jeden okręg do odmładzania z uwagą, aby o ile okoliczności dozwalają, drzewostany w każdym okręgu podług wieku swego były zdatne do odmłodzenia w peryodzie, któremu przydzielone zostały – i następstwo okręgów nie było przeciwne kierunkowi jakiego wymaga uprawa i ochrona drzewostanów. Po wykonaniu takiego podziału następnie na gruncie układa się plan ogólny wykazujący w krótkich wyrazach przez jakie działania gospodarcze w każdym peryodzie, drzewostany w każdym okręgu mogą być doprowadzone do normalnego wieku, czyli w ogólności cały obręb do porządnego stanu doskonałego.— Nie mniej układa się szczegółowe plany gospodarcze, lecz tylko na pierwszy peryod, w tym przepisują się wszelkie działania uprawy zwyczajnej i nadzwyczajnej, które są potrzebne do przybliżenia drzewostanów w każdym okręgu do normalnego wieku.— Następnie oszacuje się masy drzewa, na jaką przez wykonanie przepisanych na 1y peryod upraw zwyczajnych, czyli cięć liczyć można, łącznie z przyrostem spodziewanym. Dzieląc masę takową przez ilość lat peryodu, znajduje się etat roczny cięć w ilości drzewa corok wyciąć się mogącej.— Porządek następstwa cięć w różnych poddziałach i okręgach przepisuje

się wagi ilości, — a wybór miejsca rocznych cięć z zachowaniem przepisanego porządku zostawia się wykonywającemu gospodarzowi. Jeżeli zaś nie ma zupełnego odbytu, i wszystko drzewo do cięcia przypadające, lub inne okoliczności wymagają wyraźnego wskazania miejsca w którym w każdym roku cięcia mają być wykonane, — Przeznacza się przy urządzeniu razem miejsce i przestrzeń rocznych cięć w ciągu 1go peryodu z uwagą aby te dostarczyły ilość drzewa wskazaną przez wynaleziony roczny etat, a to w gatunkach odpowiednych zamożności i potrzebie. Po upłynięciu każdego peryodu układa się nowy szczegółowy plan gospodarczy na następny peryod. —

Taki systemat urządzenia wprowadzony do lasów rządowych w naszym kraju uznany jest za odpowiedniejszy i dokładniejszy, aniżeli systemat powierzchniowy lub materyalny, a to z uwagi na rzeczywisty stan naszych lasów — na niezupełny odbyt drzewa, na niesposobność większej części urzędników wykonywających — jako też wreszcie i na mniejsze koszta jakich wymaga ten sposób urządzenia, w porównaniu z dokładnym oszacowaniem całego lasu potrzebnym przy systemacie materyalnym — na łatwość zmieniania planu gospodarczego, jeżeli tego nieprzewidziane wypadki wymagają. —

Nie można zaprzeczyć że ten sposób urządzenia zdolny jest do wielu polepszeń, które z czasem niewątpliwie przedsiębrane będą, skoro stosunki zmienią się i uczuć się da potrzeba tych ulepszeń. —

W ostatnim zatem układzie nauki urządzenia będziemy mieli na uwadze szczególnie systemat połączony — dla tego że u nas lasy rządowe podług tego są urządzone, i wykładamy gdzie i jakie polepszenia mogą mieć miejsce dla osiągnienia celu urządzenia lasów tj. pobierania z nich korzyści ile można największych bez pokrzywdzenia przyszłych pokoleń i doprowadzenia przytem lasów do lepszego i regularniejszego stanu. —

IV. Rodzaje Gospodarstwa

29. Wysokopienne wydaje przy odpowiedniej długiej kolei największą

massę i najużyteczniejszego drzewa, przy stosunkowo najmniejszym nakładzie pracy — wymaga jednak przytem dobrego gruntu przyjającego dobremu wzrostowi w wyższym wieku, oraz wymaga utrzymania najpierw większej niż innego gospodarstwa massy drzewa, którą można nazywać inwentarzem leśnym, potrzebnym do otrzymania rocznego dochodu. — Hundeshagen w swej Encyklopedji leśnej podaje że ten inwentarz leśny, przy 80 letniej kolei wynosi więcej niż 20 — 22 razy tyle niż roczny przyrost lub przychód drzewny, w kolei 100 let. 29; a w kolei 120 letniej 37 razy tyle co roczny przychód. — Niemniej gosp. wysokopienne wymaga znacznej obszerności lasu, — bo na zbyt małej przestrzeni nie mogą się pomieścić drzewostany wszelkiego wieku, temu gospodarstwu właściwe — ani żeby odkład nie mogą na małej przestrzeni całego obrębu otrzymać potrzebnej obszerności. —

Nie otrzymuje się największej massy drzewnej w następujących przypadkach:

1. Na gruncie w którym płytko nieżyzna się natrafi warstwa ziemi, — na gruncie zupełnie złym. — 2. Na gruncie bagnistym — na górach skalistych, gdzie tylko drzewa stare utrzymać się mogą. 3. Z gatunków drzewnych, których wzrost ku starości tępieje np. wierzby, topole, klony, a nawet Dąb. — 4. Z gatunków zbyt rzadko przerzedzających się w gospodarstwie wysokopiennym np. wierzba, topola, brzoza, olcha. —

30. Niskopienne proste — szczególniej tam jest na swojem miejscu gdzie zły, lub tylko płytko dobry grunt, również przyjające położenie i klimat, nie dozwala gatunkom drzewnym dorastać do swojej najwyższej doskonałości fizycznej; prócz tego ma ono płynące obranie tego rodzaju gospodarstwa, potrzeba szczególnego z wycięcia drzewostanów i potrzeby drzewa chrustowego. — W kolei 5cio letniej wymaga tylko inwentarza leśnego 3 razy większego od rocznego przychodu. — W kolei 10 let. 5 razy, w kolei 20 let: 10 razy — w kolei 30 let 14 — 16 razy tyle

Z drugiej strony dostarcza las nisko pienny najmniejszy i najmniej
wartujący dochód w drzewie, a to tem bardziej im krótsza jest kolej.
Do zalet tego gospodarstwa należy to: że na małych przestrzeniach,
nawet między polami bez wielkiej szkody może być wykonywane
gdzie i dla tego wielce w tak zwanych remizach jest pożądane. Nie
mniej i to że przynosi wcześniejszy dochód pieniężny, aniżeli gospo-
darstwo wysokopienne, lecz to w tenczas tylko jeżeli drobne drzewo jakie w tem
gospodarstwie produkuje się może być sprzedane lub z pieniężną ko-
rzyścią zużyte. Gdzie bowiem drzewo chróstowe wcale nie jest poża-
dane, gospodarstwo to szczególnie w krótkiej kolei nie jest na swojem miejscu.—

31. Gospodarstwo połączone jest korzystne: 1° Gdzie drzewa wyso-
kie pojedynczo tylko rość dobrze mogą: 2° Gdy potrzeby i mała
przestrzeń lasu wymagająca gospodarstwa niskopiennego, a jednak
i drzewa grube są potrzebne. — 3. Gdzie obumierające pnie i macie-
rzyste zastąpione być mogą drzewami z nasienia powstałemi. — 4 Gdy
zapewnia wzrost z owoców drzewnych.— 5. Gdy w klimacie surowym
drzewa wysokie zapewniają ochronę odrośli na mrozy i upały szkodliwe.
Las niskopienny połączony, dostarcza mniejszy dochód drzewny, co do
massy i wartości tyże niżeli las wysokopienny na odpowiedniej miej-
scowości, jednak z niego można w najkrótszym czasie, otrzymać u-
żyteczne drzewo rękodzielne, jeżeli idzie o grubość drzewa. To gospodar-
stwo nie wymaga tak obszernej przestrzeni jak wysokopienne, ani
tak wielkiego inwentarza leśnego, które łatwo dochodzi do połowy
tego wieku który lasom wysokopiennym jest właściwy — i w 30
letniej kolei może być przyjęty na 8 razy dochodu rocznego a w 20
letniej na 12 razy. Samo wykonanie gospodarstwa jest łatwiejsze
i prostsze aniżeli w lesie wysokopiennym.—

32. Ogólnie w liczbach dać wyobrażenie o stosunku, jaki może mieć miej-
sce między massą drzewną w różnych powyższych gospodarstwach otrzy-
mujących się, można przyjąć — że jeżeli gospodarstwo wysokopien-
ne w lasach bukowych dostarcza 100 massy — otrzymujące się

z gospodarstwa nisko pieńnego połączonego wynosi 70 – a z nisko pieńnego prostego 50–58. Jednakże wpada w oczy że liczby te zawisłe, jedynie od miejscowości i okoliczności sprzyjających jednemu albo drugiemu gospodarstwu, i że zatem musi być tyle różnych stosunków między temi liczbami ile jest różnych i odmiennych miejscowości. — Dlatego też różni Autorowie podają różny stosunek szacunku dają różne rodzaje drzew w różnych gatunkach gospodarstwa; to:

1° Wysokopienny	Hartig	Kotta
Buk	100	100.
Dąb	94	100, 27.
Brzoza	108, 69	92, 27.
Olsza	118–48	128–63.
Sosna	152–17	155, 04.
Świerk	217, 39	156–63.
Jodła	"	161–13.
Modrzew	"	164–86

2° Niskopienny

Dąb	46–52.
Brzoza	41–3.
Olsza	61–95.

33. Powyżej wymienione trzy rodzaje gosp: są zaprowadzone przynajmniej zamieszone w lasach Rządowych. Należałoby dowieść do Gosp: płądrującego – bo pomimo niedogodności w kursie sprawo- mienionych zdarzają się okoliczności w których tego rodzaju wysokopien- nem zasługuje na pierwszeństwo – szczególnie w lasach iglastych, w równych, wysokich lub nachylonych i przykro pochyłych położeniach ten rodzaj gospodarstwa ustala trwałe odmłodzenie i zapobiega wypłukiwaniu czarnoziemu – oraz na gruntach b. skłonnych do po- mażania z niego wydmów, i z tego względu nie dozwalają z zym prowadze- nie regularnych rębów odnawiających gospodarstwo płądrujące rzeczy w owem miejscu. W lasach bukowych ten same skutek otrzy- muje się dokładniej przez gospodarstwo połączone, i dla tego w...

niezachod

nie zachodzi potrzeba przedrębnego gospodarstwa, chybaby nie było odbytu na drobne drzewo. — Nadto w lasach iglastych nie mających obszerności potrzebnej do regularnego gosp: wysoko piennego nie mamy innego sposobu korzystania z nich, jak przez gospodarstwo przerębujące, które podług Hundeshagena wymaga nierównie mniejszego inwentarza leśnego wynoszącego w równej kolei prawie tylko połowę tego inwentarza jakiego wymaga gosp: wysokopienne. — Na pierwszy rzut oka poznać się, że do gospodarstwa przedrębnego ani system powierzchni, ani system połączony, ani nawet system materyalny, jak go Hartig z przepisami i z pilniejszemi gospodarczymi uczy nie może być zastosowany. — Lecz w tem gospodarstwie najłatwiej może być zastosowany sposób ustanowienia rocznego etatu albo podług Austryjackiej taxy Kameralnej, lub podług procentu wzrostowego Hundeshagena — gdyby dla braku doświadczeń nie było to trudności w ustanowieniu zapasu nakazanego, lub procentu wzrostowego. — Można też podług doświadczonego przyrostu rocznego, z średniego przecięcia ustanowić roczny etat cięć. +

34. — Przy obraniu rodzaju gospodarstwa należy szczególniej uważać na: 1º Istniejący i panujący gatunek sześć drzewa, oraz dotychczasowy rodzaj gospodarstwa. — 2. Własności, kształt i położenie gruntu oraz przeszkody towarzyszące odmłodzeniu znaczenia. — §:

Uwaga: Na górach spadzistych przemarznięte i odrośle zapobiegają spłukiwaniu czarnoziemu, z którego względu w takiem położeniu gospodarstwo połączone może mieć pierwszeństwo przed wysokopiennem a w iglastym drzewie przerębujące. §: 3. Potrzeby i odbyt drzewa grubego i cienkiego. — 4. Służebności. — 5º Większe lub mniejsze przestrzenie lasu. — 6. Wartość wszelkiego wzrostu. —

Gdy w naszym kraju w drzewostany iglaste, a mianowicie sosna na równinach piaszczystych panujące i na swojem miejscu — gdyż drzewo cienkie, jakie gospodarstwo niskopienne daje, większej

mające

Leśnictwo. 3.

46

masie dostarcza, rzadko gdzie ma od być zupełny — gdy przy obecnym stanie rolnictwa, pasza leśna jest ważnym dla niego przedmiotem. Wreszcie lasy u nas zwyczajnie są tak obszerne, że małe przestrzenie gospodarstwu wysokopiennemu więcej najprzeszkadza — przeto wybór bywa nie trudny i daje przewagę gospodarstwu wysokopiennemu. —
W naszym niskopienne zwyczajnie tylko znajdują się na gruncie mokrym, wilgotnym i mokrym, olszą i brzozą i pojedynczem innemi drzewami liściowemi zarosłym. —

47

Rząd przepisał rzeczywiście w tej mierze zasady, że rodzaj gospodarstwa zastosowany być ma do istniejącego panującego drzewostanu. Przemiany gatunku panującego na inny gatunek tylko w szczególnych wypadkach mogą być zamierzone, jeżeli korzyści z tego wypływające będą jawne i niewątpliwe. —

35. Wspomnieć tu jeszcze należy o niektórych rodzajach gospodarstwa, które chociaż u nas jeszcze mało, albowiem nie są upowszechnione, jednak mogą znaleźć korzystne zastosowanie i dlatego wiadomość o nich jest potrzebna. —

48

36. <u>Ogłowienie</u>. Więcej jest wykonywane przez rolników aniżeli przez gospodarzy leśnych. Jest szczególnie na swoim miejscu na przestrzeniach, które na nagłe posłużyła lub do wygonów są wyznaczone, czyli które nie mogą być zagajone — Może być zastosowane do najmniejszych przestrzeni, w żywych płotach i alejach i wszędzie gdzie pojedyncze drzewo bez przeszkody w rolnictwie rosnąć może. Gatunki drzew do ogłowienia przypadające znajdzie się w dziełach ogólnych, ilość podawanych drzew przez ilość lat kolei. —

37. <u>Gospodarstwo przemienne</u>. (Hackwaldwirtschaft) jest wykonywane w niektórych okolicach zagranicznych, obok wielkiej ludności, znajdują się wielkie przestrzenie lasu na gruncie, przynoszące nie tylko dającym odpowiednie plony w uprawie rolnej — gdy więcej pożądane jest zboże niż drzewo i jest dosyć rąk do uprawy rolnej, w takim razie trudniej. — Jest to gospodarstwo niskopienne przy powyrębie porębów używa się grunt między pniami do otrzymania jednego albo dwóch plonów zboża. — Bliższa wiadomość

w uprawie Hundeshagena w Encyklopedyi Tom 1 Str. 249. —

38. Gospodarstwo Napolne. (Baumfeldwirthschaft)
Uszczupla plony rolnicze, daje tylko drzewo opałowe i istnieje dotąd dopiero w książkach. Drzewo przy tem gospodarstwie ma być sadzone rzędy odległe od siebie o 1–4 prętów – a w rzędach 2⅓ – 5 stop. Grunt między rzędami ma być użyty do uprawy rolnej, dopóki cień od drzew tego dozwala, a gdy w naszym klimacie rośliny rolnicze nie znoszą cienia, przeto ten rodzaj gospodarstwa jest dla nas nie korzystnym. —

V. Podział lasów.

39. Podział na leśnictwa.
Leśnictwa stanowią w Administracyi leśnej Rządowej w naszym kraju wszystkie te lasy, które jednemu Nadleśniczemu albo Urzędowi leśnemu w Administracyi są powierzone. Nadleśniczy obowiązany jest prowadzić gospodarstwo – powinien przy pomocy podleśnych dozorować wszystkie drzewa do użycia przypadające i nadzór prowadzić nad podleśnemi, którzy wykonywają ażeby. — Nadleśniczy utrzymuje kasy leśne i pobiera wszelkie dochody z leśnictwa i przeto do niego należy przedaż drzewa, które podleśni na jego asygnacyą wydają. Nadto do niego należy inkwizycya defraudacyi i przestępstw leśnych i prowadzenie sporów granicznych w pierwszej instancyi sądowej. — Z tych głównych czynności Nadleśniczemu poruczonych wypływają zasady do podziału lasów na leśnictwa, bo ten podział tak powinien być dokonany, aby Nadleśniczy poruczone mu obowiązki był w możności wykonywać w każdym razie. — Nadto należy mieć na to względ:

1º Ażeby odbyt płodów leśnych przez zbytnią odległość nabywających od wykonywającego sprzedaż nie był utrudniony. —

2º Żeby nadleśniczy ile można z niewielu Wójtami Gminy, Burmistrzami, Kommisarzami obwodowemi – Sądami i podstarościemi miał do czynienia. —

3. Żeby różnej natury własności lasów, osobnej rachunkowości leży

wymagających, ile można nie łączyć w jedno leśnictwo.–
Z tych to zasad już wypływa, że normalna obszerność lasu do je-
dnego leśnictwa należącego, nie może być ustanowiona – gdy ta
od łącznego lub rozrzuconego położenia – od trudnego albo ta-
niego gospodarstwa – od sposobu zbycia płodów leśnych i od wielu
innych okoliczności zależy.–
W Administracyi leśnej Rządowej zawierają leśnictwa zwyczajnie
10000 – 30000 morgów lasu podzielonego na 2 – 5 Straży.–

40. Podział na Straże (Podleśnictwa).

Straż stanowią w Administracyi leśnej Rządowej te lasy, które je-
dnemu podleśnemu są powierzone. Podleśny obowiązany jest wy-
konywać gospodarstwo jako to cięcia i uprawy sztuczne, – kontro-
lować wszelkie dochody, ze straży przez urzędników pobierane – wyda-
wać płody leśne za asygnacyami Urz: Leśnego – pilnować, aby oficya-
liści dozorujący jako to strażnicy i gajowi, ściśle tym należycie
wypełniali swe obowiązki. Przy podziale zatem lasów na
Straże należy mieć na uwadze:
1º Ażeby straż nie była zbyt rozrzucona – lecz ile można zgodnie
do wykonania czynności Podleśnego rozłożona.– 2. Aby nie by-
ła zbyt obszerna – i aby Podleśny był w stanie wykonywać swoje
obowiązki.– 3º Ażeby w lasach łącznych straże dogodnie i wło-
ściwie były rozdzielone – i aby do jednej straży zawsze całe obręby
należały. Normalnej obszerności straży podać nie można.–
W lasach Rządowych zawierają Straże 2000 do 6000 morgów sta-
nowiących 2 do 4 obręby.–

41. Podział na Obręby.–

Obręb stanowi taką część lasu,
dla której oddzielny rodzaj gospodarstwa, oddzielna kolej obrania i
oddzielny plan gospodarczy utworzone być mają – lub ułożony został.
W obrębie wszystkie działania gospodarcze w ciągu kolei wykonywa-
ją się, aby przez to utworzony został las mający oddzielnie swoje
stopniowanie co do wieku od najmłodszego do najstarszego. Obręb
zatem w gospodarstwie leśnym stanowi jedność, która bez narusze-
nia ułożonego dla niej planu rozerwaną być nie może; we wzglę-
dzie Administracyjnym obręb stanowi równie jedność – gdy ten

jednemu gajowemu do dozoru powierzony zostanie. Stąd wypływa
1° Że lasy odmiennej własności wymagające oddzielnego rodzaju
gospodarstwa, lub oddzielnej kolei cięcia, mogą być włączone w jeden
obręb. – wyjątki od tej reguły mogą mieć miejsce – jeżeli te części lasu
odmiennego gospodarstwa wspomnione są tak małe, że z nich nie jest ko=
rzystnem lub dogodnem oddzielny uformować obręb, w którym ra=
zie mogą te być połączone z obrębem, z którym lub w bliskości któ=
rego są położone, chociażby temu odmienny rodzaj gospodarstwa był
właściwy. Takie wypadki zdarzają się u nas gdzie małe smugi niż=
szy zarosłe drzewem liściowym i wymagające gosp. niskopiennego,
przecinają lasy iglaste – lub gdzie w obszernych bagnach nisko=
piennych, znajdują się kępa wysoka drzewem iglastem zarosła. Po=
dobnego jednak połączenia odmiennych gospodarstw w jeden obręb należy
ile możności unikać i lepiej ze wszystkich takich smugów lub niziny, albo
kęp, w którym odmienne gospodarstwo jest właściwe połączyć w je=
den oddzielny obręb F w którym są położone i w różnych kolejach sta=
nowić mogą części różnych okręgów gospodarczych. – Jeżeli pewny ga=
tunek drzewa zaspokaja pewne potrzeby, nie wypada tego połączyć w jeden
obręb z innym gatunkiem by potrzeby, zaspokoić nie mogącym.
Drzewostany iglaste które zaspokajają potrzeby drzewa budulcowe, nie
można połączyć z drzewostanami liściowemi, które tych potrzeb zaspoko=
ić nie mogą, – gdzie wszystko drzewo wydaje się jako opałowe albo na wę=
gle – tam nie zachodzi konieczna potrzeba, każdy gatunek drzewa w oddziel=
nych obrębach zagospodarować. –
Grunt odmienny gdy wpływa na gatunek drzewa, rodzaj gospodar=
stwa i kolej – tem samem wywiera wpływ na podział lasów na obręby. *
2. Obszerność obrębu nie może być większą nad tę na której
strzelec obrębowy zdoła całkowicie uczynić zadosyć swoim obowiązkom,
jednak w szczególnych przypadkach, – gdzie z położenia lasu wypada u=
tworzyć obręb większej obszerności, dodany być może strzelcowi obrę=
bowemu pomocnik. – Nadłoma obszerność, jaką obrębowi nadać
należy, wpływa dłuższa lub krótsza kolej, bo zawsze obszerność
różnych części – a jeżeli te dogodnie mają być wielkie, obręb mający
kolej długą, musi być większy od obrębu na kolej krótką przeznaczonego. –

F W razie jeżeli w jednym obrębie znajdują się małe poddziały odmiennej kolei wymagające, z których nie byłoby dogodnem uformować oddzielny obręb, te mogą być połączone z tym obrębem. +

* Oddzielne położenie lasu w takim razie wymaga utworzenia oddzielnego obrębu z oddzielnie położonego lasu, jeżeli las zaspokaja oddzielne potrzeby, czy to w drzewa, czy z paszy, w przeciwnym razie lasy od=dzielnie położone mogą z lasowym jeden obręb. –

63.

3. Przy podziale lasów na obręby należy na to mieć wzgląd, – aby ze wszystkich części lasu w jeden obręb łączonych odbyt na drzewo był równy, i z równą łatwością mógłby być zaspokojone potrzeby tak drzewa opałowego jako też użytkowego jednej okolicy z czasem rocznym w ciągu całej kolei. –

64.

4. Aby skutkiem podziału lasów na obręby, nie były nadwerężone prawa osób używających służebności, którem lasy te są obciążone. – Las w którym pasza należy do obcych osób nie może być zagajony w większej obszerności aniżeli wypada z regularnego zagospodarowania tego samego lasu, uważając go za oddzielny obręb. Jeżeli przez 15 lat należy utrzymywać las młody w zagajeniu a kolej wynosi lat 90, – nie może być zagajona większa przestrzeń nad $\frac{15}{90} = \frac{1}{6}$ części całego lasu. – Gdyby zatem ten obciążony las, był połączony w jeden obręb z innym lasem do którego używający pastwiska nie ma prawa; wynikłaby czy prędzej czy później potrzeba zagajenia w lesie, służebnością paszy obciążonego, większej przestrzeni aniżeli prawo dozwala. – Z tego zatem wypływa że las obciążony służebnością pastwiska, powinien formować oddzielny obręb. – To samo ma miejsce co do lasów, w których prawo wrębu, czyli brania drzewa służy obcym osobom.. Jeżeli komu służy prawo brania drzewa z pewnej części lasu, podział na obręby tak musi być urządzony, aby ta część lasu co rok wydając mu mające drzewo dostarczała. Z tego zatem względu może zajść potrzeba uformowania oddzielnego obrębu, z lasu obciążonego służebnością wrębu. – Gdy zatem z takich służebności mogą wyniknąć różne niedogodności przy podziale i zagospodarowaniu lasów, przeto zachodzi potrzeba usunięcia tych służebności, lub przynajmniej urządzenia tychże, aby dobremu gospodarstwu i dogodnemu podziałowi nie stały na przeszkodzie, o czem była mowa wyżej w punkcie 13m i w kursie ochrony, policyi. – Równe względy przy podziale na obręby wymagają potrzeby pastwiska i drzewa, w dobrach należących do tego samego właściciela do którego i lasy należą. –

65.

5. Własności łącznych które na obręby się dzielą należy podział tak

wykonać, aby dalszy podział na okręgi gospodarcze lub poręby dogodnie mógł nastąpić. – Gdy od kształtu nadanego obrębowi, zależy kształt okręgów gospodarczych i rocznych cięć, a te nie powinny być zbyt długie, ani zbyt wązkie, przeto na to należy zwrócić uwagę przy podziale tęższych lasów na obręby. – Nadto gdy obręb ma zawierać drzewostany każdego wieku od najmłodszego do najstarszego, przeto w lasach gdzie drzewostany różnego wieku znajdują się w oddzielnych podziałach należy ile można się tak przedsiębrać podział na obręby aby drzewostany do jednego obrębu przydzielone, zawierały już w sobie stopniowanie podobne temu które jest pożądane w stanie doskonałym.

6. – Z tych lasów które są przeznaczone do użytku ekonomicznego, a teraz jeszcze na ten cel nie mogą być obracane, należy oddzielne uformować obręby, jeżeli do tego mają potrzebną obszerność, a to dla tego, żeby przez stopniowe oddanie lasu na użytek rolny, inne obręby nie były rozerwane i plany gospodarcze zmieszane. Małe odpadki leśne do czasu oddania ich, mogą być uważane tymczasowie jako dodatek do obrębu. –

7. Linie podziałowe należy ile można tak prowadzić aby mogły służyć za drogi kommunikacyjne i do wywózki drzewa, oraz do wygonów a wreszcie jeszcze aby nie były przeciwne dogodnemu następstwu i porządnej łączności cięć – w którym celu, przepisane w lasach Rządowych, aby kierunek tych linii podziałowych ile możności najmniej oddalał się od stopnia $\frac{135}{315}$ lub $\frac{45}{225}$ bussoli – jeżeli miejscowe potrzeby nie wymagają wyraźnie odmiennego kierunku. –

42. Oddział w obrębie tworzą: 1° osobno położone części lasu w jeden obręb włączone. – 2. Części obrębu które chociaż są łączne, z dawna mają swoje naturalne, lub dopiero przy urządzeniu wyprowadzone stałe ograniczenie i oddzielne nazwiska. –

VI. Wybór kolei leśnej.

43. Kolej leśna jest to ciąg lat na które zużycie i odmłodnienie drzewostanów pewnego obrębu powinno być rozdzielone, w celu aby drzewostanom młodym powstałym na miejscu zużytych, zostawiony był czas potrzebny do dojścia do rębności i do odpowiedniej

wylitczności.— Kolej stosuje się do wieku w którym na przyszłość wyhodowane drzewostany z wiekiem i od młodości być mają.—
Kolej zależy poczęści od przyjętego rodzaju gospodarstwa — gdy ona w niskopiennem gospodarstwie nie może być dłuższą nad wiek w którym drzewa po ścięciu zdatne są jeszcze puszczać odrośle z pnia, a w wysokopiennym mającym się od młodości z naturalnego obsiewu, nie może być krótszą nad wiek w którym drzewostany w zwarciu dobre dają nasienie — jednak z zachowaniem tej reguły, kolej może być dłuższą albo krótszą, i to zależy od różnych okoliczności jako to:—
1° Od wieku w którym drzewostany wydają największą massę drzewa. Młody las wysokopienny dopóki w nim zwiększa się ilość korzeni i liści, pomnaża swój przyrost drzewny, który po dojściu do pewnego wieku stanu lasu, w którym liście i korzeń używa znowu się zmniejsza. Chcąc zatem pozyskać najwięcej massę drzewną, należy drzewostany wycinać prawie w tenczas, kiedy po dojściu do największego zakresu, przyrost roczny ze średniego przecięcia zaczyna się zmniejszać.—
Zakres ten zawisł od różnych okoliczności miejscowych, jako to od gatunku drzewa — od dobroci gruntu — od wzrostu drzewostanów [~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~]— * należy oszacować roczny przyrost jego teraźniejszy, i ten porównać z przyrostem rocznym ze średniego przecięcia w ciągu całego wieku tego drzewostanu.—
Przyrost roczny z średniego przecięcia znajduje się dzieląc całą massę drzewną połączoną z massą, jaka z niego od samej młodości, aż dotąd już wybraną została, przez ilość lat wieku drzewostanu — Jeżeli się znajdzie, iż teraźniejszy roczny przyrost jest jeszcze większy od przyrostu z przecięcia, czas rębności jeszcze nie nadszedł — jeżeli zaś jest mniejszy od drugiego, czas rębności już przeszedł.—
Jakkolwiek mamy tablice doświadczeń układane przez Hartiga, Kotty i.t.p. (Syl. T. III) wykazujące przyrost i massę drzewostanów różnych gatunków drzew na różnej miejscowości w różnym wieku: jednak przed użyciem podobnych Tablic które za granicą, z różnych widoków i w różnych miejscowych stosunkach układane, należy dokładnie przekonać się, czy i o ile zgadzają się z naszą miejscowością.—
Tablice Kotty wykazują zwiększenie się przyrostu na dobrym gruncie

[i od różnych wypadków przez które drzewostany mogą być uszkodzone i przyrost ich zmniejszony.— Chcąc wynaleźć w którym wieku, na pewnym gruncie przyrost drzewostanów zaczyna się zmniejszać należy *

lasu świerkowego i Jodłowego do 100 letniego wieku:

Sosnowego	— 90	"	"
Modrzewiowego	— 70	"	"
Dębowego	— 160	"	"
Bukowego	— 140	"	"
Olszowego	— 80	"	"
Brzozowego	— 60	"	"

Zwyczajne tablice podobne wykazują przyrost drzewostanu w wyższym wieku, przy supponowanej doskonałości tylko w większym aniżeli jest rzeczywiście, przy różnych wypadkach, jakim drzewostany w ciągu długiego wieku swego ulegają, może być spodziewany. – Nawet Hartig w nowszych czasach wykazał, że co do rzeczywistej ilości masy drzewnej nie zachodzi wielka różnica, czy las sosnowy będzie wycięty w wieku 40m. 60m. 100 lub 120 bo różnica może być tylko następująca:

Las sosnowy wycięty:

w 120 letnim wieku dał na mor. pol.		średniego przecięcia	dosp.	198.
" 40	"	łącznie z drzewostanem z trzebieży	"	193.
" 60	"	" "	"	195.
" 80	"	" "	"	204.
" 100	"	" "	"	200.
" 120	"	" "	"	194.

Co jest zupełnie odmiennym rezultatem od zwyczajnych tablic doświadczeń.

1. Wielka zatem panuje jeszcze niepewność w wiadomościach o wieku drzewostanów, w którym przy wycięciu onych pozyskuje się jeszcze największą masę, a to z tego pochodzi, że na ten wiek i na największą masę drzewną, tysiączne i miejscowe i odmienne okoliczności swój wpływ wywierają. –

2. Na krótszą lub dłuższą kolej obrać się mającą – wpływa większa lub mniejsza użyteczność masy drzewa, którą lasy w różnym wieku dostarczają, jako też wartość wcześniejszego lub późniejszego odebrania użytku. – Gdzie na [illegible] drzewo chrustowe i gałęziowe nie ma odbytu lub gdzie ono nie ma wartości, tam bez straty nie można lasu wycinać w wieku w którym głównie tylko tak mniejsze drzewo dostarczają – Gdzie główny odbyt drzewa dzieje się tylko z opławem na handel za-

granicz[ny]

granicznych, lub do wielkich miast – tam należy drzewo dochować do
wieku w którym wydaje rozmiary, w tym handlu pożądane; w o-
gólności należy kolej zastosować do wieku w którym otrzymuje się
największą wartość przychodu drzewa. – Wartość zaś oblicza się po-
dług istniejących cen targowych różnych gatunków, czyli różnego
wieku drzewa z uwagą na koszta zrębu i zwózki jeżeli te w cenach
targowych są zawarte. –

Jednakże w tym należy być ostrożnym i nie liczyć na większą ilość drze-
wa użytkowego i budowlowego w starym wieku, aniżeli rzeczywiście
sprzedaną lub zużytą być może; bo w lasach mających tylko odbyt lo-
dem zawsze większa część produkowanego drzewa musi być pozby-
tą jako opałowe; i nie każde drzewo zdrowe proste grube i długie może
być sprzedane jako użytkowe – jeżeli tak. ich drzew jest więcej ani-
żeli potrzeba w małym obrębie, w którym drzewo może być rozwożo-
ne – Z tej zatem uwagi dla pozyskania drzewa budowlowego i uży-
tkowego, jakiego krótka kolej nie dostarcza, należy ile możności
nie więcej lasu chodować w dłuższej kolei, aniżeli potrzeby te wymaga-
ją – korzystnie by nie [illegible] cały obręb lasu np. 80 letni wyda-
jący dobre drzewo opałowe i średnie drzewo budowlowe, zostawić je-
szcze 40 lat najmniej dla tego, że kilkadziesiąt lub kilkaset sztuk
drzewa wielkiego budowlowego, wówczas z niego będą mogły być
sprzedane. – Jeżeli np. Morg lasu sosnowego 80 letniego zawiera 7874
stóp sześciennych które składają się:

z stóp sześć. 1968 drzewa użytkowego sprzedać się mogącego na
pniu po gr. 9 będzie wartości tylko Zł. — 590,4.
2954 drzewa szczapowego po gr. 3 — 295,4.
1968 drzewa kręglakowego po gr. 2 — 131,2.
984 d° gałęziowego po gr. 1 — 32,8

Razem st. sześć. 7874 mają teraz wartości Zł. – 1049,8. – i jest
pytanie – czy korzystniej jest las ten teraz zużyć lub zostawić go
na pniu aż do 120 letniego wieku w którym po dojściu drzewa bu-
dowlowego do większej grubości to po gr. 12 może być sprzedane – mo-
żna użyć następujący rachunek:

cielaw 80 letniego mogą mieć teraz Zp 1049, 8 które oddane na pro=
cent składany po 5% uczynią kapitał po upłynie 40 lat Zp 7390, 6 –
Nadto po upłynie 40 lat młody las w mniej jak teraz wyciętego wy=
chodowany może wydać:

Sz: częś: 2212 drzewa krąglakowego po gr. 2 w cenie Zp 147, 14
" — " 1446 " gałęziowego po gr. 1 — 36, 9
cenie wartości po 40 latach Zp ogółem — 7575, 4
Zostawiając zaś las 80 letni na pniu do wieku 120 letniego można
liczyć następujące dochody i wartość tychże:
1º Z trzebieży 90 letniego drzewostanu:

Sz: częś:	467	drzewa wszythowego po gr. 9 w cenie	Zp	140, 1.
" "	1873	" szczapowego po gr. 2 "	"	187, 3.
" "	934	" krąglakowego gr. 1 "		15, 6
Ogółem sz. sz.	3741	które mają wartość	Zp	405, 3.

Te oddane na procent składany przez 30 lat uczynią
w tenczas kapitał — — Zp 1751, 7.
2º Z odmłodnienia po 40 latach:

sz. częś	2845	drzewa wszythowego po gr. 12	Zp	1148, 0.
"	4256	" szczapowego po gr. 3		425, 6.
"	2845	" krąglakowego po gr. 2		189, 7. –
"	1422	" gałęziowego po gr. 1		47, 4

razem sz. sz. 11,368, a zaś wartości wyniosłyby Zp 3,562, 4 gr
mniej aniżeli z obecnego wycięcia i oddania uzyskanych
pieniędzy na procent składany otrzymać można Zp 4013 –
Gdyby ten minus miał być pokryty przez większą cenę drzewa wszy=
thowego stop 2845 tedy musiałaby wynosić od stopy sze: Zp 1 gr 24
lub należałoby sprzedać 7101 stop drzewa wszythowego i szczapowe=
go w średnim przecięciu stopę po gr. 24. — Z takiego zatem rachun=
ku przekonywamy się, że nie korzystniem dla otrzymania dorunku
w małej ilości drzewa wielkiego wszythowego, lasy zagospodaro=
wać w dłuższej kolej, aniżeli jest ta w której większa część sprze=
dawanego drzewa dojdzie do użyteczności w rzeczywistej wartości drzewa szczapowego.

79 3.– Przy obraniu dłuższej albo krótszej kolei należy jeszcze mieć wzgląd na koszta odmładniania. Im krótsza jest kolej, tem częściej te koszta muszą być ponoszone, i bywają stosunkowo większe, aniżeli przy odmładnianiu lasu w starszym wieku. – Gdyby np. przy powyższym wycięciu 80 let. lasu wypadło nakładu wydać Zł 50, tedy zmniejszyłyby korzyść wykazaną o Zł 35 gr.

80 4. Nie mniej należy mieć na uwadze, że im krótsza jest kolej, tem mniejsze są wszystkie uboczne, a szczególniej z paszy. – Przy kolei np. 120 letniej w zagajeniu 15 letnim tylko $\frac{15}{120} = \frac{1}{8}$ część obszerności znajduje się w zagajeniu, gdy tem czasem przy 60 letniej kolei $\frac{1}{4}$ część musi być zagajona. – W powyższym przykładzie po wycięciu 80 letniego lasu, gdzie pastwisko przez 15 lat – a gdyby to tylko Zł 1 rocznie było warte, zmniejszyłaby się przez to korzyść wykazana o Zł 7 gr 6. Ten sam przypadek może mieć miejsce w [illegible]. – Jeżeli 120 letnia sosna dostarcza [illegible] do smoły, której 80 letnia kolej nie dostarcza, jest to zysk, który także korzyści 120 letniego wieku należy zarachować.

81 5.– Od dobroci gruntu zależy, czy drzewo na niem rosnące wcześniej czy później dojdzie do pożądanej wielkości. – Na gruncie zaś płytkim i mierzynym drzewo ku starości we wzroście tępieje. – Na chudym ale głębokim gruncie wzrost chociaż mały jednak do późnej starości utrzymuje się. Z tych zatem uwag i grunt wpływa pośrednio na obranie dłuższej lub krótszej kolei. –

82 6 Tak samo ma się rzecz co do stanu lasu, i jego przyrostu. Do póki las utrzymuje się w zwarciu, to jest do póki w nim nie tworzą się próżne miejsca niebędące przepłatane korzonkami drzew rosnących i dla tego nie przykładające się do większego przyrostu – oraz do póki drzewa są zdrowe, lepiej jest takie drzewostany zostawiać na pniu czyli nadawać im dłuższą kolej aniżeli lasom zbyt przerzedzonym, z kłym wzrost mającym, chorowitym i w ogólności nie dającym przyrostu odpowiedniego gruntowi, który zajmuje. Takie lasy należy ile być może najwcześniej wycinać dla odnowienia i pozyskania zupełnego przyrostu odpowiedniego zdatności i obszerności gruntu. –

Ponieważ stan lasu większy lub mniejszy wzrost jego, zależy nie
tylko od przewodzących wpływów do których liczyć można grunt
lub w ogólności miejscowość i gatunek drzewa ale nadto od wypad-
ków nieprzewidzianych, jakim drzewostany w ciągu życia swe-
go ulegają, np. od wiatrołomów, szkód owadów, pożarów etc. Prze-
to zachowanie tej ważnej reguły, aby drzewostany były wycinane od-
młodzone które przyrost roczny zaczął się zmniejszać, lub w ogól-
ności nie odpowiada już zdatności gruntu, stawa się przeszkodą
w doprowadzeniu lasów do tego stopnia doskonałości, jaki systemat
połączony za najgłówniejszy cel urządzenia lasów, t.j. dokładne sto-
pniowanie wieku, wtęgłości i stosunków raz na zawsze obra-
nym — a że systemat połączony vide punkt 27. przez stały po-
dział powierzchni na okręgi gospodarcze, zamierza doprowadzić lasy
do idealnej regularności, przeto doznaje w tym swoim celu przeszkody nie
przebytej, bo podział ten a z nim i kolej musi być zmieniony, skoro
stan lasu zmienia się, czego już tyle mamy licznych praktycznych
doświadczeń, od czasu Urządzenia Lasów Rządowych w naszym Kraju. —
Skoro przez pożar, owady, burze, ozdatnie tamowany lub zmniejszony dal-
szy przyrost drzewostanów, należy też wyciąć i odmłodzić — chociaż po-
dług ułożonego planu i przyjętej kolei miały być odmłodzone dopiero
po latach 30 albo 60, i natomiast należy zostawić na pniu drzewostany
do wycięcia w przyszłym peryodzie, które podług ułożonego planu mia-
ły być wycięte, i odmłodzenia w pierwszym lub obecnym peryodzie. —
Z tych zatem uwag i praktycznych doświadczeń, wypływa reguła, że do
teraz przyjęty kolei i do zastosowanego do niej planu gospodarczego, nie
należy przywiązać tej miary, iż koniecznie tak, a nie inaczej musi
być zachowany i wykonany, lecz przy obranej kolei, lub w ogólności
przy całym układaniu planu gospodarczego, można tylko mieć na
celu, wykazanie, iż podług dzisiejszego stanu lasu i jego stosunków,
gospodarstwo, które się przepisuje, dla pierwszego peryodu jest stoso-
wne i nie odbiera przyszłym peryodom albo potomkom naszym
możności przez urządzenie jakie w przyszłości okaże się odpowie-
dniem, ciągnąć z lasu korzyści podobnych tym jakie obecnie pobieramy. —

85 Trzeba być na to przygotowanym ze planu, a z nimi i skoky zmienia się musi, skoro okoliczności na nie wpływające zmienią się — że to stałe stopniowanie wieku o teraz zamierzona trwałości drzewostanów, nie może być osiągnięta, skoro niespodziewane wypadki daną temu na przeszkodzie, i dlatego lepiej już przy urządzeniu szczególną i większą zwracać uwagę na wiek czyli kolej, w której rębne drzewostany w obrębie znajdujące się powinny być zrąbane czyli odmłodzone w celu otrzymania z nich najwięcej i najprędzej wartującej massy drzewnej, aniżeli mieć zastosowany ob przyszłe regularne stopniowanie drzewostanów w obranej tej części.

86 7. Służebności któremi lasy są obciążone wpływają na wybór kolei dłuższej albo krótszej, ale przez to wszystkie obydwie doznały by uszczerbku czego prawo nie dozwala, lub wszystkie takowe na szkodę właściciela lasu byłyby rozszerzone. Służebność jest prawo rzeczowe na zyskania pewnych użytków z cudzej rzeczy, czyli służy biorąc, jest to ciężar włożony na pewne dziedzictwo dla korzyści i użytku drugiego dziedzictwa do innej osoby należącego. — Służebności któremi lasy bywają obciążone są: Prawo wyrębu na drzewo budulcowe, użytkowe, opałowe, z pnia, posuszu, wierzchołów itp. — na karpinę, łuczywo, na zbiórkę leży i pomiszu — prawo pastwiska, zbierania żołędzi i bukwy, czyli służebność wypasu, robienia barci, zbierania żywicy, grabienia ściółki itp. — Prawo przypisuje jako dalne służebności powinny być szanowane, i tak np. las obciążony służebnością wydawania drzewa budulcowego nie może być wycięty w wieku, lub zagospodarowany w kolei w której drzewa nie dochodzą do potrzebnej długości i grubości. — Las obciążony służeb: wydawania karpiny, łuczywa, posuszu, lub leżaniny nie może być zamieniony przez wprowadzenie odmiennego gospodarstwa, lub innej kolei, aby przez to wszystkie powyższe na korzyść jedynie właściciela lasu ustały lub zmniejszone były. — Tak samo ma się rzecz co do służebności pastwiska, zbierania żywicy, ściółki, robienia barci itp. Tak z jednej strony właścicielowi lasu nie wolno przez obranie kolei uszczuplać wszystkich osób służebnych mających, tak z drugiej strony przy

87

obraniu kolei powinien mieć wzgląd na to, iżby te wszystkie nawza-
jem szkodę nie ponosiły. — Gdzie gałęzie lub drzewo nie przechodzą
pewnej grubości należą do wyższego stopnia potrzebności nie byłoby ko-
rzystnem zaprowadzić krótszą kolej, w której stosunkowo większa
ilość drzewa gałęziowego i cienkiego otrzymuje się, aniżeli w długiej kolei. —
8. Jeżeli w lasach okolicznych teraz jest niedostatek drzewa starego
w przyszłości zaś, w okolicznych lasach z drzewostanów teraz jeszcze nie
rębnych, większa ilość drzewa starego do użycia przypadnie; — przeci-
wnie zaś w lesie urządzić się mającym znajduje się stosunkowo wię-
ksza ilość staro drzewu, może być korzystnem przyjąć krótszą kolej
dla korzystania z większej ilości drzewa starego dopóki tego okoliczne
lasy nie dostarczą. —
9. W lasach niskopiennych połączonych dla drzew wysokich nie ozna-
cza się stałej kolei, wszystkie się zrazu owszem, lub do przyszłej kolei
zostawia się w miarę jak to podług okoliczności odpowiada celowi. —
Co do drzew miękkich, te same służą uwagi w obraniu kolei, jak się powie-
działo, o lasach wysokopiennych. Jednak w lasach połączonych
drzewa miękkie wcześniej tracą zdolność puszczania odrośli aniżeli
w lasach niskopiennych prostych nie będących zacienionemi. —
10. Dla uregulowanego gosp. pladrowego służą te same uwagi jako
dla lasu wysokopiennego z naturalnego obsiewu odmładzającego się;
jednak drzewa stare wywierają tu tem samem wpływ szkodliwy na
wzrost młodszych drzew jak w lesie połączonym.
11. Kolej w ogłowieniu musi być krótsza niż w lasach niskopiennych,
[illegible] bowiem trudniej zarasta [illegible] gnije. — Grabina tylko znosi ogło-
wienie w kolei od 20–25 letniej bez znacznej szkody. —
12. W gosp. przemiennem używaną jest kolej dojścia drzew okrągłowe. —
13. Zważać tu jeszcze należy uwagę na to, że chociaż czas na który z wszy-
stkie odmładzanie drzewostanów znajdujących się w pewnym obrębie zamierzo-
no rozkładać, czyli kolej dla jednego obrębu przyjęta oznacza w ogólności
wiek, za najkorzystniejszy do zużycia drzewostanów uznany, do którego
zatem należy dochować obecne drzewostany, lub przynajmniej starać
się, aby to na przyszłość mogło mieć miejsce, — jednak z tego nie wy-

płynie

pływa, że żaden drzewostan nie może być wycięty w niższym wieku aniżeli przyjęta kolej oznacza, np. dla pewnego obrębu kolej 120 letnia już przyjęta i za stosowną uznana, jednak różne drzewostany podług okoliczności i potrzeby uregulowania stopniowania wieku mogą i muszą być odmładzane w niższym wieku aniżeli w 120 letnim co już z wyżej powiedzianego wypływa. –

14. W wszystkich okolicznościach następujące koleje założone być mogą:

Dla lasów wysokopiennych.

Dąb.

a. w gruncie dobrym i na równinie.

Dla odmładzania z nasienia	80 – 100 lat
Dla pozyskania mniejszego drzewa budulcowego —	80 – 120 "
Dla pozyskania drzew grubych do budowy okrętów etc	160 – 200 "

b. w gruncie średnim i na górach –

Z nasienia odmładniać można	80 – 120 lat
Mniejsze drzewo budowlane pozyskuje się — —	100 – 140 "
Drzewo grube — —	180 – 200 –

Buk.

a) w gruncie dobrym i klimacie łagodnym.

Odmładnienie z nasienia następuje — —	w 80 – 100 lat
Wydaje drzewo narzędziowe	80 – 120 –
Wielkie drzewo użytkowe	120 – 160.

b) w gruncie średnim i klimacie ostrzejszym:

Z nasienia odmładniać można	80 – 100 –
Drzewo narzędziowe pozyskuje się	100 – 120 –

Uwaga. Klony, Wiązy, Jesiony i inne t.p. gatunki drzew pospolicie z wymienionymi gatunkami są pomieszane i rzadko się zdarza żeby były panującym gatunkiem, z tąd też chodzić się one w kolei dla gatunku panującego oznaczonej, lub wycinać się je przy trzebieżach. –

Brzoza –

Z nasienia odmładniać można w —	30 – 40 lat
Najpóźniejsza kolej	60 – 80 "

Grab –

Z nasienia odmładniać można — —	w 50 – 70 lat
Najpóźniejsza kolej — " — —	100 – 120 –

Olsza — — — 60 – 80 lat

Sosna.

a) w gruncie dobrym.

Z nasienia odmładzać i mały budulec mieć można — 60 – 80.
Średni budulec można otrzymać — — 80 – 100.
Najwyższa kolej dla sosny jest — — 140 —

b) w gruncie średnim.

Odmładnia się z nasienia — — — 50 – 70.
Mały budulec otrzymamy — — 70 – 90.
Średni dto dto — — 80 – 120.
Wielki dto dto — — 100 – 140.
Najwyższa kolej — — — 140. —

c) w złym gruncie.

Z nasienia odmładza się w — — — 40 – 60
Mały budulec wydaje — — — 80 – 100
Najwyższa kolej — — — 100 —

Uwaga. W gruncie zupełnie złym sosna nie dochodzi się na drzewo budowlowe, i gospodarnej się w kolei najwyższej 60 letniej.

Świerk.

a. w gruncie dobrym jednak nie tłustem wapiennym.

Przez zręby obsiewane odmładza się w — — 60 – 80 lat
Budulec średni i mały wydaje — — 60 – 100
Wielki budulec — — — 120 – 140
Najwyższa kolej — — 140 —

b. w klimacie ostrym —

Odmładnia się zrębami obsiewanemi w — — 80 – 120 lat
Wydaje budulec mały i średni — — 80 – 120.
dto dto wielki — — 120 – 160.

c. na suchych górach w klimacie łagodnym —

Odmładnia się zrębami obsiewanemi — — 50 – 70.
Wydaje budulec mały — — 80 – 100.
Najwyższa kolej — — 120 —

d. w gruncie błotnym

W zrębach następnych w cale się nie odmładnia.

Budulec mały i średni wydaje w — — 60 — 120 lat.
Najwyższa kolej — — — 120 —

c. w gruncie tłustym wapiennym —

Odmładzania się zębami — — 60 — 180 lat.
Wydaje budulec mały i średni — — 60 — 80 —
Najwyższa kolej — — — 180 —

Uwaga. Kolej dla Jodły ta sama co dla Świerku. a dla Modrzew
z powodu prędkiego wzrostu jego przeznacza się kolej 60 – 80 letnia

Dla lasów niskopiennych.

Dąb.

Wzgl. z pobieraniem chrustowym na obręcze — — 5 — 8 la
W celu korzystania z kory dla garbarzy — — 8 — 20 —
Wydaje zaś drzewo — — — 20 — 40 —

Buk i Grab.

Na chrust — — — — 8 — 16.
b. Drzewo krąglakowe otrzymuje się — — 16 — 35 —

Brzoza —

Nachrust — — — — 5 — 10 lat.
b. Drzewo krąglakowe — — — — 10 — 24 —

Olsza.

Hodowaną być może w kolei 5 – 40 letniej i w 20 lat wydaje drzewo krąglakowe — w 30 lat około ⅓ szczapowego w 40 lat ¾ szczapowego

Wierzba —

b. Do opału — — — — — 8 — 16 lat.
Na obręcze i pręty — — — — 6 — 10 —
Na witki koszowe — — — — 1 — ..

Leszczyna

Na obręcze mniejsze — — — — 10 — 14 lat.
Na większe obręcze i pręty — — — — 14 — 20 —
Najwyższa kolej — — — — 24 —

Dla lasów mieszanych —

w których panują gatunki miękkie jak Lipa, olsza, osika, wierzba, przeznacza się kolej 8 – 20 lat. Jeżeli zaś twarde

gatunki pędzą 10 – 35 lat – Tarnina dla warzelni solnych chodowana wycina się w 6 – 8 lat. – – Drzewa niskie w gosp. połączonem wycinają się w kolei dla lasów nisko pniowych wskazanej, z tą tylko uwagą, że one mniej prędzej długą potrzebują, bo pnie ich owe od drzewny sokiem wcześniej tracą zdolność puszczania odrośli.

W gospodarstwie przeznacza się trzecia kolej od gosp. niskopiennego z wyjątkiem jedynie grabiny, która jak wyżej wspomnieliśmy ogłowioną być może. – Zakończemy teraz o kolei leśnej uwagę nad wiekiem drzewa po którym przyrost zmniejsza się – przy czem podamy z Tablic Dr. Pfeil wielkość tego przyrostu, dobroć paliwa, i porównanie przyrostu z dobrocią paliwa. –

Tabella –

Wykazująca: a) wiek drzewa w którym w przecięciu przyrost otrzymujemy największy. – b) Massę przyrostu rocznego na M. M. P. / c) Stosunek dobroci przyrostu uważając go jako drzewo opałowe. d) Połączony stosunek dobroci paliwa z massą drzewną. –

na gruncie średnim. –

Wszystk[illegible] wysoko pienne –

Gatunki Drzew. –	Wiek drzewa po którym przyrost zmniejsza się	Przyrost roczny w stop. sześć. na M. M.	Stosunek. dobroci paliwa	Połączony przyrostu z dobrocią paliwa
Dąb.	140 – 160	99.	64	73.
Buk.	100	114.	100	100
Klon.	80 – 100	114.	100	100
Wiąz	80 – 90	114.	90	90
Jesion.	80 – 100	114.	100	100
Lipa.	60 – 80.	142	64	85
Topola Sokora.	60 – 70.	227.	50	100
T. Dzika. –	60 – 70	142.	61	76.
Grab.	80 – 100	85.	100.	75.
Brzoza.	60 – 70	65.	85	63.
Olsza.	60 – 70	142.	52	65.
Wierzba biała.	50 – 60	227.	50	100.
Sosna.	70 – 80	142.	75	93.
Świerk.	90 – 110	199.	73.	127.
Jodła	90 – 110	199.	69.	120.
Modrzew.	60 – 80.	199.	76.	133.

W zagospodarowaniu niskopiennem					
	Dąb.	30.	57.	84.	42.
	Buk.	35–40.	51.	100	45
	Klon.	30–45.	85	100	75
	Wiąz.	35.	57.	90	45
	Jesion.	35.	81.	100	62
	Lipa.	25–30.	99.	68.	39
	Topolka czarna	25–30.	170.	80	85
	dto osika.	25–30.	99.	61	53.
	Grab.	30–35.	57.	100	90
	Brzoza	25–30.	42.	85	31
	Olsza	25–30	99.	52	45
	Wierzba biała	20–25.	142.	40	62.
	do Iwa	20	142.	69	86
	Leszczyna.	13–18.	42.	85.	31.

Z tej tablicy dostrzegamy, że pod względem opału nie zawsze ten gatunek jest najgorszy którego dobroć palna jest najmniejsza, lecz przytem uważać należy i na przyrost, i tak np. Topol czarna i Wierzba biała co do dobroci palnej ostatnie trzymają miejsce, lecz że przyrost mają 2 razy tak wielki jak Buk, Klon, i Jesion, przeto mniej co do dobroci wynagradzają, mają równie owi w opale większe być mogą. —
Jeżeli drzewo nie tylko na opał lub węgiel, lecz też do budowli względnie itd. jako użytkowe ma być obrócone — nie możemy oznaczyć względnie który z gatunków do zaspokojenia różnych tych potrzeb najskuteczniej hodowany być może; — potrzeba bowiem tak przy zamiarze jak też różne własności drzew, — a nawet zdania ludzkie w tej mierze są różne. — Ten z gatunków, który w przedaży największy dochód czysty w pieniądzach przynosi i w takiej wielkości najkorzystniej okazuje się, ten też najbardziej zalecany być może.
Nad przyrostem drzew w zagospodarowaniu połączonem i wysokopiennem nie mamy do tych czas pewnych doświadczeń. W ogólności atoli przyjąć można, że w zagospodarowaniu połączonem przyrost drzew które w tem gospodarstwie we wszech względach dogodnie wychowane być mogą, w przybliżeniu między przyrostem drzew wysokopiennych i niskopiennych środkowe trzyma miejsce — W gospodarowaniu

zaś i okrzesywanie nie ustępuje przyrostowi drzew wysokopiennych.

VII. Podział kolei na okresy.

88

44. Gdy kolejie lasów wysokopiennych zawierają wiele lat, przeto dla łatwe-
go ogólnego rozpoznania, jakie działania gospodarcze w późniejszych
latach tej kolei, mają być wykonane — dzieli się kolej na okresy czyli perjo-
dy a to w celu, aby można poprzestać na podaniu szczegółowego planu
gospodarczego na pierwszy okres wykazując tylko ogólnie, co w później-
szych okresach może być przedsiębrane — aby w ówczasowy dochód drzewny
odpowiadał dochodowi pierwszego okresu.—

89

Ilość lat okresu stosuje się zatem do ilości lat na które szczegółowy plan
gospodarczy chcemy przepisać. Zwyczajnie się bierze na to ilość lat która
jest równą częścią kolei np.—

30 lat	które są	1/4	częścią kolei	120	letniej.—
lub		1/3	d°	d° 90	"
25	d°	1/5	d°	125	"
d°		1/4	d°	100	
20	d°	1/6	d°	120	"
d°		1/5	d°	100	"
d°		1/4	d°	80	"
15	d°	1/8	d°	120	
d°		1/6	d°	90	"

90

Ale — Nie jest to jednak ko-
nieczną potrzebą.— Przyjmując np. przy kolei 90 let: I. Okres na 20 lat wy-
padłoby tylko na ten czas 2/9 części dochodu w ciągu całej kolei spo-
dziewanego, czyli jak systemat połączony co do miar przydzielić pierwsze-
mu peryodowi 2/9 części przestrzeni, równej rzetelności produktacyjnej ca-
łego obrębu, a 7/9 części zostawić dla reszty kolei.—

Jeżeli obręb składa się z oddziałów oddzielnie położonych, które na ró-
wne okręgi rozdzielić nie byłoby dogodnem, należy ilość lat okresów urze-
czywistniać podług obszerności tych oddziałów lub też, jak systemat ma-
teryalny wymaga, podług dochodu drzewnego z nich spodziewanego.—

91

Z uwagi że człowiek nie może odgadywać przyszłości odległej — również
nie przewidywać potrzeb i okoliczności, które w ciągu wielu lat mają
wpływ na gospodarstwo leśne, lepiej jest ograniczyć się szczegółowym

planem gospodarczym, tylko na krótki przeciąg lat w którym podług wszelkiego podobieństwa zrobiony plan nie będzie potrzebował zmiany, aniżeli przepisywać go na długi szereg lat w którym łatwo nieprzewidzianych zmian stać się może. — Z drugiej strony gdyby po upływie każdego okresu musiał być ułożony nowy plan gospodarczy, a to do pełnienia czynności urządzenia lasów, nie będzie mogła być powierzona miejscowym urzędnikom Administracyjnym, co z korzyścią jest połączone — i nadto gdy od młodszego wieku pewnej części lasu, wysoko pnącego nie może być ukończony w kilku latach, szczegółowy plan w nim pierwszy okres może zawierać pewny szereg lat który w więcej razach bywa uważany za ułożony od 5 – 20 lat. — Instrukcya do urządzenia lasów Rządowych w naszym kraju przepisuje 20–30 letnie okresy z uwagą aby te zawierały równą ilość lat całych stanowiąc 1/3 lub 1/4, 1/5, 1/6, 1/7, 1/8, 1/9 części kolei —

92

45. Kolej lasów niskopiennych, która rzadko jest dłuższa nad lat 30 nie dzieli się na okresy, bo przy systemacie powierzchniowym dla gospodarstwa przyjętego okresy są zbyteczne. —

VIII. Opisanie lasów szczegółowe i informowanie poddziałów.

93

46. Dla ułożenia planu gospodarczego, który ma być stosownym dla każdej części lasu należącego do jednego obrębu potrzebna jest dokładna wiadomość o każdej odmiennej miejscowości i odmiennym drzewostanie, którą otrzymujemy przez opisanie szczegółowe. To zatem dzieli się:

1° Na opisanie miejscowości jako to: a) położenia. b) gruntu. —

2. Na opisanie istniejącego drzewostanu z wyrażeniem: a) gatunków drzew. — b) wieku ich. — c) zwarcia i wzrostu drzewostanu —

94

47. Dla dania dokładnego wyobrażenia o wszystkich tych odmiennych właściwościach różnych części lasu, do jednego obrębu należących — dzielą się one na poddziały; aby zaś bez celu nie informować zbytecznej ilości poddziałów robią się tylko takie, które wymagają oddzielnego przepisu gospodarczego w planie lub odmiennego postępowania przy osza

towaniu

oszacowaniu ich massy drzewnej lub przyrostu.—
Z uwagi na różny wiek drzewostanów, nie bywają zrobione podziały, kiedy różnica wieku nie przechodzi ilości lat, jaka okres zarę-rąbu; przy peryodach zatem 20 letnich robią podziały drzewostanów:

1	—	20 letnich	
20	„	40	„
40	„	60	—
60	—	80	„
80	—	100	„
100	—	120	„

Podziały te oznacza urządzający nacięsami lub palikami na gruncie podług potrzeby, przyszłości stanowej, a to w celu aby były wymierzone i na mappie oznaczone.—

95 96

48. Przy opisaniu położenia używa się wyrazów. 97

równe, gdy położenie stanowi płaszczyznę nie zbyt wilgotną i wodą nie zalewaną —
niskie gdy grunt jest więcej wilgotny aniżeli suchy, lub wodę jest zalany — albo stanowi bagno — jednak i na wysokich górach może być grunt błotnisty, a w tym razie wyraz niskie położenie nie byłoby dokładne.—
Pagórkowate, wzgórzyste, pochyłe. Ku różnym stronom świata zwrócone czyli jakie wpływ to położenie ma na zmianę klimatu.—
Wiadomości te są potrzebne, aby do nich mogły być zastosowane przepisy cięć i uprawy w planie gospodarczym.—

49. Co do gruntu różnią się: a) jego własności zewnętrzne b) i wewnętrzne. 98

Do zewnętrznych należą pokrycie przez liście, igły, kamienie i istniejące mchy, trawy, zioła z których często się trafnie wewnętrzne własności gruntu mogą być osądzone
Przy poznaniu wewnętrznych własności gruntu uważa się:
1° Na części jego mineralne.—
2. Na istniejącą ziemię roślinną.

3. Na jego pulchność i spójność —
4. Na głębokość i płytkość gruntu —
5. Na stopień wilgotności, suchość i mokrość. —

99 Chociaż zdolność produkcyjna gruntu zależy od wymienionych tu własności, jednak na tę wpływa zarazem położenie i klimat. Do oceniania zatem zdolności produkcyjnej przestrzeni pewnego poddziału należy mieć uwagę zwróconą razem na grunt, położenie i klimat, w jednem słowie na miejscowość. —

100 Wotka dzieli miejscowość dla oznaczenia jej zdolności produkcyjnej na klass 5: I bardzo dobra: II dobra. III średnia. IV zła. V b. zła

101 Że zaś wyrażenia te są nie pewne i nie można wiedzieć, co kto rozumie przez dobrą lub średnią miejscowość — oraz gdy te wyrażenia nie się ściągać tylko do pewnego, chodować się mogącego gatunku /: bo ta miejscowość dla sosny dobra, bywa b. zła dla dębu, buku, wiązu /: przeto należy ustanowić pewną skalę, po której można poznać, co ma się rozumieć pod wyrazem b. dobra, dobra, średnia, zła, etc. Taką skalę można mieć z tablic doświadczeń wykazujących massę drzewną, jaka powinna być znalezioną na morgu drzewostanu zupełnie dobrze zwartego każdego gatunku i różnego wieku — jeżeli miejscowość za b. dobrą, dobrą, średnią etc. ma być uważana.

102 **50.** Ponieważ systemat połączony przyjął sobie za zasadę, podział przez wziętymi obrębów na okręgi gospodarcze ustosunkowane w miarę ich zdolności produkcyjnej, przeto chcąc taki podział wykonać, należy przy opisaniu miejscowości każdego poddziału zarazem osobno oznaczyć, do której należy klassy, w tablicach doświadczeń — aby potem okręgi gospodarcze w powierzchni mogły być ustosunkowane. —

103 **51.** Co do opisania istniejącego drzewostanu nadmienia się, że gatunek drzewa panujący wyraża się naprzód, — a potem gatunki przymieszane

104 Podług panującego wieku oraz podług wzrostu drzewostanu dobrze przeto zanotować, w którym przychodzie kwalifikuje się do odmłodzenia.

Do oznaczenia stopnia zwarcia drzewostanu mogą być te same wyrażenia, jak wyżej dla miejscowości powiedziano. — Opisanie zwarcia drzewo-

105 stanów ma dać wyobrażenie, o stosunku w jakim obecny drzewostan co do massy jaką zawiera, znajduje się do doskonałego stanu, i dla należy do wyrażeń bardzo dobrze, dobrze, średnio etc. przywiązać

pewne wyobrażenie

Leśnictwo 4.

pewne wyobrażenie jak np. b. dobre zwarcie jest takie, gdzie znajdu-
je się tyle drzew na morgu, iż między temi więcej rość nie może. Ta-
kie zwarcie można wyobrażać liczbą 1 — Dobre zwarcie będzie ta-
kie, gdzie między 80 drzew brakuje do b. dobrego zwarcia 20 drzew,
czyli jest jedno gdzie między 4ma drzewami piąte miałoby miejsce = 0,8.
Średnie zwarcie — jest takie, gdzie między 60 drzewami brakuje do b. do-
brego zwarcia 40, lub między 3 drzewa = 0,6. — Złe zwarcie, gdzie
między 40 drzew brakuje 60, czyli między dwoma brakuje trzech = 0,4.
Bardzo złe zwarcie — gdzie na przestrzeni na której znajduje się
20 drzew brakuje 80 do b. dobrego zwarcia —, czyli gdzie zamiast je-
dnego znajdującego się drzewa mogło by rość 5 = 0,2. —
Za pomocą liczb podanych 1. 0,8. — 0,6 — 0,4 — 0,2 można drzewosta-
ny różnego zwarcia sprowadzić do jednego mianownika jakim jest
b. dobre zwarcie — a to może być użytecznym w tym razie: jeżeli
jak to systemat materyalny żąda, podział obrębów na okręgi gospo-
darcze ma być dopełniony podług massy drzewnej, jaka w różnych
drzewostanach w czasie odmłodnienia z nich może być spodziewana, a
chcąc jednak uniknąć kosztowniejszego i dokładniejszego szacowania. —

107

IX. Podział obrębów wysokopiennych na okręgi gospodarcze, a niskopiennych na poręby.

Ilość okręgów gospodarczych na które powierzchnia obrębu wysoko-
piennego powinna być podzieloną — zależy od ilości okresów czyli pe-
ryodów na które podzielona została kolej — bo każdemu peryodo-
wi należy przekazać do użycia i odmłodnienia 1en okręg gospodarczy. —

108

52. Systemat połączony dający do przyszłego równego dochodu w czasie od-
młodnienia każdego okręgu chce mieć wykonany podział obrębów
na stałe okręgi gospodarcze, które mają ile możności zawierać także
przestrzenie uszacowane podług dobroci miejscowości czyli zdolności
produkcyjnej — Kiedy b. dobrą miejscowość oznaczamy liczbą — 1
dobrą — 0,8 średnią = 0,6, złą = 0,4 b. złą = 0,2 a wcale nieużyteczną 0
można miejscowości łatwo sprowadzić do jednego mianownika bar-
dzo dobrej miejscowości. —

109

Dajmy na to — że obręb mający 1000 m. powierzchni ma być —

110

podzielony na 4 okręgi równej zdolności produktcyjnej, a w tym obrębie znajdują się różne miejscowości jako to: —

			Wszystko zrównane b. dobrej miejscowości Morgów
100 Morgów	bardzo dobrej	= 1	100. —
200 "	dobrej	= 0,8	160. —
250 "	średniej	= 0,6	150 —
250 "	złej	= 0,4	100 —
200 "	bardzo złej	= 0,2	40 —

Razem zredukowanych na b. dobrą miejscowość Morgów 550,
A zatem każdemu okręgowi powinno być przydzielone takich morgów $137\frac{1}{2}$
Jeden zatem okręg może mieć

246,9 { 100 m: bardzo dobrej miejscowości — — — — 100 } $137\frac{1}{2}$
146,9 . dobrej miejscowości rozmnożonej przez 0,8 = 37,5 }

Drugi okręg może otrzymać:

178,1 { 153,1 M. p. dobrej miejscowości rozmnożone 0,8 — 122,5 } $137\frac{1}{2}$
25 d° — średniej miejscowości × 0,6 — 15 }

Trzeci okręg otrzyma:

231,25 { 225 M. p. średniej miejscowości × 0,6 — — 135 } $137\frac{1}{2}$
6,25 d° złej d° × 0,4 — — 2,5 }

A ostatni okręg otrzyma

443,75 { 243,75 M. p. złej miejscowości × 0,4 — — 97,5 } $137\frac{1}{2}$
200. d° bardzo złej d° × 0,2 — — 40 }

550.

1000 M. podobnież

Gdzie jednak w miejscowości zachodzą tak wielkie zmiany, jak to dla przykładu w przyjętym, stosownie jak może być rozdziel[one], gdzie przestrzeń dozwala, na oddzielne obręby, gdy wymagają oddzielnej kolei i oddzielnego planu gospodarczego.
Gdzie w podziałach należących do jednego obrębu, nie zachodzą takie zmiany w miejscowości, które wpływają wyraźnie i znacznie odmiennie na wysokość produktcyi, czyli wzrost drzewa, — okręgi gospodarcze otrzymują równą przestrzeń, nie licząc jednak przestrzeni nie należącej do uprawy leśnej, lub nie mogącej produkować drzewa: jako to: drogi, błota, przestrzenie wodą zalane, skałami pokryte etc. —

53. Dały system połączony wymaga:

1. Aby podział obrębu na okręgi tak był wykonany, iżby przestrzeń ich rocznych przez całą ich długość przeprowadzona nie była ani zbyt wązką ani zbyt szeroką. —
2. Aby przestrzenie do jednego okręgu należące, były ile można łącznie i aby po sobie następowały, w kierunku zamierzonego stopniowania wieku drzewostanów. —

Gdy systemat połączony wziął sobie za główny cel doprowadzenie drzewostanów w obrębie do zamierzonego stanu doskonałego, i stopniowania, w którym na przyszłość łącznie przestrzenie okręgów równej dobroci, miejscowości, wydadzą równą ilość drzewa, przeto mniej względy muszą powyższym dwiem regułom, i te tylko o tyle mogą być zachowane, o ile to bez odstąpienia od tych reguł daje się wykonać. Inne względy o których mowa są:

1º Aby drzewostany jednego okręgu ile można były sobie równe co do wieku. —
2. Aby w przeznaczeniu oddzielnych części na gruncie ~~drzewostanów~~, okręgów do odmładzania z jednym z okresów miano ile możności wzgląd na to, iżby drzewostany podług wieku i wzrostu swego były zdatne do odmładzania w tymże okresie, i zbliżały się do zamierzonego do stopniowania wieku. —
3. Iżby drzewostany źle zwarte, źle wzrosłe, i słaby przyrost mające, ile możności przypadły do odmładzania przed innemi o dobrym wzroście będącemi. —

54. Systemat materyalny przeciwnie, nie mając na celu podobnej łączności w stopniowaniu drzewostanów, jak systemat połączony, bierze te ostatnie 3 reguły na czele, a pierwsze 2 o tyle tylko zachowuje, o ile to bez przestąpienia tamtych wykonać się daje to jest:
1. Ustanawia przestrzeń okręgów, których nie uważa za stałe i niezmienne, nie podług dobroci, miejscowości lecz podług massy drzewnej, jaką drzewostany każdego okręgu w peryodzie odmładzania podług dzisiejszego stanu, wieku i wzrostu dostarczać mogą.
2. Przeznacza drzewostany, choć aby te nie były łącznie z sobą, do odmładzania w tym peryodzie, do którego podług wieku i obecnego wzrostu swego, oraz podług potrzeby zapewnienia każdemu okresowi równego dochodu drzewnego, kwalifikować się mogą. —

116 3. A przytem ile można zachowuje reguły, aby przestrzenie każdego okręgu należące były ściśłe, a te w kierunku dogodnego stopniowania, oraz aby kształt okręgów nie był na przeszkodzie nadaniu rozrębom zręcznej dogodnej figury —

117 **53.** Stronniey system: mater: usprawiedliwiają postępowanie swoje tem:

a 1° że zbywa jeszcze na środkach dostatecznego poznania dobroci miejscowości, szczególniej tam, gdzie nie masz drzewostanów, lub te, nie z powodu niedogodnego gruntu, położenia i klimatu, lecz z innych przyczyn znajdują się w złym wzroście, tak dalece, że na takowem poznaniu nie można fundować proporcyonalnego podziału powierzchni —

b 2. Że dobroć gruntu wcale nie może być uważaną za niezmienną; osuszenie, ogołocenie, lub pokrycie zwartym drzewostanem na nią wpływają, i mogą bardzo znaczną zmianę dobroci gruntu za sobą pociągnąć.

3. Że do wprowadzenia na sprawdzaną supozycyą, że grunt w przyszłości tak normalnym drzewost: będzie zarośnięty, iż wyda dochód jakiegoby podług swojej zdolności produkcyjnej mógł wydać, i że zatem na przyszłość wszystkie w stosunku zdolności produkcyjnej oddziałane okręgi albo poręby nie wydadzą równej massy drzewnej, jeżeli bądź z jakich powodów nie będących w mocy człowieka nie będą zarośnięte równą normalnym drzewostanem, i że dla tego skuteczniejszym jest urządzanie przestrzeni okręgów, według której mamy przy obecnej porze równego dochodu drzewnego, podług dzisiejszych drzewostanów i ich obecnej zamożności, jakoteż spodziewanego podług ich przyrostu. —

118 Uwagi te mogą być słuszne i zasługiwać na wszelki wzgląd w obrębach, w których znajdują się, chociaż nie w ścisłości z sobą, różne regularne drzewostany równego wieku, które dla spowodowania dochodu drzewnego zasługują na ten wzgląd, jaki system materyalny dla nich chce mieć zachowywany; jednak w obrębach jakich jest u nas najwięcej, gdzie wszędzie i po całej powierzchni znajduje się prawie jednakowy drzewostan wszelkiego wieku pomieszanym, i gdzie dla braku odbytu na drzewo nie bardzo idzie o powiększenie dochodu obecnego, lecz więcej o zaprowadzenie pewnego porządku w cięciach, nie dozwala się przeszkody w oddziałaniu okręgów ścisłych, i w kierunku w ogólności za dogodny

uznanym, a to tem bardziej, że jeżeli po upłynieniu pierwszego periodu uznany będzie zaprowadzony porządek, za nieodpowiedni okoliczności miejscowości lasu i owczasowym potrzebom, łatwo zaprowadzone będzie mogło być inne urządzenie.

56\. Przy podziale obrębu na okręgi służy pierwsze ta reguła, aby ten podział nie utrudzał zbytecznie przystępu do porąb, co szczególnie tam należy mieć na uwadze, gdzie ta z drzewa budowlanego, lub też dla własnego rolnictwa stanowi ważny przedmiot. — oraz jak to już w Art. 41 powiedziano, co do linii działowych obrębu, aby i linie okręgowe mogły służyć za drogi komunikacyjne i do wywózki drzewa, wygonów etc.

Kierunek linii okręgowych jest ten sam co w lasach szpilkowych przepisany jak w Art. 41 o dolinii obrębowych powiedziano, jeżeli miejscowe okoliczności nie wymagają innego kierunku. —

Okręgi składające obręb, oznaczają się na mappie, oraz na kopcach stawianych na liniach okręgowych, numerami kolejnemi rzymskiemi, które wskazują okres ich odmłodnienia. — 120.

57\. Gdy lasy niskopienne są zagospodarowane podług systematu powierzchniowego (Art. 26), przeto przestrzeń obrębu niskopiennego, dzieli się na tyle porębów ile jest lat w kolei; przestrzeń porębów ustosunkuje się podług dobroci miejscowości tak jak to w punkcie 52 powiedziano, co do okręgów gospodarczych. — Co do kształtu następstwa porębów i kierunku linii porębowych, służą te same zasady, które do podziału obrębów wysokopiennych na okręgi są podane. — 121.

Gdy jednak w lasach niskopiennych łączność i kierunek następstwa porębów nie ma tyle znaczenia, jak w lasach wysokopiennych przeto przy podziale obrębu niskopiennego na poręby więcej należy mieć na uwadze, gdzie z tego wyraźna korzyść wynika, wiek różnych drzewostanów i potrzebę wcześniejszego lub późniejszego ich odnowienia, aniżeli systemat ścisły przy podziale lasów wysokopiennych na okręgi przepisany, co też łatwiej daje się wykonać jednorocznemi porębami, aniżeli całemi okręgami zawierającemi się na 20 i więcej lat. 122.

Stosowniej systematu materyalnego zamiast tu podział na porzęby w stosunku szczególności produkcyjnej gruntu, a to z tych samych uwag jak wyżej w Art. 55 wyjaśniono i zadaje podział współczesny podług obecnej massy drzewnej i ich przyrostu. Wszakże te mniej mają znaczenia, aniżeli w lasach wysokopiennych.

120. Porzęby należące do jednego obrębu oznaczają się najprzód oraz naliniach podziałowych numerami arabskiemi, które wskazują rok, w którym odmłodnienia podług szczególnego planu gospodarczego lub liczbą roku w którym mają być odnowione.

X. Ułożenie ogólne planu gospodarczego.

58. Stan doskonały drzewostanów w obrębie co do ich wieku ma przed sobą rząd nieprzerwany drzewostanów – od najmłodszych aż do wieku koleją oznaczonego, a to w takiej ilości każdego wieku, aby co rok lub w każdym okresie równy dochód materyalny mógł być z nich pobierany. Przykład następujący to bliżej objaśni. Obręb mający być

124. zagospodarowany w 120 letniej kolei podzielonej na cztery 30 letnie okresy jest podzielony na tyleż okręgów gospodarczych, ma doprowadzony do doskonałego stopniowania wieku swoich drzewostanów tak aby znajdowały się:

w I okręgu drzewostany 120 do włącznie 91 letnie.
II — " — " — 90 — " — 61 — " —
III — " — " — 60 — " — 31 — " —
IV — " — " — 30 — " — 1 — " —

Gdzie zatem obecne stopniowanie wieku drzewostanów, nie jest tak doskonałe, lub też jest zupełnie nieregularnem, wszystkie działania gospodarcze powinny być skierowane, ku rychłemu doprowadzeniu i przybliżeniu drzewostanów do zamierzonej doskonałości jak to dla przykładu okaże się plan ogólny.

Najważniejszą czynnością przy układaniu planu gospodarczego jest bezwątpienia, przydzielenie każdemu z okresów, oddzielnego już na gruncie okręgu gospodarczego, czyli nadanie okręgom numeru oznaczającego peryod ich odmłodnienia – to przez od tego zależy

przyszłe przeznaczenie drzewostanów —
Trzymamy się dla większej jasności powyższego przykładu ściągającego
się do obrębu, mającego być zagospodarowanym w kolei 120 letniej i
podzielonego na 4 okręgi, odpowiadające 4m 30 letnim okresom, ja-
kiż najwięcej jest w Rządowych lasach sosnowych —
W tym zatem wypadku bierze się na okręg I ten, w którym najwię-
cej znajduje się drzewostanów rębnych 90–120o letnich i starszych lub
drzewostanów z przestarzałemi i chorowitemi drzewami, pojedyncze wy-
branie których nie może być wykonane bez straty, albo drzewostanów
niedoszłych jeszcze do wieku 90 letniego, które jednak z uwagi na
złe zwarcie i zły wzrost, wymagają najbardziej odmłodzenia dla
powiększenia produkcyi. Młode drzewostany do 30 letnie dobre ro-
snące jakkolwiek te podług reguły należą do IV okręgu, jednak
w I okręgu niektóre poddziały tychże, nie są na przeszkodzie bo
te mogą być uważane, jako już odmłodzone lub jakby powstałe w
pierwszym okresie, w którym razie te do czasu ich odmłodzenia w V
okresie dojdą do wieku 160 letniego, co na dogodnym gruncie żadnej straty
nie przynosi.
Na okręg 2 bierze się ten w którym jest najwięcej drzewostanów 60–90 let:
lub w braku tychże starsze drzewostany, które z uwagi na ich wzrost i
stan zdrowia, jeszcze przeszło 30 lat bez straty na pniu mogą być utrzy-
mywane. Gdzie zaś zachodzi brak drzewostanów 60–90 let: i star-
szych, tam bierze się na drugi okręg ten, który z młodszych drzewostanów
najwięcej zawiera takie, które po 30 latach mogą być najzdatniejsze
do odmłodzenia. — Przy wybraniu drugiego okręgu należy w ogólno-
ści najbardziej uważać na to, aby ten z odmłodzenia w II okresie
mógł dostarczyć ile można tyleż drzewa, ile w pierwszym okresie
jest wydzielanym z części, jakie w różnych okręgach w tymże okresie
będą zamierzone —
Na okręg 3 bierze się ten, który zawiera drzewostany 30–60 letnie.
W tym zachodzi zwykle mniejsza trudność w lasach które były da-
wniej zagospodarowane plądrującym sposobem, i w których podobne-
go wieku drzewa najwięcej znajduje się drzewostanów — pojedyncze
przestarzałe drzewa, mogą być wybierane w ciągu I i II okresu tak

że po 60 latach można z niej spodziewać się drzewost. zdatnego do
odmłodnienia.–

Na okręg IV przydatny jest ten w którym młodzież do 30 letnia
lub też nieco starsza znajduje się. Rzęby zmienne i jawne w ostatnich
latach wykonane również do tego okręgu są przydatne.– Nawet
częściowe rębne drzewostany biorą się do tego okręgu, jeżeli tych jest
przemagająca ilość. Takie rębne drzewostany w IV okręgu przypa-
dają do odmłodnienia w I okresie przed wszystkiemi innemi, tak
aby w II okresie do powtórnego odmłodnienia były zdatne.–

126. Ponieważ systemat połączony ma sobie za główny cel urządzenia
doprowadzenie lasów do stanu doskonałego, przeto przy układaniu
tego planu, mniejszą zwraca uwagi na równość dochodu drzewnego
w każdym okresie, lecz poprzestaje na takim dochodzie, jaki się o-
trzyma z cięć potrzebnych do przybliżenia drzewostanów w każdym
okręgu do normalnego wieku i stanu. Systemat materyalny zaś

127. ma sobie za główny cel urządzenia, równy rozkład dochodu drzewnego
całego lasu na okresy, dąży też przy tem do przybliżania wieku drze-
wostanów w każdym okręgu do normalnego wieku, lecz to tylko o ty-
le, o ile to się daje dopełnić przy połączeniu równego dochodu drzewne-
go w każdym okresie, tym sposobem więc, niż systemat połączo-
ny chce wykazać, iż dochód obecnego okresu będzie pobierany bez uszczer-
bku przyszłości w przyszłych okresach, uważając to zadanie jako u-
rządzenie lasów mało rozumie zadanie za ważniejsze aniżeli
najrychlejsze przyprowadzenie lasów do stanu doskonałego.–

128. Przy układaniu ogólnego planu do zagospodarowania lasów w prze-
ciągu przyszłych 120 i więcej latach, nie może przewodniczyć myśl,
aby przepisy tego planu koniecznie tak przez następców naszych
były wykonane, jak my przepisujemy. Jak mało obecnie stosujemy
się do zarządzeń gospodarczych przed 100 laty przez naszych poprzedni-
ków wydanych, tak samo następcy nasi mogą uważać nasze żą-
dania za niestosowne i niewykonalne.–

Stosunki w jakich lasy znajdują się i potrzeby z nich żądane, tak jak

wyobrażenia o stosowności dogadzania tym potrzebom jakie dotąd naj[illegible] zmieniły się. Nie możemy sobie dopuścić do głowy, jakoby wszystko owo niespisywało na gospodarstwo leśne, już doszło do najwyższego szczebla doskonałości, i nie mogło już ulegać zmianie, oraz jakobyśmy już raz naleźli najdoskonalszy sposób urządzenia lasów nie mogący być poprawionym lub polepszonym. W rzeczy samej wypadki nieprzewidziane ciągle wydarzają się i wpływają na zmianę planu gospodarczego na długi czas ułożonego. Dla tego zatem myśl jaka przewodniczyć powinna przy układaniu planu gospodarczego na przyszły wiek nie może być inna, jak starać, aby obecne nasze zarządzenia gospodarcze, podług teraźniejszego stanu rzeczy, nie są przeciwne interesowi naszych potomków, którzy mają prawo do zaspokojenia swych potrzeb drzewnych z lasów i drzewostanów już teraz istniejących, jak my zaspokajamy potrzeby nasze z lasów przez naszych poprzedników nam pozostawionych.

59. Wychodząc przy układaniu planu gosp: na całe koły z tego stanowiska, że ten mając tylko ogólne przekonanie iż postępowanie gospodarcze w pierwszym okresie nie uszczupla dochodu drzewnego przyszłych okresów, można przy zachowaniu głównych zasad systematu materyalnego, ten cel osiągnąć krótszą i łatwą drogą niżeli to zwyczajnie się dzieje podług metody Hartiga. Ten bowiem nie poprzestając na szczegółowem badaniu swojszego przekonania, wykazuje w liczbach, wiele sążni lub stóp sześć: drzewa wyniosłego wielkiego, średniego i małego, opałowego, szczepowego, krągłakowego, gałęziowego, chróstowego i karpowego każdego gatunku drzewa, w każdym okresie przypadnie do użycia i dochód periodyczny tych wszystkich szczegółowych gatunków ma być ogółowo wyrównany. Ten sam cel może być osiągniętym przez wykazanie jakie przestrzenie drzewostanów i jakiego wieku w przyszłych okresach przypadną do użycia, a co do massy drzewnej, jaką dostarczać będą, może być dostatecznem zredukowanie tychże przestrzeni drzewostanów na przestrzenie b. dobrze zwarte za pomocą liczb stosunkowych, o których w Art. 50 mowa.

130. 60. Dla obrębów niskopiennych nie zachodzi potrzeba ułożenia podobnego planu ogólnego gospodarczego; bo na 1º okres układa się szczegółowy plan, a dla następnych kolei może być przyjęty za dochód materyalny, który będzie równy, skoro dokładne odnowienie w równym przeciągu lat następuje.

XI. Ułożenie szczeg: planu gospodarczego.

131. 61. Szczegółowy plan gospodarczy układa się dla obrębów wysokopiennych tylko na 1º okres, a to szczególnie z tej uwagi, że takie szczegółowe rozrządzenia gospodarcze dla późniejszej przyszłości nie mają żadnej wartości, jeżeli wówczas odmienne stosunki i potrzeby, jakie tam zaspakajać mają, wyobrażenia o stosowniejszej do pełnionego urządzenia, wypadki nieprzewidziane, zmieniają się, tak iż tam wymagać będą odstąpienia od planu w dawnej przeszłości ułożonego, o czem już była mowa w Ar. 44. Dla obrębów zaś niskopiennych układa się plan na całą kolej.

132. 62. Ten szczegółowy plan gospodarczy powinien wykazać, jakie działania uprawy w ciągu I okresu w każdym okręgu i każdym poddziale powinny być wykonane, iżby się drzewostany były doprowadzone lub przynajmniej przybliżone do wieku, jaki okręgowi lub porębowi, do którego należą, w ustanowionej zamierzonej doskonałości jest właściwym, nie wypuszczając przytem z uwagi potrzeby dobrego wzrostu i zwarcia pozostającego drzewostanu. Nadto szczegółowy plan gospodarczy powinien wskazać porządek, w jakim te działania jedne po drugich mają być wykonywane, i układ, który działań następuje.

Działania uprawy są dwojakie.

1. Zwyczajne czyli ucz.
2. Nadzwyczajne czyli sztuczne.

63. Działania uprawy zwyczajne czyli ucz. jakie w planie gospodarczym przepisać należy, mogą być:

1. Oczyszczenie lasów z leżaniny, powałów i drzew uschłych.

Przytem wszakże służy uwaga, że podobne drzewo znajduje się
zwykle w takich lasach, które nie mają odbytu na takie drzewo, że
zwykle sam przepis uprzątnięcia tego drzewa nie [illegible] odbytu
wykonanie wszakże tego urządzający musi pozostawić admi=
nistrującemu lasy. –

2. Odmłodnienie. W regulowanem stopniowaniu drzewostanów
obrębu wysokopiennego przypada do odmłodzienia w pierwszym
okresie I okręg, i z tego powodu przepisuje się odmłodnienie w okrę=
gu I określonych wszystkich drzewostanów które przypadły I okrę=
gowi, wyłączając te, które mogą być uważane za już odmłodzio=
ne, lub znajdują się w takim wieku, i wzroście że do drugiej kolei
bez straty na przyroście mogą być zostawione. Urządzenie wszakże
tego nie jest tak łatwe, jak się to zdawać może.

133

Jeżeli np. znajduje się w pierwszym okręgu drzewostan nie=
regularnie wzrosły 40-60 letni, trudno jest obrać mądrzej linii
dwoma ostatecznościami: odmłodnić go w pierwszym okresie co
bez kosztów na uprawę sztuczną, zwykle nie da się wykonać, z
uwagi na inne drzewostany znajdujące się w obrębie, wymaga=
jące wyraźnie wcześniejszego odmłodzienia może być nie[illegible]=
wnem, albo zostawić go do drugiej kolei, do następnej, w której
drzewostan utraci swój przyrost, lub przestarzeje szczegól=
niej jeżeli kolej jest długa 120 i więcej letnia. W obrębie zaś nie=
regularnymi drzewostanami może zachodzić potrzeba odmłod=
nia w ostatnim okręgu lub w jednym lub kilku podziałach ta=
kowego. Jeżeli np. w obrębie zagospodarować się mającym w kolei

134

120 letniej podzielonej na 4 – 30 letnie okresy IV okręgowi, któ=
ry [illegible] regularnym powinien mieć drzewostany w wieku
1-30 letnie, przypadły drzewostany rębne, czy to ze względu na ich
wiek, czy to na ich zły wzrost, i tu zwyczajnie przepisuje się odmło=
dnienie tychże, jeszcze przed odmłodnieniem [illegible] drzewosta=
nów w pierwszym okręgu, – bo przez to przybliżone będą do nor=
malnego wieku temu okręgowi właściwego. – Młode drzewosta=
ny tym sposobem w IV okręgu uprawione w ciągu pierwszych 10-15 lat

pierwszego okresu, przypadnie do powtórnego odmłodnienia, kiedy będzie 110–105 letnie i nie dojdzie zatem zupełnie do wieku kolei oznaczonego. Stosowniejszy wybór przypisać się dla pierwszego peryodu jest w takim razie jeżeli IV okręgowi przypadł drzewostan 60–80 letni. Jeżeli ten będzie zostawiony do odmłodnienia w IV okresie dojdzie do lat 150–170 a gdyby był wzięty do odmłodnienia w pierwszych 10 latach pierwszego okresu, dojdzie do czasu powtórnego odmłodnienia w IV okresie do wieku 110 letniego i wówczas taki drzewostan podług przepisów uprawy regularnie i w zwarciu wychodowany, może wydać większą massę drzewa, aniżeli drzewostan który ma obecnie 60–80 lat, w złem zwarciu i na gruncie nie zupełnie dogodnym będzie zostawiony do lat 150–170.

135 Nadto może zajść wypadek przy podziale obrębu podług przepisów systematu połączonego, że do III okręgu przypadł drzewostan, wymagający podług wieku, zwarcia wzrostu i gruntu swego odmłodnienia w pierwszym okresie, i że w tym razie zajdzie ta przeciwność, że drzewostan w tem miejscu odmłodniony, z kolei przypadnie do powtórnego odmłodnienia, kiedy będzie 60–80 letni, owo odpowiada wiekowi jakiego wymaga przyjęta i za stosowną uznana kolej.

136 Na pierwszy rzut oka, poznaje się, że urządzający przy obraniu drzewostanów, które mają być odmłodnione w pierwszym okresie, w systemacie połączonym na wielkie pole, bo co do potrzeby odmłodnienia musi zwracać uwagę na dwa względy, które mu wskazują różne i nie zgodne z sobą drogi to jest:

a). na potrzebę odmłodnienia drzewostanów podług tego, jak do którego okręgu przypadły, i

b). na potrzebę odmłodnienia wskazaną przez teraźniejszych zły wzrost, i złe zwarcie drzewostanów w których nie zapewnia przynależnego z gruntu przyrostu drzewnego.

Jeżeli bliżej zastanowimy się nad potrzebą w punkcie a). wymienioną poznamy, że ta pochodzi z systematu połączonego, starającego się doprowadzenia lasu do takiego stanu doskonałego, w którym wiek drzewostanów następnych i równych powierzchniach ma być stopniowany

Jest to ten kamień zakopany na drodze tego systematu, na który każdy tą drogą idący trafić musi; jakoż i my trafiliśmy na niego, już przy obraniu kolei (Art. 43 punkt 6) gdzie była mowa o przyjęciu takiej kolei, w który sztuki drzewostany mogą być zużyte w czasie, kiedy ich przyrost zaczyna być nieodpowiednim gruntowi przez nich zajętemu; – oraz jeszcze więcej przy podziale obrębu na okręgi (Art. 52) gdzie iż to wykonanie tego podziału w sposób, aby dogadzał potrzebie tu od 6 wyżej wymienionej. – Teraz znowu i najbardziej trafiamy na ten sam kamień przy obraniu drzewostanów, które w pierwszym okresie mają być odmłodnione; a do ominięcia takowego bez wielkiego szwanku nie ma innego sposobu, jak trzymać się tej zasady, że w okręgach nie należących podług reguły do odmłodnienia w I okresie tak jak w powyższym przykładzie, okręgi II, III i IV lepiej jest zostawić drzewostany do późniejszych okresów, aniżeli w pierwszym okresie pociągnąć do odmłodnienia wszelkie drzewostany w obrębie znajdujące się, które z powodu wieku, wzrostu i zwarcia zdają się tego wymagać, bo przez to obręb mógłby być ogołocony od rębnych drzewostanów, a następne okresy narażone byłyby na brak takowych, co byłoby przeciwnem celowi urządzenia, t.j. ciągnąć obecnie korzyści bez uszczerbku w przyszłości. – Dla zachowania zatem tego względu nie wypadałoby do odmłodnienia jak tylko drzewostany przypadłe pierwszemu okręgowi. – Jeżeli jednak w I okręgu znajdują się takie poddziały, które podług wieku i wzrostu swego muszą być uważane jako już odmłodnione, a w ostatnim okręgu znajdują się rębne drzewostany, w takim razie te, dla zastąpienia braku w I okręgu, mogą być naprzód brane do odmłodnienia, z tym wszakże względem, aby w I okresie nie większa przestrzeń była odmłodniona nad tę, którą jeden okręg zajmuje. – Instrukcja do urządzenia Lasów Rządowych przypuszcza jednakże wypadki, w których połowa obszerności obrębu wysokopiennego w pierwszym okresie może być odmłodnioną, z tem jednak względem

że do tego mogą być brane drzewostany, powstałe w pierwszym o-
kresie, do właściwego czasu odmłodzenia, tylko że okręgów mogą
dojść do odpowiedniego wieku i do użyteczności.—

137

6. Do odmłodzenia w pierwszym okresie, pociągają się w obrębach wy-
sokopiennych, jeżeli że te małe poddziały niskopienne, które podług
Ar: 41 punktu 1° do obrębu wysokopiennego mogą należeć, i za rychło
lub w ciągu pierwszego okresu dojdą do rębności.—

138

Gdzie więcej obrębów zaspakajają potrzebę np. jednej fabryki, lub na
spław, tam przy obraniu drzewostanów, które w pierwszym okresie
mają być odmłodzone, nie wypada tylko na jeden obręb zwracać
uwagę, lecz razem na drzewostany we wszystkich obrębach. Zwy-
kle bowiem zdarzają się takie wypadki, że w jednym obrębie zbywa
na drzewostanach rębnych, a w drugim może być tych stosunkowo za
nadto.— Mając zatem zwróconą uwagę, tylko na jeden obręb, wypa-
dałoby przeznaczyć do odmłodzenia w pierwszym przypadku drze-
wostany nie zupełnie jeszcze doszłe do rębności, a w drugim przy-
padku część drzewostanów rębnych musiałaby być przeznaczoną
do pozostawienia na później do drugiego okresu.— Mając zaś
zwróconą uwagę razem na stan drzewa we wszystkich obrębach
przykładających się do zaspokojenia jednej potrzeby, można
uniknąć przeznaczania nie stosownych drzewostanów do odmło-
dzenia, lub pozostawienia na dalsze czasy, i strat z tego wypły-
wających.. Z tego zatem stanowiska rzecz uważając mogą nawet
lasy i leśnictwa b. od siebie odległe być wzięte za jedną całość jeże-
li jedną potrzebę zaspakajają, jak to np. ma miejsce co do leśnictw,
które spławem dostarczają drzewo do Warszawy, położone nad Wisłą
i Pilicą.— Dla braku drzewostanów rębnych w leśnictwach Radzice i
Piotrków nie potrzeba tym sposobem przeznaczać do odmłodze-
nia drzewostany nie doszłe do rębności, biorąc na to miejsce rębne
drzewostany w leśnictwach Lubochnia, i Korzenice, które inaczej mu-
siałoby być zostawione do przyszłych okresów.—
Wprawdzie takie postępowanie nie przyspieszy doprowadzenia drzewo-
stanów w każdym oddzielnym obrębie do zamierzonej doskona-
łości w stopniowaniu ich wieku, jednak to zaspokojenie potrzeb m.
Warszawy, co jest głównym przeznaczeniem tych lasów, nie naraża

na żadne niedogodności, a uniknąć się strat połączonych z odmłodnieniem drzewostanów niedoszłych do rębności, i z zostawieniem na pniu takich, które odmłodnienia wymagają. —

W lasach które nie mają zupełnego odbytu na drzewo, należy się wystrzegać przeznaczania drzewostanów zbyt obszernych do odmłodnienia, bo cięcia nie mogą być większe nad potrzeby drzewne, zatem i takie przeznaczenie nie mogłoby wziąć skutku. —

139. W planie gospodarczym obok przepisania odmłodnienia, należy wskazać i sposób wykonania takowego, t. j. czy to ma nastąpić przez 3 zręby następne, lub tylko przez zrąb obsiewny i zupełny, albo nareszcie przez zrąb czysty, wzamian sztucznej uprawy, oraz czyli i jakie drzewa i jakiego wieku mają być zostawione w zrębach odmładzanych i w jakiej ilości. — Należy zarazem wskazać z której strony i w jakim kierunku zręby odmładzające mają być rozpoczęte i prowadzone. —

140. W oddziałach i poddziałach w ostatnim czasach do odmłodnienia wziętych, należy przepisać wybranie z pomiędzy młodzieży pozostałych nasienników i drzew starych, skoro do obsiewu i ochronienia młodzieży już nie będą potrzebne, czyli wykonanie zrębu zupełnego. —

Gdyby zaś wybranie pojedynczych drzew starych, z pomiędzy dorosłej młodzieży zrządzało zbyt większą szkodę nad wartość tychże drzew, korzystniej może być zostawić takowe i przepisać tylko okrzesanie ich z głuszących gałęzi. —

141. Dla obrębów niskopiennych, plan gospodarczy na całą kolej ułożony wskazać powinien rok odmłodnienia każdego porębu, oraz ilość i gatunki drzew jako podrostniki i nasienniki zostawić się mających. —

142. 3. W regularnym stanie obrębu wysokopiennego w 120 lat zagospodarowanego i na 4 okręgi podzielonego, przypada do wykonania w pierwszym okresie wybranie drzew zagłuszonych i przytłumionych czyli:

trzebież	3ª	w okręgu	II
—	2	— —	III.
	1	— —	IV.

143. 4. W nieregularnym zaś stanie obrębu, przepisać należy w planie gosp: dla wszystkich poddziałów nie wziętych do odmłodnienia, wycięcie drzewa zagłuszonego, gdzie to znajduje się lub w ciągu okresu znajdować

się może, w gatunkach i rozmiarach jakie mają odbyt, oraz wyją-
ie przy mieszanych gatunków, nie mają one być chodowanemi,
lub które, jak to ma miejsce w lasach iglastych pomieszanych
z brzozą, osiką, dojrzały do swojej rębności, z uwagą wszakże iż ie
to uskutecznić się da bez przemieszania, zwarcia lub utworzenia nawet
miejsc próżnych. –

4. W poddziałach, oddziałach i okręgach, które jakkolwiek zawie-
rają drzewostany podług wieku swego rębne, jednak dla zapewnienia
przyszłym okresom odpowiedniego dochodu drzewnego, nie są przezna-
czone do odbioru w pierwszym okresie – jak to ma miejsce
co do rębnych drzewostanów okręgach II i III znajdują
się zwykle pojedyncze drzewa, przestarzałe, chorowite, murszywe,
gałęziami porosłe, które do drugiego i III° okresu wytrzymać wy-
trwać nie mogą, lub do tego czasu utracą przynajmniej zdecy-
dowanie swej wartości. – Nader trudne jest w takim razie wyda-
nie, a jeszcze więcej wykonanie odpowiedniego przepisu „wybranie drzew
przestarzałych do następnego okresu wytrwać nie mogących". Dla
wielu takich drzew znajduje się drzewostan przez wybranie i wyrąba-
nie tychże, tak dalece bywa przerzedzony, że wiele powstaje pró-
żnych miejsc które albo zostają bez produkcji pokrywając się
chwastami, albo też zarastają młodzieżą która zacieniona przez
bliski starodrzew nie może dobrze rosnąć i dla przyszłych okresów
po młodniejąca nie ma żadnej wartości. Takie przerzedzanie lub
dziurawienie drzewostanów, miewa w następstwie, wiele szkód
mów tak dalece że po 30 latach te całe drzewostany mogą być zniszczo-
ne. – Nadto przepis „wybranie drzew wytrwać nie mogących" daje
łatwo i często powód do nadużywania w tych drzewostanach, przy któ-
rem wybierają się pojedyncze drzewa odpowiadające nie potrzebom
wybrania drzew chorych wytrwać nie mogących, lecz, potrzebom i wido-
kom kupców, którzy wybierają najlepsze najpiękniejsze i najzdro-
wsze drzewa, i zostawiają drzewa murszywe lub w ogólności mniej
zdatne do handlu. Tym sposobem przepis o którym mowa może
stać powodem do zgotowania drzewostanów – potrzeby przyszłych
okresów pokrywać mających z drzewa budulcowego i użytkowego.

najwięcej pożądanego, a tym samym do chybienia celu urządze-
nia, by ciągnąć obecnie korzyści bez uszczerbku przyszłości. –
Dla uniknienia zatem podobnych skutków, urządzającemu przy usta-
nowieniu przepisu cięć, ata powinien mieć zwróconą uwagę. – 145
Wiele jest wad i chorób drzewa, które jak z nauki użytkowania
wiadomo nie pociągają za sobą bezzwłoczny upadek drzew, a jednak
bywają wzięte za powód plądrowania; w takich zatem razach szcze-
gólnie w okręgu II może być bezpieczniejsze zaniechanie przepisu
wybrania tychże. – W okręgu III stosowniej jest przepisać wybranie drzew
wytrwać nie mogących do drugiego okresu, aniżeli zarządzić aby od ra-
zu wszystkie te drzewa były wybrane, które do III okresu czyli przez lat
80 nie mogą wytrwać; + bo po upłynie I okresu, nowy plan szczegó-
łowy utworzony zostanie, i wówczas tem więcej może być wydany przepis
obrazowym widokom odpowiadać. Czyli wybrać się mające drzewa
wytrwać nie mogące wydają tylko drzewo opałowe, dobre jest zastrzedz
by dopiero wtenczas przystąpiono do wykonania tego przepisu, sko-
ro drzewa opałowego zabraknie w cięciach odmładzających okręg IV i I
bo jeżeli nie ma dostatecznego odbytu na drzewo opałowe do cięcia przy-
padające, lepiej jest, że to zostanie w okręgach II i III aniżeli w tych
które do odmłodzenia są przeznaczone. –
5. Wycięcie chróstów nie użytecznych, zwyczajnie bywa tylko w tych 146
poddziałach potrzebne, które mają być odmładzane. Tam zatem prze-
pis odmłodzenia należy połączyć z przepisem poprzedniego wytępie-
nia chróstów. – W innych poddziałach w pierwszym okresie nie mających
być odmładzanymi, najlepszym sposobem wytępiania chróstów jest
…ki, doprowadzić drzewostan wyższy nad chróst do takiego zwarcia,
które chróst zaniemi i zagłuszy. – Gdy zaś dla braku odpowiedniego
drzewostanu, tym sposobem wytępienie nie może być osiągnięte, to tyl-
ko w takim razie i w ten czas wcięcia przedsiębrać należy, skoro w miej-
sce chróstów, inne lepsze gatunki drzewne mają, i mogą być sprawiane. –
§4. Co do porządku w którym wyżej wymienione roboty cięcia po- 147
winny być wykonane, służy ta ogólna reguła, że należy je naprzód
wykonać w tych okręgach, które podług ogólnego planu w przyszłych

okresach pewnych przypadną do odmłodzenia. —

148 Ponieważ zwyczajnie nie tylko z użycia odmłodzenia, otrzymuje się drzewo budowlane, ale i innych tylko drzewo opałowe, przeto dla corocznego zaspokojenia potrzeb drzewa budowlanego, bywa dogodniem, w każdym obrębie co rok wykonać jedno cięcie odmładzające i jedno oczyszczające.

65. Gdy podług Art. 23 odpadki leśne dopóki ekonomicznie nie będą rozrządzone, nie powinny być zagotowane z drzewostanów, i te podług Art. 41 punktu 6 ale z nich oddzielne obręby mają ukształtowane, stanowiąc dotychczasowy dodatek do obrębu któremu są przyległe, przeto w planie gospodarczym należy wykazać, jakie cięcia w nich mogą być wykonywane, przepisując te w zastosowaniu się do obecnego stanu i wielkości. —

149 66. Działania uprawy nadzwyczajnej czyli sztucznej, jakie w planie gospodarczym przepisać należy, mogą być:

1. Uprawa halizn. — Przed wszem większe kajmujące uprawy potrzebne do ustalenia piasków lotnych przyległe wszelkiemu gruntom szczących. — Następnie należy przepisać uprawę wszystkich halizn które z naturalnego obsiewu odpowiednio zarośnięte nie mogą ... przy najmniej w ciągu pierwszego okresu powinny całkowicie być uprawione — przedewszystkiem zaś po to, żeby w okresie gu przypadających do odmłodzenia w okresie, w którym uprawione teraz drzewostany, razem z innemi drzewostanami tego okręgu, mogą być odmładzane, jak np. uprawiając najprzód halizny w okręgu IV gdy po upływie lat 90 uprawione drzewostany mogą być odmładzane w okresie tem w okręgu właściwym. — Następnie uprawiają się halizny w okręgu pierwszym — halizny zaś w okręgu III i II wypada uprawić takim gatunkiem drzewa który po latach 60 — i 30 — z odmłodzenia może przynosić korzyść odpowiednią. —

150 Obok przepisu uprawy halizn, należy wymienić jakim gatunkiem drzewa, czy przez siew, lub przez przesadzenie i w jakiej odległości to ma nastąpić. —

151 2. Usposobienia gruntu do łatwiejszego przyjęcia obsiewu naturalnego, do czego i liczyć można wytępienie chróstów temuż na przeszkodzie będących, lub tłumiących powstałą młodzież, wa

Łoni

łoże których nie poświęca kosztów na to potrzebnych. —

3. Uprawa młodych drzewostanów powinna być przepisana nie tylko w już istniejących, lecz w mających powstać z odmładzania w ciągu pierwszego periodu. —

4. Osuszenia z oznaczeniem na mappie projektowanych rowów i z wyjaśnieniem potrzebnej szerokości tychże. —

5. Wreszcie pod tą rubryką należy wykazać jakie pododdziały wymagają lub w ciągu okresu będą wymagać zagajenia czyli ochrony od paszy. —

6. Nie zawodzi potrzeba zachęcać posiadaczy lasów w naszym kraju do oszczędzania kosztów na uprawę sztuczną, którzy się [?] mających bo zwykle w mniemaniu „nie było nas, był las, nie będzie nas będzie las" — sądząc że się nie opłaca grosz łożony na uprawę i polepszenie stanu lasu, odmawiają wyłożenia tego. Urządzający zatem mając na względzie tak nie korzystne na poprawę i polepszenie stanu lasu wpływające przesądy, powinien wystrzegać się przepisania w planie gospodarczym takich upraw, z których na pierwszy rzut oka poznaje się iż koszta na nie łożone rzeczywiście nie opłacają się, bo takim razie zwykle odmawiane bywają i koszta na najpotrzebniejsze korzyść przynoszące uprawy. —

Cena drzewa nie potrzebuje być nadzwyczajnie wielką aby koszta zrobione i rozsądnie oszczędnie na uprawę łożone mogły się zwracać wraz z procentem. Jeżeli Złp 10 wyłożony na zasiew lub zasadzenie 1 morga lasu, który w 90 roku ma być odmłodzony, można przez przybliżenie obrachować jak wielką musi być cena drzewa, aby koszta te wracały się z przynależnym procentem składanym po 5%. Złp 10 oddane przez lat 90 na proc: skład: po 5% dochodzą do kapitału złp 806. Z każdego morga lasu można liczyć:

1° Z trzebieży w 30 r. nie licząc drobnych gałęzi 5 sążni drzewa krąglakowego po 75 st. # massy po złp 2 więcej złp 10 a te oddane przez lat 60 na procent urosłyby do Złp — 168.

2. Z trzebieży w 60 roku 22 gr 15.
Drzewa użytkowego 225 st: # po gr. 3 Złp
Drzewa szczapowego 9 sąż: po 75 st # massy po złp 3 — — 27 —

6. Drzewa kraglakowego sążni 13 po Złp 2 — złp 26

Razem Złp 75 gr 15 które

Poddane na procent przez lat 30 dojdą do Złp 326. —

Razem z trzebieży złp 494 i

pozostaje do odebrania z odmłodnienia w 90 r. Złp 314.

Z tego ież otrzymuje się: sążni 10,488 prócz gałęzi i zatem te tylko po gr. 1 wyprzedane (t.j. sążeń drze: cięża: po złp 2 gr 15) uczynią już więcej jak Złp 314 a zyskiem jest nad procent składany wyższa znaczniej massy drzewa budowlowego na którą w 90 letnim wieku liczyć można, oraz wszystkie ubocznie które otrzymać można, a które do rachunku nie są przyjęte. —

Z tego zatem wypływa że we wszystkich lasach w których teraz drzewa z trzebieży po cenach wyżej liczonych może być sprzedane, przyjąć można, że koszta na sprawienie haliza liczone zwiąnie opłacać się będą; w tych zaś lasach, gdzie drzewa do cięcia przeznaczonego musi pozostać dla braku odbytu, tam naturalnie koszta liczone na pomnożenie zbytku drzewa opłacać się nie mogą. Dla takich lasów może być korzystniej łożyć naprzód koszta na założenie i poprawienie dróg potrzebnych do ułatwienia transportu i odbytu drzewa.

156 67. Rozkład różnych działań, sposobów zwyczajnych i nadzwyczajnych cięcia zupełnego okresu wykonać się mających na tata lub okres jest potrzebny do wykazania, jak wielkie wszystkie co rok mają być wyrabiane, aby wystarczyły na czas zamierzony oraz jak wielkie wyrobienie wszystkie co rok wykonać należy. —

157 Rozkład ten powinien być urządzony tak, aby ile można dochód drzewny co rok był równy nie tylko co do massy ale nadto co do wartości drzewa, czyli aby co rok wypadła do cięcia równa massa drzewa opałowego oraz budowlowego. —

158 68. W tym celu jako też dla rozwiązania zadania określenia o którym w art. 3 była mowa, należy oszacować całą massę drzewa jak w drzewie opałowem i użytkowem, łącznie z przyrostem stosownym mniejszonym, podług ustanowionych przepisów ... pr

Bode

padał do wycięcia w ciągu całego okresu w każdym poddziale, a dodawszy te do siebie i podzieliwszy ogół przez ilość lat okresu, znajdzie się roczny etat cięć wyrażony w ilości drzewa — wyrąbanie którego w porządku wskazanym podług Ar. 64 zostawia się wykonywającemu plan gospodarczy, a to podług potrzeby, jak i w ostatku okazać się może. — Dla dogodzenia potrzebie w Ar. 64 wyrażonej wypada ustanowić oddzielny etat cięć odmładzających, a oddzielny z cięć oczyszczających i trzebieżowych. —

§ 69. Ponieważ potrzeby drzewne jednego roku mogą być większe, a drugiego mniejsze, oraz gdy względy leśnicze mogą nakazać wycinanie jednego roku więcej drzewa, a drugiego roku mniej, przeto dla utrzymywania równowagi w cięciach należy zaprowadzić kontrollę cięć, w której ma być zapisywano, wiele należało ciąć, wiele wycięto, i wiele zatem nadebrano lub niedobrano, i wiele przeto na rok następny należy wyrąbać. — Dla sprawdzenia zarazem dopełnionego szacowania, należy kontrollę takową nie ogólnowo dla całego obrębu, lecz szczegółowo dla każdego poddziału w którym cięcia w ciągu okresu jest zamierzone zaprowadzić, a to dla zapisywania wiele drzewa podług dopełnionego oszacowania z tymże poddziale miało być wycięte, wiele w różnych latach wycięto, wiele zatem po ukończeniu działań w tymże poddziale znaleziono nad oszacowanie więcej lub mniej. — Dla wiadomości posłuży w ciągu okresu do sprostowania etatu cięć którego potrzeba tego okaże się podług wypadków tejże kontrolli. — Prócz cięć planem gospodarczym zamierzonych i przewidzianych, należy do tej kontrolli także zapisywać i cięcia które z powodu nieprzewidzianych ~~mniejszych~~ wypadków nie wymagających zmiany planu gospodarczego, wykonywane zostaną, aby o tyle cięcia przewidziane były zmniejszane. Do należytego utrzymywania takiej kontrolli jest rzeczą niezbędnie potrzebną, aby każdy poddział z którego oddzielna ilość drzewa do szacunku [illegible], na gruncie i na mappie był wyraźnie oznaczony oraz troskliwe zapisywanie wszelkiego drzewa, które od dnia szacowania w każdym poddziale wycina się lub upływa. —

Kontrolla w tym sposobie z dokładnością ściśle prowadzona, stanie

się z przeszłego pisze dla przyszłości nader użyteczną, gdy tem więcej udo-tamy następcom naszym doświadczenia, o ilości drzewnej w każdym drzewostanie rzeczywiście znalezionej, za pomocą której będą mogły być ułożone tablice doświadczeń zastosowane do miejscowości tych samych lasów z których wypływają. –

164

70. Wiele jest w naszym kraju tabel lasów, w których wiadomości o ilości drzewa, podług urządzenia i oszacowania do rocznego cięcia przypadającej, nie może posłużyć do obrachowania spodziewanego dochodu z podania takowego do etatu pieniężnego i do Budżetu, bo dochód ten nie należy do ilości drzewa do cięcia przeznaczonego, lecz od ilości na-mogącej być spieniężonej. – Gdzie zatem ta ostatnia jest mniejsza od pierwszej, etat dochodu pieniężnego musi być zastosowany do spodziewanego odbytu. – Nadto w lasach które znajdują się w takim stosunku zamożności do odbytu, zwykle tylko drzewo budowlane lub na szpałów i handel zdatne ma odbyt, a najwięcej zalegają w nich drzewo do opału tylko zdatne. – Wykazanie zatem dla tabel lasów rocznego etatu cięć sposób w Art. 68 objaśnionym, wyrażającego tylko ogólną ilość drzewa użytkowego i opałowego ciąć się mającego nie może odpowiadać celowi, bo naturalnie nie będzie ciętem inne drzewo jak tylko takie na które jest odbyt, a to na które nie ma odbytu pozostanie na pniu. – Gdy zaś drzewa opałowego nie mającego odbytu jest nierównie więcej do cięcia aniżeli poszukiwanego drzewa budowlanego lub szpałowego, przeto ten ostatni gatunek w krótkim czasie może być uprzątnięty z lasu, nie wycinając więcej masy aniżeli roczny etat wskazuje; a tym sposobem trwałość dochodu może być nadwerężoną. –

Naturalny z tej uwagi wypływa wniosek, że dla lasów znajdujących się w takim wypadku, wypada ustanowić oddzielny etat rocznego cięcia w drzewie użytkowem szpałowym, albo w ogólności odbyt mającem, i oddzielny w drzewie opałowem, odbytu nie mającem. – W tem jednak zachodzą trudności nie do zwyciężenia. Trudność wy-różnienia drzewa znajduje się często w wypadku w którym z pewności nie może przewidzieć, czy jedno drzewo które zamierza ma być zdatne do tego użytku, na który go obrał, ile zatem być mo-

Stüdniejszem Stażerzacego ustanowić ilość drzewa użytkowego,
czyli odbyt mieć mogącego znalezionym będzie w rozległym lesie przy
względem wciągu lat 30 następować mającym. — Stosunki wpływające
na odbyt drzewa są zmienne, a nikt nie może przepowiadać, jakie
one będą za lat 10–20 lub więcej. — Skazującej ledwie może ogólo-
wo określić, jaki procent, wycinać się mającego drzewa podług dzisiejszych
stosunków odbytu, może być uważany za użytkowy lub odbyt mającym.
Tak ogólnie i niepewne podanie nie może posłużyć do fundowania
na nim rocznego etatu cięć. —
Nadto w lasach mających większą czamożność nadodbyt, zostaje wie-
le drzewa ściętego, uschłego, lub przez wiatr powalonego bez żadnego
użytku, albo to zabierają okoliczni na opał, a to wszystko bez mo-
żności kontrollowania ubywającej massy drzewnej, która jednak
wpływała na wysokość ustanowionego rocznego etatu cięć; a tem
samem powinna być zakontrollowana, i powinna wpływać na
ustanowienie ilości drzewa na rok następny wyciąć się mającej.
Jeżeli ustanowiony etat cięć wynosi np. 1000 sąż: drzewa budowla-
nego, opałowego, klocowego, szczapowego, okrąglakowego i gałęziowego, a
wycina i przeprowadza się przez rachunki i kontrolle np. tylko
500 sążni drzewa budowlowego i opałowego, klocowego i z tych wierz-
chy i gałęzie nie wejdą do rachunku w rozchód dla tego, że w lesie pozo-
stały znajdzie się na końcu roku, że za mało rąbano sążni 500 i kontr-
olla cięć zatem wykaże do wycięcia na rok przyszły sążni 1500.
Tym sposobem prowadzenia gospodarstwa podług ustanowionego
etatu wyrażonego w ilości wyciąć się mającego drzewa staje się
powodem wycinania lasu nad czamożność. —
Kontrolla cięć wykazuje do wycięcia zawsze sążni które dawno w lesie po-
zostały lub bez rachunku z lasu ubyły. —
Prowadzenie gospodarstwa podług etatu cięć w ilości drzewa wyrażonego
wymaga koniecznie dokładnego kontrollowania ubywającego wszy-
stkiego drzewa które wpływało na wysokość tego etatu, do takiego
zaś kontrollowania potrzebną jest wyrobienie wszelkiego ubywającego

drzewa, nie zaprowadzone i przyzwiające miary, aż tak w wyrob-
ka w wielu lasach w naszym kraju, że nie jest jeszcze dokład zaprow-
dzony, jest ten porządek ~~zaprowa~~ urządzony być nie może dopóki odbyt n-
drzewo nie jest pewny, czyli dopóki przewidywanym być nie może
te każdego gatunku drzewa będzie mógł to być rozsądnym i wydaw-
przetoż w takich lasach prowadzenie się podług etatu wyrażają-
go ilości drzewa, nie może być na swojem miejscu. —
Wszystkie te niedogodności i trudności może dałyby się mniej więcej
usunąć i przezwyciężyć przez umiejętnego z całym duchem urzą-
dzenia i zamierzonego przez niego gospodarstwa, obeznanego
ministrującego lasy. — Na takich zaś Nadleśniczych i Podleśnych
na nieszczęście zbywa jeszcze w naszym kraju, jak praktyczne d-
oświadczenie uczy. — Najlepsze plany gospodarcze zapewniające
łości dochodu drzewnego, nie tylko w obecnym okresie ale i dla wsz-
ystkich następnych peryodów, bywają zniweczone, przez wskazane
wycinanie drzewostanów które miały pokrywać potrzeby w przy-
szłości. — W niewinnej myśli wycinają nieobeznani Nadleśni-
wie drugie okręgi, chociaż w nich tylko drzewo zagłuszone lub
dające miało być brane i tak niweczą plany gospodarcze, pod-
obnym sposobem jak pożary, owady, burze, i inne klęski które
drzewostanom zalegają. —
Takim przeto osobom mającym wykonywać plan gospodar-
nie może być powierzonym wybór stosownego dla p-
stania ilości drzewa etatem wskazanej, lecz potrzeba ...
granic aniżeli stanowi podział obrębu na okręgi gospodarcze i p-
dług podziału kolei na okresy, zwłaszcza tak długie, jakie u nas za-
dzają. Tacy gospodarze każą wyrzekać się korzyści i dogodności ...
kich zostawiona im do woli możności w przedsiębraniu różnych cięć, m-
że mieć na celu i w to miejsce używać środki mogące ile moż-
ności ochraniać od szkód jakie nawet niechcąc zrządzić by mogli. —
Środek ten znajdziemy, niejako w podziale powierzchni w pierwszym
okresie do cięcia przeznaczonych na drobniejsze części tak aby te za-
raty cięcia kilku lat lub nawet tylko jednego roku. —

Skorozolkaiozania

Leśnictwo
5.

Skoro z oszacowania wiadomo wiele massy drzewnej każdy poddział zawie-
ra i wiele w nim rocznie przyrasta, oraz wiele w średnim przecięciu roz-
myślny etat cięć wynosi, można wyznaczyć przez wiele lat każdy poddział
może dostarczać etat cięć, a to podzieliwszy massę drzewną, którą zawie-
ra przez ilość drzewa rocznie wycinać się mającego, a wiedząc na wiele
lat poddział ma wystarczyć, tem samem już jest wiadoma przestrzeń
rocznego cięcia, która na mappie wskazać, a podług tej na gruncie co
rok może być oddzielona. — Ponieważ jednak roczne cięcia przez cały
okres przeprowadzone przechodzą przez więcej poddziałów niż jeden, i
w takim razie chcąc oddzielić roczne lub kilkoletnie cięcia ile można-
ści równą massę drzewną zawierające, nie ma innego sposobu jak
naoko oddziałać na mappie odpowiednią przestrzeń i potem obra-
chować wiele massy drzewnej ta w różnych do niej wchodzących
poddziałach zawiera w stosunku massy, jaka przy oszacowa-
niu w całym poddziale znaleziono, a następnie dopóty dodawać
lub ujmować przestrzeni aż oddzielone cięcie okaże podług ra-
chunku potrzebną ilość drzewa. —

Gdzie nie zachodzi potrzeba zachowywania zupełnej równości drze-
wa w rocznych cięciach, tam nawet bez szczegółowego oszacowania
massy drzewnej w ciągu okresu mającej być pozyskaną, taki podział
na roczne cięcia może być zrobiony tylko podług oszacowania na oko
w stosunku w jakim massy z różnych poddziałów do cięcia prze-
znaczone do siebie znajdują się. —

Dajmy na to że np. w ciągu okresu 20 letniego cięcia mają być wyko-
nane w 3 poddziałach jako to:

a) zawiera Mp. 300 i najwięcej drzewa na morgu do wycięcia:
tem oznacza się liczba stosunkowa 1 X Mp. 300 — = 300
b) Zawiera Mp 400 lecz podług oszacowania na oko można tyl-
ko rachować na 3/4 części tej na morgu jaką a) wydaje,
liczba jego stosunkowa zatem będzie 0,75 X M. 400 = 300.
c) Zawiera Mp. 600 i wydaje tylko 1/4 części tyle drzewa
na morgu niż a) = 0,25 X 600 — = 150.

Ogół przestrzeni zredukowany na jedność wydajności drzewa

wynosi — — — — — — Mp. 750. zatem
takich morgów przypada rocznie do cięcia $\frac{750}{20}$ = 37,5.
Podział a) zatem wystarczy na $\frac{300}{37,5}$ = 8 lat a każde
cięcie w nim zawiera — — $\frac{300}{8}$ — 37,5
Podział b) wystarczy na $\frac{400}{37,5}$ = 8 lat a każde cię=
cie w nim zawiera — 50. -
Podział c) wystarczy na $\frac{150}{37,5}$ = 4 lat a każde cię=
cie w nim zawiera $\frac{600}{4}$ 150. -
Tym sposobem bez wielkiego mozołu i kosztownego oszacowa=
nia szczegółowego można wydzielić różne cięcia, w lasach które nie
mają zupełnego odbytu na swoją zamożność, lub w których nie
idzie o zupełną równość rocznych cięć i w których uznano potrze=
bę zniesiać podtrzymanie miejscowego Urzędnika, a wyraźne im
doczne na gruncie linii pomiędzy któremi zboczenie od przepisów
planu gospodarczego łatwo może być wykryte i ganione. - Korzyść
z podobnego wydzielenia cięć jest ta, że zapobieży płondrowaniu
po całym lesie, że każdy rok ma swoją przestrzeń przyznaną,
z której potrzeby jego muszą być zaspokojone i tym sposobem
niedopuszcza nadrąbania na początku okresu, z którego na
końcu wynikałby brak drzewa, i wreszcie że nie jest kosztow=
ny i zatem łatwo może być zmieniony, skoro się potrzeba tego
okaże, z którego też względu nie zachodzi konieczność ogranic=
zyć to wydzielenie tylko na pierwsze lata okresu z obawy, że to
następnie może się okazać niestosownem. — Obręby niekon=
pienne podzielone pod: Art 67 na potrzeby roczne nie wymagają
innego rozkładu działań uprawy na lata. —

71. Co do rozkładu uprawy i nadzwyczajnych w ciągu okresu wykonać się mają=
cych na lata tego okresu, można tylko wykazać wiele Mp. kału=
powiny być co rok uprawiane aby na końcu okresu wszystko było
zarośnięte drzewem pożądanem. Co do poprzecznic i innych robo=
ciznych się do upraw ściśle odnoszących nie może być przewidzianym w
którym roku, że wytknąć wypadnie iż należy w ciągu okre=
su przedsiębrać, skoro się tego okaże potrzeba, i fundusz na nie jest
do dyspozycji. —

§72. Wreszcie w szczegółowych planach gospodarczych należy jeszcze wymienić, czyli i jakie użytki uboczne z tego obrębu mogą być uskuteczniane i uzgodnione bez przeszkody w zaprowadzonem gospodarstwie leśnem i jakie przepisy przytem mogą być zachowywane podług zasad wskazanych w nauce urządzania jako to:

a./ z łowów w lesie i na przyległych polach –
b./ z rybołówstwa –
c./ bartnictwa –
d./ z paszy leśnej –
e./ z ściółki i mchów –
f./ z zbioru trzciny i poszycia –
g./ z smolarni i zrąbów drzewnych –
h./ z kopalni rudy, gliny, żwiru, torfu, kamieniołomów etc. –
i./ z niw łąk i halizn leśnych – przez ekonomiczne użytkowanie dopóki drzewem nie będą wyprawione –

Oraz należy wymienić służebności leśne obrębu uciążające i jaki względem nie przy prowadzeniu gospodarstwa ma być zachowany.

Wykazać należy niemniej ogólną powierzchnię odpadków leśnych do użytku ekonomicznego oddać się mających, z wyrażeniem do czego w rolnictwie mogłyby być zdatne –

Powierzchnię gruntów do użytku służby leśnej przy tymże obrębie oddanych lub przeznaczonych, i wreszcie wykaz powierzchności miejsc spornych:

a./ wchodzących do planu gospodarczego
b./ wypuszczonych z planu gospodarczego z wymienieniem z którymi dobrami toczy się spór –

§73. Do objaśnienia tego szczegółowego planu gospodarczego posłuży mappa tego obrębu sporządzona podług Art. 11 na skalę 20000 czyli zawierająca co 200 pr. na cal decymalny, i wyskazująca to wszystko o czem była mowa w Art. 8 oprócz tego okazać powinna ta mappa obrębowa linie separacyjne oddzielające lasy stały od odpadków leśnych i gruntów ekonomicznych, pastwisk odpadków leśnych, podział na okręgi porębowe, podział z temi samemi numerami i literami pod jakiemi w planie gospodarczym o nich jest mowa;

podział na cięcia roczne jeżeli te podług powierzchni mają być naznaczone z wymienieniem roku cięcia. — Linie północne, linie wskazujące ogólny kierunek w jakim cięcia mają być posuwane i przeto padłe do niej wskazujące kierunek linii cięć, podziałkę, z której jedności prętów mogą być brane. —

XIII Opisanie ogólne. —

74. Opisanie ogólne sporządza się dla wszystkich obrębów należących do jednej administracyi miejscowej jak np. w lasach Rządowych dla Nadleśnictwa, lub też dla jednej straży. Celem tego opisania jest ogólne wykazanie wszystkich stosunków i okoliczności mających wpływ na gospodarstwo i dochody z tych lasów, a których znajomość może być potrzebna w ułożeniu planu gospodarczego. — Zarazem posłuży opisanie ogólne do usprawiedliwienia planu gospodarczego rozciągając się w tym celu na następujące przedmioty:

1. Położenie —
   a) Geograficzne oznacza się przez wymienienie pod którym stopniem długości i szerokości geograficznej lasy opisujące się znajdują się.
   b) topograficzne, opisuje się przez wymienienie pobliskich miast oraz gór, rzek, jezior i t. p. —
   c) Polityczne oznacza się przez wymienienie w której gubernii, w którym powiecie, okręgu lasy te znajdują się.
2. Grunt — co do niego obchodzi nas kształt jego powierzchni czy jest równy, pagórkowaty lub wzgórzysty. — Ekspozycya ściany gór. Najwyższa wyniosłość nad morze lub nad okoliczną płaszczyznę. — Ukształcenie się gruntu, czy jest napływowy lub pierwiastkowy. — Rodzaje gatunków kamieni i skały. — Skład mineralny czy może być uważany za bezwarunkowo lub tylko warunkowo leśny, nie mniej żyzność gruntu ze względem na wzrost znajdujących się na nim gatunków drzewa, na dobrą lub średnią sprawę wyrobkę i wzrost drzewa. Skłonność do powstania bagien, szkody z wylewów, z powstania parowów, z wypłukiwania ziemi, z wyrywania dróg i powstania wąwozów — szkodliwe [illegible]. Przedwy-

3. Klimat: a) różność w klimacie podług różnej wyniosłości. b) Kierunek burz i szkody z nich wynikające. c) wpływ miejscowego klimatu na wzrost lasu, na wzrost różnych gatunków drzew, ich obradzanie nasion i na własności drzewa w ogólności. —

4. Wzrost drzew. a) Produkcya mas na różnych klasach gruntu podług zrobionych doświadczeń w normalnych drzewostanach, co do każdego gatunku znajdującego się. — b) Wzrost pojedynczych drzew co do wysokości, grubości w różnym wieku, wytrwałości i zdrowości. — c) Własności drzewa i użyteczności jego do technicznych i ekonomicznych celów. — d) Porównanie produkcyj gatunków drzew w różnych rodzajach gospodarstwa. —

5. Szkody doświadczone z owadów, pożarów, zwierząt e. t. c. —

6. Historya dotychczasowego zagospodarowania lasów i zdarzenia które na nie wpływały, oraz wyprowadzenie z nich obecnego stanu lasu w ogólności. —

7. Stosunki własności. —
 a) Własność dziedziczna nie ograniczona
 b) Własność ograniczona darowana etc.
 c) Pewne ograniczenie dowolnego zagospodarowania i użytkowania lasów które w tem miejscu wymienić należy. —

8. Służebności i ciężary. —
 a) Służebności wrębu — b) paszy — c) ściółki. — d) Prawa wygonu, dróg, składu drzewa i bindug. e) Prawo obcych polowania i używania rybołówstwa, prawo łamania kamieni, kopania gliny, żwiru, piasku. — g) Prawo młynarzy do zatrzymania i podniesienia wody i. t. d. —

9. Różne prawa właściciela lasu ściągające się do obcych gruntów jak np. prawo używania dróg, składów i bindug, spławu, polowania, wycinania drzewa na obcych tartakach etc. uwolnienie służby leśnej od kommunialnych i innych ciężarów. —

10. Stosunki w jakich lasy znajdują się co do zaspokojenia okolicznych potrzeb drzewnych. —
 a) Kto odbiera drzewo i czy odbierający mogą swe potrzeby zaspokajać jeszcze z innych lasów. —
 b) Fabryki i zakłady przemysłowe utrzymujące się z zapasu drzewa z tych lasów i ilość ludzi, która przy tych znajduje

swego utrzymania. –

c). handel drzewny w odległe okolice. –

d). Wpływ robót leśnych na utrzymanie się większej lub mniejszej ilości familii i czy bez zarobku leśnego obyć się mogą. –

e). Ważność potrzeb ściółki leśnej i innych ubocznych użytków dla rolnictwa i wyżywienia się biedniejszej klassy ludu. –

f.) Porównanie użytków lasu, z użytkami rolnictwa z uwzględnieniem zdatności gruntu i ogólna opinia czyli i które części lasu mogą być później obrócone do rolnictwa dla powiększenia dochodu. –

g). Stosunek w jakim obszerność lasu znajduje się do obszerności pól tych samych dóbr do których należą. –

4). Odbyt na drzewo i dochody przez właściciela lasu pobierane:

a). Etat pieniężny

b). Stosunek ceny drzewa opałowego do ceny drzewa użytkowego i budowlowego. –

c). Stosunek czystego dochodu z morgu różnych gatunków drzew i rodzajów gospodarstwa. –

e d). Rezultaty węglarstwa, smolarni, potażarni, spławu, własnej wyrobki drzewa, suszarni etc. –

f.) Rezultaty różnych sposobów sprzedaży, przez licytacye podług etatu, taxy etc.

g). Co może być przedsięwzięte dla powiększenia ceny drzewa i polepszenia odbytu przez urządzenie lepszych dróg i spławu, przez skrócenie manipulacyi przy sprzedaży i wydatku drzewa przez utrzymywanie wyspałów suchego drzewa i t.p.

h). Dochód z ubocznych przedmiotów rodzaj tychże, i sposób korzystania z nich, i jaki wpływ wywierają na główny użytek. –

i). Uwaga co do lasów sąsiedzkich, które mają wpływ na odbyt i cenę drzewa w lasach opisujących się. –

k). Rozbiór czy na przyszłości przewidziana jest potrzeba [illegible] dotychczasowego planu gospodarczego, zmiana do tych [illegible]

etatu pieniężnego przez zwiększoną lub zmniejszoną cenę, ilości drzewa użytkowego etc. —

h). Uwaga nad ułatwieniem każdą leśną czyniona, przeszkadzająca w odbyciu drzewa i w otrzymaniu z wyprzedaży drzewa ważniejszych korzyści. —

12. Wykaz wydawanego bezpłatnie drzewa budowlanego z przyczyna ile możności wiele, także z uwagami, jakie co do tego przedmiotu nadarzać się mogą, co do użycia tego drzewa zachowania przyzwoitej oszczędności etc. —

13. Użytkowanie z łowów i rybołówstwa:
a). Istniejące zwierzęta łowne podług rodzaju i ilości. —
b). Pieniężny etat łowów, wykaz dzierżawionych i administrowanych łowów. —
c). Używany sposób ubicia zwierzyny. —
d). Szkody z zwierząt łownych w polach i środki przeciw nim używane. —
e). Rybołówstwo, przedmioty, i sposób łowienia, i jaki dochód z tego tytułu do kasy leśnej jest pobierany. —
f.) Użytkowanie z barci i dochód z nich, z uwagami nad szczególnem utrzymywaniem barci na gosp. leśne, dochody z drzewa i na szkody doświadczone. —

14. Ogólne rozmaite przedmioty jako to: osobliwości naturalne i historyczne istniejące plany i mappy etc. —

Nie ma potrzeby aby w każdym opisaniu ogólnem była mowa o każdym szczególe wymienionym. Wiele bowiem z nich może nie kwalifikować się do przyjęcia w zamierzone opisanie, a jednak być ważnem dla właściciela lasów lub władzy niemi zarządzającej, o czem urządzający mówić i wydziału swoje uwagi w oddzielnem opisaniu lub w raporcie. — Oznaczone tu dla tego tylko wymienione, ażeby okazać najjaśniej ile ważne przedmioty urządzający w szczególnej praktyce może i powinien uwagę zwracać. —

Co do usprawiedliwienia obranego planu gospodarczego i innych czynności przy urządzeniu dopełnionych rozciąga się opisanie ogólne na następujące przedmioty:

1° Dopełnione nowe lub użyte do urządzenia dawne pomiary.

2. Ograniczenie: a) Jakie ograniczenia dopełniono, od strony z obcemi dobrami i jaka kommisyi lub dogodności z tego wynikła, jakie zamiany sprostowania etc. przedsiębrać jeszcze byłoby koniecznem. — b). Jakie istnieją spory graniczne, w jaki sposób mogą być załatwione. Czy i dla czego pociągnięto tych do planu gospodarczego lub wypuszczono z planu. —
c). Jakie istnieją lub sporządzono dokumenta opisania i mappy granicznej i gdzie je złożono. — d). W jakich widokach dopełniono ograniczenie i separacyą gruntu leśnego od rolnictwa, czy i dla czego w ogólności zmierzano ku zmniejszeniu lasu, lub utrzymania dotychczasowej przestrzeni, czy i z jakich względów zamierzone jest zajęcie na las niw, łąk, i t.d., w lesie będących lub zostawienie ich do użytku ekonomicznego. — W jakich widokach zaprojektowano części dotychczasowego lasu do użytku ekonomicznego lub zajęto na las części dotąd do rolnictwa należące.
3. Z jakich względów obrano tego a nie innego systematu urządzenia
i 4 Rodzaju gospodarstwa
5. Co miano na uwadze przy podziale na leśnictwa, straże i obręby. —
Dopełniony podział wykazuje się przez dołączony do opisania ogólnego obraz ogólny i mappę jeneralną, lub zbiorową.
6. Co miano na względzie przy obraniu tej a nie innej kolei podziału na okresy. —
7. Jakie było postępowanie przy podziale obrębów na oddziały i uszczegółowaniu tychże. —
8. Jak usprawiedliwiają ogólne plany gospodarcze, zarządzenia szczegółowych planów gospodarczych na najbliższą przyszłość czyli na pierwszy okres. —
9. Z jakich względów obrano taki a nie inny rodzaj cięć odnawiających, jakie były widoki przy przepisaniu trzebieży i wybierania pozostałych drzew etc. Co było powodem do przepisania upraw sztucznych i sposobu ich wykonania. —
10. Z jakich widoków dopełniono w ten a nie w inny sposób rozkład działań gospodarczych, na lata lub części pierwszego okresu.

11. W jakich wypadkach obecnie ustanowiony etat rocznego użycia oraz cały plan gospodarczy powinien ulédz zmianie.—
12. Jakie korzyści lub szkody są spodziewane lub przewidziane ze ścisłego wykonania obecnego planu, lub z odstąpienia od niego.—
13. Jaki jest zaprowadzony zarząd lasów i jakie Instrukcye do wykonywania planu gospodarczego istnieją.—

XIII. Układ planu gospodarczego.—

75. Forma, w której wykazać i przedstawić należy cały plan gospodarczy, może być różna, podług tego jak urządzający uważa którąkolwiek formę za jaśniejszą, krótszą, dokładniejszą, dogodniejszą. Kto umie urządzić las, potrafi zapewnić i obrać formę, w której rezultaty swej pracy wykaże i przedstawi. Zawsze jednak idzie głównie o wykazanie:

1. Przestrzeni tak ogólnej jako też szczegółowej każdej części.
2. Podziału departamentowego na Straże, obręby, okręgi, poręby, oddziały i poddziały.
3. Stanu każdego podziału co do jego miejscowości, obecnego i na przyszłość zamierzonego drzewostanu.—
4. Działań gospodarczych zamierzonych, poszczególnie na pierwszy okres, a ogółowe na następne okresy.—
5. W jaki sposób zabezpieczono trwałość dochodu materyalnego w przyszłych okresach, a szczególnie na lata pierwszego okresu.
6. Rocznego etatu użycia czy to wyrażony w ilości drzewa lub przestrzeni użycia rocznego, oraz etatu uprawy halizn.—

Forma układu planu gospodarczego u nas używana dla lasów Rządowych wiele ma dogodności i jest następująca:

1° Dla każdego obrębu sporządza się mappa jak w Art. 73 powiedziano, na papierze formatu   cali długiego i   cali szerokiego; ogółowy i szczegółowy plan gospodarczy na arkuszu podobnego formatu, wykazujący w krótkości to wszystko co potrzeba do zrozumienia i wykonywania tychże planów.—

2° Kolory i znaki na mappie obrębowej są przepisane jednostajne dla łatwiejszego powzięcia z niej różnych wiadomości, jako to: obręby mają swoje nazwisko i oznaczają się literą wielkiego alfabetu; obręby należące do jednej straży otrzymują oddzielny blady kolor Sta-

poddziały otrzymują tego samego koloru ciemniejszą obwódkę
i oznaczają się literami małego alfabetu. Okręgi gospodar-
otrzymują ciemniejszą obwódkę koloru zastosowanego do nume-
ru Rzymskiego który oznacza właściwy mu okres odmłodze-
nia, — obok numeru okręgu wskazuje mappa planu gospo-
darczego jeszcze nazwisko każdego okręgu i oddziału. Poręby no-
wsze wszystkie w nim oznaczone są bieżącemi numerami ozna-
czającemi rok już odmłodzenia, kolory przepisane dla obrę-
bów w straży, i dla obwódek okręgów są następujące:
I zielony — II żółty. — III niebieski — IV karminowy. V cynobrowy.
VI. pomarańczowy. VII. brunatny. VIII fioletowy.
Osady służby leśnej otrzymują obwódkę jasno zieloną, i oznaczone
znaki cynobrem:
osada Nadleśniczego —
" Podleśnego —
osada Strażnika —
Osada sakmiarza —
Odpadki otrzymują tło białego tuszu, i oznaczają się numerami bie-
żącemi pod którymi w wykazie odpadków są umieszczone —
Miejsca sporne nie wchodzące do planu gospodarczego otrzymują
obwódkę dla obrębu —
Bindugi i składy drzewa oznaczają się cynobrowym kolorem. —
3. Mappy strażowe sporządzają się na podziałkę [illegible] wskazują po-
łożenie i długości obrębów należących do tej straży, i podział
tychże na okręgi, kolorowane są jak wyżej —
4. Mappa całego leśnictwa sporządza się na podziałkę [illegible] i ozna-
cza położenie obrębów do różnych straży należących w kolorach
jak wyżej, miasta i wsie rządowe, oraz i obce lasy miasta i
wsie, o ile są mieszczą, na formacie przepisanym —
5. Obraz ogólny obejmujący powierzchnię obrębów, rozłożonych podług
różnych rodzajów gospodarstwa, objaśnia mappę strażową, każda-
tego leśnictwa, i wykazuje zarazem ustanowiony etat materyalny
dla każdego obrębu, jeżeli tenże w sążniach drzewa już wyrażony, oraz ogół
przestrzeni, każdego rodzaju gospodarstwa, i całej obszerności leśnictwa

i ogólnego etatu materyalnego, jeżeli ten z oszacowania w ilości drzewa jest ustanowiony. —

Wszystkie mappy i tablice obrębowe — mappa zbiorowa straży lub leśnictwa, z obrazem ogólnym oraz opisanie ogólne, oprawiają się w jedne księgę dla doręczenia podleśnym, Nadleśniczym, Urzędowi Gubernialnemu, a 1. exemplarz zostaje do wszystkich władzy stosownej zachowany. —

76. Jako annexa do planu gospodarczego składać powinien urządzający:
1. Protokół objaśniający wszystkie te przedmioty, które są wymienione w Art. 74. a do opisania ogólnego nie są przyjęte. —
2. Protokoła szczegółowego oszacowania lub wyjaśnienie postępowania przy podziale obrębów na okręgi i porębę oraz rozkładu działów gospodarczych na lata. —
3. Wykaz gruntów ekonomicznych do zajęcia na las zaprojektowanych.
4. Wykaz odpadków leśnych do wszystkie ekonomii przeznaczyć się mających. —
5. Wykaz gruntów dla służby leśnej oznaczonych. —
6. Wykaz i oszacowanie tejże podług nowego planu gospodarczego na pierwszy rok na gruncie po ukończeniu urządzenia naznaczonych.

77. O zaprowadzeniu księgi historycznej połeśnictwach. — 179.

Wyżej w art. 74 w punkcie 6 nadmieniono że jest dozwolonym aby z historyi dotychczasowego zagospodarowania lasów i zdarzeń, które na nie wpływały, wyprowadzonym był obecny stan lasu; że zaś ta historya dla braku wiadomości o faktach w odległej przeszłości, tylko może się ściągać do krótkiego przeciągu czasu co nie jest dostatecznem do obecnego celu, przeto dla postawienia naszych następców w możności lepszego poznania skutków wynikłych dla stanu lasów z różnych postępowań w gospodarstwie i zdarzeń które na nie wpływały nie ma lepszego środka jak zaprowadzić połeśnictwach inwentaryalne księgi historyczne. —

Jakkolwiek ta rzecz odrębna i niezależąca do urządzenia, jednakże termin od którego ponowy plan gospodarczy ma być wprowadzony w wykonanie, zdaje się być najstosowniejszy do zaprowadzenia takich

ksiąg i dlatego o tem tu na końcu wykładu nauki urządzenia wspomnieć należy. —

Przedmioty o których szczególnie powinnyby w takich księgach zebrane być wiadomości, — są następujące:

1. Krótka wiadomość o wykonanych w ciągu roku cięciach, o ilości drzewa wydanej bezpłatnie i sprzedanej, z wymienieniem obrębów, oddziałów gdzie cięto — i cen po których drzewo sprzedawano. —
2. Zanotowanie wykonanych upraw nadzwyczajnych z wymienieniem kosztów, tudzież miejsc zagajonych i do używania pasy dozwolonych. —
3. Czy rok był urodzajny w nasiona. —
4. Nawałności powietrza w ciągu roku wypadłe i zdarzenia przez które lasy uszkodzone zostały.
5. Alienacye, nabywania lasów, oddawania części lasów do rolnictwa, i zajęcia ról nieużytecznych pod las — zmiany w granicach. —
6. Przedmioty i zasady Administracyjne — zmiany urzędników, wykonane poprawy urządzenia i oszacowania. —
7. Wykonywanie służebności ciążących na tych lasach. —
8. Przedmioty tyczące się Łowiectwa. —
9. Zdarzenia każdego rodzaju na lasy wpływające, a które nie należą do jednego z powyższych podziałów. —

Podobne księgi wypadałoby prowadzić w dwóch exemplarzach z których jeden w urzędzie leśnym, drugi w władzy wyższej powinien być złożony, aby przez nieprzewidziane wypadki nie zaginęły. —

Dodatek.

Po wyłożeniu i rozpoznaniu szczegółowo postępowania przy urządzeniu lasów wysokopiennych, podług systematu połączonego, a mianowicie podług instrukcyi Rządowej, można w krótkości całe postępowanie ze zmianami za potrzebne uznanemi, zebrać jak następuje. —

1. Lasy urządzić się mające dzielą się na obręby podług przepisów podanych w art. 41. —
2. Obręby wysokopienne dzielą się następnie na oddziały. Do dopomina się w lasach położonych w równinie najdokładniej przez wymierzenie prostych linii z uwagą, aby linie te odpowiadały kierunkowi

w jakim cięcia prowadzić i posuwać należy dla uniknienia szkód ja-
kich z burz i wiatrów obawiać się należy, oraz aby linie takowe mogły
służyć za drogi kommunikacyjne i do wywózki drzewa. — Dla tych od-
działów dobrze jest zastosować do ilości okresów, na którą kolej po-
dzielona została, i nadać im obszerność równą mniej więcej przestrzeni
miejscowej lub nie należącej do uprawy. — W obrębach w których wszy-
stkie drzewostany przedstawiają prawie wszędzie jednakową mieszan-
inę wieku, lub w których nie ma podziałów regularnych i równowiek-
nych drzewostanów dla których przestrzeń każdego okręgu gospodarczego
nie mogłaby być stosownie wydzielona w łączności. — Oddziały po-
wyższym sposobem oddzielone mogą stanowić zarazem okręgi go-
spodarcze, — a to szczególnie w takich lasach, które nie mają zupeł-
nego odbytu na całą zamożność swoją i w których zatem nie idzie
o zupełnie dokładny równy rozkład tyże na całą kolej, — lecz bardziej
tylko o uporządkowanie się i doprowadzenie lasów do regularniejszego
stanu. — Przy obraniu tym sposobem odgraniczonych oddziałów na I. II. III.
i do okręg należy szczególnie na to uważać, aby oddział mający najwię-
cej drzew bliskich rębnych i przez pierwszy okres mogących jeszcze utrzy-
mać się we wzroście, przeznaczony był na drugi okręg, a to z tej uwagi,
że w ciągu pierwszego okresu prócz rębnych drzewostanów w pierwszym
okręgu przypadających do użytku jeszcze przestarzałe drzewa w III okręgu
a nawet może rębne drzewostany w II okręgu, i tym sposobem massa
drzewna I okresu mogłaby być zbyt wielką w porównaniu z massą
drzewną w II okresie do użytku przypadającą, gdyby na drugi okręg
nie brano oddział mający najlepsze jeszcze we wzroście będące drzewo-
stany. — Na I okręg należy obrać oddział zawierający drzewostany przed
innemi odmłodzenia wymagający z uwagi na jego wiek, otwarcie
i zły wzrost. — Po obraniu stosownego oddziału na II. oraz innego na I.
okręg nie trudno będzie nadać stosowne przeznaczenie innym oddziałom. —

3. W lasach w których obawiać się należy wywrotów z burz i wiatrów
należy się wystrzegać wystawienia napadom tychże, ściany wyso-
kiego drzewostanu, która od młodości od tych napadów przez inny
ją zasłaniający drzewostan była ochronioną. — Z tej uwagi przyj-
mują w takich lasach następstwo, łączność różnych okręgów gospo-

darczych w sposób jak to następujący rysunek okazuje. —

Jakkolwiek taka łączność i taki kierunek następstwa okręgów gospodarczych dla uchronienia się od szkód z wiatrów może być pożądany, i wydzielanie okręgów gospodarczych na łącznych przestrzeniach może być dogodne, z uwagi na to że cięcia odmładniające, i zagajniki będą skoncentrowane w jednem miejscu i przez to dozór nad niemi będzie łatwy, jednak jeżeli zwrócimy zarazem uwagę na potrzebę uchronienia lasów od szkód i pożarów i owadów uznajemy, że takie skoncentrowanie równowiecznych drzewostanów w powyższej łączności bywa niedogodnem i szkodliwem. Wszystkim bowiem pożar leśny łatwiej daje się ugasić, jeżeli drzewostany w wieku swoim nie są łącznie też przerywane, i tak samo owady szkodliwe lasom, które najbardziej napadają 30-60 letnie i gęste drzewostany na chudym gruncie wszędzie rosnące nie tak łatwo podług doświadczenia rozszerzają się na wielką przestrzeń jeżeli napadnięte drzewostany są przerywane drzewostanami odmiennego wieku. — Również z uwagi na potrzebę rozkładania zagajników dla dogodnego przystępu do miejsc otwartych dla bydła pasącego się, może zajść niedogodność wydzielania okręgów gospodarczych na łącznych przestrzeniach. —

4. W obrębach złożonych z różnych poddziałów regularnych i równowiecznych drzewostanów, które znajdujemy w takich okolicach w których od dawna już nie było zbytku drzewa, gdzie drzewa przypadające do cięcia miało odbyt zapewniony i gdzie przeto od dawna gospodarstwo składające ustatek. Zachodzi wielka trudność w wydzielaniu okręgów gospodarczych na łącznych przestrzeniach, bo w tym razie nie każdy poddział regularnego drzewostanu może być przydzielony temu peryodowi do którego podług wieku swego pomimo należeć. — Chcąc przeto takie

obrębach ile możności unikać strat pochodzących z przeznaczenia poddziałów drzewostanów do takich okresów, do których z uwagi na ich wiek lub w ogólności na potrzebę wcześniejszego lub późniejszego odmłodnienia nie są przydatne, nie mniej z niego wynika jak okręgi gospodarcze wydzielać należy w nierównych drzewostanach w zastosowaniu się do różnych poddziałów drzewostanów regularnego wieku. —

5. W tym celu należy przedewszystkiem na dopełnionym na mappie i na gruncie podziale obrębu na oddziały jak to w punkcie 2^{m} powiedziano wymierzyć i na gruncie widocznemi liniami oznaczyć wszystkie poddziały drzewostanów, które w wieku wzroście i w zwartości swojem tak dalece są różne, iż w jednym okresie nie mogą być wzięte do odmłodnienia, lub które wymagają odmiennego przepisu gospodarstwa albo oddzielnego oszacowania massy drzewnej jaką dostarczać mogą. — Poddziały te po wymierzeniu oznaczają się na mappie. — Utworzone podług punktu drugiego oddziały i linie takowe oddzielające są oznaczone na gruncie co prętów 50 lub 100 palem lub drągiem ze stosownym napisem, służą przy tej czynności do łatwiejszego zoryentowania, i do dogodnego domierzania się. —

6. Następnie należy poszczególnie opisać miejscowość i drzewostan każdego poddziału, poczem nie trudno będzie ustanowić następstwo w którym różne poddziały w ciągu całej kolei z uwagi na wiek wzrost i zwartość ich drzewostanów, powinny być wybrane do odmłodnienia ze względem zarazem na dogodne łączenie się równych i następnych zagajników, o ile to bez straty uniknąć mogą z przeznaczenia różnych poddziałów do odmłodnienia w czasie nie zastosowanym do ich teraźniejszego wieku wzrostu, i zwartości drzewostanów zachowane być może. —

7. Obszerność okręgów gospodarczych, w obrębach które mają zupełny odbyt na swoję zamożność, i w których przeto idzie o równy rozkład dochodu drzewnego całej I kolei na pojedyncze tejże okresy, powinna być utaksowaną, podług przepisów systematu materyalnego § — aby każdy okręg w ustanowionym mu okresie odmłodnienia dostarczał równy dochód drzewny. —

8. W tym celu dzielą się poddziały z zachowaniem następstwa podług punktu 6° ustanowionego, na okręgi I. II. III. etc. z uwagą, aby

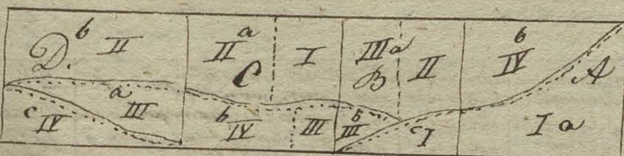
podług ogólnego urządzenia na oko, we właściwych okresach ró-
wną massę drzewną mogły dostarczyć, — przeto podług naukowszego urządza-
wania ustanowią się ilości drzewa jakie w każdym okresie otrzyma-
ne będą, w zastosowaniu się do zrobionego rozdziału, z uwagą
na przyrost lub wzrost drzewostanów do środka okresów w których
mają być odmłodzione, oraz z uwagą na dochód z trzebieży w ró-
żnych okresach nastąpić mogący. — Dodając do siebie massę drzewną
każdego okresu, oraz ogólny tychże, otrzymuje się ogół massy drzewnej, a
tej kolei, a dzieląc ten przez ilość okresów, otrzymuje się ze średnią
przeciętną massę jaką każdemu okresowi przydzieloną być powinna
lub każdy okręg zawierać ma. — Jeśli zatem w różnych okresach jest
więcej massy drzewnej lub tejże brakuje, należy drzewostany prze-
suwać wyraźnie z okresów przepełnionych do okresów brak drzewa ma-
jących. — Po takiem jednak przesuwaniu drzewostanów zmieniona jest
i massa drzewna z nich poprzednio jako dochód przyjęta. — Zmie-
nione należy zatem obrachować i wyraźnie zapisać oraz na no-
wo wprowadzić sposób wynalezienia massy drzewnej, jaka ze średnie-
go przecięcia każdemu okresowi przydzielona być powinna i
podług tego posuwanie drzewostanów z okresów przepełnionych
do okresów brak drzewa mających powtórzyć aż we wszystkich okre-
sach równa massa drzewna okaże się. —

9. Chcąc uniknąć kosztownego i mozolnego oszacowania wszystkich
drzewostanów w miarę kolei przypadających do cięcia, można od tego
ogólnego planu gospodarczego w wielu razach dość dokładnie
osięgnąć przez wskazanie, że w każdym okresie stosowna
przestrzeń drzewostanów odpowiedniego wieku będzie do wycię-
a jeżeli już do przewidzenia że drzewostany jakie w różnych okresach
przypadną do odmłodzenia nie będą równego zwarcia lub nie wy-
dzą równej massy drzewnej na Morgu, równości dochodu drzewne-
go z wystarczającą dokładnością może być osiągniętą przydzielając okresom
w których przypadną źle zwarte lub mniejszego wieku drzewo-
stany, większą przestrzeń, aniżeli tym okresom w których przypadną
do użycia drzewostany lepiej zwarte lub większego wieku. —

10. Jeżeli wiek drzewostanów w różnych okresach do zużycia przypadają-cy będzie wszędzie równy, a różnica zachodzi tylko w samem zwarciu w takim razie przestrzenie obrębów może być wyrównana za pomocą liczb stosunkowych zwarcia, o których w art. 52 kursu była mowa. Jeżeli zaś i wiek będzie nierówny, należy jeszcze z uwagi na większą lub mniej-szą masę drzewostanów jakoż w różnym wieku podług tablic doświadczenie zawierające przestrzenie obrębów różnych, ustosunkować.—

Bieżący przykład z obrębu sosnowego w 120 letniej kolei i cztero 30 letnich okresach zagospodarować las mającego podzielone w powyżej powiedziany sposób na oddziały A. B. C. D.—

Sylwan T. XVIII stron:

Litera Oddziałów i Poddziałów	Gatunek Drzewa	Klasa ziemi [illegible] podług tablicy doświadcz.	Teraźniejszy wiek Drzewost. lat.	Średni wiek w peryodzie odpowiedni [illegible] użyciu	Liczba st. masy [illegible] podług tabl. doświad.	Liczba stop. potrzebna zwarcia i masy	Obszerność Rzeczywista	Obszerność Zredukowana	Liczba stosunkowa zwarcia w [illegible]
							Morgów		
Peryod I od roku 1841 do 1870 włącznie.									
A a	Sosna	3.	90–120	120.	0,73.	0,438	160	70,1	0,6
B c	Świerk	3.	80–100	105.	0,66.	0,462	40	18,5	0,7.
					Razem I peryod		200	88,6	
Peryod II 1870–1900 r.									
C a		4	60–90	120	0,94.	100	75,2	0,752	0,8
D b		3.	80–100	105	0,66	100	33	0,330	0,5
					Razem II per.		200	108,2	
Peryod III 1901–1930 r.									
B a		4	30–40	110	0,87	0,696.	100	69,6	0,8.
D a		2	20–50	110	1,50	0,300	40	12	0,6.
B b		3	15–35	110	0,63.	0567.	60	34	0,9.
					Razem III peryod		200	115,6.–	
Peryod IV 1931–1960 r.									
C b		3	30	135	0,80	0,720	100	72	0,9
A b		4	10	115	0,90	0,810	40	32,4	0,9
D. c		2	2	107	0,48	0,336	60	20,2	0,7.
					Razem IV peryod		200	124,6	
					Ogół wszystkich peryodów		800	437.	
					przypada zatem z śred. przecię: dla każdego Peryodu			109,2	
					Pierwszemu zatem peryodowi brakuje			20,6	które

które wypada przydzielić z następnego poddziału C_a_ a gdy liczba stosunko-
wa tegoż jest 0,752 przeto dla wynalezienia rzeczywistej obszerności brakują-
cej, trzeba zredukowaną przez tę liczbę stosunkową podzielić = $\frac{20,6}{0,752}$ = 27,4
Drugiemu perjodowi brakowało brakowało M. zr. (a że mu odjęto jeszcze
20,6 M zr. więc brakuje mu teraz Mz 21,6 które mu przydzielić należy z na-
stępnego poddziału B_a_ a obszerność jaka następnie okaże się brakującą w
III perjodzie, wypada tym sposobem przydzielić z następnego poddziału C_b_.
Przez takie jednak powszechne przesuwanie drzewostanów z perjodów późniey-
szych do perjodów wcześniejszych, czyli inaczej przez wcześniejsze odmłodzenie
przesuwanych części lasów, aniżeli to miało nastąpić podług powyższego
pierwotnego planu, zmniejsza się masa drzewna czyli dochód całej koli,
tem samem ilość morgów zredukowanych, jak się to z następnego rachunku
okazuje. —

Oddziałów poddziałów litter.	Klassa miejscowości.	Teraźniejszy wiek drzewostanów lat.	Liczba stosunkowa zwarcia w czasie odmłodzenia	Średni wiek w perjodzie odmłodzenia	Liczba stosunkowa masy temu wiekowi właściwa podług tabl. dowiedz.	Liczba stosunkowa zwarcia i masy	Obszerność Rzeczywista Morgów	Obszerność Zredukowana Morgów
Perjod I r. 1841 do r. 1870 włącznie								
A.a	3.	90-120	0,6.	120	0,73.	0,438.	160	70,1
B.c	3.	80-100	0,7.	105	0,66.	0,462.	40	18,6
C.a	4	60-90	0,8.	90	0,73	0,584.	27,4	16.
						Razem I perjod =	227,4	104,7
Perjod II od r. 1871 do 1900 włącznie.								
C.a	4	60-90	0,8	120	0,94	0,752	72.6,	54,6
D.b	3	40-70	0,5	105	0,66	0,330	100	33.
B.a	4	30-40	0.8	80	0,65	0,520	31	16,1
						Razem II perjod =	203,6.	103,7
Perjod III od r. 1901 do 1930 włącznie.							69	
B.a	4	30-40	0,8.	116	0,87.	0,696	40	48
D.a	2	20-50	0,6.	110	0,56	0,300	60	12
B.b.	3.	15-35	0,9.	100	0,63.	0,567	21	34
C.b.	3.	30	0,9.	105	0,66.	0,594	..	12,5
						Razem III perjod =	190,1	106,5
Perjod IV od r. 1931 do 1960 włącznie.								
C.b.	3	30	0,9.	135	0,88	0,720	78.9	56,5
A.b.	4	10	0,9.	115	0,90	0,810	40.	32.4
D.c	2	2	0,7.	107	0,48	0,336	60	20,2
						Razem IV perjod	178,9	109,1
						Ogół wszystkich perjodów	800	424
Przypada zatem z średniej proporcji dla każdego perjodu								106

nie okazuje się przeto pożądanej zupełnej równości we wszystkich perjo-
dach. — Jednakże w obecnym razie jako też we wszystkich w których potrzebne
przesuwanie drzewostanów po ułożeniu pierwotnego planu nie jest zbyt wiel-
kie, można dla uniknienia żmudnego rachunku w celu wyższego zrówna-
nia perjodów poprzestać na jednostajnem przesuwaniu. —

11. Chociaż drzewostany młode, czyli te które w ostatnich perjodach kolei
przypadną do odmłodnienia obecnie są dobrze lub nawet b. dobrze zwarte,
jednak trzeba się wystrzegać przyjmowania dla nich wyższych liczb sto-
sunkowych zwarcia w czasie rębności, aniżeli mają teraz rębne drzewo-
stany w podobnym wieku, w którym teraz młode drzewostany przypa-
dną do odmłodnienia, bo mniej doskonałe zwarcie teraz rębnych drze-
wostanów nie pochodzi zawsze od mylnego zagospodarowania tychże
lecz więcej często od wypadków naturalnych i od skłonności szczególnie
sosny do przerzedzania się w wyższym wieku. Tym sposobem unika
się liczenia na równy dochód w późniejszych perjodach z mniejszej
[illegible] przestrzeni, aniżeli bierze się na pierwszy perjod. — Gdy
przyjęliśmy w powyższym przykładzie liczbę stosunkowe zwarcia
drzewostanów IV perjodu 0.9 a liczby stosunkowe teraz rębnych drze-
wostanów czyli I perjodu są tylko 0.6 i 0,7 z tąd poszło że na I pe-
rjod wzięto morgów 227.4 chociaż II perjodowi przekazano tylko
morgów 178.9 co może być zawodnem, jeżeli zaręczyć nie można że
zwarcie dziś młodych drzewostanów, w czasie ich rębności będzie
tak dobrem jak przyjęto. —

12. Jeżeli w obrębie są drzewostany od mieszanych gatunków drzewa,
ich liczby stosunkowe co do masy powszechnych tych samych tablic do-
świadczeń z tych samych lasów które mamy urządzić. —

13. Dochód z trzebieży jaki w różnych perjodach nastąpi przy tem stro-
onym, ogólnym sposobie może być wypuszczone z uwagi, przyjmu-
jąc, że tenże w każdym perjodzie będzie prawie i dosyć równym, skoro w każ-
dym perjodzie będzie prawie i dosyć równy, skoro w każdym prawie po-
wierzchnia obszerności równego wieku i zwarcia drzewostanów przypadnie do trzebie-
ży. Gdyby zaś był wypadek, że okręgowi IV lub ostatniemu przy-
dzielono zręby jasne, z których w perjodzie pierwszym należy po-
zostałe nasienniki wybrać obszerność tychże, z redukcyą podług
stopnia zwarcia i masy drzewnej, powinna być doliczoną I perjodowi.

Dajmy na to, że poddział Dc 120 let. znajduje się w obrębie jasnym, z którego nasienniki w I peryodzie muszą być wybrane, że liczba stosunkowa zwarcia tychże wynosi 0,25 liczba zaś stosunkowa massy wynosi podług tablic 0,53 w takim razie połączona liczba stosunkowa zwarcia i massy wynosi 0.1325 za pomocą której, rzeczywista obszerność Mp. 60 redukuje się na morgów 8 które dolicza się pierwszemu peryodowi i służy się do tego zrównanie dochodów innych peryodów. —

14. — Trudniejszy jest wypadek, jeżeli w poddziałach w I okresie nie przypadających do odmłodzenia lecz dopiero w następnych, znajdują się pojedyncze przestarzałe drzewa nie mogące dotrwać aż do czasu odmłodzenia tych poddziałów, i w pierwszym peryodzie z tych poddziałów mają być wybrane np w czasie wykonania trzebieży. Ten wypadek często się trafia w lasach nieregularnych pozostałych z gospodarstwa plądrującego, o których była mowa w punkcie 16. i dla nich okazany tam sposób wydzielania okręgów gospodarczych w równej przestrzeni może być najwłaściwszy. — O tych skutkach wynikających z wybrania pojedynczych przestarzałych drzew z drzewostanów które w I peryodzie nie mają być odmłodzone była mowa w Art. 63. punkcie 4 tego urządzenia. —
Jeżeli jednak tych drzew pojedynczych nie jest zbyt wiele w niewielkich poddziałach, byłby w okazanym sposobem wydzielania stosunkowej przestrzeni dla każdego peryodu, znajdzie sposób do ustanowienia jako obszerność zredukowaną, z uwagą na wybranie tych pojedynczych drzew, wypada pierwszemu peryodowi doliczyć. — Dajmy na to, że w poddziale Bc na rzeczywistej obszerności mp. 60 znajduje się z przeciętną na Morgu takich drzew sztuk 5 (w średniej odległości od siebie koło kroków 40) których gdyby zwarcie tychże było doskonałe znajduje się na mp. sztuk 25 liczba stosunkowa massy w wieku np 140 letnim podług tablic odpowiadającej 0,81, połączona zaś liczba stosunkowa będzie 0,0162 za pomocą której rzeczywista obszerność mp. 60 redukuje się na mp 1 który dolicza się pierwszemu peryodowi, i do tego służy się zrównanie innych peryodów. — Po takiem jednakże wybraniu przestarzałych drzew, pozostający drzewostan

utraca wiele na swoim poprzedniem zwarciu, na co należy zwró-
cić uwagę przy ustanowieniu liczby stosunkowej zwarcia wcza-
sie odmłodzenia, tak wyprzedrowanych drzewostanów. —

15. Halizny [illegible] plan gospodarczy przepisuje uprawę tylko
w ciągu pierwszych lat pierwszego okresu, dla uniknienia za-
rzutu, że liczono na dochód drzewny z takich przestrzeni gdzie nie
ma jeszcze żadnego drzewa, i wiedzieć nie można, czy i kiedy
będą uprawione i z jakim skutkiem, powinny być wypuszczone
z rachunku, dopóki rzeczywiście drzewa nie produkują. — Natu-
ralnie zaś policzą się w periodycznym zrównaniu dochodu drze-
wnego, jak niżej podziały, jednakże w owczas przypadnie to roz-
ciągnięcie jeszcze do 5. okresu, jeżeli drzewostany na haliznach upra-
wione w IV okresie jeszcze nie będą mogły być odmładzane. —

16. Z uwagi na cel tego periodycznego zrównania dochodu drzewnego
który nie może być inny, jak dostarczenie ogólnego przekona-
nia, że podobny dochód drzewny, jaki się bierze w pierwszym pe-
riodzie może być osiągnięty także w następujących periodach, prze-
wanie drzewostanów zdatnych periodami do odnowienia i wyznaczenie
tych przeniesionych drzewostanów na mappie i na gruncie może
tylko być ograniczone na przestrzenie w pierwszym periodzie przypa-
dające do odmłodzenia. — Nie ma dla pierwszego periodu, na
który plan gospodarczy ma być ułożony, żadnego celu i wpływu
wyznaczenie na mappie i gruncie z oddziału A, 21.1 Mp. które
nie w periodzie 1931— 1960 lecz w periodzie 1901— 1930 wypa-
dnie odmłodzić. — W obecnym periodzie z tej części lasu przypada
zawsze tylko drzewo przystosowane do użycia, bez uwagi na to
czy po latach 60 albo po 90 odmłodzenie jej nastąpi. — Nie
ma przeto żadnej potrzeby już obecnie ustosunkowane okręgi
gospodarcze dla periodów II, III etc. na gruncie i na mappie wy-
dzielić lecz po wydzieleniu okręgu I do odmłodzenia w pierwszym
periodzie reszty drzewostanów nie masz potrzeby dalej rozdzielać,
ponieważ to na oddziały i pododdziały podług punktu 2 i 5 już dopeł-
nione zostało. —

17. Po ustanowieniu i oznaczeniu na mappie i na gruncie pier-
wszego okręgu czyli przestrzeni w pierwszym peryodzie odmładzać
się mających, i po utworzeniu planu gospodarczego, wykazującego jakie
działania gospodarcze w każdym poddziale w ciągu pierwszego okresu
mają być przedsiębrane i wykonane, należy zastanowić się nad
tem, w jakiś sposób działania te rozkładać na lata pierwszego o-
kresu, aby co rok odpowiednia równa ilość drzewa do wycięcia by-
ła wzięta, i na końcu pierwszego okresu ani drzewa nie zabrakło, ani
wiele go nie pozostało. — Powszechnie zazwyczaj używany sposób ro-
zkładu dochodu drzewnego pierwszego peryodu na lata tegoż jest to do-
zsumowanie się massy drzewnej, jaka znajduje się w różnych poddzia-
łach dla pierwszego peryodu do odmładzania wykazanych oraz
przyrost stosunkowo zmniejszający się, w tychże spodziewany [illegible]
jako też nie mniej dochód z trzebieży w innych poddziałach w przy-
szłych peryodach, do odmładzania przypadających, a dzieląc całą
massę dochodu drzewnego przez ilość lat pierwszego okresu, wyda-
nawia się roczny etat czyli oznaczony w ilości drzewa, mający
być pobierany razem z odmładzania i z trzebieży, lub oddziel-
ny etat czyli z odmładzania i oddzielny z trzebieży, a dla utrzy-
mania równowagi w rocznych cięciach zaprowadza się zarazem
kontrolle czyli dla zapisywania w nich wszelkiego ubytku drzewa w
lasu od czasu urządzenia i szacowania jak to w art. 68. 69.
w urządzenia już powiedziano. —

18. Pruskie tablice dochodów drzew Hartiga wykazują peryodyczne w-
zystki z drzewostanów otrzymujące się w ilości stop kubicznych, a o-
bok tego w ilości sążni drzewa użytkowego, szczapowego, kraglakowego
a to w celu aby roczny etat czyli ustanowić oddzielnie w ilości sążni
użytkowych szczapowych i kraglakowych i podania podług tego pe-
wniejszego dochodu rocznego z drzewa lub budżetu. — Na wzór tego
u nas przy urządzaniu i szacowaniu lasów górniczych i niektórych
innych, ustanowiono roczny etat czyli drzewa szczapowego kraglako-
wego i gałęziowego. — Wypuszczono z tych etatów ilość więcej się ma-
jących sążni drzewa użytkowego, a to z tej słusznej uwagi, że ilość drze-
wa jako użytkowe wydać lub sprzedać się mająca, zależy często więcej
od konkurencyi do kupna — od braku lub zbytku drzewa w okolicy
od możności lub niemożności taniej dostawy drzewa w odległe stro-
ny i innych okoliczności przewidywać i obrachować nie można —

Zasady

gorszych, aniżeli od własności drzewa. — W lasach nie mających wystawu
tej pięknej, iż że belki i marsztuby muszą być sprzedawane jako drzewo
opałowe, jeżeli tych nikt za cenę wyższą nad opałową użyć i nabyć
nie ~~chce~~ zechce: a w innych okolicach bez tłumnych nawet drzewa krzywe
garbate i mniejsze po części mogą być sprzedawane tak używane i płacone
jako użytkowe, nawet chrust z lasu wierzb jako użytkowe drzewo na-
leży uważać, jeżeli do robót koszykarskich, i do wyplatania ścian w bu-
dowlach, jest używany i po wyższej cenie nad opałowe może być sprzedany. —
Dochód budżetowy drzewa w naszym kraju nie stosuje się do ilości drze-
wa z planów gospodarczych do rocznego cięcia przypadających lecz tylko
do dochodu podług doświadczenia w ostatnich latach otrzymanego, a to
słusznie dla tego że u nas wiele jest lasów nie mających zupełnego odby-
tu na drzewo to corocznego cięcia przypadające, i z tych przeto dochód pie-
niężny słusznie się do możności sprzedaży drzewa a nie do etatu cięcia wzno-
szących ilości gatunków drzewa do cięcia przypadające podług planu u-
rządzenia. —
Z uwagi że w oszacowanych lasach, w których etat rocznego cięcia ilości
drzewa szczapowego, krąglakowego i gałęziowego był ustanowiony,
drzewo gałęziowe często nie wyrabia się na sążnie lub w inną
pewną miarę, lecz przez najemników bez możności kontrolowa-
nia ilości tego jest zabierane, lub nawet w lesie bez użytku pozo-
stawionego jest pozostawione, przeto wypuszczone następnie drzewo gałę-
ziowe z rocznego etatu cięcia i wyznacza się jedynie ilości sążni szcza-
powych i krąglakowych, a to dla unikania błędu, jaki wynikł, a jeżeli
w ilości sążni etatem ustanowionej objęte są gałęzie, i te bez zapisy-
wania do rachunków i do kontroli się z lasu wydają się lub bez
wszystkiego giną w lesie. — Sążeń drzewa szczapowego oraz użytkowego
i opałowego w klocach liczy się zwyczajnie po 75 stóp # miąższości
przy objętości w tymże przestworu 108 stóp # zawierający z niej. Sążeń
drzewa krąglakowego zaś liczy się tylko 57 st: # miąższości. —
Jeżeli zatem roczny etat wynosi 60000 st. kubicznych drzewa uży-
tkowego klocowego i szczapowego oraz 40000 stóp kubicznych
drzewa krąglakowego wypada ten redukując go na sążni szczapowych — 800
i na sążni krąglakowych — 717½

Razem sążni 1517½

Jeżeli tym sposobem etat się ustanowiony został, materyal-
dzielnie kontrollować wyjęte sążnie szczapowe, i oddzielnie so-
żnie krągłakowe, inaczej bowiem kontrollujący tylko ogól-
ności sążni kontrolla będzie mylną; Dajmy na to że w jednym
roku wyjęto drzewa szczapowego i innego sążni — 1200
oraz drzewa krągłakowego sążni — 317½

Razem sążni — 1517½

uważałoby się że etat się przekraczany nie jest, gdy tym
czasem rzeczywiście więcej drzewa wyrąbano, niżeli etat się
wskazuje: gdy 1200 x 75 = 90000 stop sześciennych

a 317½ x 57 = 18.097

Razem 108.097 stop sześciennych

a że etat roczny = 100000

zatem nadrąbano 8.097 stop sześciennych

Dla uniknienia takich błędów najdogodniej jest ustanowić etat
podług sposobu przez Kottę wskazanego w sążniach idealnych
po 100 stop # miąższości mających, a tow [illegible] ilości zawierających
w sobie tak drzewo szczapowe jako też i krągłakowe, a celem kon-
trollowania wykonywanych się podług takiego etatu należy
sążnie wyrąbane podług rzeczywistej miąższości swojej, które
w różnych leśnictwach, podług zwyczaju wyrabiania drzewa
bywa różną, oraz drzewo użytkowe i opałowe w klocach zredu-
kować na sążnie idealnie po 100 st. # miąższości.

W powyższym wypadku roczny etat się ustanawia się na sąż: [100 st./m]
wyrąbano zaś sążni szczapowych po 75 st. # — 1200 sążni

idealnych 900

dto dto po 57 317½ — " — 181

Ogół zatem idealnych 1081

Zatem nad etat ... 81

19. Jak w art. 68 kursu dziedzinowego powiedziano, wybranie u-
stalenie wiórnego rocznego etatu się, w porządku ogólnym urzą-
dzeniu gospodarczym wskazanym, zostawia się uznaniu wykonują-
cego plan gospodarczy, a to podług potrzeby co rok w gospodarstwie
okazującej się.

okazującej się. — Korzyść z tąd wypływająca jest ta, że tym spo-
sobem miejscowy gospodarz w działaniach swoich nie jest ograniczony,
że w rok może przedsiębrać te cięcia, i w tem miejscu, jak to wcześniej-
szej lub późniejsze obsianie się zrębów pasowych, wzrost młodzieży i inne
podobne okoliczności wymagają. Nawet pomniejsze nieprzewi-
dziane wypadki dla których pojedyncze drzewa, w drzewostanach
nie wskazanych do cięcia, w obecnym peryodzie wypada ściąć,
stają się szkodliwe dla planu gospodarczego —, skoro otrzymana
ilość drzewa zapisaną zostanie do kontrolli cięć, w celu
zmniejszenia obręb cięć etatowych. — Gdy jednak peryody zosta-
ną 30 letnie jak u nas też wprowadzone, zawierają tak
przeciąg czasu, w którym zwykle miejscowi gospodarze leśni
kilka razy zmieniają się, i przestrzeń takiemu peryodowi przy-
dzielona do odmładzania jest nader wielka; przeto dla u-
nikania szkody wyniknąć mogącej, z dowolności miejscowych
gospodarzy wykonywania cięć na tak wielkich przestrzeniach ja-
ko też dla łatwiejszej ocenienia działań miejscowego gospodarza
na mniejszej przestrzeni, wypada obok wskazania ogólnego po-
rządku w jakim cięcia w różnych oddziałach po sobie następo-
wać mają, zarazem ustanowić, w jakich pododdziałach i na jakiej
obszerności mają być wykonane w pierwszych 10^u lub 15^u latach
co nie będzie trudno, skoro massa drzewa z każdego pododdzia-
łu otrzymać się mogąca obrachowaną już jak wiadomo. —
Po upływie takiego przeciągu czasu nastąpić winna rewi-
zya planu gospodarczego oraz etatu cięć dla przekonania się czyli
i jakie zmiany w nim podług rezultatów kontrolli cięć i wyko-
nanego gospodarstwa oraz podług zaszłych wypadków nieprze-
widzianych powinny być zaprowadzone. — Kontrolla cięć
wówczas okaże, wiele drzewa pojedyncze pododdziały podług osza-
cowania miały dostarczyć, i wiele rzeczywiście dostarczyły, w
miarę czego dotychczasowy etat cięć takowy może być zmniejszo-
ny lub powiększony, tak aby na końcu peryodu, ani drzewa

Leśnictwo
6.

nie zabrakło, ani nie zostawało w miejscach w których drzewo-stany do zupełnego zużycia w ciągu peryodu są wskazane.

20. Wiadomo nam jest, że art. 70 kursu urządzenia, że wykonywanie cięć i kontrollowanie tychże podług etatu w [illegible] drzewa wskazanego nie może mieć miejsca w lasach:

a. w których odbyt na drzewo do cięcia przypadające już ograniczony na pewne gatunki drzewa, jak np. do gatunku zdatnego, a inne drzewo zostaje po części na pniu lub w [illegible]chodkach, powiatach etc. gnije albowiem albo przez [illegible] jest w części zabierane bez możności kontrollowania użytku drzewa. —

b. W których nie ma zaprowadzonego porządku (ponieważ ten koniecznie z wielu względów jest potrzebny) aby cięcia administracyjnie były wykonane, i drzewo cięte na pewne miary było wyrabiane i układane, przemierzone i przeliczone, za nim z lasu wydaje się; — lecz w których wydatki w prost z pnia, lub w ogólności bez dokładnego obrachowania ilości wydanego drzewa, wykonywane są (co jest powodem tylu licznie dowodzonych nadużyć na szkodę właściciela lasów). —

c. W których miejscowi gospodarze nie są tak sposobni i z celem planu gospodarczego obeznani, że im jakakolwiek dowolność w obieraniu miejsca rocznego cięcia, może być zostawiona, lub którzy tę 6. [illegible] nadużywać dowolności im zostawionej, pod którą zręcznie umieją pokrywać własne swe widoki na szkodę lasów i właściciela tychże. —
W takich lasach należy wskazać w którem miejscu i na jakiej obszerności cięcia roczne mają być wykonywane, jak to w art. 70 kursu urządzenia powiedziano i wskazano.

Co do trzebieży, wybierania przestarzałych drzew i innych cięć, które w żadnym roku dopuszczone miejsce [illegible] się nie zachodzi żadna trudność w wydzielaniu przestrzeni rocznych cięć metodą [illegible] masy drzewnej, innej wyprzeć się mają, a to z wszelkich dokładności

podług szczegółowego oszacowania tejże, i zmniejsza, a jednakże w takich lasach zwykle dostatecznej dokładności, podług ogólnego oszacowania na oko stosunku massy drzewnej w przecięciu z 1. morga do zużycia przypadającej w jednym poddziale do tej massy w innych poddziałach. Toż samo stosuje się do rębów czystych wykonanych w celu zaprowadzenia młodzieży przez sprawę z ręki.—

Poddziały zaś mają być odmładzane przez ręby następnie, dzielą się na ręby zawierające 2 letnie etaty, jak np. poddziały które w 10 latach pierwszego peryodu mają być odmładzane dzielą się na 5 rębów.—

W pierwszym roku wykonywa się ręb ciemny na przestrzeni No 1 przez wybranie połowy drzew istniejących.—

W drugim roku toż samo na przestrzeni No 2.

W trzecim roku, jeżeli obsiew jeszcze nie nastąpił, toż samo na przestrzeni No 3. ~~[illegible]~~ —

W czwartym roku, po nastąpieniu obsiewu na przestrzeni No 1, 2 wypada w nich wykonać ręb jasny przez wybranie połowy drzew w rębie ciemnym pozostawionych.—

W piątym roku wykona się dalszy ręb ciemny na przestrzeni No 4.

W szóstym roku po nastąpieniu obsiewu na rębie ciemnym No 3 wykona się tamże ręb jasny, a dla utrzymania równości w dochodzie drzewnym wykonywa się zarazem ręb ciemny na połowie przestrzeni No 5.

W siódmym roku, po okazaniu się młodzieży dostatecznej wykona się ręb czysty na przestrzeni No 1 i 2.—

W ósmym roku, toż samo na przestrzeni No 3 oraz wykona się ręb ciemny na drugiej połowie przestrzeni No 5.—

W 9tym roku wykona się ręb jasny na przestrzeni No 4 i 5.

W 10tym roku ręb czysty na tych samych przestrzeniach, lub jeżeli tam jeszcze nie masz dostatecznej młodzieży, należy wykonać ręb ciemny na przestrzeni wydzielonej z poddziału w drugich 10 latach odmładzać się mającego.—

Wiadomo jest rzeczą że obsiew rębów ciemnych i wzrost młodzieży a stąd potrzeba wykonania rębów jasnych i czystych nie stosuje się ściśle do czasu i kolei tu przyjętej, a że przeto ta musi się stosować i wydarzeniu stosownie do nastąpionego obsiewu i do wzrostu młodzieży.— Jednakże zawsze tak wykonany podział przestrzeni odmładzać się

mające się wskazuje dosyć pewną zasadę do zakładania rocznych
cięć; nie w większej i nie w mniejszej obszerności jak potrzeba, aby
dany podział wystarczył na zamierzoną ilość lat, i aby co rok prawie
równy dochód drzewny z niego mógł być pobierany.—

21. Korzyści z takiego podziału przestrzeni na równe lub kilkoletnie
cięcia wypływające są te:

a. uniknąć się kosztów szczegółowego oszacowania wielkich mass drze-
wnych, które w stosunku do innych kosztów urządzenia są zawsze najznaczniejsze.—

b. W lasach tylko na pewne gatunki drzewa odbyt mających unika się uprzątnienia w krótkim czasie tychże gatunków, przez wybieranie w ilości drzewa równym etatem naznaczonej, ponieważ okaże się brak drzewa odbyt mającego, i dochód pieniężny ustaje. Jeżeli bowiem każdy rok niewzruszona przestrzeń wskazana, i wycinanie drzewa extra czyli zewnątrz tej przestrzeni nie następuje, nie może co rok więcej być wydane, aniżeli na tej przestrzeni znajduje się drzewa zdatnego do odbytu

c. Unika się mylnego z kontrollowania wykonanych cięć rocznych, co tak trudno jest uniknąć, jeżeli etat cięć jest wskazany w ilości drzewa, a drzewo podług dotychczasowego zwyczaju w wielu lasach szczególnie prywatnych wydaje się wprost z pnia bez dochodzenia jego miąższości.—

d. Unika się szkodliwej dowolności dowolności nieumiejętnych oraz nieczynnych gospodarzy leśnych w obcinaniu miejsca rocznego cięcia, unika się pladrowania na wielkiej przestrzeni i tym sposobem rewizya cięć wykonanych może być dokład niejsza, gdyż ograniczają się na pewne wskazane miejsce widzialnemi liniami od lasu nietkniętego oddzielone.—

22. Ponieważ takie wydzielenie cięć rocznych na mappie, po zebraniu na gruncie potrzebnych do tego wiadomości, nie jest zbyt mozolne, i kosztowne przeto nie ma potrzeby ograniczyć się przytem na lat 10 lub 15 lecz może być dopełnione na cały perwszy peryod na gruncie zaś wyznaczenie cięć cięcia co rok przez wyprowadzenie linii na mappie wskazanych.—

Jednak najdalej po 10ⁿ latach powinna na gruncie być przedsebrana rewizya planu gospodarczego, jeżeli nadzwyczajne wypadki nie wymagają wcześniejszej rewizyi dla zaprowadzenia

w nim zmian stosowne do zmienianego w nim stanu lasu. –
Do tego jeszcze potrzebna, aby zaprowadzona i utrzymywana by-
ła kontrolla extra się i dla zapisania w niej wszelkiego drzewa,
jakie dla powodów nie przewidzianych np z wywrotów lub wia-
trów etc. wypadło wyciąć lub zwięść z przestrzeni lub poddziałów
w pierwszym perjodzie do odmłodzenia nie wskazanych lubo
przez trzebieży w innych poddziałach, a to w tym celu, aby przy
rewizyi planu gospodarczego taka sama massa drzewa, z poddzia-
łów poprzednio do odmłodzenia w pierwszym perjodzie zamie-
rzonych, była od tego wytrącona i pozostawiona do zwięzywania na-
stępującym perjodzie, i tym sposobem równowaga w dochodzie pe-
rjodycznym nie będzie nadwerężona, a tem samem cięcia reszty
lat pierwszego perjodu stosunkowo zmniejszają się. –

23. W lasach nie mających na wszystkie zamówienia drzewa, w których
tylko pewny gatunek drzewa, zwyczajnie tylko budowlane lub zdatne
na sprzedaż ma odbyt, okazuje się zaraz taki szkodliwy skutek, że drzewa nie
mające odbytu pozostają na pniu w zrębach odmładzających, i ta-
mują postęp odmłodzenia, że wybierając z przestrzeni do rocznego
cięcia przeznaczonej, oraz z wszystkich lat zeszłych, tylko drzewo mające
odbyt, powraca się do szkodliwego plądrowania w krótkim przecię-
gu czasu na wielkiej przestrzeni, zamiast zamierzonego regularnego
i kolejnego odmłodzenia. – Takiemu jednak złemu żaden sposób
urządzenia lasów i wydzielenia cięć rocznych nie zdoła zaradzić. –
Wszystko co czynić można jest to, że przeznacza się stosowna, ile
być może najdłuższa kolej dla takich lasów, a to dla zastosowania
o ile można obszerności rocznych cięć do odbytu, oraz wydaje się za-
rządzenie, aby drzewo odbyt mające tylko wybierane ile można
w cięciu najdawniejszych. –

Nauka urządzenia lasów ukształciła się w krajach w których nie
mają już takich lasów i mniej obszernych dostarczających drzewo,
do żadnego użytku obrócić się nie mogące, i dla tego autorowie
dzieł traktujących o urządzeniu lasów, przemilczają o stosownem
urządzeniu się w takich puszczach. – Chcąc jednak można z nich
dochód osiągnąć, nie ma innego sposobu, jak wyciąć i sprzedać to

drzewo, które ma odbyć, a tem samem prowadzić gospodarstwo
plądrujące. —
W lasach, których tylko na sztaw drzewo ma odbyt, a to znajdu-
je się tylko w pojedynczych drzewach między innemi drzewami
różnego wieku, zdaje się być najstosowniej podzielić cały o-
bręb na tyle równych części, podług powierzchni ile potrzeba
lat, aby na wyplądrowanej z drzewa sztawnego przestrzeni,
dorosło do potrzebnej grubości znowu tyle drzewa ile teraz na
niej zdatnego znajduje się, np na 30 części równych a to z
uwagi, że po przyrznięciu przez 30 lat całego obrębu w
aż nie pierwszego roku drzewa szczupłe teraz nie mające potrze-
bnej grubości, do niej dorosnąć mogą, w takiej ilości, jaka
obecnie bierze się. —
Jednakże wzrost i stan zdrowia znajdujących się drzewostanów
oraz różne miejscowe okoliczności, mogą wymagać innego
planu. — Mała ilość drzewa sztawnego szczególnie ma odbyt, i
dla tego może być potrzebnem aby np co lat 10 na części
obszerności obrębu, takie drzewo było wybierane. — Drzewo
opałowe w takich lasach zwyczajnie tak mały ma odbyt, iż
nawet wierzchy po ściętem na sztaw drzewie nie mogą być
uprzątnięte, etc. — Gdyby jednakże wierzchy takowe nie wy-
czały na opędzenie potrzeb drzewa opałowego, radzeimy
drzewo na takowe, nie brać sposobem plądrującym, lecz
w jednem pewnym miejscu dla zaprowadzenia na niem
regularnego młodego lasu, podług ogólnego planu gospodar-
czy powinien być ułożony.

Koniec urządzenia

23/9 843 roku. —

Część 2.

Szacowanie Lasów

Szacowanie lasów.

Przez szacowanie, ocenienie, albo taxowanie, rozumiemy oznaczenie wartości pewnej rzeczy. Podług tego zatem, szacowanie lasów byłoby ustanowieniem ich wartości. Jednak w szacowaniu lasów nie zawsze zamierzamy wynaleźć pieniężną wartość, lecz może ono mieć cele następujące:

1° Wynalezienie ilości i gatunku drzewa znajdującego się w pewnym lesie. Takie szacowanie najczęściej odbywa się dla wynalezienia ilości i gatunku drzewa znajdującego się w cięciach, a to dla mieszczenia wypadków szacowania do wykazu zamierzonych cięć i do etatu spodziewanych dochodów z drzewa do wycięcia przeznaczonego. Gdzie sprzedaż drzewa odbywa się wprost z pnia, bez poprzedniego wyrabiania kosztem właściciela lasu, szacowanie tego rodzaju rozciąga się tylko do pojedynczych drzew, o które kupujący zgłaszają się, lub które osobie trzeciej mają być wydane.

2. Ustanowienie ilości drzewa jaka co rok z lasu może być wydawaną, gdy drzewostany istniejące wystarczyć mają do czasu w którym nowe drzewostany, w ciągu cięcia istniejących uprawić i wychodować się mające, dojdą do potrzebnej wielkości i pożądanego wieku.

Takie oszacowanie jest ściśle połączone z urządzeniem, czyli ułożeniem planu gospodarczego, który oznacza: kiedy, czyli w jakim wieku każdy drzewostan (oddział) ma być zrzęty lub wycięty. Zadaniem tego rodzaju szacowania jest ustanowić ilości i gatunki drzewa wówczas spodziewane. Jak przez samo urządzenie lasu bez oszacowania z mniejszą lub większą ścisłością nie możemy należycie rozłożyć zapasów istniejących drzewostanów na lata przez które wystarczyć mają, tak z drugiej strony, samo szacowanie nie może wykazać wiele i jakiego drzewa możemy się spodziewać z wycięcia tychże drzewostanów, jeżeli w planie gospodarczym nie wskażemy, kiedy i w jakim wieku każdy drzewostan ma być wycięty.

3. Jeżeli szacowanie ma na celu wynalezienie ceny pewnego lasu, w celu sprzedania go nabywającemu osoby trzeciej, czyli ustanowienie

jego wartości kapitalnej, nazywamy to dla odróżnienia od innych rodzajów szacowania, **ocenieniem**.—

4. Inny jeszcze rodzaj szacowania jest wtenczas, gdy idzie o przekonanie się czyli i jak dalece posiadacz, nieprawnie lub ze szkodą trzeciego zniszczył las.—

Rzadko lasy są nieograniczoną własnością tego, który je posiada, tak że dowolnie może je zagospodarować, zużyć lub zniszczyć.—
W niektórych krajach Rządy uznały potrzebę wydania przepisów, utrzymanie lasów w kraju na celu mających; tam przeto właściciele w używaniu ulegają pewnym ograniczeniom.— Często też używający służebności mają prawo do ciągnienia użytków z lasu, obciążonego niemi będącego.— Są wypadki że lasy stanowią wierzycielom pewność wypożyczonego kapitału, a w takim razie, zniszczenie lasów nadwerężałoby ich prawo.— W naszym kraju właściciele dóbr przystąpili z niemi do Towarzystwa kredytowego ziemskiego; Towarzystwo przeto mając na względzie bezpieczeństwo wypożyczonego kapitału, czuwa nad tem, aby ich dobra i lasy nie straciły swojej wartości.—
W innych wypadkach lasy należą do majoratów do dożywocia lub czasowych posiadaczów, który trwały dochód tylko pobierać z nich mają prawo.— We wszystkich tych przypadkach skoro zajdzie potrzeba przekonania się, czy posiadacz nadużył swego prawa, potrzebne jest szacowanie które nazywamy <u>szacowaniem zniszczenia lasu</u>.

5. Skoro idzie o uwolnienie lasu od służebności, potrzebne jest także szacowanie, celem wynalezienia, jaka jest wartość służebności dla używających, jakie wynikną korzyści dla obciążonego z uwolnienia się od służebności i jak wielkie należy za to wynagrodzenie.—

Jeżeli mamy na celu wynalezienie teraźniejszej <u>massy drzewnej w pojedynczych drzewach i całych drzewostanach jako też massy przy wyrębie ich po upływie pewnego czasu</u> we wszystkich tych rodzajach szacowania, postępowanie jest jednakowe.— O wynajdywaniu przeto massy drzewnej najprzód mówić będziemy bez względu na różne cele szacowania; potem wykażemy zasady użycia otrzymanych tym sposobem wypadków, podług odmiennych celów szacowania.—

O wynalezieniu massy sciętego drzewa. —

O obrachowaniu strzały. —

1. Dla wynalezienia massy albo mięższości drzewa w strzale, albo w pewney części oney, w nie obrobionym kłodzie lub okrągłem drzewie budulcowem, dzieli się sztukę drzewa obrachować się mającą na części czyli sekcye podobne do walca (cylindra) tak, aby podstawa grubsza (w komlu) każdey sekcyi ile możności naymniey różniła się od cieńszey (w wierzchu). — Dosyć dokładny otrzymujemy wypadek, gdy strzałę podzielimy na takie części, albo sekcye, których średnice grubsze nie są większe nad 1 cal od średnic cieńszych. — Dodając do siebie te dwie średnice i dzieląc summę przez 2; albo mierząc średnicę w środku każdey sekcyi otrzymujemy średnicę zrównaną, podług którey wyrachuje się powierzchnię koła zrównaney podstawy i tę pomnoży się przez długość sekcyi, dla wynalezienia jey mięższości w stopach sześciennych. Dodawszy do siebie mięższości wszystkich sekcyi, na które strzałę podzielono, otrzymuje się mięższość całey strzały. —

Zamiast mierzenia średnic, można dogodniey od razu mierzyć obwód w środku sekcyi, za pomocą wstążki (obwodomiaru) podzieloney na cale, przy których jest wymieniona odpowiadająca średnica w calach i powierzchnia koła w stopach kwadratowych. —

Przy mierzeniu jednakże tym sposobem obwodu, otrzymuje się zwykle wypadek nieco za wielki, dla czego przyjęto stosunek średnicy do obwodu mierzonego ** jak 100 do 315–317, a nie 314, jak to z matematycznego rachunku wypada. — Jeżeli sekcyom nadalimy jednakowe długości np. po 10, 15 albo 20 stóp, możemy tak wynalezione zrównane powierzchnie podstawy wszystkich sekcyi dodać do siebie, a ogół pomnożyć przez jednostayną długość, i tym sposobem przez krótszą rachubę wynaleźć mięższość strzały. —

2. Dla skrócenia postępowania przy wynalezieniu massy drzewa budulcowego, oraz opałowego w kłocach z lasu wydanego, zaprowadzono zwyczay średnicę drzewa okrągłego tylko w cienkim końcu i wyrachowania podług niey średnicy zrównaney.

stosunku na wszystkie wypadki ogólnie przyjętym np. że średni-
ca odcienkiego ku grubszemu końcowi zwiększa się na każdym
sążniu albo na każdych 10 stopach długości o ½, 1, 2, lub 3 cale.
Widocznem jest, że takie skrócone postępowanie pozbawione jest zupełnej
ścisłej akuratności: bo każdy gatunek drzewa, odmienny grunt, zwarcie
drzewostanu, różny wiek drzewa, i wreszcie każda odmienna długość sztu-
ki, wpływają na odmienny stosunek średnicy w cienkim do średni-
cy w grubym końcu.—
Odmiany w tym stosunku, i zarazem błędy z przyjęcia jednostajnego
stosunku, są tym większe, im więcej wzrasta długość kloców, a zarazem
rzeczywista różnica między średnicą w cienkim a średnicą w grubym
końcu mierzoną. Dla zmniejszenia zatem błędu, należy takie
skrócone postępowanie zastosować tylko do pewnej ile możności
najmniejszej długości kloców.—
Jakkolwiek dla kontrolli Urzędników leśnych, i akuratniejszego
mierzenia drzewa w stanie okrągłym, z lasu wydającego się, nader do-
godny jest przepis ogólny, żeby średnica mierzona była wy-
łącznie w cienkim końcu, a mierzenie to najłatwiej jest w cienkim
końcu, chcąc jednak podług jednostajnego stosunku mieć wyra-
chowaną średnicę zrównaną, wypadałoby przynajmniej, w każdej
straży doświadczeniami o różnicach między średnicami w cienkim koń-
cu a średnicami zrównanemi, a to na tych gatunkach drzew i wyrobów,
które znajdując w każdej straży w całych, wydają się sztukach, i z tego
ustanowić stosunek podług którego w każdej straży ma być obracho-
wana średnica zrównana ze średnicy w cienkim końcu mierzonej.
Jednostajny zaś stosunek takiż tylko przyjąćby należało dla całego le-
śnictwa, lub nawet dla wszystkich lasów w gubernii, jaki wypły-
wa z doświadczeń w strażach zrobionych.— Nadto należałoby wyłą-
czyć od jednostajnego postępowania takie sztuki drzewa, które mają śre-
dnicę zrównaną widocznie i znacznie większą lub mniejszą od tej,
jak podług ogólnie przyjętego stosunku, ze średnicy w cienkim koń-
cu mierzonej, wynalezioną została.—
Im większa jest cena drzewa, tem większy mamy powód do zachowa-
nia wszelkiej akuratności przy obrachowaniu massy drzewa
w stanie okrągłym wydającego się.

O obrachowaniu korony. —

3. Massę drzewną korony drzewa rosłego, czyli gałęzi wynajduje się w praktyce przez wyrabianie i układanie ich na miary, w jakich takie drzewo wydaje się, np. na sążnie szczapowe, drągowkowe, gałęziowe, na kopy wiązek gałęziowych, fury itd. a z doświadczeń robionych przyjmuje się miąższość zawartą w każdej takiej mierze. — 8)

Owe zaś robić doświadczenia mogą się posłużyć do tego celu, lub do oszacowania massy drzewnej w koronach innych drzew, należy grube, bez, równe i proste gałęzie, tak podzielić na sekcye podobne do walca, jak to co do pnia powiedziano, a massę drzewną w niektórych i zbyt cienkich gałęziach wynajduje się przez ważenie ich. W tym celu wyrabia się akuratnie stopę lub ½ stopy sześć.; a zważywszy ją, znalazłszy wiele funtów ważą wszystkie gałęzie, łatwo dojść wiele one stóp # zawierają. — 9)

O obrachowaniu karpiny. —

4. Gdy pień i korzenie liczone są do drzewa karpowego są tak nie równe, że na sekcye podobne do walca lub innego regularnego ciała podzielić się i obrachować nie dają, w wynalezieniu ich massy drzewnej tak samo się postępuje, jak wyżej co do drobnych nierównych gałęzi powiedziano. —

O istotnej i względnej massie drzewnej. —

5. Po wymierzeniu, obrachowaniu i przeważeniu w powyżej opisany sposób, wszystkich części ściętego pnia drzewnego, dodawszy znalezione massy do siebie, znajdzie się *istotną massę*, czyli miąższość całego drzewa, jak go natura stworzyła. — Ta jednak bywa więcej lub mniej różną od tej massy, która z tego drzewa zostanie zużytą i w rachunkach leśnych w wydatku wykazaną, czyli od *względnej massy drzewnej*. — Im większy jest odbyt na drzewo, im oszczędniej postępuje się przy wyrabianiu, i im troskliwiej każda część drzewa do jakiego użytku wybraną zostanie, tem mniejsza jest różnica między istotną a względną massą drzewa. — Różnica jednak ma zawsze miejsce, ubywa części jego na wióry i trociny. — 10)

Szczególnie wielką jest ta różnica w lasach, w których ani kar-
pina, ani drzewo gałęziowe, jak to często bywa nie ma odbytu
i pozostaje w lesie. — Wiadomość o istotnej massie produktu ścię-
tego drzewa, może być potrzebną i ważną dla nauki; w praktyce je-
dnak szacuje się tylko względną massę drzewną, czyli tę, która wy-
nie znajduje, a zatem wypuszcza się z uwagi i z obrachowania te
części drzewa, które nie są zużywane. —
Przy wszelkim więc przeto szacowaniu drzewa należy mieć względ na
zwyczaj w tym lesie istniejący, co do używania karpiny i gałęzi,
jako też co do sposobu wyrabiania drzewa. — Zwyczajny ubytek
na wióry i trociny przy wyrabianiu drzewa, należy potrącić
od massy drzew w całości obrachowanych. —

O stosunku miąższości do objętości wyrobionego drzewa. —

6. Chcąc wynaleźć, wiele sążni drzewa szczapowego, krąglakowe-
go, gałęziowego, karpowego, lub też, albo setków wiązek drobnych
gałęzi, otrzymać można z pewnej ilości stóp □ drzewa, potrzebną
jest wiadomość o stosunku miąższości drzewnej do objętości w tychże
miarach zawartej, włącznie próżnych przestworów.
Stosunek ten w sążniach jest odmienny, podług długości, grubości,
równości szczap i krąglaków, oraz podług zwyczaju wyrabia-
nia i układania sążni, a nadto jeszcze podług akuratności
zachowanej w obrachowaniu massy drzewnej przed wyrobieniem.
Z tego zatem względu nie można bez błędu redukować oszacowa-
nej ilości stóp sześciennych na sążnie lub miary w których
drzewo wydatkuje się podług stosunku ogólnie przyjętego, wyna-
lezionego w innych lasach, w innej gubernii lub nawet w innych
krajach, lecz w tych samych lasach, w których szacowanie odby-
wa się, należy przekonać się o ilości stóp sześciennych drzewa,
która podług miejscowego zwyczaju wychodzi na ułożenie sążni
lub innej miary, a to w ten sposób, że pewną ilość przed wyrobie-
niem wymierzonych i obrachowanych stóp sześciennych drzewa

każdego gatunku, każe się wyrobić na sążnie lub mniejsze miary, potem miejscu używane. — Następująca tablica okaże, wiele jest stóp sześciennych miąższości drzewnej w sążniu, gdy ten obejmuje 100 stóp sześciennych z przestworami podług Köniza. —

Sążnie	Polana		2	2½	3	3½	4	4½	5	5½	6.
			Stop miąższości na 100 st. szes: objętości.								
Szczapowe	proste	grube	84	83	82	81	80	79	78	77	76.
		średnie	76	75	74	73	72	71	70	69	68.
		cienkie	68	67	66	65	64	63	62	61	60.
	krzywe	grube	77	75,5	74	72,5	71	69,5	68	66,5	58.
		średnie	70	68,5	67	65,5	64	62,5	61	59,5	58.
		cienkie	63	61,5	60	58,5	57	55,5	54	52,5	51.
	sękate	grube	72	70	68	66	64	62	60	58	56.
		średnie	66	64	62	60	58	56	54	52	50.
Polana.	proste	grubsze	64	62,5	61	59,5	58	56,5	55	53,5	52.
		cieńsze	59	57,5	56	54,5	53	51,5	50	48,5	47.
	krzywe	grubsze	61	59	57	55	53	51	49	47	45.
		cieńsze	56	54	52.	50	48	46	44	42	40.

Drzewo gałęziowe w sążnie wrzucane zawiera w objętości swojej 20-35 procentów massy. — Drzewo karpowe na sążnie ułożone ma 35-50 procentów massy w objętości swojej. —

Podług tego co się wyżej powiedziało, należy przed użyciem powyższej tablicy przez kilko rażne próby dochodzić, która pozycya odpowiada miejscowemu zwyczajowi. —

O wynalezieniu massy stojącego drzewa.

§. W ogólności do wymiaru i obrachowania massy stojącego drzewa, służą te same zasady, które wyżej podano do obrachowania drzewa ściętego. Trudności jednak wymiaru długości, średnicy u góry drzewa stojącego, doradza więc sposobu [illegible], a ten wymaga odmiennego postępowania.

Rzadkie są wypadki w których przy obrachowaniu stojącego drzewa, dla zachowania ścisłej akuratności, zachodzi potrzeba mierzyć wysokości i średnicę u góry, narzędziami w tym celu wynalezionemi, lub w których by wypadło włazić na drzewo dla wspinara

górnej grubości jego. — Ludzie trudniący się wyrobkiem drzewa ku sprawie mają oko w szacowaniu długości i grubości im potrzebne, że narzędzia i dalsze środki w celu wynalezienia długości i grubości w górnym końcu są dla nich zbytecznemi. —
Przy wszelkiem szacowaniu stojących drzew, ograniczony się zwyczajnie na rozmiarze średnicy u dołu, wysokość zaś czyli długość drzewa, mierzy się wysokomiarem, albo jak czynią taxatorowie wprawę w tej czynności mający, szacuje się od oka. — Później ocenia się dokładnie stopień zwężenia się strzały od dołu ku wierzchołkowi, jako też klassę miąższości korony drzewa. — Potem obrachuje się samą miąższość podług tablic pomocniczych przez Königa, Kottę i innych autorów [illegible] do tego wydziału podanych.

8. Gdy chcemy użyć tablic Königa które do urzędowego użytku u nas są podane, potrzebujemy dla wynalezienia miąższości strzały wiedzieć:

a. Średnicę u dołu pnia.
b. wysokość czyli długość prawdziwą strzały
c. Stopień zwężania się strzały ku wierzchołkowi. —

Średnicę u dołu drzewa mierzy się obwodomiarem, calówką albo kastrem. Jeżeli narzędzia te przez średnicę obwód okazuje, zarazem powierzchnię koła, ułatwia to wynalezienie miąższości [illegible] strzały równej wysokości a to przez dodanie do siebie powierzchni podstaw i pomnożenie ogółu przez wspólną wysokość. — Grubość dołu strzały należy tam mierzyć, gdzie pień nad korzeniami przyjmuje regularną okrągłą formę, tj. na grubem drzewie na 4–5 stóp nad ziemią. — Długość albo wysokość strzały mierzy się wysokomiarem, albo szacuje się podług okomiaru, od punktu gdzie drzewo ucina się aż do punktu do którego strzała nie utraciła jeszcze w gałęziach swej regularnej formy.
Dla wprawienia oka w szacowaniu długości drzew stojących dobrze jest w odległości 20–30 kroków od drzewa, do poły drzewa [illegible] jednakie wysokości np. po 20, 40 albo 60 stóp i sprawdzać

do szacowanie tylko przystawione, lub wysokomiarem dopóki nie nabierze się potrzebnej w tem biegłości: poczem nie będzie trudno szacować ½, ¼ i ¾ części tey miary i tym sposobem drugi dokładnie nauczymy się szacować całą przestrzeń wysokości drzewa, Jednak w ciągu szacowania a szczególnie po przejściu z jednego do drugiego drzewostanu wzrostu, należy okomiar na nowo sprawdzić, dla uniknienia uchybień łatwo w takim razie wynikających się. —

19)

Stopień niszczenia się strzały ku wierzchołkowi bywa odmienny podług gatunku drzewa, wzrostu i zwarcia. W tablicach o których mowa, przyjęto dla rozróżnienia tych odmian 7 klas. — Do I klassy należą strzały ku wierzchołkowi najbardziej zwężone czyli szydłowate — do VII zaś najmniej zwężające się czyli pełne. W każdej klassie wykazano o ile prawdziwa wysokość powinna być umniejszona, aby podług średnicy dolnej, strzała jako walec mogła być obrachowaną. Używaniem tej tablicy należy jeszcze wprawić się w sądzeniu na oko, do którey klassy strzałę zakwalifikować wypada. —

20)

Dobrze jest wprawiać się naprzód na drzewach których strzały najwięcej i najmniej się zwężają, czyli które najmniej i najwięcej miąższości drzewnej zawierają. Do pierwszych należą w zwartych drzewostanach wysokopiennych te drzewa, które są uciśnione i przytłumione we wzroście, lub że nie mogły się rozwinąć w gałęzie. — Do ostatnich zaś należą drzewa rzadowe nie łukowate, które w wzroście swym od innych nie doznały przeszkody, znacznie w gałęzie rozszerzały się, a przytem jednak regularny mają kształt strzały. — Między temi dwoma klassami, łatwo jest rozeznać inne pośrednie klassy. Kto więcej przeto przez stosowne próby, może nabyć potrzebnej w tem wprawy.

21)

Co do miąższości koron, tablice o których mowa, dzielą korony w drzewach równej grubości na pniu mierzonej na 5 klass

21.

rozróżniając w niej gatunki drzew, w których znaczna odmiana koron zachodzi. — Do I klassy należą korony najmniejszej miąższości drzewnej, jak to widzimy w lasach zwartych wyrosłych, szczególniej w drzewach upośledzonych we wzroście, które z powodu ścieśnienia i przeszkód od drzew uboczniejszych doznanych, nie mogły rozszerzać się w koronach. — Do V klassy należą drzewa panujące które żadnej przeszkody w rozrastaniu się koroną od innych drzew nie doznawały. — Trzy klassy pośrednie, zajmują korony większej i mniejszej rozrostu, aniżeli te, które do I i V klassy należą. Co do sprawy w zakwalifikowaniu koron do odpowiedniej klassy te same służą uwagi, co wyżej powiedziano o klassach zwarcia się drzew.

Tablica ta wykazuje miąższość koron w stopach sześciennych, podług grubości drzew mierzonej u dołu, i przedstawia osobno miąższość drzewa kręglakowego (od 2—6 cali grubości) Dodawszy tę miąższość do siebie, otrzymuje się całą istotną miąższość koron, ta wszakże może być brana od względnej czyli odbytej znajdującej massy drzewnej wynalezienie której mamy na celu. —

Przed użyciem zatem tych tablic, należy ze zwyczaju miejscowego używania drzewa, przekonać się, czyli i jaka część drzewa, szczególniej gałęziowego, należy potrącić od massy jaką tablice wskazują. Co do miąższości karpiny, tablice rozróżniają karpinę bez korzeni od karpiny z korzeniami, a to w 5 klassach utworzonych z doświadczeń podług staranniejszego i mniej starannego wydobywania onejże, jakoteż wyższych lub niższych pni przy ścinaniu drzew zostawionych. Miejscowy zwyczaj ścinania drzewa i wydobywania karpiny wskaże odpowiednią dla niej klassę. —

Gdzie nie ma zwyczaju wydobywania karpiny czyli gdzie ona ustanowi względnej massy drzewnej, tam też z oszacowaniem wypuszcza się. — Gdzie jednak z karpiny nie użytkuje się, i drzewa bywają ścinane nisko przy samej ziemi, najwyżej na stopę wysoko, należy na to zwrócić uwagę, przy obrachowaniu miąższości

strzały, mianowicie przy wymiarze lub szacowaniu Długości onej. –

9. Rozni autorowie lesni różne zalecają sposoby wynalezienia miąższości drzewa stojącego, ze średnicy mierzonej u dołu i z wysokości, z uwagą na różny stopień zwężania się strzały. –

Kotta w swoich tablicach pomocniczych dla gospodarzy i taxatorów leśnych z r. 1841 daje tablice ostrokręgów, wskazujące w stopach □ miąższości strzały uważając ją jako ostrokrąg. Gdy jednak strzały drzew nie są ostrokręgami, lecz zbaczają od tego kształtu, będąc zwyczajnie w środku grubsze aniżeli ostrokręgi; przeto chcąc tablic ostrokręgów użyć do wynalezienia miąższości strzały, trzeba pierw wynaleźć stosunek ostrokręgów do miąższości strzały. – W drzewostanie złożonym z jednego gatunku drzewa, równego wieku i zwarcia nie wielka zachodzi różnica, w zwężaniu się strzały drzew. Dla wynalezienia stopnia zwężania się strzał, najstosowniej jest spisać i obrachować, lub wyrobić na zwyczajne w tem miejscu miary, kilka lub kilkanaście drzew, uprzednio podług tablic ostrokręgów obrachowanych. – Dajmy że miąższość pewnej ilości strzał równego ([illegible]) stopnia zwężania się, podług tablic ostrokręgów obrachowana wynosi np. stóp □ 300; po spisaniu zaś i obrachowaniu lub wyrobieniu się okazało się, że rzeczywista miąższość strzał wynosi stóp □ 468, i że prócz tego z koron otrzymano stóp □ 75 wynajdziemy przeto liczbę stosunkową miąższości ostrokręgów, do rzeczywistej miąższości strzał, dzieląc ostatnią przez pierwszą, t.j. $\frac{468}{300} = 1,56$. Tym samym sposobem znajdzie się liczbę stosunkową ostrokręgów do rzeczywistej miąższości strzał razem z gałęziami, mianowicie $\frac{468+75}{300} = 1,81$, lub samego drzewa gałęziowego czyli $\frac{75}{300} = 0,25$. – Chcąc zatem z miąższości ostrokręgów obrachowanej ze średnicy dolnej, wysokości i z wysokości wszystkich drzew podobnego wzrostu, wynaleźć rzeczywistą miąższość strzał lub całych drzew z gałęziami, należy miąższości ostrokręgów pomnożyć tymi liczbami stosunkowemi jako to

300 × 1,56 = 468 stóp ☐ drzewa w strzałach.
300 × 1,81 = 543 — do — do — w strzałach razem z gałęziami
300 × 0,25 = 75 — do — do — do — w samych gałęziach

W tym samym sposobie mogą być użyte i tablice walców do wynalezienia miąższości całych drzew lub samych strzał. W powyższym przypadku, gdzie miąższość ostrosłupów wynosiła stóp ☐ 300, miąższość walców podług nauki o bryłowatości ciał, wynosi stóp ☐ 900 a rzeczywista miąższość strzał wynosi stóp ☐ 468, w celu przeprowadzania miąższości walców na rzeczywistość miąższości strzał, znajdzie się liczbę składnikową, dzieląc ostatnią przez pierwszą, t.j. $\frac{468}{900} = 0{,}52$. Liczba składnikowa miąższości walców do miąższości całych drzew, t.j. strzał razem z koronami, będzie:

$$\frac{468 + 75}{900} = 0{,}603.$$

Ponieważ wzrost drzew, stopień rozciągania się strzał i w ogólności względna massa drzewna szacować się mająca, w każdym drzewostanie i w każdej okolicy bywa odmienną; łatwo przeto podać liczby składnikowe czyli średnie wyłączne, któreby mogły służyć do obrachowania czyli szacowania wszystkich drzewostanów.

Szacujący zatem, chcący ten sposób szacować, powinien sam robić doświadczenia i z nich wynaleźć właściwe liczby składnikowe. Z powyższych przyczyn pochodzi, że liczby składnikowe strzał i całych drzew do walców, Hartiga w jego tablicach kubicznych z r. 1841 z doświadczeń i potrzeb różnych autorów leśnych zebrane nie są zgodne z sobą.

Podług doświadczeń Kotty, wynaleziono następujące liczby składnikowe miąższości rzeczywistej, do miąższości walców.

	Doświadczenia walców: na drzewa z koronami		na same strzały	
	liczba składnikowa			
	najmniejsza	największa	najmniejsza	największa
Dąb	0,42	1	0,40	0,67
Buk	0,40	0,93	0,35	0,65
Wiąz	0,38	0,92	0,35	0,60
Grab	0,37	0,93	0,35	0,63
Jawor	0,40	0,87	0,35	0,68
Limon	0,38	0,58	0,35	0,48
Olsza	0,39	0,87	0,35	0,57
Topola	0,37	0,83	0,35	0,68
Lasta	0,37	0,80	0,33	0,60
Olsza	0,35	0,80	0,31	0,54
Osina	0,35	0,77	0,32	0,54
Sosna	0,35	0,73	0,31	0,57
Brzoza	0,33	0,70	0,30	0,43

Najdogodniej jest szacować same trzały, o ile są zdatne na drzewo szczapowe / grubsze nad 6 cali / a potem dodać do szacowanej massy drzewa szczapowego podług zrobionych prób, drzewo krąglakowe, i gałęziowe otrzymujące się z koron, oraz drzewo karpowe. –

Następujące liczby ze średniego przecięcia wzięte, okazują stosunek drzewa szczapowego do krąglakowego i gałęziowego w koronach, jako też do drzewa karpowego, a to w zwartych drzewostanach rębnych. –

	Stosunek drzewa –			
	Szczapowego	krąglakow.	gałęziowego	karpowego.
Dąb	1.	0,1	0,04	0,3
Buk	1.	0,17	0,14	0,39
Brzoza	1.	0,06	0,03	0,06
Olsza 40 letnia	1.	0,12	0,06	—
Sosna	1.	0,17	0,04	0,21
Świerk. Jodła	1.	0,14	0,01	0,24.

Liczby jednak te zmieniają się podług miejscowości, oraz podług miejscowego zwyczaju używania i wyrabiania drzewa. Drzewostany obszerne czyli nie zwarte, tem więcej wydają massy drzewa krąglakowego i gałęziowego, a nawet i karpowego w stosunku drzewa szczapowego im gorzej są zwarte. – Dlatego też w każdym pojedynczym wypadku, potrzeba przez stosowne próby wynaleźć liczby stosunkowe, podług których ilość drzewa z korony i karpiny dodać wypadnie do oszacowanej massy drzewa szczapowego. – Na te liczby stosunkowe wpływa widocznie miejscowy zwyczaj użytkowania i wyrabiania drzewa. – Gdzie nie ma zwyczaju wyrabiać drzewo gałęziowe i karpowe gdzie to bezpłatnie albo za opłatą, raczej zbierają ugajnicy, może być stosownem w całe tych gatunków nie wciągać do oszacowania. –

O szacowaniu całych drzewostanów wysokopiennych rębnych i prawie rębnych.

O szacowaniu przez przeliczenie i klassyfikacye drzew. –

Skoro szacujący powyżej opisanym sposobem lub innym obrachować

miąższość jednego drzewa stojącego, wiadomą nam zarazem będzie miąższ-
ość innych drzew obok stojących tej samej grubości u dołu, takiej wyso-
kości i tego samego stopnia zwężania się, straty i miąższości korony.
Zbytecznem byłoby powtarzać obrachowanie ich miąższości, bo ono w
wypadku wydać nie może nad ten, jaki już otrzymaliśmy. — Przez po-
równanie zatem mierzonych i obrachowanych drzew z innemi podo-
bnemi drzewami, możemy oszacować cały drzewostan. — Jeżeli jednak
drzewostan jest złożony z tak różnych drzew, że jedno drzewo nie jest po-
dobne do drugiego, a zatem przez porównanie nieobrachowanych
drzew z obrachowanemi nie może być wiadomą massa onych, w
takim razie należy w sposób wyżej opisany wszystkie drzewa
zmierzyć i obrachować. —
Gdzie zaś wszystkie drzewa mniej więcej w rozmiarach swoich
podobne do siebie, jak to zwykle ma miejsce w drzewostanach ja-
kolwiek zwartych tak, że podług miąższości swojej mogą być po-
dzielone na nie wiele klass, tam nie ma potrzeby obrachowywa-
każdego pojedynczego drzewa; lecz dosyć jest w każdej klassie jedno
albo kilka drzew średnich tejże klassie za wzór wymierzyć i obra-
chować, a znalezioną massę przyłożyć do wszystkich drzew tej samej
Takie skrócone postępowanie jest bardzo dogodne, jednak może ono być
zastosowane do takich tylko drzewostanów rębnych i prawie [illegible]
bnych, w których drzewa tak są podobne do siebie, że na 3 a naj-
wiej 6 klass mogą być podzielone, a jednak massa każdego drze-
wa w jednej klassie prawie będzie równa. — Im starsze są drze-
wostany, tem bardziej pojedyncze drzewa różnią się w wielkości tak
dalece, że ten sposób szacowania nie dałby się zastosować do starych
pojedynczo stojących Dębów i Sosen; a przeciwnie, jest bardzo dogodny
sny do szacowania zwartych drzewostanów i gładkich rębnych i równo-
średnych. —

11. W drzewostanie oszacować się mającym przez przeliczenie, mogą być
rozklassyfikowane drzewa dwojakim. — Można np. klassyfikować
drzewa podług podług ich wysokości, a grubości każdego mierzyć.
W tym razie robią się w manuale do szacowania klassy wysokości

rozumie się o 5 albo 10 stóp. – Po obejrzeniu każdego drzewa, oznacza się jego klassa wysokości do której należy, i w niej zapisuje się średnice u dołu mierzone, albo tyż powierzchnie podstawy w stopach □. – Przepisawszy tym sposobem wszystkich drzew dodaje się w każdej klassie powierzchnie, ogół mnoży się przez średnią wspólną wysokość drzew w tejże klassie, a to co daje miąższość walca, która przez odpowiednią liczbę ułomkową, potrzeba zredukować na miąższość strzał, jak to następujący przykład bliżej okazuje. –

	Wysokość drzew			
	46–50	51–55	56–60	61–65
	Stopy □ ze średnic u dołu mierzone:			
	0,79	1,16	1,43	1,92
	0,84	1,22	1,49	1,95
	0,88	1,27	1,55	2,05
	0,92	1,32	1,61	2,12
	0,97	1,38	1,67	2,19
	1,02	1,16	1,73	1,98
	1,06	1,32	1,79	
	0,88	1,27	1,85	
	0,92			
	1,11			
Razem	9,39	10,10	13,12	12,21
pomnożone przez wspólną wysokość	48	53	58	63
Otrzyma się stóp □	450,72	535,30	760,96	771,12
pomnożone przez liczbę ułomkową do miąższości strzał	0,5	0,44	0,39	0,35
podstawiając miąższość strzał	225	236	297	270

Ogół stóp ześcienionych w strzałach 1028.

Stosując się zaś po 80 stóp sześć. massy 12,85.

12. W drugim sposobie klassyfikacyi drzew się grubości na pewne klassy np. od ½ do 1 stopy w obwodzie, a wysokość szacowaną zapisuje się we właściwej klassie grubości. – Z dodania w każdej klassie wysokości wszystkich drzew i z pomnożenia ogółu przez wspólną powierzchnię podstawy w stopach □ wyrażoną, znajdzie się miąższość walców, które zredukować możemy podług punktu 9 na miąższość strzał jak np.

	Obwód w walcach			
	38 – 45	46 – 50	51 – 58	59 – 63
	Powierzchnia podstawy w stopach □			
	0,9041	1,2068	1,5532	1,9175
	Wysokość strzał w stopach. —			
	46	51	56	61
	47	55	60	65
	48	54	57	64
	47	52	58	63
	48	53	59	62
	47	54	56	62
	49	52	57	
	50	52	58	
	49			
	46			
Wysokość wszystkich drzew	449	424	461	377
Pomnożona p. wyso: pow: podstaw	0,9041	1,2068	1,5532	1,9175
Wyda miąższość walców ośt.	433	512	716	733
Po pomno: p. liczbę stosun: walców do miąższości strzał.	0,5	0,44	0,39	0,35
Przedstawiają miąższość strzał.	216	225	279	257.

Ogół stop sześciennych w strzałach 977.
Które wynoszą sążni po 80 stop sześć. 12,21.

Rzadko jednak znajdują się takie drzewostany w których by grubość łatwiej na klassy mogła być podzieloną, aniżeli wysokość; i dla tego sposób ten rzadko jest używany. —

13. W drzewostanach młodych aż do średniowiecznych, szczególniej po wyjęciu już z drzewa zagłuszonego, trafia się, że wszystkie drzewa zakładu tak równe są w wysokości, że dla nich wspólna długość i wspólny stopień miąższości, czyli zmniejszania się strzał, przyjęte być mogą. W tym razie przystosowują się tylko klassy grubości i w nich zapisuje się drzewa kreskami po ogmierzeniu owej. — Jeżeli jednak wysokość nie jest równa, co się częściej trafia, a zatem wynika potrzeba podziału na klassy wysokości, można zamiast szacowania drzew sposób następujący — w którym słoki znajdujących się drzew zapisuje się kreskami. —

Klassy

Klassy wysokości	Klassy obwodu 38"—45" 0,9041	46"—50" 1,2068	51"—58" 1,5532	59"—63" 1,9175.
46—50' śr. 48'	││││ 5	│││││ 6	││ 2	
51—55' śr. 53'		│││││││││ 10	│││││ 6	
56—60' śr. 58'			│││││ 6	││││ 5
61—65' śr. 63			││││ 5	│││││││ 8

Majątek obliczonych i roklassyfikowanych drzew wynajduje się przez pomnożenie podstawy wszystkich drzew w jednej klassie przez średnią wysokość, oraz przez odpowiednią liczbę stosunkową walców do miąższości strzał. —

Klassyfikacya i szacowanie podług miąższości drzew wzorowych. —

14. Celem roklassyfikowania drzew które mamy szacować podług drzew wzorowych, wypada przejść cały drzewostan a poznawszy go dokładnie, uformować typ klass, ile znajduje się różnic w wysokości i w masie pojedynczych drzew, o ile te różnice dają się wyraźnie poznać w takiej odległości, w jakiej zwykle drzewa szacujemy. Pojedyncze nadzwyczajnie wielkie drzewa, jeżeli się trafią, oddzielnie zapisuje się; massa zaś znajdować się mogących drzew nagłuszonych małych może ogólnowo być oszacowaną i zapisaną. Po ustanowieniu ilości klass należy ustanowić w stopach sześciennych massę jakaś średniego przecięcia na jedną sztukę w każdej klassie przypada. W tym celu obiera się w każdej klassie jedno drzewo największe, jedno średnie i jedno najmniejsze; te się mierzą i obrachowywują najdokładniej, najlepiej przez zpuszczenie i rozrobienie na zwyczajne w tym lesie miary. — Massę obranych 3 drzew dodaje się do siebie, a summę dzieli się przez 3. Ta ogólna liczba ilości stóp sześć: średniego przecięcia

każdej klassie właściwej. – Zarazem wyznacza się najmniej-
sza i największa grubość drzew w każdej klassie w wysokości
4–5 stóp nad ziemią, i te oznacza się na calówce lub na tej,
który szacujący z sobą nosi, aby na przypadek wątpliwości, do
której klassy pewne drzewo ma być policzone, mógł przez
przyłożenie tej miary do drzewa, dowiedzieć się, do którejby one
klassy podług swojej grubości należało. – Drzewa szczególnego
wzrostu, bez wierzchołków i z t. p. wadami mogą być do osob-
nej klassy policzone i na osobno oszacowane. – Drzewa liczone
i oszacowane zapisują się do klass do których należą, któ-
remi, a znalezioną ilość drzew w każdej klassie mnożyć się
przez ilość stóp sześciennych tejże klassie właściwych. –
15. W drzewostanach które są złożone z tak różnych drzew, że nie
mogą być podzielone w powyższy sposób na klassy, oszaco-
wanie może nastąpić przez oznaczenie podług okomiaru
massy każdego drzewa. – Sposób ten jednak wymaga wielkiej
ostrożności, gdyż w nim łatwo wkradają się pomyłki i błędy. Tylko
przez długą wprawę i liczne doświadczenie w cięciu, przy spo-
rzadzaniu i wyrabianiu drzew na sążniar poprzednio oszaco-
wanych, można nabyć biegłości w sposobie szacowania na oko
i oznaczyć wiele sążni lub innych podobnych miar pewne
drzewo zawiera, albo wiele drzew na jeden sążeń wychodzi. –
Można nabyć tej wprawy przez rozmierzanie i obrachowanie
drzew stojących, lepiej jednak zbierać doświadczenia w cięciu,
bo wypadek z obrachowania może być różny od wypadków
samej wyróbki, czy to z powodu mniej dokładnego sposobu mie-
rzenia, lub też z powodu ubytku drzewa przy wyróbce.
W taki sposób mogą tylko szacować osoby z pewnem doświadcze-
niem w cięciu nabytem, a te mogą mieć leśniczowie, rzeczo-
dni rębacze i wprawni taksatorowie. – Tym jednak potrze-
ba często odświeżać pewność swoją w szacowaniu, szczególniej
kiedy przyjdą w drzewostany odmiennego wzrostu i różnej
wielkości, albo kiedy za długo szacując, zmęczą się i osłabną
i z powodu bólu w karku należycie drzewom nie przyglą-
dają się. – W tym celu, szacujący przechodzą poddział dany, a

najlepiej każdy z nich powinien oszacować jedno albo kilka drzew
potem oszacowanie swoje porównywają z sobą, lub też w razie
potrzeby sprawdzają przez wymiar i obrachowanie. Ponieważ że
są drzewa, gdzie im większa jest podrost w którym stoją, tem łatwiej w kra-
dają się błędy i tem bardziej potrzeba, aby szacujący je oglądali ze
wszystkich stron, bo także drzewa z każdej strony wydają się więk-
sze lub mniejsze.—

Nie jest rzeczą obojętną wielkość części lub innych wymiarów
na które się szacuje — w ogólności należy do tego brać miarę, w któ-
rej szacować mające części są wprawne; nawet w tym wypadku,
gdyby miara ta musiała najlepiej być zredukowana na inną
miarę. Im większe są części lub inna miara, tym więcej dogodniej-
szą jest do tego celu.— Sążeń np. 108 stop sześ: objętości jest lepszy
do tego celu, aniżeli sążeń 144 – 216 – 343 st: sze: albo nawet achtel
Pruski 512 sześć: stop. objętości zawierający.— Hartig radzi
wprawiać się w szacowaniu na dziesiątki stop sześć.— Do tego ce-
lu dobrze już wiedzieć, wiele potrzeba stop długości drzewa na 10
st. sześ: masy w każdej grubości zrównanej, co wskazuje na-
stępująca tabliczka:

10 Stop sześciennych zawierają drzewa							
Średnica zrównana cali	Długość stopy	Średnica zrównana cali	Długość stopy	Średnica zrównana cali	Długość stopy	Średnica zrównana cali	Długość stopy
1	1830	12	13	23	3.4	34	1,6
2	460	13	11	24	3.2	35	1,5
3	204	14	9,3	25	3	36	1,4
4	115	15	8.2	26	2,7	37	1,3
5	73	16	7.1	27	2,5	38	1,25
6	51	17	6,3	28	2.3	39	1,2
7	38	18	5.7	29	2.2	40	1,15
8	29	19	5,	30	2	41	1,1
9	24	20	4.6	31	1,9	42	1,05
10	19	21.	4.1	32	1,8	43	1
11	15	22	3.8.	33	1,7		

O szacowaniu przez morgi próbne.–

16. W szacowaniu przez morgi próbne przyjmuje się: że cała przestrzeń podziału zawiera w przecięciu na morgu takąż samą masę drzewną, jaka przez przeliczenie szczegółowe oszacowaniem znaleziona na pewnej części tegoż podziału.– Ten sposób szacowania może doprowadzić do wypadków dosyć pewnych w podziałach składających się z drzewostanów równego wieku i zwarcia, co jednak zwyczajnie ma miejsce tylko w młodszym wieku, starsze bowiem drzewostany rzadko znajdują się w równem zwarciu na obszernych przestrzeniach. Można jednak takowy ten sposób zastosować do oszacowania, należy je rozdzielić na części mniejsze, w których mniej zachodzi różnica w wieku i zwarciu, z wyjątkiem obszerności, każdy różniący się części, ale tem oddzielnego oszacowania owej przystosowanie morgi próbne.– Prócz tego należy przy tym sposobie szacowania zachować następujące przepisy.

a) Obszerność przestrzeni próbnej powinna być w pewnym stosunku do przestrzeni podległej oszacować się mającej. Przestrzenie próbne powinny być tem większe, im grubsze są drzewa, i im rzadsze są drzewostany. Jeżeli w zwartym drzewie młodszym można otrzymać dokładny wypadek z $\frac{1}{4}$ morga przestrzeni próbnej, może wypadnie dla osiągnienia podobnie dokładnego wypadku w starym i rzadkim drzewostanie, wziąć 5–6 morgów próbnej przestrzeni; bo kilka drzew, które przypadkiem na tej albo owej stronie linii wyprowadzonej stoją, mogą wydać znaczne odmiany wypadku.

b) Przy naznaczaniu przestrzeni próbnych na górach i w pochyłem położeniu, należy zredukować je na poziomą podstawę, jak to nauka mierniczwa okazuje.–

Na kształt z przestrzeni próbnych nie zachowuje się żadnego względu, lecz drzewostan w niej powinien być odpowiedni temu, który ma być szacowany. Zwraca się jednak na to uwagę, że obszerność przestrzeni próbnej powinna być dokładnie wymierzoną i obrachowaną.–

17. Co do porządku w którym szacowanie przez przeliczenie odbywa się, jest do nadmienienia, że osoby szacujące zwyczaj-

ustawiają się i postępują rzędem w takiej od siebie odległości;
że każdy z nich może wyraźnie widzieć i szacować każde drze-
wo, między nim a obok chodzącym, i które zarazem zapisu-
je się do odpowiedniej klassy. — Oddalenie szacujących może
być różne podług tego jak drzewostan jest zwarty albo rzadki,
jak klassy do których drzewa umieszczą, za łatwe lub trudne
do poznania, albo drzewa szacujące się znajdujące się między
rzadkim lub gęstym lub wysokim podrostem. — Najdalsza
odległość bywa do kroków 40 prócz w gołoborzach gdzie nie
potrzeba prostej linii ściśle zachowywać. — Potrzeba jest
wszakże ostróżności, aby cały rząd szacujących regularnie
w prostym postępował kierunku, i aby odległość między niemi
była zawsze jednakowa, aby pierwszy z nich prowadził,
drugi posuwał się za pierwszym, trzeci za drugim, na kształt
porządnych żołnierzy, zbytecznie jednak ani wysuwać się
ani jeden za drugim zostawać nie powinni. —
Jeżeli szacowanie zaczyna się z prawej strony ściany szacującego
się, wtenczas każdy oczy swoje mieć powinien w prawo do
swego zakładu obrócone, szacować i zapisywać drzewa na tej
przestrzeni znajdujące się, których przechodzący przed nim
nie naznaczył. — Cały rząd pracujących powinien zatrzy-
mać się, kiedy jeden z nich zbytecznie zostaje się. — Na le-
wem skrzydle obok ostatniego szacującego, chodzi leśnik lub
inny pomocnik, który szacowane i zapisane przezeń drze-
wa tak znaczy od lewej strony, aby wracające się nad tą samą li-
nią, łatwo mogły być rozpoznane. — Po ukończeniu przej-
ścia przez cały oddział, szacujący wracają tym samym po-
rządkiem, nad tą samą linią, mając wówczas oczy zwró-
cone na lewo.
Wszelkie znaki i naciosy na drzewach powinny być robio-
ne przez obnażenie kory martwej, bez naruszenia miazgi,
żeby przez to drzewo nie było uszkodzone. — Można też użyć
kredy lub lubryki do znaczenia liczonych drzew, a dla lepszej
kontrolli pisać na nich numer klassy do której są zaszacowane. —

O rozgatunkowaniu szacowanej massy drzewnej

18. Podług celu szacowania, należy przy przeliczeniu każdy gatunek drzewa oddzielnie zapisywać, i przytem znakami, kreskami, krzyżykami i t.p. – odróżniać drzewo opałowe i wszystkowe. – Takowy szczegółowy szacunek bywa potrzebny i pożądany tylko przy szacowaniu drzewa, które na pniu sprzedawać mamy, albo lasów na sprzedaż przeznaczonych, lub też przy szacowaniu cięć przyszłorocznych, dla ustanowienia spodziewanego z nich dochodu pieniężnego. –

Przy szacowaniu zaś przedsięwziętem w celu ustanowienia etatu wręb podług ustalonego planu gospodarczego, nie zapisuje się oddzielnie drzewa wszystkowego, bo w razie potrzeby sprawia wiadomość o drzewie wszystkowem na przyszłość spodziewanem, dosyć już ogólnowa ocena podług obecnego wzrostu drzewa szacującego się, czyli i jaka części owego np. $\frac{1}{10}$, że może być uważaną za wszystkowe, i w uwagach protokołów szacowania zanotować jakie szczególne gatunki wyrobu drzewa wszystkowego jak np. do budowy okrętów, do budowli lądowych, drzewa tarcicowego, klepki, bali i t.p. spodziewany być może. – Jest wiele takich lasów, w których więcej mamy większych rosnących drzewa wszystkowego, aniżeli go jako wszystkowe pozbyć możemy, o ile przeto ono nie może być zbyte jako wszystkowe, musi być wyrobione i obrócone na drzewo opałowe. – W takich wypadkach szczegółowe rozróżnienie drzewa wszystkowego od opałowego na mało się nie przyda; do ułożenia przeto etatu pieniężnego dostateczna jest ogólnowa uwaga, czy ilość dotąd sprzedawanego drzewa wszystkowego, może być znalezioną w nowym etacie użycia rocznego lub nie. –

Szacując podług drzew wzorowych (p. 14) albo przez oznaczenie massy każdego drzewa w szczególności (p. 10) zwyczajnie i najdogodniej wykazuje się tylko samo drzewo ze strzały zdatne na sążnie szczapowe, drzewo zaś kręglakowe i gałęziowe z korony, stosowe [?], o ile się go wyrabia i zbywa, dodaje się w stosunku wskazanym lub podług mniemanego [?] domysłu [?] drzewa. –

O ogólnem szacowaniu mass drzewnych. –

19. Gdy szacowanie przez przeliczenie zawsze jest mozolne i kosztow[ne]

a zdarzają się lasy podobne tym, któreśmy przez szczegółowe prze-
liczenie lub przez powierzchowne próbne poprzednio oszacowali, i
w których wypadki znalezione potwierdzić mogą. Do oszacowania
drzewostanów szacować się mających z przyczyny przeto powinni
starannie zbierać wypadki z każdego szacowania przez przeliczenie
otrzymane, dla użycia ich w razie potrzeby do szczegółowego oszacowa-
nia innych drzewostanów. W takim zbiorze wypadków szaco-
wania szczegółowego, należy opisywać miejscowości i drzewostan
co do gatunku, wieku i zwarcia drzew; niemniej notować wiele
znaleziono drzew na morgu; jaka między niemi średnica ode-
głości; wiele zawierają względnej massy drzewnej; wiele było przy-
rostu rocznego ze średniego przecięcia, i jaki jest teraźniejszy
roczny przyrost. — Zebrawszy wiele takich doświadczeń, lub też
liczbę wypadków otrzymanych z wykonania rębów czy-
stych, wprawny taxator, mający na uwadze w pamięci obraz oszacowanych
lub wyciętych drzewostanów, może na oko oszaco-
wać massę drzewną, znajdującą się na morgu danego drzewostanu,
a to z dokładnością do wielu celów dostateczną. — Przy tym
sposobie szacowania zachować należy ten sam przepis, jaki
przy szacowaniu przez powierzchowne próbne został podany, iż sza-
cować się mający las powinien być podzielony na poddziały
podług różniących się drzewostanów, a w każdym poddziale
należy oddzielnie oszacować massę znajdującą się na morgu. —

O tablicach doświadczeń

20. Sposoby szacowania, o których dotąd była mowa, przez
powierzchowne próbne, mogą być zastosowane szczególniej
w drzewostanach rębnych, lub przynajmniej prawie rębnych. —
Szczegółowe przeliczenie i mierzenie drzew w drzewostanach
młodszych nad 60 lat, zbyt byłoby trudne, mozolne i kosztowne,
a nawet nie doprowadziłoby do wystarczającego wypadku; gdyż w
szacowaniu takich drzewostanów zwykle mamy na celu
wynalezienie massy drzewnej z nich spodziewanej w czasie

rębności po 30 i więcej latach. — Większa zatem część drzewo-
stanów wysokopiennych szacuje się za pomocą tablic doświad-
czeń. — W tym celu zbadać należy wiek i zwarcie drzewostanów
oraz dobroć miejscowości oboka albo z oszacowanej powierzchni
próbnej. Podług tego zbadania przyjmuje się dla nich odpowie-
dnia klassa miejscowości w tablicach, w których wynajduje się
massa drzewna jakiej z młodych drzewostanów po dojściu do
rębności ich spodziewać się można. Uznajemy zatem, że po-
siadanie trafnych tablic doświadczeń, jest rzeczą najważniejszą
tak trafnego wymiarkowania rocznego dochodu materyalnego ca-
łego lasu, na całą kolej lub na przeciąg czasu, w którym kraj
jeszcze młode drzewostany przy podziale do użycia; jako też
do stosownego podziału obrębu na okręgi gospodarcze, aby w
czasie odmłodnienia równą massę drzewną dostarczyć mogły.
W tym celu Cotta, Hartig, König i inni w leśnictwie zna-
komici autorowie, utworzyli do powszechnego użytku tablice,
które w ważniejszych gatunkach drzew wykazują massę drzewną
w stopach sześciennych na morgu drzewostanu doskonale zwarte-
go w każdym wieku na różnym gruncie w różnem położe-
niu, czyli jednem słowem na różnej miejscowości. —
Takie tablice utworzone do powszechnego użytku, muszą się o-
graniczać na wykazaniu drzewostanów normalnych, czyli
takich które we wzroście swoim nie miały i nie mają żad-
nej przeszkody, są zdrowe i nieuszkodzone, i tak doskonale
zwarte że między drzewami nie masz przestworów, na któ-
rychby jeszcze więcej drzew rość mogło, bo tylko z wyobraże-
nia lasu doskonałego możemy sądzić o lasach średnio albo
źle zwartych. — Chcąc za pomocą takich tablic oszacować drzewo-
stany nie znajdujące się w normalnym wzroście i zwarciu, należy
massy drzewne w tablicach wykazane zmniejszyć w tym samym sto-
sunku, w jakim szacować się mające drzewostany różnią się od
normalnego wzrostu i zwarcia. —
Dalej, tablice doświadczeń wtedy tylko być mogą do szacowania
jednorodnych i czystych drzewostanów, jak np. sosnowych, [illegible]

czy

świerkowych, modrzewiowych, bukowych, brzozowych, olszowych
i zakładowie dębowych i jodłowych, które nigdy prawie czystych
drzewostanów nie stanowią. Dla tej zaś Osikowej i Olszo-
wej, która w pierwszej młodości prędko rośnie a następnie we
wzroście tępieje i nikczemnieje, również tablic doświadczeń używać
nie można, bo z tąd wynikłe niedokładności bardzo rażące być mogą.—
Tak samo ma się rzecz w do gruntu, z tegoż bowiem nie ma 47.
nic pewnego w do powiększania się massy drzewnej przez przy-
rost, który tem wcześniej tępieje, im płytszy jest grunt.—
Przyjęciu powszechnemu tablic doświadczeń zwracać należy uwagę
na odmienne geograficzne i fizyczne położenie lasów; nie ulega bo- 48.
wiem wątpliwości, że na północy i w wysokich górach, prawidła wzro-
stu drzewostanów są inne, aniżeli na południu lub w ogólności
w łagodnym klimacie.— Nie tylko że produkcya drzewna jest
mniejsza, im mniejszy jest w danym stopień ciepła, lecz nadto w
zimniejszym klimacie wzrost drzew bywa nierównie wolniejszy
i później dochodzi do najwyższego zakresu, aniżeli w łagodnym
klimacie; z tego też względu wieki mające na celu osiągnię-
cie najwięcej massy drzewnej lub pewnej gruboci drzew po-
żądanych, musi być dłuższe w zimnym aniżeli w ciepłym kli-
macie. — Z tej przeto uwagi tablice doświadczeń utworzone dla po-
łudniowych Niemiec mogą być niestosowne dla naszych lasów
północniej położonych, tak jak tablice utworzone w obwodach Sta-
szowskim, Sandomierskim, i Miechowskim, mogą być niestoso-
wnemi dla lasów w obwodzie Kalwaryjskim lub Sejneńskim
i Maryampolskim. Tak samo ma się rzecz w do dobroci gruntu.
Pierwsza klassa gruntu w różnych prowincyach i okolicach bar-
dzo różną bywa i odmiennie wpływa na massę drzewną w ró-
żnym wieku, w drzewostanów spodziewaną.—
Z tych przeto powodów, przed użyciem powszechnych tablic doświad- 49
czeń, dochodzić należy w tych samych lasach które mają być za
ich pomocą szacowane, jakich one modyfikacyj, stosownie do
miejscowości lasów, wymagać mogą. Utworzenie zupełnie no- 50
wych tablic dla każdej odmiennej okolicy podlega wielkim

trudnościom, z powodu braku doskonałych drzewostanów każ-
dego wieku i na każdym odmiennym gruncie. - Z czasem je-
dnak utworzenie miejscowych tablic doświadczeń będzie tak łatwiej-
szą, że odtąd kontrolla cięć w każdym poddziale z natury dokładnie
się prowadzoną będzie, o czem była mowa w urządzeniu lasów.

51. Tablice doświadczeń powszechnie w użyciu będące Kotty i Har-
tiga, okazują w wyższym wieku normalnych drzewostanów, tak
wielkie massy drzewne, jakie rzadko gdzie drzewostany rzeczy-
wiście wydają; bo przez różne wypadki, jakim one w długim
zakresie wieku swego zwykle ulegają, jako też przez skłon-
ność do przerzedzania się, z natury właściwą, szczególnie
drzewostanom sosnowym i brzozowym, nie utrzymują się
w zwarciu idealnie doskonałym. - Dlatego też przy uży-
ciu tych tablic do obrachowania massy drzewnej spodziewanej
z drzewostanów teraz młodych, w czasie ich rębności należy z
doświadczeń miejscowych zebranych w cięciach, wykonywa-
nych w drzewostanach rębnych dobrze zwartych, dochodzić,
wiele wypadnie massy tablicami objętej strącić na wypadki,
z powodu których drzewostany w tych okolicach w tak wysokim
wieku, nie utrzymują się zwykle w tej doskonałości, tak jak w
tablicach są obrachowane. -

52. Do ustanowienia odpowiedniej klassy miejscowości lasu
wysokopiennego szacować się mającego, posłużyć może mas-
sa drzewna, jaką na morgu dobrze zwartego lasu do 60 let-
niego znajdujemy. Znalazłszy np. na morgu dobrze zwar-
tego 40 letniego lasu sosnowego, po dopełnieniu pierwszej
trzebieży, około st. sześcien: 3200 ogólnej massy drzewnej, bę-
dzie to znakiem, że miejscowość jego należy do klassy 3ej ta-
blic Kotty. - Gdyby zaś trzebież nie była jeszcze dopełnioną,
należy od massy znalezionej potrącić drzewo zagłuszone, a
dopiero podług reszty massy drzew nie zagłuszonych wynaleźć
odpowiednią klassę miejscowości. - Do tej samej klassy miej-
scowości należą i inne przyległe części lasu, które mają ta-
kie same położenie i taki sam grunt, chociażby znajdujące

się massa drzewna z powodu mniej dobrego lub złego zwar-
cia, mniejszą była. – Znajdujący się w tem samem położeniu
i na takim samym gruncie jak wyżej w 40 letnim drzewosta-
nie średnio zwarty tym, tylko 24: stop: 1920. jeżeli dobre zwarcie
uważamy przez liczbę stosunkową 1 to w średnim zwarciu
tylko 0,6 drzew w stosunku zwarcia dobrego; jeżeli przeto w
dobrem zwarciu było stop sześciennych 3200. zatem w średnim
zwarciu będzie 3200 × 0,6 = 1920 stop sześciennych. 31.
masy policzyć go należy również do klassy 3ᵉʲ miejscowości;
chociaż z powodu średniego zwarcia mniejszą massę drzewa
znaleziona, aniżeli tablica Kotty w 3 klassie wykazuje.
Dla ustanowienia zaś massy drzewnej na przyszłość z tego
drzewostanu spodziewanej, należy rozważyć, o ile dochodź z trze-
bieży w 60, 80 i 100 letnim wieku, z powodu teraźniejszego
średniego zwarcia, mniejszy będzie aniżeli w drzewostanach
dokonale zwartych, oraz i czyli w którym wieku drzewo-
stan teraz średnio zwarty, może przed rozbuością swoją
dojść do zupełnego zwarcia; o czem codzienna z liczby
znajdujących się drzew panujących. –
W tym wypadku nic nie stoi na przeszkodzie do przyjęcia
z tego drzewostanu całej massy drzewnej za umłodnienia,
jako zwykle w tyże klassie miejscowości z dobrze
zwartych otrzymuje się drzewostanów, zwłaszcza że w obszed-
niem zwarciu w młodości a przy zupełnem zwarciu w czasie
rozbuości, massa drzewna większą bywa, aniżeli w drzewo-
stanach, które w ogóle od młodości ściśle zwarte były.

O szacowaniu przychodu z nierębnych i młodych drzewostanów wysokopiennych. –

21. W celu oszacowania przyszłej massy drzewnej, jako mło-
de drzewostany wysokopienne, uważać już od młodości
wydać mogą rozpoznać potrzeba:

53. a/ Klassy miejscowości. —

b/. Wiek teraźniejszy i wiek w którym będą odmłodzone. —

c/. zwarcie, a mianowicie czyli w czasie odmłodzenia mogą one być zupełnie dobrze, albo ~~mniej~~ dobrze zwarte, i wiele do zupełnego zwarcia brakowaćby im będzie. —

d/. wzrost a mianowicie czyli młody las dobrze rośnie i obiecuje dochód materyalny odpowiedni drzewostanom normalnym, albo z powodu uszkodzenia młodzieży wzrost jej słaby jest i dochód spodziewany umniejszy się. —

54. Po rozpoznaniu i ustanowieniu miejscowości, wieku, zwarcia i wzrostu młodych drzewostanów, znajdujemy w tablicach doświadczeń tak teraźniejszą ich massę drzewną, jakoteż spodziewaną w pewnym wieku wyrębową, oraz przyrost ze średniego przeciągu wszystkich kolei. Lecz ustanowienie przyszłej massy drzewnej będzie wszakże domniemane, aniżeli pewne; przyjmujemy bowiem, że miejscowość tam szacowanego nie zbacza bynajmniej od klassy miejscowości przyjętej dlaczego w tablicach, że wzrost drzewostanu będzie taki sam jak w drzewostanach w których tablice doświadczeń ułożone zostały, i wreszcie że ten drzewostan do czasu odmłodzenia nie ulegnie żadnemu przypadkowi, który przyszłą jego massę drzewną zmniejszyć może. Przekonani wszakże jesteśmy, że wszystkie te domniemania nie mogą się ziścić we wszystkich drzewostanach, ani w jednym np. obrębie a tem bardziej w całej straży. —

55. Z tego samego jeszcze powodu, że nie możemy z pewnością przewidzieć jakim przypadkom lub szkodliwym wpływom drzewostany w przyszłości uledz mogą, co dziwny być dostatecznem wynaleźć wypadek zbliżający się do przyszłego rzeczywistego dochodu w średniem przeciągu. —

56. 22. Przy oszacowaniu przyszłego dochodu z młodych lub w ogólności nie rosłych drzewostanów, należy o tyle zmodyfikować massy tablicami objęte, o ile drzewostany nie mają tych samych własności, co drzewostany normalne z których tablice ułożone zostały. Wiemy za przykład las młody który nie w całości powstał z nasienia

tasz pospolicie składa się z odrośli. — Drzewostany z odrośli powsta-
łe w ogólności nie są tyle wytrwałe we wzroście a w wyższym wie-
ku wcześniej przerzadzają się, aniżeli las z nasienia powstały. —
Wiele jednak zależy od dobroci odrośli, jako też gatunku drzewa, czyli
i o ile na wzrost nie trwały więcej lub mniej potrzeba przy obrachowa-
niu przyszłego dochodu drzewnego, odrośl można grabowa, lipo-
wa, bukowa, jesionowa powstała z niskich młodych i zdrowych
pni nawet wszystkich wytrzymuje we wzroście do 60 i 80 letniego
wieku, tak samo jak drzewa z nasienia powstałe, a zatem mody-
fikacya dla niej w tablicach dochodów nie byłaby potrzebną.
Od tego zaś wieku do 120 lat, jeżeli drzewostan w $\frac{1}{3}$ – $\frac{1}{2}$, składa
się z drzew powstałych z odrośli, chociażby las był bez wad, wy-
padnie potrącić z massy, jakie tablice z drzewostanów nor-
malnych okazują 8–10 procent. — Jeżeli jednak wszystkie
drzewa powstałe z odrośli mogą być przy trzebieżach wybra-
ne, tak że w czasie odmłodnienia las składać się będzie z sa-
mych drzew powstałych z nasienia, modyfikacya nie jest po-
trzebną. — Dąb, brzoza, olsza, klon, powstałe z odrośli, wcho-
dowane na las wysokopienny, łatwo gniją na pniu, i w sto-
sunku do massy lasu z nasienia powstałego mniejszą wyda-
dzą massę drzewną; tablice przeto dochodów bardziej jeszcze
zmniejszyć wypadnie, aniżeli przy odrośli grabowej, lipowej,
bukowej, jesionowej o który się wyżej mówiło i zmniejszenie
to 16–20 procent dochodzić może, jeżeli podobne drzewostany dę-
bowe do lat 140, klonowe do lat 80, olszowe i brzozowe do lat 60 mą-
ją być na pniu utrzymane. — Dłuższa kolej dla tych gatunków
jeżeli z odrośli powstały w żadnym razie nie powinna być
zamierzoną. —
Drzewostany bukowe powstałe z odrośli z korzenia, jeżeli ta nie by-
ła zdrową, często już do 20 r. wieku drzew utracają. — Ustalenie przeto
drzewostanów dochód na przyszłość spodziewany zależy od tego czy
odrośl zupełnie jest zdrową i powstała z drobnych korzeni, bez wątpie-
nia w tym razie na całą massę, jakie tablice pokazują liczyć można. —
W przeciwnym zaś razie, jeżeli odrośl pochodzi ze starych, z
ziemi wystających i nadgniłych korzeni, spodziewać się należy

drzewostanu źle wzrostego i b. przerzedzającego się. —

23. Młode drzewostany, chociaż zupełnie zwarte, mogą jednak mieć zły wzrost, gdy zbyt długo trzymaną była młodzież w cieniu drzew rozmaitych, a zatem więcej albo mniej była zagłuszoną. Przy szacowaniu gatunków drzew, które w młodości wiele pokrywają cienia i długo go znoszą, jakiemi są buk, i jodła, a w mniejszym stopniu grab, należy zastanowić się, czy można się spodziewać że one powrócą do stanu zupełnie zdrowego. W takim razie wypada potrącić tyle lat, ile one we wzroście swoim przez zbytnie ocienienie opóźniły się. Jeżeli np. drzewostan już 20 letni zawiera drzewa tej tylko wielkości, jaką już w 10 roku mieć powinny, gdyby przeszkoda we wzroście nie miała miejsca, w takim razie wiek, w którym odmłodnienie nastąpić ma, przyjmuje się o 10 lat mniejszy od wieku rzeczywistego. — W przypadku zaś, jeżeli młodzież skutkiem cienia tak dalece ucierpiała, że w dalszem życiu ciągle źle rośnie, będzie i drzewostan podług podobieństwa już nigdy nie dojdzie do zupełnego przyrostu, dochód przyszły stąd z musu stosownemu zmniejszeniu w miarę stopnia zagłuszenia. — Tak samo postąpić należy w młodych drzewostanach tych gatunków które długotrwałego cienia wcale nie znoszą, jakiemi są: Dąb, sosna, modrzew, brzoza. — Należy jednak mieć na uwadze że w tych gatunkach strata z przytłumienia nierównie będzie większą, aniżeli w przytłumionych drzewostanach bukowych i jodłowych. Jeżeli zaniemienie w tych gatunkach w wysokim stopniu miało miejsce, prawie wcale nie można liczyć na przyszłe powiększenie się massy drzewnej. Trafiają się drzewostany sosnowe, które z powodu poprzedniego przytłumienia ledwo 0,02–0,06 części mają przyrostu, jaki w zdrowych drzewostanach sosnowych jest zwykły. —

24. Zły wzrost drzewostanów młodych może jeszcze pochodzić z przygryzienia ich przez pasące się bydło lub przez zwierzęta dzikie. Niektóre gatunki drzewa przez całe swe życie cierpią z powodu przygryzienia ich w młodości, i z trudnością przychodzą do zdrowia, jak np. Dąb, klon, jesion. W tych zatem gatunkach

przy ustanowieniu dochodu w przyszłości z uszk. podrze-
wanego, wypada stosownie tę modyfikować massy, jakie ta-
blice z nowomałych drzewostanów okazuje. Buk, grab, wiąz
sosna, i świerk łatwo przychodzą do zdrowia i do zupełnego
przyrostu, aby tylko od dalszego uszkodzenia były ochronione. –
W tym sosna i grab szczególnie odznaczają się i pomimo mo-
cnego przygryzienia w młodości przychodzą do dobrego wzro-
stu po czystem zagajeniu. – W takim przeto razie takie samo
postępowanie może mieć miejsce, jak wyżej powiedziano. Jeś-
żeli się odstała z uszkodzenia pozostała optymalnie bez wzro-
stu, a dalsza modyfikacja przyszłego dochodu nie jest potrzebna. –

25. Uszkodzenia przez owady zdarzają się najczęściej w drzewo-
stanach sosnowych 36–60 letnich. Jeżeli uszkodzenia były
znaczne i dopiero w ostatnich latach miały miejsce, nie mo-
żna wszystkie szkody jako skutek wywrzeć na massę drzewną
przy przyszłem odmłodzeniu. – Często się zdarza, że drze-
wostany przez gąsienice mocno uszkodzone, w pierwszych
latach tak odświeżają się, iż można by sądzić, że żadna szko-
da skończyła się na przyroście kilkuletnim i na samym jego
przyszłym dochodzie z trzebieży. – Lecz później po kilkuwię-
cej latach zwykle wiele sztuk drzew obumiera, szczyty zu-
pełnie się przerzedza i mały tylko przyrost ma miejsce, tak że ca-
łkie odnowienie musi być przyspieszone. – Ażby zatem uwa-
gi można dopiero w tenczas zrobić o przyszłym dochodzie z drzewosta-
nu sosnowego przez gąsienice uszkodzonego, kiedy drzewa odzyskać
zupełnie igły swoje, co jednak zwyczajnie następuje dopiero
po 8–10 latach po objedzeniu ich przez gąsienice. –
Mniejsza utrata przyrostu jak 6–10 letniego, po znacznem obje-
dzeniu igieł, do rzadkich należy wypadków, a zatem z dochodu
przyszłego lub uszkodzonego drzewostanów, mniej nie można
by potrącić w tablicach. – Drzewostany na płytkim gruncie
w błąd wprowadzić mogą, w pierwszym bowiem młodości wzrost

się zwykle okazuje się tak dobrym, jak na dogodnym gruncie, a dopiero w tenczas we wzroście tępieje, kiedy korze-nie dochodzą głębiej do złej warstwy gruntu. — Nie można podać stałych zasad do obrachowania przyszłej massy drzewnej na takim gruncie wzrosłych drzewostanów, lecz potrzeba brać miarę z drzewostanów których na podobnym gruncie istnieją już. Im wcześniej na takim gruncie mo-że nastąpić ochładnienie, czyli im krótsza jest kolej, tem mniej potrzeba modyfikować massy w tablicach doświad-czeń położone. — W ogólności należy mieć na uwadze, że nie-stosowność gruntu dla gatunku drzewa na nim rosnące-go nie daje się poznać po wzroście w pierwszej młodości. Dęb-czyk na piasku w pierwszych 2 i 3 latach nie okazuje uderza-jącej różnicy we wzroście od Dębiny na żyznym gruncie i odpowiednim rosnącej i dopiero później z tępego wzrostu w wysokości poznajemy że na żyzności gruntu zbywa. — Z tych zatem i innych względów, przyszły dochód drzew-z lasu zupełnie młodego, nie może być oszacowany jedynie z dotychczasowego wzrostu, lecz należy przy tem zawsze jeszcze mieć na uwadze wzrost poprzedniego drzewosta-nu, jako też własności gruntu. —

O szacowaniu przyszłego dochodu drzewne-go z młodych drzewostanów nie zwartych. —

59. **26.** Są drzewostany młode nierównie tępione, tak że mniejsze i wo-kisze próżne przestrzenie przerywają ich zwarcie. Jeżeli te pró-żne przestrzenie nie są tak wielkie, żeby później jeszcze nie mogły być zarośnięte t.j. jeżeli się w lesie wysokopien-nym mającym długą (120 lat) kolej nie za wielkie nad 4 ó pr. ti, w takim razie wpływają tylko one na mniejszy do-chód z trzebieży, a dochód z odmłodzenia nie potrzebuje mo-dyfikacyi w tablicach. — Dla wynalezienia zas. o ile mniejszy

będzie dochód z trzebieży, można ogólną próżnych miejsc potrą-
cić z całej przestrzeni drzewostanu. — Dajmy np. że z zagajnika
sosnowego mającego 200 m. obszerności tak jest wzrosły kępami, że
1/10 część powierzchni musi być uważana jako halizny, które do pó-
źno w 80 albo 100 letnim wieku będą mogły być przez obsiew drze-
wa zasiane, w takim razie należy przy obrachowaniu przy-
szłego dochodu z trzebieży potrącić 20 m. i liczyć trzebież z 180 m.
dochód zaś przy odmłodzeniu liczyć można z 200 m. — Jeżeli
zaś próżne miejsca i halizny tak są wielkie że nawet w pó-
źnym wieku nie zarastają, lub nie mogą być zasiane przez
drzewa obok stojące, obrachowana przestrzeń takich halizn jako bez-
produkcyjna, należy potrącić w przestrzeni drzewostanu, czy-
li redukuje się ona na przestrzeń zupełnie zarosłą, albo na zwar-
cie b. dobre. — Jeżeli drzewostan tak jest obszerny, że dopiero
w późnym wieku, przed rębnością może dojść do zupełnego
zwarcia, modyfikacya w tablicach przyszłego dochodu rozcią-
ga się jedynie do trzebieży, którą do pory wyrachunku należy
wypuścić, dopóki nie będzie drzewa przytłumionego; co obli-
czyć można przez porównanie znajdującej się ilości drzew
z ilością jaka w późniejszym wieku do zupełnego zwarcia
jest potrzebna. Jeżeli zaś drzewostan tak jest obszerny, że na-
wet do czasu rębności nie może dojść do zupełnego zwarcia, w
takim razie wypada dochód spodziewany z odmłodzenia
obrachować w stosunku znajdującej się ilości drzew panujących
do ilości jaka do zupełnego zwarcia w czasie rębności jest
potrzebna, licząc przytem brakujące drzewa do 3ej i 4tej klassy
wielkości. —

O szacowaniu przyszłego dochodu z młodych drzewostanów wysokopiennych różnowiecznych. —

27. Co do nierówności wieku młodych drzewostanów wysokopien-

nych, zdarzają się następujące wypadki:

a) młodzież niezbyt równego wieku na całej przestrzeni z sobą mieszana, tak że można się spodziewać iż razem nieźle róść może.

b) Przy nierównym pomieszaniu, różnica w wieku tak jest wielka, iż młodsze drzewa zostawać będą pod starszymi.

c) drzewa znacznie różnego wieku małemi kępami z sobą pomieszane

albo d) drzewostany mieszane kępami kilka morgów zawierającemi.

60 We wszystkich tych przypadkach, należy naprzód zwrócić uwagę na gatunek drzewa. — Niektóre bowiem gatunki [illegible] znoszące, lepiej w pomieszaniu udają się, aniżeli inne, które go nie znoszą; a zatem w drzewostanach jednego równowiekowych dobrze rosną. Buk, grab, jodła, jawor, a nawet i wiąz, z było tylko przez starodrzew nie były zaparzone, dobrze we wzroście wyrównywają się, tak dalece, że podrzędnie zarosłe młodzieże rozmaitego wieku o 10–12 lat mogą być oszacowane podług średniego ich wieku i podług tabli normalnych drzewostanów, bez żadnej wielkiej modyfikacyi.

61. Inaczej rzecz się ma co do sosny, zwłaszcza dębu, i klonu, a w mniejszym stopniu co do brzozy i olchy. Zagajnik sosnowy w którym na każdych 6-ciu albo 10-ciu prętach z najdalszych jedno drzewo starsze nad inne, przez wiele lat, a często nigdy nie może przyjść do dobrego wzrostu, bo młodzież między starszemi panującemi drzewkami cierpi znacznie od cienia, później przeto stanowić będą drzewostan panujący tylko drzewka. Nie wiele korzystniej rzecz jest w wypadkach w młodych lasach świerkowych, a nierównie gorzej w dębowych gdyż w dębinie starsze drzewka zbytecznie się rozszerzają w gałęzie. Przy oszacowaniu przeto przyszłego dochodu z młodych drzewostanów świerkowych i dębowych równowiekowych, ostrożnym być trzeba, gdyż wcale na normalny dochód przy równym tym wieku liczyć można. — Młodzież w takim stanie drzewka daje tylko mały dochód z trzebieży. — Do uwag powyższych dodać nie ma się jeszcze.

do a/. Jeżeli młodzież nie wiele różniąca się w wieku z sobą, jest pomieszana, że w dalszym wzroście spodziewać się można jej wyrównania się wysokości, w takim razie przyjmuje się do wyrachowania przyszłego dochodu, wiek średni

do b/. Z ilości drzew starszych i z rozrzucenia ich mniej więcej regularnego na przestrzeni szacować się mających, należy osądzić, czyli one wcześniej albo później zwarcie stanowić mogą, i w takim razie przyszły dochód z odmłodnienia, oblicza się jedynie z drzewa starszego, młodzież zaś jako zagłuszeniu ulegająca, uważane być mogą, tylko jako dochód z trzebieży. – Przeciwnie jeżeli starszych drzew jest tak mało iż między drzewostanem nie przyjdzie do zwarcia, a jednak tyle ich jest, że wzrost młodszym drzewkom przeszkadzać będą; wówczas największy dochód szacować musimy z drzew młodszych, a dochód z nich musi być zmodyfikowany w miarę przewidzianego przytłumienia od starszych, co może wynosić $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{3}$ części dochodu z drzewostanów normalnych. –

Przy uwadze postrzegamy, jak jest szkodliwem i nagannem pozostawianie w miejscach odmładniających się lub szczególnie wyprawianych, pojedynczych drzewek 10–20 letnich i starszych. –

do c/. Jeżeli wiele jest małych kępek starszego drzewa między młodzieżą, należy osądzić, czy te kępki do czasu rębności mogą dojść do zwarcia z sobą. W takim razie przyszły dochód z odmłodnienia z nich tylko i podług ich wieku oblicza się, a młodsze drzewo uważa się jako stanowić mogące dochód z trzebieży. – W przeciwnym razie, jeżeli kępki starszego drzewa tak rzadkie iż przed rębnością nie mogą dojść do zwarcia z sobą, należy dochód z odmłodnienia obrachować z odpowiednią przestrzenią drzewa młodego.

do d/. Ta sama zasada służy do wypadku gdzie starsze i większej obszerności kępy zajmują pewną przestrzeń między drzewostanem młodszym.

D. [illegible]

O szacowaniu przyszłego dochodu drzewnego z młodych drzewostanów wysokopiennych różnorodnych.

28. Różne gatunki drzew rozmaicie w jednym drzewosta-
nie bywają pomieszane, rozmaicie też musi być oblicza-
ny dochód z takiego drzewostanu w przyszłości spodziewany.
Pomieszane może być:
a). przemijające, jak np. jeżeli drzewostan sosnowy poje-
dynczo jest pomieszany z brzozą, w takim razie brzoza
do boroku przez trzebież może być wybraną. —
b). trwałe, jeżeli gatunki z sobą pomieszane, nie różnią
się we wzroście swoim, ani też jeden albo drugi nie ma po-
gólnego przeznaczenia, do zaspokojenia jakichś szczegól-
nych oddzielnych potrzeb. —
Taki wypadek ma miejsce gdy buk jest pomieszany z gra-
bem i klonem, albo topol z lipą; w tym też wypadku gatun-
ki można we wzroście i przeznaczeniu obu gatunków.
Jednakże i nie ma powodu obliczać przyszłego dochodu każ-
dego gatunku oddzielnie. —
W przypadku tylko pod b. można poprzestać na wynalezie-
niu stosunku pomieszania, który wyraża się w ułam-
kach przestrzeni jak np. 0,8 buk, 0,1 grab — 0,1 klon —
Podług przestrzeni przez każdy gatunek zajmowanej, ma
obliczyć się przyszły z nich dochód, jeżeli nie różny przy-
rost mają jak np. grab, który w gospodarstwie wysoko-
piennem 15-20 procent mniej masy wydaje, aniżeli buk.
Po ustanowieniu stosunku pomieszania, oblicza
się, jaką przestrzeń każdy gatunek zajmuje, i według
tej przestrzeni obrachuje się przyszły dochód z każdego ga-
tunku oddzielnie. — Przy szacowaniu drzewostanów po-
mieszanych przemijających, które uniknąć się wykonaniem
trzebieży, należy w ustanowieniu stosunku pomieszania
być ostrożnym, i nie dać się wprowadzić w błąd. — Gatunki

bowiem przy trzebieży wybrać się mające, podaje się oczy-
wisto tak, dalece mieć przewagę, że nie można wyjąć z pe-
wnością który gatunek uważać mamy za główny przy-
czyny drzewostanu, jak to np. na miejscu w dogodnem pomie-
szaniu sosny z brzozą i dębu z wiązem. - Jeżeli drzewka
sosnowe w 10letnim wieku stopy od siebie według ich obrę-
stop liczba ich dostateczną jest do uformowania zwartego
drzewostanu sosnowego w 60tym roku wieku, w którym odda-
na trzebież brzozy nastąpi: chociaż patrząc w lecie na
młody 10letni zagajnik, 10letnie drzewka sosnowe zale-
dwo pomiędzy liściami brzozy dostrzedz można, bo w tym
wieku brzoza we wzroście swoim przewyższa sosnę, lecz
jej nie zagłusza. - W każdym następnym roku drzewka
sosnowe podnoszą się między brzózkami, wciąż je pokonując
i wznoszą coraz bardziej brzozę, gnieżdżą i czysty drzewostan
sosnowy składają. - Nie zawsze jednak hodować się mają-
cy gatunek drzewa, sam się podobnie uwolnić może od ga-
tunków przymieszanych, szczególnie lecz miękkich, w mło-
dości prędko rosnących; do pomocy przeto wypadnie naturze
przez stosowne wycinanie, które w planie gospodarczym
należy przepisać. - Stosownie zatem do zamiarów planu
gospodarczego, obrachuje się przyszły dochód z trzebieży w
stosunku mianowicie pomieszania na miejscu, a to podług
tablic dochodowych każdego gatunku. Przykład bliżej to
objaśni. -

Pomieszanie sosny z brzozą może być różne, w jednym
miejscu w większym, w drugim miejscu w mniejszym stopniu,
miejscami pojedynczemi drzewami, miejscami kępami. Przyj-
mując że zamiarem jest planu gospodarczego w drzewostanie
tym do 60 a najdalej do 80 roku wybrać brzozę z pomiędzy sosny,
z pozostawieniem tylko pewnej ilości brzóz na nasienniki, i że
trzebieże w 20 roku rozpoczęte co lat 10 powtarzane być ma-
ją, co w takim wypadku jest potrzebnem, należy rozebrać
przy dochodu z trzebieży do 60 lub 80 letniego wieku może

być oszacowany w takiej ilości jak z czystego drzewostanu brzozowego, (bo sosna może tylko pojedynczo znajdować się i do powyższego wieku być najmniej wybieraną być nie może) lub, czyli część jako dochodu z trzebieży np. $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ albo $\frac{1}{4}$ pozyskany przez wybieranie zbytecznej sosny. W pierwszym wypadku okażą tablice doświadczeń drzewostanów brzozowych, jaki dochód z trzebieży może być pojęty; w drugim zaś należy podług ustanowionego stosunku przyjąć dochód z trzebieży i z tablic dla sosny. — Jeżeli pomieszanie ma miejsce kępami, i kępy brzozy mogą być wycięte, czyli odmłodzone przed odmłodzeniem sosny, należy dochód z odmłodzenia tego całego poddziału zmodyfikować w miarę przestrzeni, jaką kępy brzozowe zajmują.

Gdybyśmy chcieli wykazać w drzewostanach mieszanych przyszły dochód z odmłodzenia, oddzielnie z każdego gatunku drzewa, można to wykonać w dwojaki sposób.

67. 1). Ustanawia się, wiele drzew z przymieszanego gatunku w przecięciu na morgu, w czasie ich odmłodzenia, znajdować się może. Średnią ich wielkość w wieku odmłodzenia, możemy mieć wiadomą z doświadczeń; a mając ilość drzew i ich wielkość, obrachujemy ich massę. — Dalej pokażemy w tablicach doświadczeń, jaki dałby dochód w czasie odmłodzenia drzewostan panujący, gdyby był czystym, a potrąciwszy od tego dochodu massę gatunków przymieszanych, reszta okaże dochód z gatunku panującego.

2). Albo każdy gatunek zredukuje się oddzielnie na zupełne zwarcie, i oblicza się dochód z przestrzeni stosunkowo zredukowanej przez każdy gatunek zajętej, podług tablic. Gdyby np. poddział na powierzchni 100 m. w pomieszaniu, zarosły był w $\frac{2}{3}$ częściach sosną, a w $\frac{1}{3}$ części dębem, należałoby uważać 67 m. jako drzewostan sosnowy a 33 m. jako dębowy. Pierwszy sposób jest dogodniejszy, jeżeli z przymieszanego gatunku jest mało drzew np. 5–20 sztuk na morgu, odwrotnie zaś jeżeli pomieszanie jest w większym stopniu [illegible].

Ile możności jednak unikać należy podobnych przedmiotów w wykazywaniu przyszłego dochodu drzewnego, a poprzestać na gotowém wynalezieniu owego, bez wdawania się w wyszczególnienie, w jakim się mianowicie gatunku ten dochód nastąpić ma; bo w odległej przyszłości mogą być drzewostany inaczej zagospodarowane, jak to sobie dziś wyobrażamy.

68

O użyciu wypadków z oszacowań przyszłego dochodu z młodych drzewostanów wysokopiennych.

29. Szacowanie przyszłej massy drzewnej obecnie młodych drzewostanów wysokopiennych, użyteczne jest wtenczas szczególniej, gdy mamy zamiar ustanowić trwały etat cięć, czyli wskazać, wiele rok rocznie możemy brać drzewa z lasu, z warunkiem, iżby istniejące drzewostany wystarczyły do czasu, dopóki nowe drzewostany do porządanej nie dojdą wielkości, i dochód równy dziś istniejącemu zapewnią.

69

Jakkolwiek w systematach potrzebnych jakiemi są to obszerne wyłożyli w urządzeniu lasów, poprzestaje się na wydzielaniu na przyszłe okresy okręgów gospodarczych w przestrzeniach, co do zdolności produkcyjnej równych tej przestrzeni jaką wydzielono na okres I^y, z tym tylko warunkiem, aby każdy okręg ile można trzymał drzewostan odpowiedniego wieku, nie troszcząc się zresztą o różności dochodu wszakże od młodzienia; przyznaliśmy jednak, że takie postępowanie nie doprowadzi do celu urządzenia tj. do pobierania ile możności największego dochodu bez uszczerbku w zwłaszcza przyszłości. Uważaliśmy przeto, że dla usprawiedliwienia dochodu drzewnego obecnie pobierać się mającego, nie można wcale przynajmniej w wypadkach, obyść się bez obrachowania i wykazania dochodu w przyszłych okresach spodziewanego. Z tego zatem względu nie można zupełnie pominąć postę-

powania

powania mnyjszego w całe celu wykazania dochodu z nie
rozbitych dzisiajszych drzewostanów spodziewanego w przyszłości.
Przytem jednak nadmienić jeszcze wypada, że w wielu w
padkach albo nie zachodzi potrzeba wykazać w całopadłych [illegible]
szczególności, że dochód drzewny w przyszłych okresach nie będzie mn
szy od dochodu pierwszego okresu, lub często może być dostatecz
niem wykazać tylko jakie co do gatunku i wieku drzewostany n
jakiej przestrzeni rzeczywiście, oraz zredukowanej na zwarcie
zupełne, przypadną w różnych okresach pierwszy kolej
do odmładzania i do trzebieży. — Także nawet porównanie
przestrzeni przydzielonej różnym okresom, zdaje się być za
wsze potrzebnem, dla uniknienia błędu, w który tablice p
mówiące łatwo mogą wprowadzić. — Przypuśćmy bowiem
że drzewostany przyszłych okresów znajdować się będą w nie
pełnej [illegible] do której jednak albo wcale nie dojdą
albo w rzadkich tylko przypadkach, i przyjmując z tablic do
chód przyszłych i odległych okresów, za równy dochodowi pierwszego
okresu, w ten czas gdy przestrzenie już nie równe, tymczasem mnie
sze będą od przestrzeni, z której dochód pierwszego okresu ma być wy
bierany, — błędne tylko wypadki naszym potomkom przedsta
wiać będziemy. — Trzeba przeto w systemacie materyalny
po przedstawieniu nam, [illegible] wagotowy sposób
przestrzeni obrębów dla późniejszych okresów, podług spo
dziewanego z nich przyszłego dochodu drzewnego, z dzisiej
szych drzewostanów, systemat ten znakomicie swobodnie
wyjdzie z pierwotnej niezdolności swojej, i urządzenie
podług niego nie będzie kosztowniejszem, jak podług syste
matu potężnego, odpowiadającej zaś swemu odpowiedni

O szacowaniu lasów niskopiennych

30. Dochód spodziewany z lasów niskopiennych, czyli zaro
ślowych oraz z podrostu w lasach niskopiennych połączonych z drz
ewami wysokiemi, może być szacowany w tej samej jak przy

tylko drzewostanach

tylko drzewostanach i na pierwszą tylko kolej; jeżeli w przyszłych kolejach jakąś zmianę w dochodzie przewidujemy. — Wykazywanie dochodu z lasów niskopiennych w 2, 3, 4tej itd kolej zpadziewanego, oboczn zmian jakie zajść mogą w drzewostanach dziś jeszcze nie istniejących, nie może mieć żadnej cechy pewności. — W tym tylko razie wykazać można przy urządzeniu dochodu w następnych kolejach, jeżeli możemy przyjąć, że drzewostan nie ulegnie zmianie, i że zatem w następnych kolejach spodziewany być może dochód podobny dochodowi obecnej kolei. Takie jednak wypadki zwyczajnie zdarzają się tylko w lasach chrustowych, lub też w lasach potężonych w krótkiej kolei, w których kolei, w których głównie drzewo niskie hodować chcemy, gdzie przeto mało jest drzew wysokich, i liczba ich nie ma być powiększoną; i wreszcie w lasach niskopiennych dobrze zwartych; i wreszcie w lasach niskopiennych dobrze zwartych i wzrostych, które podług doświadczenia w minionych już kolejach równy dochód dawały. —

Lesnictwo 8.

Gdzie po wycięciu drzewa odrośl pewnie i regularnie puszcza, gdzie pnie macierzyste długo trwają, tam też poręby roczne przez kilkanaście lat i całe koleje wydawać mogą zupełnie równą ilość drzewa chrustowego, jeżeli tylko wypadki naturalne nie będą na przeszkodzie. — Przeciwnie gdy w długiej kolei odrośl ze starych pni macierzystych jest nieregularną i nierówną; gdy zastąpienie obumierających pni macierzystych drzewami z nasienia jest niepewne w takich okolicznościach dochód w przyszłej kolei szacować nie można.

70

Oszacowanie massy drzewnej istniejącej i przy wycięciu w pewnym wieku spodziewanej, może być dopełnione:

a) Przez przestrzenne próbne i szczegółowe przeliczenie drzew na nich znajdujących się, a następne obrachowanie ich massy

podług drzew wzorowych.

b/. Przez wykonanie próbnych cięć w miejscach odpowiednich, pro-
rozłożeniem drzew.. Gdy jednak podobne próbne przestrzenie
wycięto w pododdziałach najpierw pierwsze pozostać mających, nie
mogą być zagajone, i zwykle powstają stąd haliźny, gdy na-
to trudno wynaleźć małe przestrzenie na których drzewostan
byłby zupełnie odpowiedni całemu drzewostanowi przez nie sza-
cować się mającemu; z tych powodów sposób ten oszacowa-
nia rzadko bywa używany.

c/. Lepszy jest sposób oszacowania obecnej massy drzewnej, podług
doświadczeń zebranych przy wycinaniu dotychczasowem porębów
w tych samych lasach, jeżeli tylko zbieraliśmy poprzednio wiado-
mości w tym względzie potrzebne, mianowicie: czy obecny
drzewostan taki sam ma wzrost i zwarcie jaki miały drze-
wostany poprzednio wycięte; czy taki sam był wiek tamtych,
i jaką otrzymano massę drzewną z pewnej i wiadomej prze-
strzeni. – Zwyczajnie wiadomości takie zebrać można tylko
w takich lasach niskopiennych które w krótkiej kolei przez
długi już czas regularnie są zagospodarowane i wycinane
porębami co do powierzchni z pewnością oznaczonemi; w takim
też razie z wielką pewnością gruntowie można oszacowa-
nie na wyciągach z rachunków. – Massę drzewną podług
doświadczenia na jednym morgu wyciętą, podzieloną przez
wiek drzewa wyciętego, otrzymuje się roczny przyrost ze śre-
dniego przecięcia, a mnożąc przez wiek drzewostanu sza-
cować się mającego, wynaleźć można podług podobieństwa
zapas na jednym morgu, a tem samem i na cały przestrzeń.

71.

d/ Jeżeli rozsądny leśniczy przez dłuższy czas gospodarstwa w la-
sach niskopiennych prowadzi, uważnie przeglądając drzewostany
co rok do cięcia przypadłe, dla zachowania w pamięci dokładnego
obrazu, a następnie po wycięciu porębu, obliczy dochód z jednego
morga otrzymany; może nabyć biegłości w szacowaniu drze-
wostanów niskopiennych na oko, i podobne drzewostany do-

przybliżenie oszacuje, przez samo przejrzenie ich przed ścinaniem, podobnie, jak można mieć wprawę w oszacowaniu na oko pojedynczego drzewa. – Wynalazłszy w ten sposób największą i mniejszą ilość jaka podług doświadczeń liczyć można, pośrednie liczby same się nasuwają. – Nawet pojedyncze poręby które szacujący przed wycięciem przejrzał, i żywy obraz ich drzewostanów zachował w pamięci, mogą służyć za skalę do oszacowania spodziewanego dochodu z porębów podobnie, gorzej albo lepiej zarosłych.

Dla ustanowienia massy drzewnej spodziewanej z porębów w dalszej epoce do cięcia przypadających, należy mieć na uwadze stan, w jakim poręby znajdować się będą w tym czasie, kiedy przypadną do wycięcia. – Jeżeli w lasach szacować się mających wynajdziemy przyrost roczny z średniego przecięcia zwykle otrzymany, można z tegoż przyrostu łatwo ustanowić massę spodziewaną w każdym oznaczonym wieku. –

e). Oszacowanie podług powszechnych tablic pomocniczych mniej ma zalet, jak oszacowanie podług miejscowych doświadczeń. – Szacując podług tablic, porównywamy szacować się mające drzewostany, z normalnemi drzewostanami, tablicami objętemi, czyli [illegible], ustanawiamy, czy szacować się mający drzewostan może być uważany za doskonały albo normalny, lub czyli i o ile zbacza od normalnego stanu. – Większa w tym względzie zachodzi trudność w drzewostanach niskopiennych, aniżeli w młodych drzewostanach wysokopiennych. – W niskopiennych bowiem wzrost odrośli nader odmienny bywa, a lubo tak ważny i rozległy wpływ wywiera na przyszły dochód z drzewostanów niskopiennych, że ten tylko który rzeczywiście widział normalne drzewostany i wyraźny obraz ich w pamięci zachował, może szacować mniej doskonałe lub nienormalne drzewostany przez porównanie z normalnemi. – W braku zaś tego obrazu, trudno, a nawet niepodobna ustanowić, jak dalece nienormalny drzewostan zbacza od normalnego, a tem samem wynaleźć z pożądaną dokładnością dochód spodziewany zwykle niższy

od dochodu z drzewostanów normalnych. — Podług tych za-
tem uwag, szacowanie istniejącej massy w drzewostanach nisko-
pniowych i przyszłego dochodu z nich, w pierwszej kolei, może być
bardzo proste, łatwe a nawet i pewne, jeżeli do tego mogą być u-
życie miejscowe dotychczasowe doświadczenia, i jeżeli obecne
drzewostany mogą być porównywane z drzewostanami już
wyciętemi, z których otrzymany dochód dokładnie jest wiado-
mym. — Przeciwnie zaś, szacowanie może być b. trudne, jeżeli
na miejscowych doświadczeniach zupełnie zbywa, i gdy do ogól-
nego oszacowania massy drzewnej za dostateczne przyjąć
nie możemy, lecz zapas i przyrost ze szczegółowego szacunku
wyrachować musimy. —

31. W drzewostanach niskopniowych gatunki drzew bardziej po-
mieszane bywają, aniżeli w drzewostanach wysokopniowych,
i często są przymieszane takie gatunki, o których wzroście ani
zebranych doświadczeń ani tablic.
W celu oszacowania takich pomieszanych drzewostanów, wobec
braku miejscowych doświadczeń, nie pozostaje, jak wzrost i massę
gatunków drzewnych, o których nie ma doświadczeń, przybliżo[nie]
przyjąć z innych gatunków podobny wzrost mających, z od-
powiedniemi modyfikacyami.
Przestrzeń zajęta przez każdy gatunek drzewa w pomieszaniu
rosnący, wynajduje się ze stosunku, w jakim jest przymieszany
i na przestrzeni w ten sposób wynalezionej szacuje się każdy ga-
tunek oddzielnie.

32. W szacowaniu drzewa niskiego w lesie połączonym potrzeba
jeszcze mieć na uwadze następujące okoliczności wymagają-
ce odmiennego postępowania. — Przy użyciu doświadczeń i
tablic z czystego lasu niskopniowego nie można opuścić z uwa-
gi, że drzewa wysokie w lesie połączonym zacieniają wszel-
ki podrost, a zatem nie może on zawierać tyle massy, jak drze-
wostan niskopniowy nie ocieniony. — Im większy jest cień
drzew wysokich, tem mniejsza jest massa drzewa niskiego. —
Kotta udzielił nam tablicę, okazującą wiele pr. II zacieniają
lub zagłuszają drzewa wysokie w lesie niskopniowym połącz[onym]

nym, podług ich wieku, wielkości, i różnej miejscowości na 5
klass podzielonej w celu aby przestrzeń ta, przy oszacowaniu drze-
wa miękkiego potrącona była z przestrzeni ogólnej. —
Widzimy jednak z jednej strony, że drzewa wysokie nie tylko
ocieniają przestrzeń, zajętą liniami prostopadłemi z końców
ich gałęzi spuszczonemi, lecz nadto wpływają na wzrost
drzewa miękkiego wewnątrz tej przestrzeni rosnącego; z drugiej
zaś strony że i pod gałęziami drzew wysokich na cały przestrzeni ocie-
nionej rosną drzewa miękkie, często nawet nie gorzej jak za przestrzenią
ocienioną. Potrącenie zatem cały przestrzeni ocienionej, jako też
zupełnie nie produkującej, drzewa miękkiego z powszechnej ogól-
nej lasu, byłoby przeciwne naturze i w takim tylko zdarze-
niu do trafnego doprowadziłoby wypadku, gdyby skutkiem
zagłuszenia od drzew wysokich, taka tylko rosła massa drzewa
na przestrzeni ocienionej, ile za też przestrzenią ubyło przy-
rostu. — Stosunek w jakim powiększa się szkodliwy wpływ
z rozgałęziania się drzew wysokich, na wzrost drzewa miękkiego, nie
jest jeszcze zbadany, i tenże zapewne odmienny być musi na każdym
gruncie, podobnież i na każdym gatunku drzewa nie mówiąc
nawet o różnicy pochodzącej w tym względzie od wzrostu drzew
wysokich, i od gęstszego lub rzadszego nawet ulistnienia. Dlatego
też o wzroście i massie drzewa miękkiego w lasach połączonych
nader trudno zebrać doświadczenia, i z nich wypadki do po-
wszechnego zastosowania wyjątku, bo doświadczenia te za-
wsze ściągać się będą do danej i pewnej miejscowości. Z tego
względu utrzymywanie dokładnych rachunków mate-
rjalnych nader jest ważne, bo wypadki z wykonanych porę-
bań z nich wyciągnięte, najpewniejszym być mogą
do oszacowania przyszłego dochodu drzewnego, z tych samych
lasów mieszanych połączonych. —
Chociaż przyrost dochodu z drzewa miękkiego może być odmien-
ny od dochodu dotychczasowego, gdy drzewa wysokie w innej
ilości innego gatunku, i do innego wieku hodować będziemy

jeżeli jednak zmiana ta nie będzie wielka, do tych czasowy dochód stanowić może skalę, podług który przyszły da się obrachować.-

O szacowaniu drzew wysokich w lesie niskopiennym połączonym.-

33. Oszacowanie drzew wysokich w lesie niskopiennym połączonym z wyłączną dokładnością może nastąpić zwyczajnie tylko przez szczegółowe ich przeliczenie, zmierzenie i obrachowanie massy każdego drzewa, podług tablic pomocniczych lub przez ocenienie na oko. Brzozy tylko albo drzewa jak one równego wzrostu, mogą być oszacowane podług drzew wzorowych. Przestrzenie próbne mogą być zastosowane jedynie gdy drzewostan jest równy, lecz i w tym nawet razie muszą one w stosunku do przestrzeni szacowanej być wielkie. Biegli w sztuce szacowania, mający wiele doświadczenia mogą i sumarycznie ustanowić massę drzewa w przecięciu na morgu znajdującą się.
Zwyczajnie szacowany tylko być może dochód spodziewany w pierwszej kolei, jak o tem już wyżej była mowa, w takim razie szacują się tylko te drzewa wysokie, które przy pierwszem odmłodzeniu wycięte być mają; te zaś podrośnięte(?) i [illegible]ki które mają być wybrane dopiero w późniejszych kolejach, wypuszczają się z oszacowania. Jeżeli jednak niektóre z nich dla zbytecznej starości lub wzrostu, przy pierwszem odmłodzeniu muszą być wycięte, mogą być oszacowane na oko i z nich przecięcia; wszystkie bowiem mała z nich massa drzewa nader(?) wyjątkowa przypadnie, a szczegółowe przeliczenie i oszacowanie ich byłoby mozolne i kosztowne.-

O szacowaniu teraźniejszego i przyszłego przyrostu na drzewach rębnych wysokopiennych

34. Oszacowanie przyrostu na drzewie rębnem, gruntuje się na grubości słojów, i na przybytku drzewa w wysokości w ostatnich latach; wymiarzając przybytek jego w grubości i długo-

ści

ści, tak to dochodzimy o ile drzewo i na przyszłość w spowy-
czanie w grubości i długości powiększyć się może, czyli wiele
na nim przyrastać będzie. — Przyrost ów wynajduje się
przez porównanie teraźniejszej massy drzewnej, z massą, ja-
ką drzewo zawierać będzie, gdy dojdzie do grubości i wysoko-
ści z dotychczasowego wzrostu przewidzianej.

78

Ponieważ przybytku długości i grubości w jednym roku
nie można wymierzyć i wynaleźć z dokładnością, przeto
obliczamy go zwyczajnie z ostatnich lat 10–20 a dzieląc
ogólną massę przyrostu w tych latach na drzewie przyby-
łą, przez samą ilość lat wynajduje się przyrost roczny.

79

W gatunkach drzewnych, które po zaokrągleniu się w później-
szym wieku korony, zbyt nieznacznie przyrastają w wyso-
kości jak np. Sosna, Dąb, buk i t.p. można przyrost w wy-
sokości na niewiele lat, wypuścić z uwagi, i przyjąć że
drzewo w tym wieku w wysokości nie podnosi się. Lecz szu-
kający przyrostu na Świerku i Jodle, które w wysokości zna-
cznie przyrastają, i w wysokości przyrost powinien być uwzglę-
dniony. — Grubość słojów rocznych, przyjmując, że one w na-
stępnych kilku latach nie będą grubsze, mierzymy na karbie
wyciętym w drzewie, i na nim oblicza się ilość słojów; mając
zaś wiadomą grubość pewnej ilości słojów można z tablic u-
żywanych do wynalezienia miąższości drzewa, obrachować
massę, jaką to drzewo zawierać będzie, gdy w grubości czyli w
średnicy powiększy się. —

Całe to postępowanie bliżej objaśnimy przykładem. — Sosna
w klassie IV miąższości drzewnej czyli zwężania się strzały,
mająca 79 stóp wysokości do końca najwyższych gałęzi, i
24 cale grubości mierzonej na 5 stóp nad ziemią, zawiera podług
tablic Königa 159,59 stóp □. Szczegółowiej 10 słojów rocznych
zajmują ½ cala grubości, więc po 10 latach będzie grubszą o
1 cal, bo na obu końcach średnicy po ½ cala przybywa, a zatem

grubości jej będzie 25 cali, a massa zaś wzrośnie 172,44 stop □. Przy-
rost zatem w 10 letniu wynosi (172,44 – 159,59) stop sześciennych 12,85
rocznie zaś stop □ 1,285 czyli (159,59 : 1,285 = 100 : x) = 0,805 pro-
cent teraźniejszej massy. –

80 Gdy się stawiają przez przeliczenie drzew i mierzenie średniej długości
obrachowanie przyrostu w powyższy sposób, to jest proste. Lecz jeże-
li szacuje się z oka, czy to od razu massę drzew pojedynczych lubo ogó-
łowo na morgu, i gdy przy takiem szacowaniu dolnych średnic
drzew mierzy się, wówczas przyrost w powyższy sposób nie może
być obrachowany. – W tym przeto razie, wynajduje się stosunek
przyrostu do teraźniejszej massy drzewa, naprzód na pojedynczych
drzewach różnej wielkości, następnie ze średniego przecięcia
wyraża się go zawsze w procentach. Do wynalezienia tego sto-
sunku należy brać do uważenia nie tylko drzewo pierwszej
wielkości, które miewają większy przyrost nad inne, lecz i z dru-
giej, trzeciej etc. wielkości. – Z każdej wreszcie wielkości
drzew osobno szukać potrzeba stosunku przyrostu, z przecię-
cia taki tylko do prawdy zbliżony będzie. Gdybyśmy np. wy-
nalezli że na 100 stop □ teraźniejszej massy drzewnej przyrost

na drzewach 1 wielkości rocznie 1.5 stop sześciennych
——— 2 ——— 1 ———
——— 3 ——— 0,75

wypadnie jeszcze wynaleźć, jaki jest stosunek ogółu teraźniejszej
massy całego drzewostanu, do drzew różnej wielkości, i podług tego
ustanowić przyrost roczny ogólny. Dajmy np. że drzewa różnej
wielkości składają ogólną massę całego drzewostanu w następu-
jącym stosunku: drzewa 1 wielkości stanowią 0,5 części całego
drzewostanu czyli ogólnej obecnej massy drzewnej – drzewa 2 kl.
wielkości 0,3 a 3 klassy 0,2; w takim rachunek byłby następujący

Klassa 1 = 0,5 × 1.5 = 0.75
2 = 0,3 × 1 = 0,3
3 = 0,2 × 0,75 = 0,15

W całym drzewostanie = 1 — 100 stop. sześciennych 1.20 st. czy-
wynosiłby przyrost na a
li 1,2 procent. –

Ten sposób obrachowania przyrostu na stopy sześcienne drzewa nie
tylko jest najtrafniejszym, lecz nadto rozleglejszy że znajduje
zastosowanie, aniżeli wszystkie inne sposoby, nie tylko bowiem
zastosowany być może do sztuk, lecz do borów i kawałów, czyli
w ogólności do całego drzewa. Przyjmując, że słoje roczne w
kilku przeszłych latach tej samej były grubości, a w ostatnich
lat kilku, przyjąć więcej oraz co do wzrostu na wysokość, jeżeli
ten ma być uwzględniony, że długość drzewa w kilku latach przy-
szłych podrośnie, ile urosły przez tychże lat upłynionych prze-
widzieć można z dokładnością wielkość przyrostu drzewa. Zatem
te, co do przybytku drzewa w grubości i wysokości przyjąć potrze-
ba, zaiste błędu nie byłoby żadnego.
Skoro teraźniejszą miąższość drzewa wyrachować można
podług tablic pomocniczych z potrzebną dokładnością, gdy wia-
domy jego grubość na pniu, wysokość, i klassa miąższości, moż-
na tak samo i przyszłą miąższość obrachować, skoro przyszła
większa grubość jego jest wiadoma, bo klassa miąższości się nie
zmienia. — Nadto sposób ten obrachowania przyrostu jesz-
cze ma zalety, że podług niego wynajduje się łatwo przy-
rost, prędko, bez ścinania lub znacznego uszkodze-
nia drzewa. — Dla tego też w nowszych czasach wszędzie ono jest
w użyciu. —
Mylny wynikłby wypadek, gdyby przyrost każdego pojedynczego
drzewa, z dotychczasowego przyrostu na dłuższy czas obrachowany,
dodany został do teraźniejszej massy drzewnej. Np. drzewo so-
snowego np 90 letniego w 5 klassie miąższości tablic Kotty
zawiera stóp sześciennych . . . . 8843.
91 letniego — — — — — . . . . . . 8938.
roczny zatem przyrost wynosi 95
40 letni zaś wynosiłby stóp sześciennych 3800. — Podług
tego zatem drzewo stare 130 letnie musiałoby mieć stóp
8843 + 3800 = 12.643. Tablica jednak pokazuje tylko 12.049.
Różnica ta z tąd pochodzi, że w wymienionych latach 20 albo 30 zmniej-
sza się nie tylko ilość przyrastających drzew ale nadto w owych
drzewach i grubość słojów rocznych. — Gdyby to nie miało

mieyscu, massa przyrostku w drzewostanach musiałaby
progressyi nie zwiększać się z wiekiem, czyli z większą
grubością drzewa. Przeciwnie jednak widzimy w wypadku
doświadczeniu, bo roczny przyrost drzewostanów w gospo-
darstwie wysokopiennem, wcześniej zwyczajnie zmniej-
szać się zaczyna, aniżeli one dojdą do zwykle przyjętego wie-
ku rębności. - Nawet kiedy w lasach wysokopiennych drze-
wostan bywa nad wiek w którym przyrost ze średniego prze-
cięcia jest największym. -

82 Z powyższego doświadczenia wypływa, że przy obrachowa-
niu przyrostu w drzewie rachunku na zwiększenie się progre-
ssyi w przyszłości rachować nie można. - Nawet teraźniejszy
przyrost, na długi czas obrachowany do teraźniejszej massy
drzewnej dodany być nie może. Przestrogę tę uprawca wi-
nien tablic doświadczeń. - —

83 Do obrachowania przyrostu wybierać należy drzewo zupeł-
nie stojące, nie w bliskości innych drzew, lecz w średniem
oddaleniu, osobno wyrosłe, i tak w koronie jako też w korze-
niach regularnie rozszerzające się; bo u takich tylko drzew sło-
je na około równą mają grubość. - Dla większej pewności, na-

84 leży przekonywać się, czy słoje na przeciwnej stronie drzewa,
tę samą mają grubość jak na stronie, na której wymierzone
zostały, a jeżeli zachodzi różnica, przyjmuje się ich grubość
z przecięcia. - Słoje rocznie najdokładniej mierzy się cienką li-
nijką mosiężną 3 cali długą, na linie podzieloną, podobnie
jak nóż kieszonkowy składaną. - Zdarza się często że słoje
rocznie tak są gęste i niewyraźne, że dla lepszego ich pozna-
nia potrzeba wcięcie wygładzić ostrym i mocnym nożem
albo dłutem, a do przeliczenia cieńszych lepiej jest w razie potrze-
by szkło powiększające. -
Płaszczyzna wcięcia na której słoje mają być mierzone
powinna być prostopadła do powierzchni [illegible], na wcię-
ciu bowiem pod kątem ostrym lub rozwartym, miara by [illegible]

mylnie. —
Stosunek przyrostu do massy drzewa czyli procent przyrostu zmniejsza się z wiekiem drzewa i w drzewostanach zwartych mniejszy jest, aniżeli w obrzedinach. — W drzewostanach dobrze zwartych, sosnowych, świerkowych, bukowych 100–120 letnich przyrost wynosi rzadko więcéj nad 1–1¼ procent — w drzewostanach zaś 60–80 letnich dochodzi do 1½ i do 2 procent. Największy przyrost mają drzewa wysokie w lasach złączonych oraz drzewa rzadko sadzone, na tych bowiem w średnim przecięciu, w średnim wieku dochodzi on 3–3½ procent. —

35. Przyrost znaleziony w pewnym rozbiorze drzewostanie, odnosi się do massy ~~drzewnej~~ teraźniejszéj, a to aż do czasu, w którym teraz drzewostan ma być wycięty. — Gdyby las podzielony był na różne porębу podług powierzchni należałoby do teraźniejszéj massy drzewnej w każdym porębie znajdującej się, doliczyć przyrost aż do roku, w którym on z kolei przypadnie do cięcia. — Gdy jednak w lasach wysokopiennych, miejsca do odmłodnienia przypadające, nie zawsze wycinają się na sposób rębu czystego, lecz ręby odmładniające ciemne jasne, i czyszczenie wracają się w różnych latach najedno i toż samo miejsce, a w takim sposobie odmłodnienia, pewnéj przestrzeni do odmłodnienia czyli do wycięcia w pewnym roku, oddzielić nie można; przeznacza się zatem zwyczajnie do wycięcia w pewnéj ilości tak pewną massę drzewa, w równej corocznie ilości. — W miarę ubytku corocznie istniejącej massy zmniejsza się i przyrost na niéj. — Stosunkowo zmniejszający się przyrost, obrachować można ze wszystkiem tak, aż do zużycia massy drzewnej, na który on formować się, podług następującej formuły. — Do ilości tak, w których zapas łącznie z przyrostem, corocznie w równych ilościach

ma być wzięty, dodaje się 1. summie, mnoży się przez teraźniejszy przyrost roczny, a iloczyn dzieli się przez 2. Wyraziwszy przyrost roczny teraźniejszy literą p, lata w których zapas z przyrostem mają się wyciąć literą n, formuła ta przedstawia się tak:

$$p\left(\frac{n+1}{2}\right) \text{ albo } \frac{p(n+1)}{2}$$

Dajmy np. że zapas czyli massa drzewna w ciągu 10 lat, co rok w równej ilości mająca być z wzięta = 10000 sążni, że przyrost teraźniejszy wynosi 1. procent czyli rocznie sążni 100; ogólna przeto massa przyrostu przez 10 lat stósunkowo zmniejszonego, znajdzie się rachunkiem następującym:

$\frac{100(10+1)}{2} = \frac{1100}{2} = 550$ sążni. — A zatem ogół massy drzewnej łącznie z przyrostem w 10 latach w równych co rok częściach z użyć się mającej wynosi sążni 10000+550=10550 a roczny etat więc sążni 10550:100=1055. —

Rachunek ten jednak w tenczas tylko trafny jest, jeżeli wręby pierwszy nie zaczniemy, aż po upływie jednego roku po oszacowaniu, czyli po nastąpieniu przyrostu jednorocznego na całej massie oszacowanej. To ma miejsce, jeżeli oszacowanie dopełnione jest w jesieni, w zimie lub wcześnie na wiosnę, a cięcia rozpoczną się dopiero w przyszłej zimie, czyli w tenczas, gdy na wszystkich 10000 sążniach powiększył się przyrost o 1 procent. Gdyby zaś oszacowanie było dopełnione np. w sierpniu, a cięcia miały być rozpoczęte zaraz w jesieni tego samego roku, w takim razie wypadałoby od ilości lat, na które rozkład ma nastąpić, odjąć rok 1 resztę pomnożyć przez teraźniejszy przyrost roczny, a iloczyn podzielić przez 2. Formuła do tego wypadku jest następująca:

$$p\left(\frac{n-1}{2}\right) \text{ albo } \frac{p(n-1)}{2}$$

Przyimuiąc zaś liczby z powyższego przykładu, przyrost stołe-
cznikowo zmnieyszony wynosiłby $\frac{100(16-1)}{2} = \frac{900}{2} = 450$
sążni, zaś masy drzewney, łącznie z przyrostem w 10 latach wró-
wnych częściach z ciężarem masą, sążni 10450, zaś roczny etat
sążni 1045. – Niepodobna obliczać przyrostu na wszystkich drzewach,
tu najwięcej ograniczamy się na wynalezieniu go na drzewach
wzorowych, i z tych wynajdujemy przyrost średni do prawdy
zbliżony. – Nadto nie możemy przewidzieć przyszłych okoliczno-
ści i wypadków, które zniweczyć mogą wszystko nasze obracho-
wania. – Z tych powodów najstaranniejsze zrachowanie i obra-
chowanie przyrostu, nie zapewnia przypadków matematy-
cznej pewności i należycie nacechowanych. – W każdym
przeto razie, bez uwagi nawet, czy użyć miałby rozpoczęte
dopiero po następnym przyroście rocznym lub zaraz po
obrachowaniu, postąpimy krócej, przyjmując za przyrost sto-
cznikowo zmnieyszony połowę tego przyrostu, któryby przy-
był na drzewach, gdyby cały drzewostan od cięcia był ochronio-
ny jak np: w powyższym przykładzie połowę przyrostu
16letniego, czyli $\frac{100 \times 16}{2} = 800$ sążni. –

36. Prosty sposób obrachowania przyrostu rocznego drzewa,
jest następujący:
Wynajduje się masę środkowego drzewa i tę dzieli się przez liczbę lat wie-
ku tegoż drzewa. Tak wynaleziony przyrost, przyjmuje się
za teraźnieyszy przyrost roczny, i tem w drzewie zdrowem
i nie zbyt starym nie wiele się różni od przyrostu średnie-
go prawdziwego. W drzewostanach, które jeszcze nie utraciły
wzrostu, i gdy chcemy wynaleźć przyrost na krótki przeciąg
czasu, sposób ten może być z dostateczną dokładnością zastosowany do młodszych. –

O wynalezieniu przyrostu młodych drzewostanów, wysokopiennych i niskopiennych.

37. W młodym drzewostanie, w którym masa drzewna

składa się po większej części z gałęzi drobnych, albo w
ogólności z chróstu, nie masz innego pewnego sposobu
do obrachowania przyrostu jednego roku, jak przez porówny-
wanie wagi massy drzewnej w gałęziach próbnych w różnowie-
cznych drzewostanach wykonanych. — Do takiego doświad-
czenia wypada wybrać części drzewostanu zupełnie ró-
wne, i jednakowo dobrze zarosłe, te na równych przestrze-
niach, lecz w różnych latach, wyciąć i ważyć, a potem z
porównywania otrzymanych mass drzewnych, dzieląc
różnicę, wiele od czasu do czasu czyli w każdym roku, przyro-
sło na wadze. — Zbadawszy zaś wiele takiego drobnego
drzewa waży 1, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ albo $\frac{1}{10}$ stopy sz. wynajdziemy przy-
rost w stopach. — Takie badanie bywa jednak tylko w ten-
czas potrzebne, jeżeli mają być zebrane doświadczenia do
ułożenia tablic wzrostu drzewostanów. —

Można i przyrost roczny ze średniego przecięcia wynalezio-
ny, przyjąć za przyrost roczny teraźniejszy. Znalazłszy np.
przez wycięcie drzewostanu 20 letniego sosnowego i przez ważenie
drzewa po oczyszczeniu go z igieł, że na morgu znajduje się 1000
st. sz.; można $\frac{1}{20}$ część tej massy, czyli 50 stóp sześc. przyjąć za
przyrost teraźniejszy. — Nie jest to jednak postępowanie zupełnie
trafne, bo w drzewostanie z nasienia powstałym, mniejszy jest przy-
rost w pierwszych latach, aniżeli w późniejszych; przeciwnie przy-
rost w drzewostanach niskopiennych zmniejsza się z wiekiem. —
Z tej przeto uwagi, powyższego postępowania powszechnego nie mo-
żna by rozciągnąć do wieku tak, aby tym razem różnica
między przyrostem z przecięcia, a przyrostem teraźniejszym
nie będzie wielka. —

Do obrachowania przyrostu w tak wielkim [?] drzewie, choćby ta-
blice doświadczeń, okazują się massy drzewne spodziewane w pe-
wnym wieku. — W tym celu, a szczególnie jeżeli idzie o oce-
nienie massy drzewnej przez długi czas przyrastającej

używane bywają powszechne tablice doświadczeń z pe-
wnemi modyfikacyjami zastosowanemi do miejscowości. —
W ogólności obrachowania przyrostu w młodych drzewosta-
nach nie mających jeszcze być użytkowanemi, ograniczają się
na ustanowieniu, podług tabliny doświadczeń, massy drzewnej
spodziewanej potrzebnej do przyszłego odmłodzenia, a te
w miarę ich teraźniejszego zwarcia, wzrostu i wie-
ku. —

Koniec szacowania lasów

dn. 2 Października 184¾ roku

Część 3.–

Szacowanie zniszczenia lasów.

O szacowaniu lasu celem ugruntowania lub odparcia skargi o zniszczenie lasu.—

1. Zniszczenie lasu ma miejsce, skoro przez dowolne postępowanie drzewostany pewnego lasu tak dalece zmniejszone lub pogorszone zostały; że przez to prawo trzeciego jest nadwerężone.—

Celem przeto ~~udowo~~dnienia lub odparcia twierdzonego zniszczenia leśnego, rewizya drzewostanów musi się rozciągać:

1° na fakta, czyli czyny, które mogą być uważane za dowolne postępowanie, mniemane zniszczenie, że szkodę trzeciego za sobą pociągające.—

2° na obszerność tego zniszczenia i wielkość nadwerężenia prawa skarżącego się.

Zwyczajnie bywa przytem jeszcze żądaniem, aby był ułożony plan gospodarczy, podług którego las powinien być przywrócony do stanu prawnego.—

2. Z zachowaniem powyższych ogólnych zasad tego rodzaju szacowania zmienia się szczegółowo postępowanie w tym celu, podług możności żądań, jakie do regularnego gospodarstwa leśnego mogą być zrobione.—

W niektórych krajach Rządy nie tylko utrzymują nadzór nad wszystkiemi lasami, które nie są bezpośrednią własnością Rządową, lecz według przepisywały porządek gospodarczy więcej albo mniej własności lasów ograniczający.—

Czasem tylko karczunki, ogołocenia gruntu leśnego z drzewostanów, wybieranie wszelkiego wyłącznego drzewa

bywają nakazane, często zaś pewny rodzaj gospodarstwa jest
przepisany. - Skoro ze strony władzy rządowej dowiedzione bę-
dzie że przekroczenie tych przepisów nastąpiło ze szkodą
lasu i jego produkcyi, będzie się było do Należnemu podług ce-
lu jaki podobne prawodawstwo mieć może, **porównanie**
trwałego materyalnego dochodu w obecnym stanie, z tym
dochodem, który podług podobieństwa mógł być oczekiwa-
nym, gdyby postępowano podług istniejących przepisów. -
Zmniejszenie materyi uważać za udowodnione, skoro materyalny
dochód przez dowolne postępowanie oskarżonego zmniejszony został.
Skargę wypada oddalić skoro to nie ma miejsca, - Przytem przy-
sądzie ilości drzewa rocznego etatu może być mianą na wzglę-
dzie bez uwagi na dobroć drzewa. - **Wyobrażenia** o tem
wyciąg gorszym lub lepszym, więcej lub mniej wartującym drze-
wem las może być rozne, udowodnienie że Rząd albo Kraj
przez zmianę jakości drzewa doznaje straty tak jest trudne
że nie byłoby stosownem skarg ograniczyć w tym względzie
pojedynczego właściciela lasów, ani też rozpocząć dla proces-
sądowy. - Gdzie jednak zupełnie pewne szczegółowe prze-
pisy gospodarcze dla lasów prywatnych istnieją, tam każde prze-
stąpienie tychże pociągnie za sobą karę, i w tym razie może
być dostatecznem tylko udowodnienie faktu dowolnego prze-
kroczenia istniejących przepisów, gdy resztę samo prawo po-
stanowi. -

3. Wiele jest wypadków w których kto na czas swego życia lub
na pewny przeciąg lat, posiada prawo użytkowania z pewne-
go lasu, nie będąc zarazem rzeczywistym właścicielem tego.
To prawo używania dochodów wymaga **takie zagospodarowanie**
i użytkowanie lasu, aby ciągle ten sam dochód materyalny
pieniężny mógł dostarczać. - Każde zmniejszenie docho-
du skoro przez dowolne postępowanie wynikło, uważa się
za zmniejszenie, bo używający dochodu jest obowiązany

Dać lasowemu następcy bez zmiany w dochodzie. Ta-
ko używający dochodu z lasu uważają się:

a/ Posiadacze majoratów, którzy tylko mają prawo do po-
bierania czwartego użytku z lasu, przez czas swego posia-
dania, gdy rzeczywista własność należy do familii. — 7

b/ Rodzice, Opiekunowie i Macochy, którzy mają prawo uży-
wania lasu należącego do nieletnich dzieci. —

c/ Urzędnicy i duchowni, którzy użytkują las jako część swej
pensyi, skoro las za pożyczoną na niego summę pieniężną
etc. jest zastawiony, tem samem posiadacz onego przyjęł
obowiązek utrzymywać go w takim stanie w którym
wierzycielowi stoje dostateczną pewność hypotekowane-
go na nim kapitału. Skoro ta przez zbyteczne uży- 8.
wanie lasu zostanie zachwianą, i wierzyciel ma po-
wód do oskarżenia dłużnika o zniszczenie lasu, i do żą-
dania, aby tenże dopóki dług nie będzie oddany, takie w gospo- 9
darstwie zachowywał porządek, przez który las utrzymy-
wany będzie w stanie zabezpieczającym kapitał któ-
rym jest obciążony. — Rzadko bywają same lasy obciąż-
ione zastawione, lecz zwyczajnie razem z dobrami do któ-
rych należą. — To jednak nie zmienia obowiązku dłużnika co do
gospodarstwa leśnego, chyba że przy zastawieniu jak to wię-
ke Towarzystwa Kredytowe przepisują las wyraźnie będzie
wyłączony i nie wpływa na szacunek wartości zastawia-
jących Dóbr. —

4. Mający prawo służebności czyli używania pewnych użytków 10
z obcego lasu, które są zawisłe od stanu lasu może mieć
powód do oskarżenia niegospodarnego postępowania wła-
ściciela lasu obciążonego, przez które dochód ze służebności
nieprawnie jest nadwerężony. — Może żądać wynagrodze- 11
nia na tak długi czas najjakiś z powodu następnego

zniszczenia: zupełnie wykonywanie służebności jeszcze
płonne zostało, oraz ustanowienia porządku gospodarstwa
lasowego dalsze zniszczenie. -

5. Niemniej właściciel lasu może żądać: aby zniszczenie nie
nie pochodzące ze strony używającego służebności było roz-
znane i tamowane. Jeżeli służebność koniecznie pociąga
za sobą zniszczenie lasu, to powinna tak dalece być ogra-
niczona, aby las obok niej w dobrym stanie mógł się utrzy-
mywać. - Prawodawstwo wszystkich krajów waruje ta-
kie ograniczenie służebności, bo żądanie takowego ze
strony właściciela lasu wypływa z powszechnego pra-
wa. Sąd nie dopuszcza aby służebność, wielkość której
przedtem nie była rozpoznana i ustanowiona, zniszczy-
ła las niezbędnie potrzebny dla towarzystwa ludzkiego -
tak jak nie może być przypuszczonem, żeby to w części pa-
przedniego właściciela, cały dochód z swego lasu, a z nim
i cały las, - przez przyjęcie służebności utracić. - Celem
rozbioru w takim przypadku jest: przekonanie się o-
czywistości niezbędnego zniszczenia lasu, przez sposób
wykonywania służebności, oraz ustanowienia koniecznego
ograniczenia tej służebności, o ile utrzymanie lasu tego wy-
maga. -

Gdy jednak rozbiór podobnej skargi w głównym przedmio-
cie nie wymaga odmiennego postępowania, nie zacho-
dzi przeto potrzeba o tym rodzaju zniszczenia lasu oddziel-
nie traktować, zwłaszcza gdy rzadko skarga o nie zacho-
dzi, bo zwyczajnie już samo prawo ochrania właściciela,
ile tego utrzymanie lasu wymaga.

6. Do określenia: czy w ogólności zniszczenie lasu miało miej-
sce należy przedewszystkiem porównanie stanu w którym las
obecnie znajduje się, ze stanem w którym znajdowałby się
gdyby właściciel w nim postępował, jak tego po dobrym gospodar-

spodziewać się należało. —

Nie można żądać lub przymuszać, że las powinien się znajdować w stanie idealnie normalnym, lub że powinien tyle dostarczać dochód, jaki wykazują tablice doświadczeń [?] z doskonałych drzewostanów. — Takich drzewostanów w ogólności albo wcale nie ma, albo przynajmniej w lasach wysokopiennych, uważać je tylko można jako wyjątki. — Lecz należy żądać aby ten który ma prawny obowiązek zagospodarować las regularnie, i trwale stosował się do powszechnie wiadomych zasad gospodarstwa leśnego, i tych dowolnie lub umyślnie nie unikał. — Jeżeli las w mowie będący znajduje się wyraźnie w gorszym stanie, od tego w którym by się znajdował, gdyby powszechne zasady gospodarstwa leśnego były zachowywane, należy przyjąć, że zniszczenie jest udowodnione, gdzie w takim razie tylko jeszcze o rozpoznanie o ile to wynikło z dowolnego postępowania właściciela lub też z wypadków naturalnych nie zależących od woli posiadaciela/człowieka [?], jako to kradzieży, pożarów i td. —

Zastosowanie tej ogólnej zasady, łatwo okaże się w następujących przykładach:

Jeżeli młody drzewostan wysokopienny, tak dalece przez wycinanie szczególnie drzew panujących i najlepiej rosnących został przerzedzony, że przez to potrzebne zwarcie jak prawa-nem [?] lub produkcya drzewna zmniejszoną, uważać to należy zawsze za zniszczenie leśne, i niegospodarne postępowanie.

Zupełne wycięcie drzew wyrosłych [?] w lesie niskopiennym połączonym, jeżeli to z powodów gospodarczych nie może być usprawiedliwione należy uważać za zniszczenie; bo jest zasada powszechnie wiadoma, że drzewa wysokie w tego rodzaju [?] lasach powinny być utrzymywane, jeżeli przyszły dochód materyalny, nie ma być zmniejszony. —

Jeszcze więcej wpada w oczy zniszczenie leśne, jeżeli w lesie

wysokopiennym, więtszéy czyli starsze drzewostany,
tak dalece pszczą się, że w najbliższéy przyszłości, żadne ścię-
lub tylko b. małe w wszystkiem drzewie, może być przedsię-
brane. – Jeżeli przytem nawet mięszają się te nie zostaną
ty uprawione młodym drzewostanem, lub części gruntu
tego, trzy kolizią, bez produkcyi drzewnej, niech się nie
będzie wahał uznać, że niegospodarne postępowanie miało
miejsce i że zniszczenie takie jest udowodnione. – Jeżeli je-
dnak tylko trzebież nieco mocna, lub nieznaczne tylko zmnie-
jszenie drzew wyrobić, albo nie wielkie zmniejszenie kolei
miało miejsce, oraz jeżeli tylko pojedyncze, i nie obszerne miej-
sca pozbawione są produkcyi drzewnej, twierdzenie zniszcze-
nie takie nie jest udowodnione, bo pierwsze może dać się
usprawiedliwić przez różne widzenie rzeczy, a drugie trafia
się i przy najlepszém gospodarstwie. – Lecz zupełne sprze-
tnięcie przedaźnego drzewa, opuszczenie wszelkiéy uprawy, ko-
żdy uzna za niegospodarne postępowanie, bo sam zdrowy ro-
zum daje poznać że przez to trwały dochód koniecznie mu-
si być naruszony.

7. Który w tem sposób czym nastąpionego zniszczenia dostatecznie
został udowodniony, przez rewizyą drzewostanów, stosownie
ma tyczące, co do wieku przestrzeni zarosłych i bez produ-
kujących, idzie jeszcze o rozpoznanie czyna pomagającego podo-
na przyprowadzenia lasu do tego stanu? –

To może nastąpić:

16. 1. Przez wyznaczenie większych przez niego przestrzeni.

Chociaż w lesie wysokopiennym trwałość gospodarstwa
może być dopięta przez regularny podział przestrzenny na rocz-
ne cięcia, i trwałość ta może być nie nadwerężona, chociażby przez
kilka lat 3 albo 4 razy większa przestrzeń była wycinaną,
niżeli podług podziału powierzchni by wypadała, jeżeli przy
drzewie te były rzadko zarosłe, a inne drzewostany przez

Gubnat

jednak w przestrzeni czasowe pewna miara czyli pewny sto-
sunek powinien być zachowany. Trzeci w lesie prawie wszędzie
porosłym zwartym w 120 letniej kolei, wyjętą została w ciągu kil-
kulat, czwarta albo trzecia część całej powierzchni, która po-
winna była wystarczyć 30-40 lat na trwałość gospodar-
stwa. Łatwo tym sposobem może być udowodnioną. —

Leśnictwo 9. —

Pewniejszy środek jest porównanie ilości wyciętego drzewa, z
ilością, która podług doświadczenia różne gatunki drzewa i
różne rodzaje gospodarstwa w naszych lasach, jak teraz są
zwyczajnie urosłe, jako trwały dochód dostarczają. Mo-
żna także dostateczną pewnością podać maximum, jakie z pe-
wnego lasu w wiadomych stosunkach może być oczekiwanem. —
Nader rzadko w naszym kraju, są lasy sosnowe, brzozowe, olszo-
we w których na morgu 100 sąż. szczep: czyli 14 sążnie jako przy-
rost ze średniego przecięcia może być wycinanem. — Okaże
się zatem ze Śledztwa, że więcej przecięcia były wykonywane
w takim razie przebranie trwałego dochodu nie będzie mo-
gło być zaprzeczonem. —

Tłomaczenie się powiadacza, że w dobrej wierze, iż takie cięcia
nie przekraczają trwałości, je wykonywał sędzia nie powi-
nien by przyjąć. — Chociażby powiadacz żadnych nie miał te-
go rodzaju wiadomości, należy jednak przypisać, iż tyle ma
rozsądku, ile potrzeba do poznania że 1000 m. lasu nie mo-
żna trwało przez 100 lat rocznie 100 m. wycinać. — Łatwo
może mieć skalę dostosowanego rocznego cięcia z etatów ma-
teryalnych szacowanych lasów Rządowych lub dobrze zago-
spodarowanych lasów prywatnych. — Niedorzecznym już po-
strzec skoro w Leśnictwie Rządowem mającem 30000 m. do-
brze zarosłych lasów, roczny etat się nie przewyższa 12000
sążni, nie można na 1000 m. z tego lasu prywatnego
wycinać rocznie 2000 sążni.

Zawsze jednak należy przy tem wychodzić z tego stanowiska,
że nieznaczne przekroczenie trwałego dochodu, nie powinno

być brane za powód do skargi o zniszczenie lasów. Dla znaczniejszych zaś przekroczeń, postępowanie tu proponowane, dostarcza do dalszego dowody. –

3. Najwyraźniejszy dowód nastąpionego zniszczenia lasnego może być wyprowadzony, skoro znajdują się dawne plany gospodarcze, lub też tylko mappy z podziałami drzewostanów i rejestra, z których poprzedni stan lasu może być wyśledzony. – Czy przy porządnem urządzeniu roczny etat się trafnie, albo nie trafnie był ustanowiony nie może umniejszać posiadacza lasu, skoro do tego etatu nie stosował się; jeżeli zaś do niego stosował się, a las uległ zniszczeniu, wina spada na urządzającego. Dopóki nietrafność ustanowionego etatu nie będzie udowodnioną, i ten nie zostanie sprostowanym, powinien ten, który ma obowiązek użytkować z lasu, podług danego etatu się do takowego etatu stosować się i nie może przekraczać. –

Skoro zaś nietrafność dawnego etatu się zostanie udowodnioną, a tem samem trafniejszy etat będzie wynaleziony i przyjętym, od tąd taż powinien służyć za zasadę. – W każdym razie dawniejsze urządzenie, może dać obraz owczasowego stanu lasu, podług którego dający się osądzić w jakim stanie las ten dziś powinien być się znajdować, gdyby dawnego czasu podług przepisu tego urządzenia był zagospodarowany. –

17 8. Po rozpoznaniu tym sposobem winy nastąpionego zniszczenia lasnego, pozostaje jeszcze do rozpoznania i ustanowienia wielkości tego zniszczenia, dla udowodnienia w jakim stopniu skarżący się przez to został poszkodowany, i do jakiej odpowiedzialności winnego należy pociągnąć. – W celu potrzebne jest rozpoznanie prawa skarżącego się, które może być różnego rodzaju.

Najprzód należy rozebrać:
Czy skarga, jedynie przeciwko teraźniejszemu posiadaczowi, może być wymierzona, gdy ten tylko za swoje własne postępowanie ale nie swych poprzedników odpowiadać może; lub czy też w ogólności pewny standard, może być żądany, i nie idzie o to, kto stał się przyczyną, że las nie znajduje się w tym stanie.

18

Użytkujący każdego rodzaju, posiadacz majoratów etc. nie odpowiada wcale za postępowanie swego poprzednika jeżeli ze szczególnych warunków którym ulega, nie wypływa obowiązek poprzednie pogorszenia wynagradzając las do dawnego lepszego stanu przywrócić; co jednak rzadko ma miejsce. Owszem każdy użytkownik wchodzi do używania dóbr, a tem samem i lasów z prawem pobierania trwałych użytków podług stanu w czasie oddania mu takowych i zobowiązaniem aby tych nie zmniejszył. — Rozpoznanie zatem nastąpionego zniszczenia lasów nie może dalej rozciągać na czas przeszły jak tylko od terminu w którym teraźniejszy użytkownik nastał. — Tenże ma tylko obowiązek utrzymywać las w tym stanie, w jakim go znalazł w czasie objęcia go w używanie, i nie pobierać z niego większych użytków, aniżeli podług tego stanu trwale dostarczać może.

19

Należy zatem rozpoznać, w jakim stanie znajdował się las w czasie oddania go teraźniejszemu użytkownikowi? — w jakim stanie obecnie znajduje się? O ile dochód trwały zmniejszył się od owego czasu aż dotąd przez niegospodarne postępowanie? — Celem rozwiązania tych pytań należy wyśledzić przeszłenie i masy drzewne od owego czasu ścięte. —

20

Inaczej rzecz się ma, skoro skarga o zniszczenie lasu nie ściąga się do osoby posiadacza lecz w ogólności do nieprawnego stanu lasu. — Używający służebności nie mają prawa do osoby posiadacza obciążonych dóbr, lecz prawa tych sięgają

się do samych dóbr czyli gruntu. Tak samo ma się rzecz co
do wierzycieli hypotecznych. Gdzie zatem zachodzi skarga
o zmniejszenie renty ze strony używającego służebności, który
twierdzi że las przez gospodarcze postępowanie przyprowa-
dzony został do stanu w którym nie czyni zadosyć jego
prawnym żądaniom, tam idzie jedynie o rozpoznanie, czy
sprawdza się takowy czyn, a to bez względu na to, czy obecny
lub poprzedni właściciel doprowadził las do nieprawnego stanu.

9. We wszystkich wypadkach rozpoznania skargi o zmniejsze-
nie renty, wynikającej bądź z jakiego powodu, należy sta-
rannie rozróżniać, wypadki nadzwyczajne i szkodliwe
stosunki, którym las bez winy właściciela posiadacza,
lub użytkownika uległ, od wypadków wynikłych z dowol-
nego postępowania jego. — Spustoszenia wynikłe z o-
wadów, pożarów, burz i innych wypadków naturalnych,
nie mogą być liczone na karb posiadaczy lasów, i uprzy-
wilejowani tak samo ulegają wypadkom takowym jak
sami posiadacze. — Nawet dla upraw które się nie udały,
chociaż były zrobione, nikt nie może żądać wyna-
grodzenia, bo żaden gospodarz leśny nie może ręczyć, że
uprawy przedsiębrane pod wszelkiemi okolicznościami
niezawodnie udawać się mają i należy przyjąć, że ka-
żdy starał się podług swojej najlepszej wiadomości
i woli [illegible] korzyści z przedsiębranej uprawy. Ubytki
zatem wynikłe z tego powodu nie powinny być u-
względnione przy rozpoznawaniu zmniejszenia renty.
W podobnym sposobie wypada uważać za wypadki nie
mogące być uniknione, szkody wynikłe z kradzieży drzewa,
z przestępstw pasących bydło i innych podobnych uszkodzeń
przez ludzi obcych, bo należy przyjąć że każdy posiadacz las
ile możności stara się od takowych ochraniać się. —

10. – Na szczególny wzgląd zasługuje pierwsze w rzędzie jako same potrzebności wywierały na zmniejszenie lasów. Brak ochrony od szkody, zbyteczne i nieograniczone grabienie ściółki, sposób wykonywania prawa wolnego wrębu, przyczem wychodowanie dobrych drzewostanów, może mniej jest podobnem, mogą być przyczyną do zmniejszenia lasu, tak jak zbyteczne wycinanie przez samego właściciela. – Lecz zatem za zmniejszenie z tego powodu wynikające nie może odpowiadać. – Wszystko co w tym względzie od niego może być żądane jest to że wszystkie jakie ów z lasu pobiera powinny ograniczyć się w stosunku, w jakim wszystkie te nieprzyjazne okoliczności zmniejszały zwykły dochód z lasu. – Las który nie ulega żadnym wypadkom, który nie jest obciążony potrzebnościami i nie jest uszkodzony przez kradzieże i przestępstwa, może dostarczać swemu posiadaczowi większy dochód aniżeli las w którym to wszystko mniej albo więcej ma miejsce. – Właściciel zatem jest obowiązany swoje wszystkie w tym stosunku mniej albo więcej ograniczyć jak [illegible] rocznych dochodów przez nieprzyjazne okoliczności zmniejszonym być musi. – Gdyby na te żadnej nie zwracał uwagi i [illegible] po następującem wycięciu potrzebnych drzewostanów, przez zawady, użycia, tak wykonywał jak te przedtem zachowały były uznane, dowolne zmniejszenie miałoby miejsce. –

11. – Co się tyczy odmiennego postępowania, przy ustanowieniu wielkości uznanego zmniejszenia lasowego, podległego jako skarga o nie występować z odmiennego powodu, nad mniejsza się co następuje:

1). Gdzie istnieją wyraźne prawne przepisy dla gospodarstwa w lasach prywatnych, tam idzie tylko o rozpoznanie jak dalece te przekroczone zostały, jak wielka [illegible] wykarczowania z pod uprawy leśnej zabrana przestrzeń, jak

wielkie są wycięte ścalizny, które poddziały ogołocone zo-
stały z drzewa starego lub zamienione są na las niekompletny
przy rozpoznaniu zniszczenia lasu tego rodzaju, jedy-
ko będzie celem, ustanowienia wynagrodzenia szkody
gdy tego rząd jako nie szkodzony nie żąda. - Ustano-
wiona na stałe przestępstwa kara nie może być uwa-
żaną za wynagrodzenie szkody. - Może być tylko celem

23. przekonania się: czy rzeczywiście dawny trwały dochód ma-
teryalny zmniejszony został, i czy zatem jest powód do wyda-
nia szczegółowych przepisów gospodarstwa, podług których
dawny dochód materyalny ma być przywrócony. -
W tym celu należy ustanowić:

24. a) jaki dochód materyalny las ów mógłby dostar-
czyć gdyby zawsze podług prawnych i stałych przepisów
był ~~zaprowadzony~~ zagospodarowany?
b) Jaki dochód daje w obecnym stanie, o ile zatem w poró-
wnaniu z dochodem prawnym zmniejszony został?
c) Jak na przyszłość należy gospodarować i o ile roczny dochód
się należy ograniczyć, dla przywrócenia lasu
do stanu prawnego. -
2) Rozpoznawanie skarg o zniszczenie lasów wynie-
sionych przeciwko właścicielom wychodzi z innych
widoków i przy nich idzie o rozwiązanie następujących pytań;

25. a) jaki był stan lasu w czasie w którym go właściciel
odebrał, i jaki dochód materyalny oraz pieniężny w ow-
czas trwale mógł dostarczać?
b) Jakiż jest teraźniejszy stan lasu, i jaki dochód materyalny
oraz pieniężny teraz trwale może dostarczać, o ile za-
tem teraz zmniejszył się w porównaniu z dawnym
dochodem trwałym. -
c) Czy to zmniejszenie przez rozmyślne i dowolne postępo-
wanie właściciela nastąpiło, lub czy to w całości lub
po części pochodzi z wypadków nieszczęśliwych etc.

b). Jak gospodarstwo powinno być prowadzone i jak dochód przytem może być pobierany, w celu rychłego przywrócenia lasu do dawnego prawnego stanu?

c). Jak wielką summę pieniężną przez zniszczenie lasu użytkownik nieprawnie pobrał, którą wynagrodzić powinien?

3). Przy rozpoznaniu skargi służebności najważniejszych, o zniszczenie lasu idzie szczególnie o ustanowienie: czy las przez dowolne postępowanie teraźniejszego lub poprzedniego właściciela tak dalece zniszczony został, iż prawnym żądaniom uprzywilejowanych nie zdoła zadosyć uczynić, jak wielki uszczerbek ci przez to ponoszą, jak wielkie wynagrodzenie zatem mogą żądać, i jak długo to musi być dawane, aż przez ustanowienie i nadal wykonywać się mające gospodarstwo las przywrócony będzie do stanu, w którym uprzywilejowani przynależne im użytki w użytkowaniu mogą pobierać. Wypada zatem rozwiązać następujące pytania.

a). Czy las przyprowadzony został do gorszego stanu aniżeli jest ten, w którym musiałby się znajdować, gdyby dobrym w kraju zwyczajnym porządkiem był zagospodarowany? czy właściciel swoje użytki kosztem uprzywilejowanych nieprawnie rozszerzył, tak że ci już nie mogą pobierać przynależnych im użytków?

b. Jaki dochód pobierałby uprzywilejowany, gdyby las regularnie był zagospodarowany, i gdyby zatem ten znajdował się w stanie nienaganym jeżeli nie idealnie doskonałym; jaki dochód przy teraźniejszym stanie lasów może pobierać, ile zatem wynosi strata uprzywilejowanego wynikła z nieprawnego gospodarstwa właściciela?

Troskliwie należy rozebrać, czy uprzywilejowany w całości

lub też tylko częściowo utracił wszystkie swoje i podług tego wynagrodzenie powinno być ustopniowane.— Wynagrodzenie to przypada uprzywilejowanemu na czas, dopóki las nie będzie przywrócony do stanu prawnego, w którym dla

a) należy utworzyć plan gospodarczy, podług którego las stopniowo do tego stanu powinien być przyprowadzony, jako też wyrachować w jakim stopniu podług tego, jak przybywają drzewostany wyłącznie dla uprzywilejowanego, wynagrodzenie powinno być zmniejszone, co nastąpi w przyszłości skoro z rewizyi drzewostanów na urządzanie w takiej dla lasu przedsiębranej, okaże się, że poprzednie zniszczenie w całości lub częściowo usunięte i uprzywilejowany przynależne mu wszystkie z lasu pobierać może w całości lub w większym stopniu niż przedtem.—

b) Skoro idzie o ustanowienie wynagrodzenia dla uprzywilejowanego, należy czystą wartość użytków tegoż brać za zasadę. Używanie prawa wolnego wyrębu prawie zawsze jest połączone z większemi lub mniejszemi wydatkami lub nakładami pracy, które często nawet przewyższą wartość osiągniętego użytku. Zbiórka leży i połomu wymaga zawsze wiele kosztów zbierania.— Robota i czas na to potrzebny należy przeto uwzględnić, skoro idzie o wynagrodzenie uprzywilejowanych za brak leży i połomu, drzewem z niej, pobieranie którego mniej wymaga pracy i kosztów.— W podobny sposób należy również uwzględnić i ocenić miąższ, dobroć drzewa uprzywilejowanym przynależnego, w porównaniu z dobrocią drzewa jako wynagrodzenie dawać się mającego, aby właściciel lasu nie był zmuszony dawać jako wynagrodzenie większej wartości drzewa, aniżeli uprzywilejowani żądać mają prawo.— Za zbieranie połomu lub wiórów drobnych gałązek etc., oraz za [illegible], nie można w równej ilości wynagradzać drzewem szczapowym. Zapewne

można dawać tylko chrust lub drzewo gałęziowe, a za oddziel-
nie np: tylko krąglakowe etc. —

12. Tako służebności i przywileje, które mogą być powodem do skargi o zmniejszenie leśne, tylko to mogą być uważane do wykonywania których potrzebny jest pewny stan lasu. — Do nich należą: 1° Prawo zbiórki — 2° prawo na drzewa uschłe i usychające. 3° na zbieranie w gałęziach i karpinę. — 4 na powalone drzewa złamane przez wiatr, śniegi, okiść, parę etc. — 5 na pewny gatunek drzewa. — 6 Prawo zbierania soków drzewnych. 7. Prawo wypasu — 8. Prawo grabienia ściółki. —

Też i przywileje które wyznaczają pewną ilość bezpłatnego drzewa budowlanego, albo deputatu w opałowem drzewie, oraz służebności pastwiska leśnego, nie mogą być powodem do skargi o zmniejszenie leśne. —

Pewna ustanowiona ilość wydawać się mającego drzewa, musi być wydawana, gdyby ta nawet z innych lasów miała być zakupowana, i dopóki tylko w ogólności dobra podobnemi wydatkami obciążone mają jeszcze wartość potrzebną do zabezpieczenia tych ciężarów, uprzywilejowani nie mają prawa zaskarżenia gospodarstwa. — Tak samo ma się rzecz co do wszystkich innych służebności gruntowych których wszyscy nie są zawisłe od stanu lasu, lub jego zapasów drzewnych. —

13. Rozpoznanie zmniejszenia leśnego zaskarżonego ze strony wierzycieli, którym las na bezpieczeństwo swoich pożyczek jest zahypotekowany, zdarza się rzadko na żądanie pojedynczych wierzycieli, lecz częściej ze strony Tow. Kredytowego Ziemskiego. — Przy rozpoznawaniu zmniejszenia leśnego z takiego powodu zaskarżonego władza wnijdzie tylko o ocenie nie wartości dla przekonania się czy pewności kapitału, za który las jest zastawiony

przez zmniejszenie zapasów drzewnych nadwerężona zo-
stała, i w jakim stopniu utrzymywanie tych na pniu,
jest potrzebne, ażeby wierzycielowi dostarczyły zupełną
pewność kapitału i procentów. — Dopóki tak ścisłej
wierzyciel nie ma prawa, do karczowania gospodarstwa i
wytrzebiania lasu, zwyczajnie jednak Towarzystwa
Kredytowe Ziemskie, przyjmujące lasy na zastaw wy-
dają pewne przepisy do zagospodarowania tych
lasów zastawionych, którym każdy powinien się pod-
dać, który pożyczkę na las chce zaciągnąć. — W takim ra-
zie zatem idzie tylko o rozpoznanie czy przepisy ta-
kowe są zachowywane lub o dowody przekroczenia
na szkodę lasu i zmniejszenie bezpieczeństwa kapita-
łu pożyczkowego. — Na czas zaciągnienia pożyczki słu-
ży wierzycielowi prawo przepisania warunków,
pod jakiemi chce pieniądze na las pożyczyć, i wa-
runki te mogą być bardzo różne, tak że o szczegó-
łach tych tu nie może być mowa. —

Komisja szacowania zniszczenia lasów

d. 4go Października 1848 r.

Część 4.ª

Ocenienie lasow.

Ocenianie lasów

36°. Przy sprzedaży lasów sprzedający nie wszystkie ma zamiar otrzymać kapitał pieniężny, z którego by procenta czyli procent zapewniał mu taki sam albo większy dochód nad ten, jaki z tego lasu dotąd pobierał, albo na przyszłość pobierać może. Zapewnie nikt dobrowolnie nie sprzeda lasów za Złp 10000, który wraz z pewnością przynosi Złp 1000 czystego dochodu. — Nie ma więc nic słusznego żądać przy sprzedaży lasu większego kapitału pieniężnego nad odpowiedni do tych czasowym dochodom z tego lasu pobieranym. — Zdaje się że przynajmniej Rząd skoro zamierza sprzedać lasy, też tylko w takim razie powinien by uskutecznić, jeżeli otrzyma kapitał większy przynoszący procent nad dochód, jaki z lasów pobiera i na przyszłość trwało pobierać może, a to z tych zasad:

1°. Jedyny ważny powód do sprzedaży lasów Rządowych jest ten, że one w rękach prywatnych więcej mogą przynosić intraty, aniżeli w bezpośredniej administracji Rządowej. — Gdyby to nie mogło mieć miejsca, lepiej Rząd zatrzyma lasy w swojej własności. — Jeżeli zaś ten wypadek może być przewidziany, nie ma powodu dla którego by Rząd przy sprzedaży lasów nie miał żądać części zysku kupujących.

2°. Rzadko albo prawie nigdy las nie znajduje się w tym doskonałym stanie, w którym najwyższą intratę zapewnia, lecz prawie zawsze przez korzystniejsze gospodarstwo może być zwiększona, i jest zatem rzeczą słuszną, aby kupujący za spodziewane zwiększenie intraty coś opłacił.

3. Pieniądze dotąd w cenie swojej ciągle spadają, drzewo zaś, jak w ogólności wszelkie produkta ziemne w porównaniu dawności z przeszłością podnoszą się w cenie. – Nabywcy zatem starają się przy sprzedaży lasów, ochronić się od straty z dalszego spadania ceny z pieniędzy przez odebranie odpowiednio wyższego kapitału.

4. Kapitały pieniężne są zawsze zwłaszcza dla Rządu, innej pewniejszą własnością, aniżeli dobra ziemskie i zatem byłoby z wyraźnym zyskiem wypada ostatnie za pieniądze zamienić. –

37. Główne zadania ocenienia lasów celem sprzedaży są następujące:

1. Wyrachowanie, jakie dochody kupujący podług podobieństwa sprzedającemu się mają, czego może osiągnąć; i na jakie wydatki też będzie narażony celem otrzymania tych dochodów. –
2. ustanowienie czasu, w którym te dochody mogą być pobrane i wydatki muszą być czynione – oraz
3. Ustanowienie kapitalnej wartości, jakie spodziewane w przyszłości dochody teraz mają po zachowaniu i potrąceniu wszelkich procentów, które kupującemu wynagradzane być powinny. –

W tych głównych zadaniach ocenienie lasów nie rozróżnia się bynajmniej od ocenienia dóbr ekonomicznych. Przy kupnie dóbr opuszczonych, które dopiero po włożeniu znacznych summ na budowle, osuszenie, zaprowadzenie inwentarza etc. po upłynieniu np. lat 5 dochód mogą przynosić, kupujący podobnie jak wyżej powiedziano rozbiera pytania: – jaki dochód w przyszłości może być spodziewany? jakie wydatki są potrzebne do otrzymania tych dochodów? – jakie procenta nabywca potrącić ma doświadczane nadzwyczajne wypadki, które mogą zmniej-

obliczone dochody.–
Jest to to samo postępowanie jakie zachowuje się przy oce-
nianiu lasu, bo czy dochody, których wartość teraźniejsza
ma być wyrachowana, następują po 5ciu albo po 50 i więcej
latach, nie robi to różnicy w postępowaniu.–
Większa trudność w ocenianiu lasów jest tylko w tem, że co do u- 4
żytków, które z lasu dopiero po upłynieniu wielu lat mogą
być spodziewane, wartość tychże nie z taką pewnością
może być ustanowioną, jak to ma miejsce przy ocenieniu np.
folwarku, z którego intrata raz otrzymana nie tylko jako
za stałą i trwałą może być przyjęta, lecz nadto z większą
dokładnością podług istniejących przykładów i doświadczeń
może być wykazaną.–

§ 8. Z tego co dotąd powiedziano już wypływa, że zasady
oceniania lasów nie zmieniają się, podług przyszłego prze-
znaczenia ocenić się mającego gruntu leśnego, lecz zawsze
te same zachowują się, czy grunt leśny na zawsze ma
być używany do produkcyi drzewa, lub do produkcyi roślin
rolniczych.– W ostatnim jednak razie nie jest rzeczą leśni-
czego obrachować intratę z pól, lecz agronoma, a
leśniczy w tym razie ocenia tylko obecną wartość znajdują-
cego się na tym gruncie drzewa.–
Ocenianie lasów które trwale jako las muszą być za-
gospodarowane, gruntuje się w ogólności na tych samych
powszechnych zasadach, chociaż przytem szczególny postępowa-
nia różni się od postępowania przy ocenianiu lasu do-
wolnie mogącego być zagospodarowanym i używanym.
Przy bezwarunkowej trwałości gospodarstwa leśnego, ogra- 5
nicza się ocenienie lasu na zamienieniu, podług przy-
jętej stopy procentowej, na kapitał, trwałego dochodu leśnego,
podług nauki urządzenia i szacowania ustanowionego.–

Przyocenianiu zaś lasów, które dowolnie mogą być za-
gospodarowane i używane, należy przedewszystkiem pod
rachunek pod najwięk. korzyść, jaka z drzewostanów rąbany-
lub do użytku albo sprzedaży zdatnych może być osiągnięta,
a następnie dopiero liczyć trwałą utratę, jaka z reszty
drzewostanów lub z gruntu może być spodziewaną.–

39.– Chcąc bliżej poznać różne [illegible] i okoliczności, które
przy ocenianiu lasów [illegible] wymagają postępo-
wania, należy lasy rozdzielić:

1. Na takie, które bezwarunkowo trwało mogą być
zagospodarowane, i
2. na takie, które z warunkową tylko trwałością,
mogą być zagospodarowane.–

6. Bezwarunkowo trwałe gospodarstwo leśne jest takie, przy
którem obecny zapas drzewa i przyrost, tak się rozłoży do zuży-
cia na czas przyszły, aby roczny etat użyt. ani co do ilości drzewa
ani co do wartości tegoż w przyszłości nie zmniejszył się.–

7 Warunkowa zaś trwałość wymaga tylko aby ciągłe użytki
drzewny pewnej wielkości mogły być otrzymywany, przyczem
wszakże nie zachodzi potrzeba, aby ta wielkość zawsze
była jednakową.–

8 40. Do pierwszej klassy należą lasy, lub też tylko grunta za-
rosłe drzewem, z których należy przyjąć że nigdy nie
przyniosą innego dochodu nad stałą i trwałą intratę ro-
czną, nie mogącą się zmniejszych lecz tylko powiększyć;
supponując, że grunt ciągle produkcyi drzewa musi być
poświęcony, lub podług swej zdatności na rolą łąkę, lub
inny ekonomiczny cel, nie może być obrócony.–

Takiemi są:

1. lasy które zostają i pozostać muszą pod ścisłą kontro-
lą Rządową dla utrzymania ich w obecnym stanie i z których

zatem tylko trwały dochód może być pobierany.

2. Lasy należące do majoratów, ordynacyi albo w ogólności lasy, które są w posiadaniu tylko czasowem, dożywotnem, i z których posiadającemu służy tylko prawo pobierania trwałego dochodu.–

3. Lasy które oceniają się, w celu przyłączenia z niemi do Towarzystwa Kredytowego, czyli w celu udzielenia na nie właścicielowi listów zastawnych, należą również do tej kategoryi. Tu bowiem jest zamiar ustanowić trwałą wartość nieruchomości dla pożyczenia podług niej kapitału. Naturalna jest rzeczą, że wartość ta przez trwałe gospodarstwo musi być utrzymywaną, skoro na fundamencie tem las ten przyjęty został jako zastaw na pewność pożyczonego kapitału. Muszą więc przeto wszystkie Towarzystwa Kredytowe które lasy przyjmują na zastaw warować trwałość w ich zagospodarowaniu.–

41. Przy ocenianiu wszystkich lasów do powyższej kategoryi należących uwzględnić: 9

1. Trafne ustanowienie trwałego pieniężnego dochodu z lasu.
2. Ustanowienie czyli i w którym czasie i o ile na przyszłość ta intrata, przez polepszone gospodarstwo może się powiększyć, aby to przy ustanowieniu wartości kapitalnej, z potrzebnem wynagrodzeniem procentów mogła być uwzględnioną.–
3. Ustanowienie wydatków w tym celu potrzebnych dla potrącenia tych z procentami od dochodu brutto.–
4. Ustanowienie stopy procentowej.–
5. Ustanowienie czy procent prosty lub składany ma być liczony, przy obrachowaniu obecnej wartości kapitału, intraty spodziewanej na przyszłość i wydatków w tym celu potrzebnych.–

6. Czyli i jakie potrącenia mają mieć miejsce na przypadki nadzwyczajne, które nadwerężają pewność obliczonych dochodów.
Rozwiązanie tych punktów w ogólności powinno być dopełnione właściwie przed przystąpieniem do szczegółowo oceniania, i dlatego przedmioty te niżej bliżej powinny być rozpoznane.

42. Co do punktu 1°. –
Ustanowienie trwałego dochodu leśnego dzieje się podług należytego urządzenia i szacowania. – Do niej zatem rozwiązanie tego należy zastosować. –

43. Co do punktu 2°. –
10 Przyrost nie może być wypuszczone z uwagi: czyli i o ile intrata na przyszłość może być powiększoną lub nie. Halizna na której obecnie nie ma drzewostanu i zatem nie dostarcza dochodu leśnego lub drzewnego, nie jest jednak bez wartości jako grunt leśny. Las w którym wiele jest halizn i w którym drzewostany obecne są złe dostarczy z większą intratę, skoro halizny drzewem zarastają a drzewostany poprawiają się. – Nie można go zatem sprzedać za kapitał ustanowiony jedynie z uwagi na obecną intratę, lecz jest rzeczą słuszną, przytem mieć zwróconą uwagę i na przyszłe zwiększenie się dochodów, które w przyszłych okresach podług ułożonego planu gospodarczego mogą być spodziewane. –

11 Dajmy np. że las sosnowy w kolei lat 80 podług ułożonego planu gospodarczego i oszacowania w pierwszym 20 letnim okresie dla dochodu Złp 1000 w każdym z następnych okresów w czwartej kolei przewidziane jest zwiększenie się intraty rocznej o Złp 100 po uskutecznieniu w czwartej kolei dochód Złp 1400 może być przyjęty jako roczny i trwały przy odpowiedniem zagospodarowaniu. –

W tym więc przypadku wynaleźienie wartości kapitalnej tego łanu, nastąpiłoby przez obrachowanie obecnej wartości kapitalnej:–

1° Intraty Złp 1000 która odtąd, co rok, jest do pobierania, zaraz po upływie lat 20 ustanie –

2° Intraty Złp 1100, która po upływie lat 20 rocznie nastąpi przez lat 20, a potem ustanie –

3. Intraty Złp 1200 która po upływie lat 40 nastąpi rocznie przez lat 20, a potem ustanie –

4. Intraty Złp 1300 która po upływie lat 60, nastąpi rocznie przez lat 20, a potem ustanie –

5. Intraty Złp 1400 która po upływie lat 80 nastąpi rocznie i będzie stałą i ciągłe trwałą:–

Tablice pomocnicze do rozwiązania takich rachunków przez Kottę ułożone, znajdują się w Cylwazie Tom: III. 2. str. 126 oraz w Tom: 16 str. 290 przy Instrukcyi Rządowej do oceniania łanów –

Do zgodzenia tych Wartości kapitalnych dodawszy jeszcze wartości dochodów ubocznych, a potrąciwszy kapitalną wartość wydatków otrzymuje się cenę tego łanu do sprzedaży –

12

44. Co do punktu 3°:

Wydatki jakie od intraty, albo od wartości kapitalnej brutto potrącić należy, są koszta dozoru i administracyi, koszta uprawy oraz podatki publiczne, deputaty drzewne etc. o ile te wydatki są roczne i stałe, mogą one potrącić zaraz od intraty brutto dla otrzymania intraty netto i ustanowienia jej wartości kapitalnej. – Jeżeli zaś nadzwyczajne koszta np. uprawy, ulepszenia, albo innych melioracyi są potrzebne do osiągnięcia intraty policzonej, tychże teraźniejsza wartość kapitalna, należy potrącić od wartości kapitalnej łanu brutto –

Jeżeli np. w pierwszym roku należy wyłożyć Złp 100 na uprawę nadzwyczajną, potrącić z wartości kapitalnej łanu Złp 100. Jeżeli nadto przewiduje się podług planu gospodarczego, że za lat 10

znowu Złp 100 na który wyłożyć na naprawę nadzwyczajną,
potrąciwszy pierwej kapitał który także z procentami 10% li-
czący czyni Złp 100.-

13. Przytem jednak należy zachować tę ostrożność aby nie potrze-
bować kosztów melioracyi lub reparacyi, które nie byłyby odpowie-
dnio nie powiększają. Gdyby np. liczono że nie wyłożyć należy
Złp 100 na melioracyę lub reparację i z tych dopiero np. po 80
latach był spodziewany dochód jednoroczny Złp 500, który
teraz po potrąceniu procentów składanych po 5% nie ma
wartości nad Złp 10 gr. 18 i otyle tylko powiększy teraźniej-
szą wartość kapitału, tam mylna byłaby kalkulacya, bo
przedający nie ma obowiązku bonifikować kupującemu
kosztu takiej melioracyi, które teraźniejszej wartości ta-
kowej nie powiększają więcej, aniżeli koszta takowe wyno-
szą, i nie można nawet supponować że kupujący podo-
bne koszta wyłoży.-

14. § 45. Co do punktu 4°.-

Stopa procentowa zależy od różnych okoliczności jako to: najprzód
od ilości kapitałów pieniężnych w ogólności do dyspozycyi będących.
W Anglii, Holandyi stopa procentowa jest mniejsza aniżeli u
nas gdzie mniej jest kapitałów.- Na kamienice w Warszawie
za mniejszy procent można dostać kapitał pożyczony, aniże-
li przy równej pewności na dobra ziemskie w obwodzie Hru-
15. bieszowskim albo Maryampolskim. + Na wysokość stopy
procentowej wpływa nadto istniejąca sposobność do korzystne-
go użycia kapitałów.- Nadewszystko zaś wpływa na wyso-
kość stopy procentowej oczywiście ta, mniejsza albo większa
pewność przyszłej utraty tego kapitału obrócić się ma-
jącej, tak jak w ogólności mniejsza albo większa pewność
pożyczonych kapitałów wpływa na wysokość stopy pro-
centowej.- Największa pewność utraty tego mieć

miejsce z dobrze zarosłych lasów niekopiennych w krótkiej
połei, a to w okolicy gdzie odbyt na drzewo zupełnie już pewny.
Zatem najniższa stopa procentowa, podług której bywają
umieszczone w wszelkiej pewności kapitały, może być wy-
tą do obrócenia na kapitał doświadczonej intraty jak np. 4
a nawet 3½ i 3 procent.—
Kupno zaś halizny, która zaprawiona drzewem iglastem
przynosi po upływie lat 60 i więcej, wątpliwy zatem ma
zna liczyć między ryzykowne przedsięwzięcia kupieckie,
które muszą być obrachowane na stopę 5, 6 i więcej procentową.—
Dużo wywiera wielki wpływ na stopę procentową powszechne
dążenie do własności ziemskiej, które w mocno zaludnio-
nych okolicach daje się postrzegać. Bywa że pomimo naj-
większej pewności kapitały pieniężne nie wypożyczają
się na wyższy procent nad 4%, własności ziemskie zaś są
płacone po cenie która ledwo 2 albo 3 procent wynosi.—
To pochodzi poczęści ztąd, że pomniejszy rolnik miewa na
uwadze więcej intratę brutto aniżeli czyste dochody pieniężne
gdy przez użycia do osiągnięcia intraty nie wiele liczy.—
Nadto do posiadania własności ziemskiej bywa przywiąza-
na większa wartość aniżeli do posiadania kapitału, gdy
ona nie tylko jest pewniejsze, ale nadto do utrzymania
familii daje pewny punkt oparcia. To jednak daje się spo-
strzegać w okolicach mocno zaludnionych, gdy tymczasem
w innych rzadko zamieszkałych stronach, gdzie jest więcej
ziemi, aniżeli kto pragnie posiadać i uprawiać, zupełnie
przeciwne doświadczenia mają miejsce.—
Wreszcie wpływa jeszcze wiele miejscowych przewidywać się
dających okoliczności i stosunków na stopę procentową.
Położenie gruntu sprzedać się mającego, dogodne dla kupują-
cego, sposobność zaokrąglenia dóbr przez kupującego już

posiadanych, - widoki spekulacyjne chociaż odległe, chęć
konkurenta do wzięcia własności posiadanego kapitału do
kupna sprzedać się mającego gruntu, i z wielu innych przy-
czyn, mogą być wypadki, że kupujący kontentuje się mniej-
szym procentem swoich kapitałów, aniżeli w innych wy-
padkach, i w takich razach obliczoną intratę na wię-
kszy kapitał można obrócić.-
Z tych uwag wypływa że:

16 1o Tam gdzie zachodzi wielkie żądanie do nabycia własno-
ści gruntowej, czyli gdzie jest wiele konkurentów do ku-
pna, można pewną, i niewątpliwą intratę z małej re-
alności gruntowej, zwyczajnie podług mniejszej stopy
procentowej obrócić na kapitał, aniżeli przynoszą kapitały
pieniężne z pewnością wypożyczone.-

2. Z większych zaś realności gruntowych, intrata nie wą-
tpliwa lub pewna, i będąca do pobierania w najbliższej
przyszłości, obraca się na kapitał podług stopy procentowej
kapitałów z wszelką pewnością wypożyczanych.-

3. Dochody zaś dopiero w późnej przyszłości spodziewane, które
nadto nie są zupełnie pewne, można obrócić na kapi-
tał tylko podług stopy procentowej, jaka się liczy przy przed-
sięwzięciach kupieckich lub nawet ryzykownych.-

46. Co do punktu 5go.-

17 Różne są zdania, co do rozwiązania pytania:
czy przy obrachowaniu procentów, które muszą być bonifiko-
wane kupującemu mającemu teraz zapłacić dochody dopiero w
przyszłości do pobierania będące, należy liczyć procent pojedynczy
lub też procent składany?-
Podług teoryi nie ulega żadnej kwestyi, że tylko procent skła-
dany powinien być liczony i kupującemu bonifikowany, bo
rzeczywiście z pieniędzy użytych do jakiegoś przedsięwzięcia
pobiera się procent składany.- Można w prawdzie procent

z kapitału po brane z kommunu monar lub z amtuar w skazyni w takim razie one nie przynoszą nowych procentów, ale w ta-kim razie one nie wyjdą ię dotąd akcego prawdę ie wzięła i nie na-leżą do tych summ pieniężnych, za które grunta lub łasy mo-gą być nabyte. – Jeżeli zaś posiadacz dóbr z intraty tychże, z procentów kapitału użytego do nabycia tychże dóbr, wszystkie części tychże pozostające, do wyprowadzenia jakiż ule-pszeń, powiększających intratę dóbr w takim razie pobiera procent składany. – Tak samo kupiec wydając pozostającą mu nadwyżkę procentów z swego kapitału zakładowego, do rozsze-rzenia handlu, – lub kapitalista który nabywa nowe papiery za oszczędzone procenta, z swych kapitałów pobiera procent składany. – Wszystkie kassy oszczędności biorą procent skła-dany. Kapitały małoletnich z których procenta nie są potrzebne do edukacyi i innych potrzeb małoletnich, przy-noszą procent składany. – Kto by mógł żądać od kapita-listy aby pożyczył kapitał na zwyczajne procenta z obo-wiązkiem, aby przez lat 60 albo 80 czekał się dopóki przy-szłymi procentami, a po upływie tego czasu odebrał tylko po-jedynczy zebrany procent bez wynagrodzenia za to, że przez taki długi czas tych procentów nie mógł użyć. Ten sam jednak przypadek jest ten, jeżeli się oblicza teraźniejszą wartość dochodów za lat 60, 80 lub więcej z młodego la-su spodziewanych, przez liczenie tylko pojedynczych pro-centów. –

Pomimo tego, że przedmiot ten podług teoryi żadnej nie ulega kwestyi, jednak praktyczne doświadczenie uczy że przy przedaży lasów za młode drzewostany, szczególnie, jeżeli nie są wielkiej obszerności, kupujący płacą więcej aniżeliby wyniosła ich wartość podług ścisłego rachunku z procentami składanemi. – Morgi każdy wy-magający obecnie Zł 10 nakładu, aby z niej mogły być spodzie-wane dochody z drzewa na przyszłość jak np po latach 60 z trzebieży sążni 12 po Zł 2 po latach 90 sążni 25 po Zł 2, a z odmłodzenia

18

potatach 120. Sążni 90 cz przedaią po Złp 3 miałby podług rachunku z procentami składanemi po 5% następuiące teraznieysze wartości:

a/. Złp 24 po wyrębie lat 60 do pobrania będące mayą dziś wartość . . . . . Złp 1,2840.

b/. Po wyrębie lat 90 Złp 30 × 0,0124 — — — 0,6200.

c/. Po wyrębie lat 120 Złp 270 × 0,003 — — — 0,8100.

Razem Złpol: 2,7140

potrącaiąc przy teraz potrzebny nakład — — 10

Wynosiłaby wartość tego morga haliźny Złp: 7,286

oznaczaiąc, że należałoby kupuiącemu dołożyć do tego morga haliźny Złp 7 gr. 9 aby go przyiął na własność z warunkiem aby z niego innych nie pobierał użytków nad te obrachowane. Gdy zaś podobnego warunku nie robi się, lecz zostawia się kupuiącemu wolność używania nabytey własności podług własney woli i widoków, przeto płaci przedaiącemu i za haliznę cenę większą aniżeli by miała podług rachunku podobnego powzięcia. — Nie jest to iednak dowodem, jakoby zasada urządzania użycia rachunku z procentami składanemi była mylną, lecz to dowodzi tylko, że przyszły sposób używania haliźny przy tey samey cenie drzewa, i takim nakładzie wcale przynosi podług ścisłey rachuby pienięźnych korzyści — że zwyczaynie halizna taka, może być obrócona do innego użytku aniżeli tu przyięto. — że uprawa iéy nie wymaga gotowego wydatku — że drzewostan uprawiony iuż wcześniey aniżeli w roku 60–120 może być użyty — słowem że kupuiący przewiduje możność lepszego korzystania z haliźny aniżeli tu liczono. —

Skutkiem tych i podobnych uwag, mianowicie jakoby wszyscy kapitaliści i posiadacze lasów procentu z swoich kapitałów, albo intratę z swych dóbr, z konsumowali i potrzebowali do swego utrzymania, nie chcie mieć liczony procent składany, lecz

-cent składany, lecz wnosi aby za dochody późniejszych okresów zawsze z procentu więcej było bonifikowane, aniżeli za dochody poprzednich okresów jak np. tam gdzie kapitały z pewnością lokowane przynoszą 5%: aby za dochody 1o 20 let. peryodu był bonifikowany procent po 6%

Leśnictwo 10.–

2.	6½
3.	7
4.	7½
5.	8
6.	8½
7.	9
8.	9½
9.	10.

Jednak zostawia Hartig temu, któryby był innego zdania do woli liczyć i procent składany. –

Kotta z uwagi że rachunek z procentem prostym daje rezultat wyraźnie za wysoki, a z procentem składanym rezultat wyraźnie za niski, wnosi, że należałoby liczyć podług arytmetycznego przecięcia procentów prostych i składanych. Aby jednak każdy podług swego zdania mógł tym albo owym sposobem liczyć daje w swoich tablicach pomocniczych procenta proste, składane, i średnie pomiędzy nich (vide T. II). –

21.

Jakkolwiek rachunek podług wniosków Hartiga lub Kotty może wykazać rezultat zbliżający się temu jaki otrzymuje się przez przedaż drogą licytacyi, jednak to nie pochodzi stąd że konkurenci lub licytanci obrachowali podane ceny podług tych sposobów, lecz owszem owym sposobem każdy podług swoich widoków, i stosunków obliczają ceny jakie za las dać mogą, a te widoki i stosunki tak są odmienne w każdym wypadku i w każdej osobie że one nie mogą być obliczone podług pewnej formuły arytmetycznej. – Z tych zatem uwag wypływa że przy ocenianiu lasów na przedaż zwłaszcza składowych

22

liczyć należy procent składany. Wartość jednak kapitału
tym sposobem wynaleziona, należy tylko uważać za
pretium fisci do licytacyi, za cenę najmniejszą, po jakiej
przedaż nastąpić może, bo tak wynaleziony kapitał z na-
mi procentami składanemi, wynosi w pewnym przecią-
gu czasu tyle, ile dochody z lasu spodziewane. — Cena zaś
jaka rzeczywiście ze sprzedaży może być otrzymaną, oka-
że się tylko w targu czyli na licytacyi. —
Jak wysoko cena lasu powinna być ustanowiona, aby pro-
centa tylko zrównały z różnemi się z dochodami z lasu spo-
dziewanemi lub prawdopodobnemi, da się z dokładnością wyra-
chować, ale nie to; więc jakikolwiek zdecyduje się podług
swoich widoków płacić w targu, lub postąpić na licytacyi,
bo oceniający las nie może władać widokami konkurentów
do kupna. Jeżeli nie który z nich objawi widoki spekula-
cyjne, jakie co do lasu w targu bez złego ma w myśli, ocenia-
jący może podług tych cenę lasu obrachować; ale nie może wie-
dzieć, czyli i dla jakich by przyczyn jeden albo drugi może
się widzieć powodowanym do postąpienia większej albo
mniejszej ceny. Nauka zatem oceniania wykazuje tylko
sposób obrachowania ceny, jaka najmniej ze sprzedaży la-
su powinna być wyciągnięta w miarę spodziewanych do-
chodów czyli jaka do licytacyi powinna posłużyć. —
W przypadku zaś w którym sprzedaż nie przez licytacyą a-
z wolnej ręki ma nastąpić lub jeżeli cenie lasu jest po-
trzebne do podziału spadkowego, udaje się że należy na-
przód wartość kapitalną obliczyć podług rachunku z na-
stępnemi procentami składanemi, a potem podług rezul-
tów odbywanych w tej okolicy przedaży przez licytacyą do-
dać tyle procentów ile podług doświadczenia z przecięcia otrzy-
mano nad wartość w tym sposobie postanowioną. — Jak-
kolwiek to nie zawsze doprowadzi do rezultatu nie ulega-
jącego zaprzeczeniu, bo przy każdej pojedynczej przedaży mogą

być odmienne stosunki i okoliczności dla których więcej
albo mniej stąd ceny ustanowienia wyciągać można, jednak
rezultat tym sposobem otrzymujący się, kiedy trafniejszy ani-
żeli podług metod Hartiga i Kotty które nie gruntują się
ani trafnej teoryi, ani na doświadczeniu, a pomniejsza nawet
nie na rzeczywistym rachunku, lecz tylko na dowolnie
przyjętej stopie procentowej. Jakoż rzeczywiście podług
metody Hartiga obliczona wartość kapitalna lasów nisko-
piennych, w krótkiej kolei regularnie zagospodarowanych,
bywa zbyt niska, a lasów wysokopiennych zbyt wysoka.-

47. Co do punktu 6o.

23

Przy przedaży dochodów, które zupełnie nie są pewnemi,
należy przy ustanowieniu ceny coś potrącić za tę niepewność.-
Dobra nie mogą być sprzedane podług intraty jaka przy-
noszą w latach szczęśliwych lub zupełnie urodzajnych,
lecz należy też liczyć, na gradobicie, nieurodzaj, pomór
bydła etc. Zbiory z lasów podobnemi ulegać mogą nad-
werężeniu, przez owady, pożary, kradzieży drzewa, ja-
ka może ani względy zrobione wyprawy i wymagać
powtórnego nakładu.-
Jednak nie można podać pewnych summ lub procentów,
które za te szkody kupującego, przy każdej przedaży powinny
być potrącone.-
Wiemy bowiem tylko w ogólności z doświadczenia, że lasy
iglaste częściej ulegają wypadkom, aniżeli lasy liściowe,
że w miarę, dłuższej kolei zmniejsza się pewność hodowa-
nia drzewostanów w zupełnem zwarciu, że kradzież
drzewa, wojna, i burza robią szkody w lasach, lecz wszy-
stkie te uszkodzenia nie są wszędzie równe, ale mniej
więcej przywiązane do miejscowości, także mniej ogólne
aniżeli miejscowe doświadczenia mogą podać skalę do usta-
nowienia części, która z obrachowanej wartości kapitalnej

na wydatki potrącić należy. —

48. Samo z siebie rozumie się, że las sprzedający się z obowiązkiem bezwarunkowo trwałego zagospodarowania musi być uważany jako całość w gospodarstwie, czyli jako obręb, lub kilka obrębów. —

Trwały dochód podług nauki urządzenia i szacowania ustanowiony, ocenia się podług cen miejscowych i uważa się jako intratę roczną. — W razie potrzeby należy warunek trwałego zagospodarowania, lub ogólne zasady podług których gospodarstwo ma być prowadzone umieścić w kontrakcie przedaży. — Im dokładniej przy ułożeniu planu gospodarczego na fundamencie którego ocenienie ma nastąpić, każdy pojedynczy poddział podług wieku, zwarcia i wzrostu swego drzewostanu rozpoznany będzie, i podług tego otrzyma odpowiednie przeznaczenie do rębności jego w tym albo owym okresie, tem prędzej się okaże rzetelność kapitalna z ocenienia tego lasu. — Z tej zatem uwagi nie ulega bez wątpliwości, że przy użyciu w tym celu systematu procentowego otrzymuje się większą wartość kapitalną, aniżeli przy użyciu systematu materyalnego.

49. Odmienne postępowanie ma miejsce przy ocenianiu lasów które mogą być zagospodarowane z warunkiem tylko trwałości, czyli z których ma być otrzymany użytek pewnej wielkości przy czem jednak nie ma potrzeby, aby ten był ciągle i zawsze jednakowy. —

Do tej kategoryi należą lasy stanowiące części większych dóbr jako też te, które są obciążone bezpłatnemi wydatkami drzewa, lub w których służebności różnego rodzaju, wymagają utrzymania pewnego drzewostanu. — Wyłączywszy jednak dobra w naszym kraju, w których gospodarstwo leśne prywatnych dziedziców przez Rząd bynajmniej nie jest ograniczone, i zatem lasy do tych Dóbr należące podle

woli właściciela mogą być wyjmowane i wycinane. –
Przy przedaży i kupnie podobnego lasu, oszacowanie takowe-
go powinno nastąpić z uwagi na ilość pieniężną z niego
otrzymać się mogącą, bo posiadający, nie ma przeszkody w za-
prowadzeniu takiego gospodarstwa, które największy dochód
pieniężny zapewnia, ograniczony jest w tej dowolności jedynie
przez potrzebę, zapewnienia dla własnych dóbr potrzebnego
drzewa budowlanego i opałowego. – Gdyby dobra te po zbyte-
ciem wycięciu lasu nie mogły już z własnego lasu zaspo-
kajać swe potrzeby, traciłyby przez to na swojej wartości;
takdalece przez pieniądze otrzymane przez wycięcie lasu nie
byłyby zyskiem. – Oszacowanie zatem lasów należących do
dóbr pewnej czyli znacznej obszerności należy dopełnić z uwzglę-
dnieniem warunkowej trwałości gospodarstwa przez którą kon-
sumcya drzewa z własnych dóbr jest zabezpieczona. – Szczegól-
niej wyraźniej takowa trwałość jest potrzebna, jeżeli wydatki bezpła-
tnego drzewa, którymi lasy bywają obciążone, wprost posia-
dacza do niej zniewalają, lub jeżeli inne potrzebności wy-
magają utrzymywania pewnego drzewostanu. –
Jeżeli właściciel znacznych dóbr ogałaca las do nich należą-
cy ze wszelkich drzewostanów, i sprzedaży wszelkie drzewo do
jakiego użytku zdatne, uważa się to powszechnie za nagan-
ne postępowanie nie mogące być usprawiedliwione jak
tylko przez nieuchronną i konieczną potrzebę moralną, bo
naturalne uczucie ludzi oburza się na wiadomość o ta-
kiem postępowaniu. – Chociaż nam właściciel takich
dóbr dowodzi, że mu służy nieograniczone prawo do wyci-
nania lasu swego, że odnosi największy zysk pieniężny
przez sprzedaż wszelkiego zdatnego drzewa, że drzewo gdyby
go na nowo uprawiał, nie pokryje kosztów uprawy z procen-
tem składanym, zawsze takie postępowanie nie będzie uważane

29\. za naszczytne, lecz za naganne. — Z tych zatem uwag ocenie-
nie lasu np. przy okazyi działu spadkowego, gdzie jeden spadko-
bierca ma dostać dobra leśne, a inni mają być wynagrodzeni
podług szacunku tychże, tylko z uwagą na warunkową trwa-
łość powinno być przedsięwzięte. — To samo powinno mieć
miejsce przy ocenianiu lasów darowanych z dobrami. Jeżeli
n.p. darujący przeznacza obdarowanemu dobra z lasami przy-
noszące rocznej intraty Zł. 10000 albo mające wartości Zł 200000,
nie można szacunku lasu gruntować na bezwarunkowej
trwałości, chybaby gdyby ta była wyraźnym warunkiem daro-
wizny, i ani na bezwzględne gospodarstwo pieniężne. — W
pierwszym bowiem wypadku mógłby obdarowany kapitał
mu przeznaczony, jeżeli dostanie las z wielu zapasami rę-
bnego drzewa, przez spieniężenie tychże otrzymać, pocem
zawsze jeszcze pozostaje mu grunt mający oddzielnie war-
tość swoją, coby było niezgodnie z wolą darującego. W dru-
gim zaś wypadku gdyby chciano przy ocenieniu wszystko
drzewo sprzedane liczyć na pniu podług czysto kupiec-
kiego gospodarstwa, obdarowany chcąc odciąć przeznaczony
mu dochód, wprost byłby zniewolonym do zniszczenia dany-
mu lasu, co również nie może być przyjętem, jakoby to
było wolą darującego, lecz owszem należy przypuszczać, że jest
wolą darującego, aby obdarowany gospodarował jako dobry
ojciec familii podług krajowego zwyczaju. —

Do powodów które w wypadkach dotąd wymienionych prze-
mawiają za ocenieniem ugruntowanym na warunkowej trwa-
łości gospodarstwa leśnego dodać jeszcze należy, że do kupna
dóbr z wielkiemi lasami nie bywa konkurentów, jeżeli te-
dy ocenione podług czysto kupieckich widoków, i że podług
doświadczenia dobra z lasami nie przedają się inaczej jak oce-
nione podług warunkowej trwałości gospodarstwa. —

30\. **50.** Czynności do ocenienia ugruntowanego na warunkowej trwa-
łości gospodarstwa dzielą się na 2 części jako to:
1. na obrachowanie trwałej potrzeby i ustanowienie sprze-

trzeni leśney, która celem zaspokojenia tey potrzeby trwało powinna bydź zagospodarowana, z wykazaniem w jaki sposób to ma nastąpić. –

2. Na ocenienie tych wystków, które z istniejących drzewostanów, lub też z gruntu do wystku ekonomicznego oddać się mające, oprócz tego, zaraz lub na przyszłość mogą bydź ciągnione. –

Można by to nazwać obrachowaniem nad zbywających wystków, bo wszystkie ograniczają się na wybraniu zbytecznych zapasów drzewnych, które nie są potrzebne, do pokrycia trwałey potrzeby drzewney. – Przykład to bliżey objaśni: –

Jeżeli las należący do pewnych dóbr, zawiera 1000 Mr. obszerności i daje rocznego dochodu 1000 sążni i jeżeli ta massa drzewna w zupełności jest wymagana do zaspokojenia potrzeb drzewa budowlanego, wystkowego i opałowego dla folwarków, browarów, gorzelni, do opału etc. etc. ocenienie tego lasu może tylko bydź gruntowane na trwałem gospodarstwie, bo ustrata lasu, która ma bydź zapłacona, właściwie bierze się już jako zawarta w czystym intratcie dóbr, podług któréy cena do sprzedaży onych ustanawia się. Jeżeli jednak las ten składa się z dobrych drzewostanów usposobionych za gospodarowanych w kolei 120 letniey, i co do wieku regularnie stopniowanych, – znayduje się w nim wiele drzewostanów zbytecznych, które jako nadzwyczayny dochód mogą bydź wycięte i spieniężone, bez nadwerężenia możności zaspokojenia tey potrzeby drzewney miejscowych dóbr, która za niezbędną powinna bydź uważaną. 300 mor. może będą dostateczne do wydania potrzebnego grubszego drzewa budowlanego, a przy kolei 60 letniey potrzeba drzewa opałowego, może także dalece bydź zaspokajana, jak w kolei 120 letniey, z którego względu wszystkie drzewostany nad 60 letnie na 700 Mor. mogą bydź uważane jako do dyspozycyi będące, przedający las nie rozsądnie by postąpił, gdyby nie pociągnął do ocenienia summy pieniężney, z tych otrzymać się mogącey i w tey myśli nowo nabywca zatrzyma

sługą kolej która w tym razie nie jest korzystną. –

32. Także więcej wpada w oczy potrzeba oddzielnego ocenienia zapasów drzewnych które są większe nad ilość wymaganą do przyjętego regularnego gospodarstwa, jeżeli do ocenienia się najściego lasu stosują się przepisy austryackiej Rady kameralnej. – Jeżeli z oszacowania zapasów drzewnych w lesie okaże się, że one są większe nad fundus instruktus czyli zapas nakazany, nie ma żadnej przeszkody do wybrania zbywającej ilości drzewa, wartość którego stanowi nadzwyczajny dochód, który oddzielnie do rachunku przy ocenieniu, jako kapitał powinien być pociągniętym, a w reszcie trwały dochód leśny jako intrata roczna na kapitał obraca się. –

33. 57. W podobnym sposobie las do pewnych Dóbr należący może być większy nad potrzebę tychże. Stosunki miejscowe dozwalają części zamienić na rolę lub łąkę, znajdujące się na tej przestrzeni drzewo zpieniężyć i nawet może resztę lasu wyzyskować korzystniejszym niż dotąd sposobem. –

W takim razie czynności celem ocenienia są następujące:

34 (34.) 1° Rozebranie i ustanowienie które części lasu wypada zatrzymać i w jaki sposób je zagospodarować aby dostarczały potrzebną ilość drzewa. –

2° Rozebranie, czy w tych częściach znajduje się jeszcze jakie drzewo, które może być uważane jako nadzwyczajny dochód, gdy do otrzymania potrzebnego rocznego etatu jest zbytecznem, i co nabywca za nie może zapłacić. –

3° Które części lasu należy wyzyskować podług czysto pieniężnych widoków stosując postępowanie niemi jedynie podług tego, aby z nich największy dochód pieniężny mógł być osiągnięty. –

a) jaki rodzaj wyzyskowania przynosi z nich najwięcej pieniędzy

b. Jakiej wartości ma drzewo, które w celu zaprowadzenia obranego najkorzystniejszego rodzaju wyzyskowania powin

być apsie uszkodzone, jeżeli zaraz na pniu ma być zapłacone.–
c). Jaki dochód lub utrata po uprzątnięciu drzewa może być wy-dzierżawiana z gruntu.–

52. Ustanowienie wielkości lasu należy podać trwałemu gospodar-stwu i w jaki sposób to powinno być wykonywane dopełni się przez obrachowanie trwałe potrzebnego etatu materyalnego lub obranie drzewostanów które podług stosunków w jakich te lasy zostają w trwałem gospodarstwie ciągle muszą być utrzymywa-ne.– Wyznaczenie obszerności przestrzeni potrzebnej do za-spokojenia rocznego etatu nie jest trudnem, skoro etat podług już został ustanowiony.– Również nie trudnym jest wybór oddziałów leśnych, które najstosowniej teraz mogą dostarczać.–

53. Oszacowanie drzewostanów które będą z ubytkiem od trwa-łego zaspokojenia rocznego etatu potrzeb zaraz mogą być sprze-dane, należy przedsiębrać z wszelką akuratnością z rozróżnie-niem gatunków podług ich różnej ceny przy sprzedaży.– Do tego szczególnie potrzebna jest dokładna znajomość wyjątkowania drzewa, a w razie znajdowania się drzewa zdatnego na towar do handlu zagranicznego dobrze jest użyć do oszacowania i ocenienia takowego osób znających się na wyrobie takiego drzewa. Zu-pełnie jednak dokładne wyznaczenie i oszacowanie drzewa wyjątko-wego rzadko daje się wykonać, gdy drzewa miewają często wewnątrz przywary, które po zewnętrznej powierzchni nie dają się poznać. Szacunek zatem zawsze tylko może być przybliżony do prawdy, przy szacowaniu gatunków drzewa takiego wyjątkowego które tylko ograniczony mają odbyt, należy nadto mieć na uwadze wiele z niego na cenę drzewa wyjątkowego może być sprzedane.–
Z ceny lub taxy oszacowanego drzewa należy potrącić:
a) procent a do czasu w którym nabywca summę zapłaconą ze sprzedaży drzewa może odzyskać i za ten czas powinien z uwagi na doświadczony odbyt drzewa, podług podobieństwa być ustanowiony.–

b). ——

b/. procenta od kapitału potrzebnego do wyrobki wywozki
i dozoru drzewa od czasu rozpoczęcia wyrobki do czasu odebra-
nia nakładu przez sprzedaż drzewa. W razie gdy więc tak po-
trzeba do wyrobki i przedaży drzewa, przez które wyrobka dłu-
go trwać będzie należy ustanowić jako nakład kosztów za-
przęcia ciągłe, znajdować się będzie w drzewie dla policze-
nia od tego procentów.-

c/. Nierzadko bywają straty w drzewie wyrobionem, przez wylewy
pożar, kradzież etc. Na takie zatem wypadki jeżeli są przewi-
dziane należy potrącić pewny procent.-

d/. Gdy wielkie masy drzewa od razu przypadną do sprzedaży
szczególnie w latach niesprawnych, tak wówczas zawsze niższa
cena drzewa, skoro ilość drzewa do zbycia będzie przewyższała
potrzeby krajowe.- Rzadko jak do cen w drzewie iż wiel-
kie masy drzewne mogą być sprzedane po cenach ko-
rzystnych, jak otrzymuje się za drzewo które tylko
w miarę żądania potrzebujących przeznacza się do cię-
Więcej więc odbyt drzewa opałowego wyjść pod tym wzglę-
dem odbyt drzewa małego i średniego użytkowego, któ-
re w pobliskiej okolicy musi być sprzedane gdy nie
jest prawdziwo tem handlu w odległe strony.- Drzewo
do budowli wiejskich tylko zdatne, drzewo zwyczajnie
przez stelmachów, bednarzy, tokarzy, stolarzy etc. rze-
mieślników używane, nie miewa odbytu w większych
masach jeżeli to przypadkom nie znajduje się w bli-
skości wielkiego miasta, gdzie są składy, handlarze i do-
brze się mające rzemieślnicy, którzy podobne drzewo mo-
gą zakupić na zapas, przy szacowaniu zatem sprzeda-
ży mającego drzewa idzie nie tylko o wynalezienie ilo-
ści znajdującego się drzewa użytkowego, ale nadto o rozebra-
nie i ustanowienie czy to wszystko, albo tylko w jakiej części

może mieć odbyt i po jakiej cenie? –

54. Przy dowolnem użytkowaniu gruntu leśnego zbywającego od trwałego gospodarstwa leśnego, należy rozebrać i rozwiązać pytanie: – jaki dochód może być z niego spodziewany po zwyciu drzewa na nim znajdującego się? – Do gospodarstwa leśnego należy właściwie tylko ustanowienie dochodów z wszystkich leśnych, a do ekonomicznego ustanowienie dochodów spodziewanych z zamiany gruntu leśnego na rolą łąki, ogrody, pastwisko etc. Jednak zwyczajny w tej okolicy czynsz otrzymujący się z gruntów ekonomicznych, może leśniczemu podać skalę do porównania różnych rodzajów użytkowania z tego gruntu. – Samo z siebie rozumie się, że koszta karczunku etc. należy uwzględnić przyjmując intratę ekonomiczną. – Przy oceńaniu wartości tych części lasu, które i nadal w gospodarstwie leśnem mają być zatrzymane, należy przedewszystkiem ten rodzaj gospodarstwa ustanowić, który najwyższą czystą intratę pieniężną zapewnia. – To się dzieje przez obrachowanie, z potrąceniem procentów składanych w którym rodzaju gospodarstwa, grunt ten ma najwyższą wartość, czyli co na jedno wychodzi, przy którym rodzaju gospodarstwa najwyższa korzyść pieniężna z policzeniem czynszowych procentów składanych może być spodziewana. (Kurs o użytkowaniu. Tybw. T. XI. str. 109 – Pfeils Forstbenutzung str. 26. Pfeils Grundsätze der Forstwirthschaft Tom 2) –

55. Suma czystych wartości wszystkich w przyszłości aż do najpóźniejszych czasów spodziewanych dochodów stanowi wartość gruntu. –

Mając np. Morg lasu nieskopanego do oceniania, który co lat 80 ma wydać 80 kop. sążni po Zł 6, ocenienie wartości

gruntu nastąpiłoby przez rozwiązanie pytania: jaką ma-
jrz wartość Zł 48 dochodu nadchodzącego po 8.16. 24.32 etc.
latach – czyli inaczej słowy: jaką wartość ma intrata Zł 48
w lat 8 następująca.. Za pomocą tablicy w Sylwanie T. II
str. 126 znajdujemy że Zł 1 w tych ter minach pobierany ma
wartości kapitalnej Zł 2,094 436 zatem Zł 48 = Zł 100 gr 16
Gdyby dla krótszego rachunku przyjęta roczna intrata na
Zł 6 wynosiłaby wartości kapitalnej tylko Zł 120. – Mając
obliczenia wartości gruntu a 1 mp. lasu sosnowego w kolei
lat 60 z którego można liczyć dochodu z trzebieży w

roku 20 ~ " ~ Zł 30.
" 40 ~ " ~ " 60.
zadmłodnienie " 60 ~ " ~ " 300 należałoby wy-
naleźć teraźniejszą wartość Zł 30 po 20 latach będących
do odebrania: podług tablicy I w Syl: 30 X 4,37688948 Zł 11,30667
Zł 60 po 40 latach będących do odebrania
60 X 0,14204568 = 8,52274
Zł 300 po 60 latach będących do odebrania
300 X 0,05353552 = 16,06065
Zł 30 po 80 latach będących do odebrania
30 X 0,02017697 = 0,60531
Zł 60 po 100 latach do odebrania będących
60 X 0,00760449 = 0,42626
Zł 300 po latach 120 będących do odebrania
300 X 0,00300935 = 0,90280

i tak dalej
poprzestając jednak na obliczeniu dochodów do lat 120 spo-
dziewanych, ponieważ kapitalizowanie na teraźniejszą war-
tość nie ma znaczenia. Zł 1000 po upływie 200 lat spo-
dziewanych do odbioru z policzeniem procentów składa-
nych po 5% mają teraźniejszą wartość gr. 1,734. –

Wypuszczamy zatem tych z ocenienia nie czyni żadnej różnicy. – Przy dochodu z drzewa należy jednak jeszcze uwzględnić z oceni wszelkie uboczne użytki np. z paszy, ściółki etc. –

56. Obrachowanie przyszłych dochodów wypada szczególnie stosować na teraźniejsze ceny płodów leśnych, bo nie można z pewnością przewidywać, o ile te w przyszłości będą większe albo mniejsze. – Jakkolwiek można przewidywać, że tam gdzie teraźniejsze ceny drzewa są bardzo niskie, one w przyszłości po powiększeniu się ludności i zmniejszeniu lasów będą większe niż teraz, to jednak nie jest tak pewne, aby kupujący z tą nadzieją niż teraz mógł płacić, a gdzie drzewo cenie już doszło do pewnej wysokości nie tak wolno by się powiększać jak dotychczas nie mógł. – Większe używanie surrogatów drzewo zastępujących, żelaza w budowie machin, udoskonalenie pieców, większa oszczędność w używaniu drzewa budowlanego. Także mogą więcej zmniejszać konsumcję drzewa, aniżeli zwiększona ludność ją powiększa. – Lepsze użytkowanie lasów wynagradza zmniejszenie produkcji drzewnej przez wypadki którym lasy ulegają. – Można by nawet sądzić, że po upowszechnieniu lepszej uprawy i rządnego gospodarstwa leśnego ceny drzewa w przyszłości będą mniejsze, tak jak przeciwnie przy ciągłem zmniejszaniu lasów przez karczunki i nierządnem gospodarstwie można przepowiedzieć zwiększenie się ceny drzewa. – Wszystko jednak nie jest pewne i zatem tylko teraźniejsze ceny mogą służyć do obrachowania wartości przyszłych dochodów. –

57. – Zasady do ocenienia takich lasów które rzeczywiście dowolnie mogą być zagospodarowane, już są objęte w tym co powiedziano o ocenieniu lasów które ulegają warunkowej trwałości gospodarstwa. – Idzie mianowicie o to, aby każdy przyszły

dochód był ceniony i teraźniejsza wartość z uwagą na jego
pewność i z położeniem rzeczonych procentów była wyznaczona. Przy tem należy rozróżnić dochody z istniejącego drzewostanu otrzymać się mogące, od dochodów które z gruntu
po uprzątnieniu z drzewa mogą być wyciągane, chyba
że intrata z lasu pobierać się mogąca składa się z samego drzewa jak to może mieć miejsce w lasach wiśko[?] pieniężnych
w krótkiej kolei zagospodarowanych, gdzie intrata z wartości gruntu zawarta jest w rocznym dochodzie drzewnym.
Rozróżnienie wartości znajdujących się zapasów drzewostanów od wartości gruntów jest potrzebne:

1º bo istniejące drzewostany mogą być uważane jako
zbiory otrzymane z czasu upłynionego. Jak przy sprzedaży dóbr, sprzedającemu oddaje za wartość dóbr z intraty rocznej ustanowioną, kupujący cenę bezpłatnie,
zapasy zboża w spichlerzu, zbyteczny żywy inwentarz
znaczne zapasy konopi, lnu, żywności etc. – Tak samo kupujący las nie może żądać więcej inwentarza
drzewostanów niż potrzeba do otrzymania policzonej intraty.

2º Wogólności należy wyjść z tej zasady, że sprzedający
las powinien otrzymać kapitał który z procentów swoich tyle przynosi intraty, jak las sprzedany przez wszelkie jakie dostarczy zagospodarujący go w sposób najkorzystniejszy. – Gdy zaś w pewnym drzewostanie wyższego wieku roczny przyrost powiększa wartość zapasu
drzewnego tylko o 1½ do 2 procent i zatem nie pokrywa procentu kapitału pieniężnego, już teraz z tego zapasu drzewnego odebrać się mogącego, nie można zatem przy ocenieniu tego drzewostanu jedynie mieć na uwadze intratę,
którą przyrost stanowi, lecz należy zarazem uwzględniać
kapitał pieniężny w drzewostanie znajdujący się. – Jeżeli

grunt na dal ma być zatrzymany w produktcyi drzewnej
i jeżeli nie mierz drzewostanu, któryby przez swój przyrost
nie pokrywał prowentu kapitału pieniężnego, w nim zawartego
jeżeli każdy drzewostan zachowany zostanie do wycięcia w
czasie w którym ten stosunek przyrostu do prowentu ustaje,
w takim razie podobne rozłączenie nie byłoby potrzebnem, —
lecz dosyć już obrachować wszelkie w przyszłości spodziewane
użytki podług ich dzisiejszej wartości, bez dalszego oddzielnego
uwzględnienia istniejących drzewostanów. Takie wypadki mo-
że mieć miejsce przy ocenieniu lasów niskopiennych w krót-
kiej kolei, jak o tem już wyżej powiedziano. —

3. — W wielu wypadkach przyszła ustrata z lasu, nie może
być przyjęta podług dzisiejszego stanu, lecz należy wypo-
nować, że stan teraźniejszy lasu będzie poprawiony tak że
ustrata nierównie będzie większa. — W tym celu grunt
może być przeznaczony do produktcyi zboża albo trawy,
drzewostany dębowe mogą wymagać zmiany na sosnowe,
lasy wysokopienne na niskopienne, do czego teraźniej-
szy drzewostan wcześniej albo później musi być wyprzątnię-
ty i zniszczony, a z tego wypływa naturalnie potrzeba,
aby przyszła ustrata z gruntu oddzielnie i wartość obecne-
go drzewostanu oddzielnie była oceniona. —

§ 8. Ważna i niezbędna potrzeba na regułach do wynale-
zienia najkorzystniejszego czasu, w którym różne drzewo-
stany powinny być zrzęte już to, aby przy ocenieniu lasów
które składają się z wielu oddziałów lub poddziałów, każdy
z nich oddzielnie i niezawisło od drugiego był uważany
i obrachowany. —

Dla otrzymania równego etatu trwałego rocznego użytku za-
wsze więcej albo mniej ofiary jest potrzebne przez odkładanie

48

albo przyspieszenie odmładzenia różnych poddziałów.
Tylko w takim razie gdyby wszystkie drzewostany znajdowały
się w doskonałym stopniowaniu wieku, tak dalece że każdy
z nich prawie w tenczas przypadnie z kolei do odmładze-
nia w którym najwyższy dochód pieniężny z policze-
nia zupełnych procentów wystarczy i przytem jednak
równości etatu rocznego cięcia nie będzie nadwerężo-
ną, dałoby się ocenienie gruntować na tenże równy
etat rocznych dochodów. —
Taki jednakowy padek może nigdy nie trafić się, a sko-
ro jest przyjęte dowolne użytkowanie, które zale-
ży jedynie od otrzymania najwyższego możnego
dochodu, natenczas zaniechać przy ocenianiu każde ogra-
niczenie gospodarstwa, przez które intrata pienię-
żna mogła być zmniejszoną.

59. Od ceniącego lasy dowolnie mające być zagospodaro-
wane, można tylko żądać, aby ustanowił sum-
mę pieniężną wyobrażającą wartość jaką mają dla
przedającego, czyli summę pieniężną która z swoich
procentów zapewnia taką intratę czystą, jaką z do-
chodów leśnych mieć może, skoro do skutku dopro-
wadzi supponowane gospodarstwo i wszystkie okoliczno-
ści czyli rachunki tak się sprawdzą, jak przy ocenieniu
przyjęło. Jaką zaś wartość las może mieć dla ró-
żnych osób ubiegających się o kupno, czyli wiele jeden
albo drugi z nich może zapłacić za niego, to wcale wy-
rachować się nie daje. To bowiem zależy nie tylko
nie tylko od swego wyobrażenia o wynagrodzeniu pro-

procentów do jakich żadzi mieć prawo, lecz też od tych nie-
nych przypadków jakichkolwiek, które pod rachunek pod-
ciągnąć się nie dają, jak o tem już wyżej była mowa. —
Przy ocenieniu zatem lasów Rządowych, które mają
być sprzedane bez ograniczenia gospodarstwa, ale z zatrzy-
maniem najwyższego procentu wartości kapitalnej, wy-
konywający ocenę nie może tylko rozwiązać zadanie:
jakie dochody Rząd mógłby osiągnąć przez dowolne,
ale jednak prawne gospodarstwo. —
Teraźniejsza wartość kapitalna tych dochodów, stanowi
najmniejszą summę, niżej której sprzedaż nie powin-
na by mieć miejsca, bo w tym razie z niej wynikłaby
tylko strata. —
Najwyższa summa jaka ze sprzedaży może być osiągnię-
tą, tylko z licytacyi, przy wolnej konkurencyi okaże się.
Dla tego samego, pominąwszy wiele innych powodów, wszel-
kie sprzedaże lasów na rachunek Rządu, ile możności
nie inaczej powinny być dopełniane, jak tylko przez li-
cytacyą. — W każdym jednakże razie sprzedaż nie ina-
czej powinna nastąpić jak z pewnym plus nad po-
wyższy szacunek, który stanowić powinien cenę
do licytacyi.

60. Przy ocenianiu lasów na sprzedaż, należy wy-
naleźć wszelkie środki i drogi, przez które posiadacz one-
go może dojść do większych dochodów nad dotychczaso-
we, wychodząc z tej supozycyi, że nabywca te również
wynajdzie i z użyje. — Do wykonania jednak tego

potrzebne jest nie tylko kompletne praktyczne wykształ-
cenie leśne, lecz nadto dokładna znajomość postępowa-
nia do uwolnienia lasów od służebności, dla osądzenia
co to może kosztować, gdzie tego zachodzi potrzeba, u-
ryp. w celu osiągnięcia większego dochodu przez zamia-
nę lasu na rolę, i td.
Układający plan do przyszłego gospodarstwa, które najwię-
ksze ma zapewnić dochody i korzyści, musi dokładnie
być obeznany z przepisami prawa i policyi, a to także
dla zastosowania się do nich, jako też z drugiej stro-
ny dla wynalezienia najkorzystniejszego sposobu
użytkowania bez przekroczenia jednak tych przepisów.

Koniec Ćwiczenia lasowo

w Marymoncie d. 7 Października ro-
ku $18\frac{43}{44}$.

Część 5.ta

Administracya

Administracya

1. Nauka administracyi lasów wskazuje środki do otrzymania zdatnych a do uchronienia się od niezdatnych urzędników – do zaprowadzenia pewnego porządku w wszelkich czynnościach leśnych do dokładnego podziału tychże czynności między urzędników wskazując każdemu pewny okrąg działania, i wreszcie do urządzenia dokładnego nadzoru, iżby także żaden nie potrafił przekroczyć swe obowiązki bez dostrzeżenia.
Administracya leśna zatem uczy korzystnego urządzenia władz leśnych, i chcemy o niej traktować w następującym porządku:

Poddział 1. O wyborze urzędników leśnych i ich examinowaniu.
" 2. O stosunku w którym Administracya lasów zostaje z innemi gałęziami Admi: krajowej.
" 3. O stosownej Attrybucyi różnych władz leśnych.
" 4. O kontrolli czyli nadzorze.

Poddział 1.

O wyborze urzędników i ich wyexaminowaniu.

2. O środkach zapewnienia sobie urzędników leśnych z porządanemi przymiotami.

Każda Administracya musi być złą chociażby była najdoskonalej urządzona, jeżeli osoby ją składające pod względem moralnego i naukowego ukształcenia znajdują się na niskim stopniu i nie odpowiadają żądaniom, jakie w tym względzie dowiedzialiżby czynić. Przeciwnie mniej dobrze urządzona administracya, mało szkodzi jeżeli ją prowadzą dobrzy i umiejętni urzędnicy.

To w administracyi leśnej tak samo ma miejsce, jak we wszystkich innych administracyach, i dla tego najważniejszą jest rzeczą ochraniać się od przyjęcia złych i niezdatnych urzędników. Pierwszym i najważniejszym w tem celu środkiem jest: przyjąć i trzymać się tej zasady, że nikt nie może być przyjętym do służby i mniej być posuwanym, jak tylko w miarę uzdolnienia do służby, tj. w miarę umiejętności, moralności i wogólności zdolności. — Gdzie taka zasada jest wykonywana, same się znajdą osoby z takiemi zaletami i przymiotami, w przeciwnym zaś razie te w samym zarodku, z największą szkodą administracyi zostają zagłuszone, bo urzędnicy w służbie będący, jakoteż kandydaci do niej, w tym samym stosunku mniej dbają o przyswojenie sobie tych przymiotów, w jakiem przy przyjmowaniu urzędników i posuwaniu tychże mniej bywają uwzględniane.

Skoro zatem zasada, że z osób ubiegających się o służbę najzdatniejszy tylko może ją otrzymać, ma być zachowana, idzie o poznanie i wynalezienie tegoż z pomiędzy tłumu starających się o posady. Nie jest rzeczą ~~[illegible]~~ łatwą, bo każdy zwyczajnie usilnie stara się, aby wydawał się jakoteż, który jest szukanym i łatwo w tym względzie można być zwiedzionym. — Dla przekonania, czy kandydaci posiadają potrzebne naukowe wykształcenie, odbywają się examina, o których niżej będzie mowa, i które, skoro stosownie i odpowiednio do potrzeby przedsiębrane będą, mogą dostarczać dla niższych posad dostateczne w tym względzie dowody. Jednak prócz wiadomości naukowych, potrzebna jest moralność, wierności i pilności, nieprzerwanej czynności w służbie, z których przymiotów kandydaci nie mogą być examinowani, które każdy przyrzeka, a jednak nie wszyscy posiadają w równym stopniu. Do poznania tych, tylko jeden jest pewny środek, a ten jest: aby każdy urzędnik, który chce otrzymać wyższą posadę, służył od dołu od najniższych posad, oraz aby kandydaci przed ich przyjęciem do posady byli używani do czynności służby

leśny, jako aplikanci, pomocnicy, asystenci etc. Żaden człowiek
nie zdoła ukrywać przez kilka lat przyrodzonej skłonności, nato-
miast wady i niecnoty swoje, dobre przymioty każdego w takim prze-
ciągu czasu mogą być dostrzeżone i wykryte. Jeżeli każdy
przyszły urzędnik leśny, najprzód przez jakiś czas do pomocy w
urzędach leśnych, przy urządzeniu i szacowaniu lasów, przy po-
miarach lub do innej jakiej czynności leśnej obowiązany będzie
użyty, administracya leśna, może się ochraniać od przyjmowa-
nia niezdatnych urzędników, oraz jest rzeczą nie podobną, aby
osoby nie zdolniejsze i niezdatne mogły dojść do wyższych po-
sad leśnych, jeżeli muszą przejść wszystkie niższe stopnie, i w
nich swoją zdolność udowodnić. Z takiego porządku wy-
nikają jeszcze następujące korzyści:

1/. Każdy do wyższej posady dążący urzędnik, sposobi się
do niej w mniejszym okręgu działania. Podwładny może
czynności swego przełożonego poznać i praktycznie nau-
czyć się wykonywania tychże bez zrządzenia szkody,
gdy te wykonywa pod okiem i odpowiedzialnością przeło-
żonego; – Podleśny np. przybrany przez Nadleśniczego do
pomocy przy zakładaniu cięć, cechowania drzew, które
wyciąć należy, nauczy się praktycznie wykonywania tych
czynności, tak że skoro sam będzie nadleśniczym nie zrzą-
dzi szkody dla braku obeznania się praktycznego z czynno-
ściami na tej posadzie potrzebnemi. –

2/. Przytem otrzymuje się pewność że przełożony zawsze
zna, co i jak to, może żądać od podwładnego, gdy te same obowią-
zki wykonywał, i że nie będzie od podwładnego żądał wię-
cej aniżeli ten może wykonać. – Osiąga się ten ważny
cel, że urzędnik wyższego stopnia posiada praktycznie wszy-
stkie, swego stopnia wiadomości potrzebne niższemu stopniowi.

Dozór przy nadzorze i rewizyach gospodarstwa leśnego jest rze-
czą wielkiej wagi: Kto z własnego doświadczenia nie wie,
jak dychtowanie często mogą być układane, nie potrafi zganić
źle ułożone części. - Nie można z pewnością gadać, o tem co po
względem dozoru całości lasów może być wykonane, które z
własnego doświadczenia nie jest wiadomem. - Dopiero w
ten czas administracya leśna może być doskonałą, kiedy mała
służba dokładnie jest wykonywaną, lecz do tego potrzeba, aby
wyższe władze tę dokładnie znały i z kontrollowały, co się jedy-
nie przez praktykę, inaczej dojść się osiąga. —
3. Utrzymuje się w personale administracyjnym ważna i żywa
dążność do wykształcenia wyższego i odznaczenia się przez akura-
tne wykonywanie służby. Mało jest ludzi którzyby nie życzyli
przyjść na wyższy stopień i większy otrzymać dochód. Skoro
zatem jest ustanowionem, że do tego można dojść tylko przez
odznaczenie się w dobrem wykonywaniu służby, umiejętności
i moralnej zdatności, urzędnicy mają najsilniejszego bodźca
do obrania tej drogi dla dojścia dobrego celu, który zarazem
jest celem całej administracyi. - Gdyby zatamowany był
awans z niższych stopni do wyższych nie byłoby bodźca do
większego udoskonalenia się. Urzędnicy na niższych sto-
pniach ograniczyliby się tylko na niedbar to, co nie może być
dość i wykonywać to obowiązkowo od nich jest wymagane.
Zwyczajny człowiek nie uczy się, i nic nie robi, skoro widzi, że
mu to do niczego nie dopomoże, - uczy się, i zrobi wszystko je-
śli jest przekonany, iż przez to może dojść do większego dostoja-
ństwa i większych dochodów. -
4. Przychylność w Administracyi otrzymuje się przez wyna-
dzenie zasługi, posuwaniem na wyższe stopnie, i przez wyj-
mowanie młodych kandydatów leśnych do czynności, za mier-
cze do stałej służby będą przyjęci. Podleśniczowie i Nadleśniczo-

można

można dawać większe okręgi, skoro będą mieli pomocników
Asystentów etc. którym mniej ważne czynności mogą
poruczać. Dwaj albo trzej pomocnicy kosztują mniej, aniżeli jeden U-
rzędnik, a jednak oni więcej mogą zrobić i zatem przez używanie
ich, oszczędność i większa dokładność razem mogą być w admi-
nistracyi osiągnięte. – Dla młodych zaś ludzi, po ukończe-
niu nauk teoretycznych, nader dobroczynnem jest używanie
ich do czynności przyszłego ich powołania, bo to jest najlepsza
praktyczna kontynuacya nauk. – Przy małem nawet wy-
nagrodzeniu pod każdym względem lepiej jest dla nich w czynno-
ści, aniżeli bez takowej w oddaleniu od lasu oczekiwać na posadę
i z całości własnym utrzymywać się kosztem. – Miejsca jest dla
wielu, skoro każdy jest obowiązany wysługiwać sobie posadę eta-
tową, jako pomocnik przy dozorze, przy podleśnym, Nadleśni-
czym, pomiarze, urządzeniu i szacowaniu lasów. Tym
sposobem małym kosztem można wykonać wiele czynności. –

Leśnictwo 11. –

5. Przyzwyczaja się urzędników na wyższym stopniu do
czynienia mniej pretensyi, otrzymuje się ludzi którzy
przyzwyczajeni do trudów i niewygód nie uważają każdej
~~[illegible]~~ przykrości i trudności za rzecz nieznośną. –
Kto był przez jakiś czas podleśnym temu pensya Nadleśni-
czowska nie będzie małą, bo wcześniej nauczył się po-
trzeby swoje ograniczać. Ten zaś, który po aplikacyi
w biórze wyższej władzy zostaje od razu nadleśniczym
i przyzwyczaił się do potrzeb miejskich, zbytków, zasmako-
wał zaraz na początku swego urzędowania na życie ja-
kie poznał u Assesorów, Referentów i Naczelników,
gdzie przebywał, i do potrzeb do których sam się już przy-
zwyczaił. – Nadleśny, Kommissarz, Inspektor który
przebywał wszystkie trudy podleśnego i Nadleśniczego, przy-
zwyczaił się do nich nie będzie narzekał na trudy swego

obecnego powstania.—

6) Jeżeli między urzędnikami najniższej klassy są lu-
dzie wykształceni, są oni wzorem i bodźcem dla drugich do te-
goż wykształcenia i zachowania się, przez co cała ta klassa
wznosi się, i zyska na swej wewnętrznej wartości.— Nie
masz obawy, aby człowiek wyższego i lepszego wychowania
mógł się zgodzić między niższemi, prędzej niżeli starać
się postępować jak wyżsi, skoro z nich mają wzór godny
do naśladowania, jak uczy doświadczenie.—

7. Unika się przez to wciśnienia się do administracyi leś-
nej ludzi i faworytów, którzy posady leśne uważają za do-
bre i korzystne miejsca, i wolą one starać się inną drogą
aniżeli przez zasługi w tym samym zawodzie.— Skoro
jest zasada, że każdy w tym fachu z dołu musi służyć, za-
pewnie ten nie spróbuje tej długiej i mozolnej przy-
tem nie mogąc się uniknąć drogi, który nie poświęcił
się od młodości temu fachowi.—

8. Jedynem byłoby naprzeciw tym wszystkim korzyściom
wymienionym jedna niezmierna szkoda, która by wynikła
z zachowania zasady w administracyi leśnej, aby każdy
urzędnik z dołu przez wszystkie stopnie służył, zwłaszcza
gdy to nie przeszkadza służących nad innemi urzędników
ze szczególnemi zdatnościami także prędko posuwać na
wyższe stopnie, aby w nich mieć ludzi w wieku z cał.
pełnemi siłami duszy i ciała.—

3. Ważną jest rzeczą, przy każdem urzędniku posady uwa-
żać nie tylko na umiejętność lub wiadomości dobre
obowiązków służbowych, lecz zarazem w ogólności na
moralność jak tak w prywatnem życiu daje się poznać.
Zarazem wyższa władza uważać tylko powinna

na publiczne życie i prowadzenie się w służbie urzędników.
Ale nie na ich osobiste też i prywatne prowadzenie się. Było-
by zupełnie mylnie, bo nie mało rodzajów niemoralności
albo nadwerężenia obowiązków prywatnego życia, które
by nadostatku nie wpływał szkodliwie na prowadzenie
służby. — Grube natomiast nie cnoty, szczególnie te, które
pociągają za sobą publiczną niesławę lub karę, wszędzie
bywają zwykle przez Władze uważane, nie tak jednak
mniej uderzające niemoralności. Zbytki każdego rodza-
ju i robienie długów, wszystko to, przez co utraca czło-
wiek towarzyskiego poważania i publicznego zaufania,
każda niesprawiedliwość w życiu prywatnym, powinno,
skoro jest udowodnione, tamować przystęp do posady i posu-
wania na wyższy stopień. — Kto się raz winny dopuszcza,
drugi raz tego nie obawia się; urzędnik pod każdym
względem, powinien być człowiekiem nienagannym
i posiadać zaufanie swoich współobywateli. — Dla pozna-
nania urzędników i pod tym względem, potrzebne
jest uważanie ich dopóki są na niższych stopniach, z
których łatwo mogą być oddaleni, zanim przyjdą do
wyższych stopni i większego okręgu urzędowania. —
Co do osób, które nie mają pretensyi do wyższych stopni
lecz tylko do dozorców magazynowych, strzelców, lub strażni-
ków mogą być użyci, tych by było dobrze brać z zasłużo-
nych żołnierzy i podoficerów którzy w wojsku przez
jakiś czas zasługiwali się i nienagannie sprawowali się.
Kto był dobrym żołnierzem jest przyzwyczajonym do po-
rządku, subordynacyi, ścisłego wykonywania otrzymanych
rozkazów, nie obawia się trudów i niebezpieczeństwa gdzie

go obowiązek powoła, a to w własnie przyniosłby dla
służby strzegący najpotrzebniejsze.—

4. Zasady do wyboru osób do administracyi leśnej, możnaby
przeto w krótkości zebrać:

1/. Tylko umiejętność i moralna zdolność mogą dać powód
do przyjęcia w służbie leśnej, zacząwszy od stopnia Po-
dleśnego. Wszystkie indywidua które w ogólności
są przysposobionemi do służby Rządowej w tem mają
równe prawo i tylko wyższa umiejętność i większe
zasługi dają pierwszeństwo.—

2/ Każdy który w administracyi leśnej, chce znaleźć po-
mieszczenie powinien w służbie praktycznej służyć, i zda-
ła i do czasu przyjęcia na etata porządku aplikować się,
wykonywając czynności poruczone, za wynagrodze-
niem wystarczającem na utrzymanie pojedynczej
osoby, i przytem udowodnić zdatność swoją.—

3./ Wszystkie posady, do których naukowego wykształce-
nia nie potrzeba, powinny być obsadzone wysłużonemi
żołnierzami dobrej konduity, jeżeli przytem mają
zdatność o której poniżej będzie mowa.—

5. <u>O naukowem wyexaminowaniu urzędników.</u>

Jak wszędzie tak i u nas uznana jest potrzeba, żeby każdy u-
rzędnik leśny, liczący od Podleśnego w górę, powinien posia-
dać więcej albo mniej, naukowego wykształcenia, oraz pewne
umiejętności, aby lasy stosownie mógł zagospodarować.
Z tego zatem względu zarządzone są examina, przez które
każdy odbyć musi i powinien, który chce w administra-
cyi leśnej otrzymać posadę. Te examina są b. ważne, mo-
mniej pod względem pewności otrzymania tylko wykształco-
nych urzędników, aniżeli dla wpływu jaki wywierają,

wspólności na naukowe wykształcenie się. — Od sposobu
ścisłości i stosowności examinowania, w każdym stopniu wykształce-
nia i umiejętności, jaki między urzędnikami, ma być upo-
wszechniony. — Im więcej przy examinach robi się zadań, im
ostrzej się wymaga umiejętności, tem więcej wynajdzie się
kandydatów, ani więcej przytem czas pobłaża, tem więcej
tych brakuje. — Dlatego też lekkie, powierzchowne exa-
mina nie odpowiadają celowi, zostawiają przy urzędnikach
tamtych, bez naukowego wykształcenia. Który do admini-
stracyi nie może dojść do tego stopnia doskonałości do
którego koniecznie dążyć powinna. —

Każdy examen tylko w tym razie uważany być może za
stosowny, skoro dostarczy dokładnej wiadomości: czy examinowa-
ny posiada żądane umiejętności i zdolności w całości lub też do ja-
kiego stopnia. — Examen byłby niestosownym, gdyby rozciągał
się na przedmioty których od examinować się mających żą-
dać nie można, gdy na tym stopniu na który examin chce
stosować nie mają swego zastosowania.

Dla nadania naukom przyszłych urzędników pewnego kie-
runku powinno być wiadomem, na które przedmioty i jak
dalece w nich examen rozciąga się, i w nich władza żąda. —

Examina powinny być urządzone podług różnych jakie na-
leży zrobić od urzędników na różnym stopniu. — Oficyalista
drzędny, który tylko powinien wykonywać dane mu rozka-
zy, potrzebuje innej wiadomości aniżeli. Podległy, tenczas
może się obyć bez różnych wiadomości z ogólnej admini-
stracyi i gospodarstwa krajowego, będące temu potrzebnemi, kto-
ry administracyą prowadzi, i owszem zarządzenia wydaje. —

Stosowniej jest, aby examina były odbywane najprzód na niż-
szy stopień, a następnie i oddzielnie na wyższy stopień,

aniżeli od razu i tylko na niższy i wyższy stopień, bo prze-
to naglemi są urzędnicy do dalszego kształcenia się, jeżeli są przy-
jęci raz do służby, zwłaszcza gdy różne wykształceniu urzędni-
kowi potrzebne wiadomości, dopiero w praktycznej służbie do-
kładnej mogą być nabywane.—

Obszerność examinów dla każdej z 3 klas urzędników le-
śnych, strzegącej, wykonywającej, zarząd mającej i kierującej,
można w krótkości oznaczyć:

1º Examen na strzegącego officyalistę powinien dać przeko-
nanie że examinowany posiada:

a/ niezbędnie potrzebne nauki szkolne czytać, pisać, (rachować)

b/ Potrzebną techniczną i mechaniczną biegłość w wykona-
niu poruczonych mu czynności.

2º Examen urzędnika wykonywającego gospodarstwo rozcią-
gać się powinien na roztrząsanie:

a/ czy examinowany jest obeznany z zasadami i różnemi
sposobami odnawiania, i ochrony lasów, oraz korzy-
stnego wytrzebiania.

b/ Czy te wiadomości umie zastosować do różnej miejscowo-
ści i czy postępowanie swoje przez porównanie przyczyny
ze skutkiem potrafi odpowiednie racyonalnie ugruntować.

3º Examen Nadleśniczego lub w ogólności na urzędnika
zarządzającego i prowadzącego administracyą, powi-
nien wykazać:

a/ Czy i jak dalece pojmuje trafnie ogólne zasady ad-
ministracyi krajowej, aby w stosowaniu tejże ~~[illegible]~~ do admi-
mógł prowadzić i zarządzić administracyą lasów

b/ Czy posiada dokładną znajomość prawa i jest obe-
znany z attrybucyą różnych władz krajowych, aby
mógł prowadzić administracyą leśną w ustanowionej
formie i z zachowaniem warunków w organizacyi
przepisanych.

c/. czy dokładnie mu są wiadome wszystkie środki, przez
które różne cele gospodarstwa leśnego mogą być osią-
gnięte i czy zna dokładnie skutki każdego środka. —
Najstosowniej byłoby, aby examen poczęści mianowicie w
wiadomościach praktycznego gospodarstwa, które w pokoja-
mi z samych książek nabyte nie można, odbywał się w lesie
gdzie składający examen, tam tylko dokładnie może okazać czy
mu wiadomo np. jaki stan grunta jest potrzebny aby na-
sienie mogło się zejść i powstanie młodzieży mogło być
oczekiwane? — Po czem poznać zdatność lub niezdatność
młodzieży w niemu wzroście? jak trafnie do różnych celów
obierać drzewa, jak je sprawować wyrabiać etc.
Pytania powinny być zrobione tak, aby nie z samej pamięci
mogły być rozwiązane, lecz wymagały pewnego zastano-
wienia i własnych wyobrażeń, bo nie idzie o to aby exa-
minowany umiał na pamięć to co jest w książkach, lecz
o przekonanie się czy pojął zastosowanie nauki i obeznał
się z jej zasadami. —
W naukach pomocniczych należy tylko examinować z uwagą
na praktyczne ich zastosowanie, w gospodarstwie leśnem. —
Nauki pomocnicze bowiem mają tylko służyć do rozu-
mnego zastosowania różnych zasad gospodarczych, lub
do zastąpienia braku doświadczenia praktycznego, teorią
nauk pomocniczych, gdy przez nią własnem doświadczeniem
możemy sprostować i uzupełnić. —
Dla przyzwoitego wyboru urzędników na wyższe stopnie,
świadectwa z złożonego examinu dzielą się podług dwóch
klass w wyrażeniach u nas użytych ze szczególnym, i z przyzwoi-
tym [illegible] wszystkiem. Ktoby zaś nie udowodnił wia-
domości w przyzwoitym stopniu, świadectwa nie

otrzyma, tu zaś odesłany zostanie do dalszego udosko-nalenia się.

Poddział 2.

O stosunku w którym administracya leśna zostaje z innemi gałęziami administracyi krajowej. —

6. Przy urządzeniu Administracyi Lasów Rządowych te u-ważają się raz jako przedmiot skarbowy, z którego do mo-żności największe korzyści, bez nadwerężenia trwałości, powin-ny być pobierane, czyli jako dobra, które przez swoją natu-rę pokrywać mają części potrzeb Rządu, jako też drugi raz uważają się lasy Rządowe za przedmiot który z ducha zasad gospodarstwa krajowego, tak powinien być admini-strowany, aby pobierane z niego użytki wpływały na po-mnożenie pomyślności krajowej, gdy kassa skarbowa nie dąży do takich korzyści, któreby mogły być ze stratą ogó-łu. Z tego względu administracya Lasów Rządowych należy do władzy skarbowej, atrybucya której jest:

1. Urządzenie różnych władz i stopni urzędników leśnych, ogólne oznaczenie ich okręgu urzędowania, i ustanowie-nie ogólnych zasad do instrukcyi wydać się mających. —
2. Zatwierdzenie etatów przychodów i wydatków, oraz pobór dochodów i ograniczenie wydatków, podług ogólnych za-sad nauki skarbowości, i urządzenie przytem nadzoru. —
3. Utrzymanie stosownej i potrzebnej przestrzeni lasu oraz zmniejszenie zbytecznego lasu. —
4. Staranie aby szczególne cele Rządu, nawet z ofiarą ze strony administracyi leśnej, należycie były uwzględnione i do-pełnione.
5. Dążenie i dopilnowanie, aby lasy dostarczyły naj-

większe wszystkim dla kraju, szczególnie w wypadkach gdzie to jest w sprzeczności z najważniejszym pieniężnym dochodem z lasów. —

7. Do atrybucyi zaś władzy policyjnej należy w administracyi lasów krajowych, a tem samem i Rządowych:

1. Ochrona pól od szkód przez zwierzęta leśne oraz wytępienie zwierząt drapieżnych. —

2. Zarządzenie i dopilnowanie środków gospodarczych, które mają na celu ochronę i utrzymanie wyższości gruntu w kraju w ogólności:

a) Utrzymanie lasów na grzbietach gór, gdyż przywrócenie onego raz jest zniszczonym, jest b. trudne i niepodobne, gdzie utrzymywanie wegetacyi zależy od utrzymania lasu. —

b) Zabezpieczenie z ochrony piasków ruchomych, oraz uprawa piasków już lotnych. —

3. Uwaga na dozór nad szkodami z pożarów, poczęści dla powszechnego użycia środków zabezpieczających, bez których te nie bywają skutecznemi, poczęści aby troskliwy posiadacz lasu nie doznawał szkody z powodu niedbałego sąsiada. —

4. Utrzymanie drog, mostów, brzegów rzek etc. oraz dozór nad ludźmi w lesie utrzymujących się, lub ukrywających się.

8. Do atrybucyi władzy sądowej należy w administracyi leśnej:

1° rozsądzenie wszelkich sporów, tyczących się własności lasów, granic, służebności etc. —

2. Sądzenie kradzieży i przestępstw leśnych. —

9. Jak z jednej strony administracya lasów w przedmiotach wyżej wymienionych, powinna być subordynowana władzy skarbowej, policyjnej i sądowej, których jest staraniem aby administracya lasów odbywała się zgodnie z duchem administracyi ogólnej krajowej, lub aby przez nią prawo trzeciego nie było nadwerężone, tak z drugiej

strony techniczna władza administracyi leśnej potrzebuje pewnej nieżawisłości, aby wszędzie z naturą w tą mogła postąpić, i bez potrzeby i wszystkiem nie była ścieśniona we władzy swojej. – Nieżawisłość technicznej władzy administracyi leśnej potrzebna jest we wszystkich przedmiotach, w których bez technicznych wiadomości, nie można trafnie działać, ani też o skuteczności działania sądzić. –

§ 43 Techniczna władza jest taka, która ma się zatrudniać wychodowaniem, lub wyzyskowaniem i przerabianiem płodów przyrodzenia. –

Pod względem całego urządzenia gospodarstwa leśnego techniczna władza, powinna władzy skarbowej przedstawić do zatwierdzenia etat swój i zasady jako też uwagi skarbowe, z których te wypływają, pod względem zaś technicznych środków do osiągnienia tego celu, władze techniczna powinna być nieżawisłą. Ustanowienie etatów materyalnych, zarządzanie nimi, wyrabianie płodów leśnych ochrona lasów, powinny być dopełnione bez dalszego odnoszenia się w ostatniej instancyi przez główną władzę leśną. –

Nawet zatwierdzanie przedaży płodów leśnych, ustanawianie cen, i tak jedynie przez nią odpowiednio powinno nastąpić. – Skoro przez władzę skarbową zatwierdzony został ogólny etat całego kraju i przyjęty jest do budżetu, techniczne władze leśne ile możności najmniej powinny być ograniczone w środkach do osiągnienia potrzebnych dochodów, też te według własnego uznania powinny wybierać. Tak samo co do wydatków na utrzymanie i uprawę lasów, główna władza leśna nie powinnaby ulegać dalszemu ograniczeniu, skoro ogólna summa tych wydatków etatem przyjęta została. – Kasa skarbowa z pewnością może liczyć na obliczane

przez etat leśny dochody; tak aby budżet krajowy nie był nad-
werężony, ale władza skarbowa nie powinna się mieszać
w wewnętrzne gospodarstwo leśne, bo nie potrafi ocenić sta-
rowności, ani zarządzonych przez techniczną władzę dochodów
z każdego lasu, ani wydatków przez nią za potrzebne uzna-
nych. – Kontrolla pod względem trafnego technicznego i mia-
rowego postępowania, przez obcą władzę nie jest podobna, a
pod względem rzetelności i ogólnie przepisanej rachunko-
wości, władza główna leśna powinna używać zupeł-
ne zaufanie i nie potrzebować dalszego nadzoru nad tegoż któ-
ry przez złożenie rachunków i rewizyę tychże jest utrzymywany.–
Skoro obręb działania każdy z różnych władz leśnych w ten
sposób w szczególności już ustanowiony, że attrybucya i obowiązki każdej
zostały wskazane dalsze uformowanie różnych okręgów admi-
nistracyjnych jest rzeczą techniczną władzy leśnej.–
Ona tylko może osądzić, jak wielka przestrzeń lasu, każda właś-
cza lub każdy urzędnik może administrować.– Najbliższy
tylko przełożony potrafi to dokładnie ocenić co do swego podwła-
dnego, a techniczna główna władza w tym przedmiocie stano-
wić ostatnią instancyę.–
Pod względem układania szczegółowych instrukcyj i zmian
w nich za potrzebne uznanych, oraz w przedmiotach dyscypli-
narnych, tyczących się podwładnych urzędników leśnych, admi-
nistracya leśna powinna być również niezawisłą tak da-
lece że główna władza leśna stanowi ostatnią instancyę.
jeżeli podług ogólnych zasad Rządu nie zachodzi potrzeba
ustawowego rozpoznania lub zatwierdzenia najwyższej władzy
krajowej. – Bez tej attrybucyi władza leśna nie miałaby
mocy potrzebnej, do unikania opuszczeń i przestępstw w służbie.–
Wybór przyjmujących urzędników, w miarę okazanej
znajomości i moralnej zdatności z zachowaniem istniejących
przepisów nie mniej wynagrodzenie i posuwanie urzędników

na wyższe stopnie powinno być atrybucyą tych władz leśnych
które o zdatności kandydatów sądzić mogą. — Długi czas nie atrybu-
cya ta zależy, i co do oficyalistów straży leśnej do władzy prowin-
cyonalnej — co do urzędników zaś z dołu od podleśnego do wła-
dzy głównej, a tylko nominowanie najwyższych urzędników
leśnych wyższa władza sobie zostawia. —
Przy alienacyi sprzedaży lasów, jest rzeczą władzy skarbowej zde-
cydować: czy mają mieć miejsce lub nie, — rzeczą zaś władzy
technicznej, kierować sprzedażami, i zawierać kontrakty. —
Z tego co tu powiedziano, dostatecznie daje się poznać obszer-
ność i granica władzy administracyjnej leśnej i jej nieza-
wisłość, która jest potrzebna dla uniknienia próżnych form,
zatwierdzania przez wyższą władzę rzeczy, o których należycie
sądzić nie może. Takie formy próżne utrudzają i przedłu-
żają niezmiernie zatrudnienie urzędników i czynności
urzędowych. — Jeżeli np. bez zatwierdzenia wyższej władzy skar-
bowej, nie może być zawarty kontrakt o sprzedaży drzewa
przechodzący pewną ustanowioną summę, często się zdarza,
że okazya do korzystnej sprzedaży, z której należało w mo-
mencie okazania się korzystać, już uszłe minie dla długie-
go czasu potrzebnego do przeprowadzenia korrespondencyi.
Inna szkoda która wynika z takich próżnych form, lub za-
twierdzenia rzeczy przez wyższą władzę, o których sądzić nie
może, jest ta, że ten który właściwie w ostatniej instancyi
powinien był decyzyą wydać, uwolniony zostaje od odpowie-
dzialności w tym całym interesie, — podpis Ministra, lub
głównego Dyrektora skarbu byłby w takim razie tarczą
za którą każdy uciekać może, jeżeli zdecydowany przedmiot
zły obrał kierunek, każdy może powiedzieć, że taka by-
ła władzy wyższej i że nie jego wina iż same wydała te-
przy decyzyi. — Łatwo w tenczas poznaje władza wyższa
lub minister, że właściwie pochodzi decyzya od referenta lub

przedstawiającego; jednak przez przyjęcie w miéjscow, będzie już zawisłym w tym interesie, każda nagana prowadziłaby do przyznania samego Ministra, że przedmiot ten nie dobrze zrozumiał a jednak decyzyą wydał, a to nikt chętnie nie czyni, tak że by cały interes milczeniem się pokrywał.– Zarazem najwyższa władza skarbowa, nie tak łatwo się dowie o nieostrożności własnego zarządzenia, aniżeli o szkodach wynikłych z zarządzenia niższej władzy, bo najniżsi urzędnicy, którzy szkody te zawsze najprzód najtrafniej widzą, nie tak łatwo zwracają na to uwagę, [illegible] że zarządzenie to wyszło od najwyższej władzy, w którym razie zmiana nie również bywa trudniejsza aniżeli w razie gdy zarządzenie wyszło od niższej władzy.– Można zatem powiedzieć: że niezawisłości leśniczej władzy administracyi leśnej i działanie podwładnej firmie, jak potrzebnem:

1o. aby zachowywała większą w działaniach swoich ostrożność i aby większa ciężyła na niej odpowiedzialność za niepomyślne skutki.–

2o. aby najwyższa nadzorująca władza skarbowa mogła z większą przezornością postąpić, unikając tego, aby błędy i wady pod jéj autoryzacyą mogłyby się wkradać bez możności poprzedniego poznania tychże.– i nakoniec

3o. aby mogło być oczekiwanem, że najwyższa władza skarbowa zgani i sprostuje bez względnie zaszłe błędy.–

Poddział 3o.

O stosownej adtrybucyi innych władz leśnych.

Tak jak Rząd w ogólności potrzebuje różnych urzędników, czyli organów dla nadania życia zarządzeniom swoim, tak i zarząd leśny nie może się obejść bez różnych władz dla wykonania tego wszystkiego, co do utrzymania i korzystnego wyjątkowania

lasów Skarbowych przedsiębrać należy. — Przyjąwszy zatem tychże władz należy mieć wzgląd na następujące potrzeby którym powinno być zadosyć uczynione:

1. Aby istniała władza sterująca, któraby działania całej administracyi leśnej prowadziła ku pewnemu dopięciu ogólnego, za odpowiedni uznanemu celowi, i zarazem czuwała nad skutkami działań całej administracyi bez przeszkodzenia i ograniczenia pojedynczych władz leśnych w przyzwoitym rozwinięciu działalności tymże nadanej, czyli słowem któraby nie dopuszczała błądzenia niektórych postępowania na trafnej drodze.—

2.— Aby tylko tyle było władz urzędowych, ile koniecznie wymaga prowadzenie gospodarstwa leśnego, utrzymanie dozoru nad lasami, i nadzoru różnych władz.—

3. Aby okręg działania każdego urzędnika nie tylko wyraźnie i z pewnością był oznaczony, lecz nadto, aby każdemu zostawioną była potrzebna możność wszelkiego dobrego bez naruszenia jedności w administracyi.

4. Aby formy administracyi były ile możności pojedyncze i niezawikłane.—

5. Aby każdego urzędnika uczyniono odpowiedzialnym za własne swoje działania, oraz aby każdy był przekonany, że dokładna rewizya tychże nastąpi.—

Do zadosyć uczynienia tym żądaniom, w kraju większej obszerności są potrzebne następujące władze:

A. Zakonita sterująca władza główna administracyi leśnej, której ogólna zasada, do prowadzenia administracyi leśnej powinna być przepisana przez władzę kierującą w ogólności gospodarstwem krajowem. Władza główna uległa tej ostatniej wyższej władzy ma obowiązek wystawić wszystkie środki, które z onych dla wyjścia, lub które wzięła do osiągnienia danego celu, i do prowadzenia gospodarstwa w duchu danej ogólnej zasady.—

B. Władza pośrednia w osobie Nadleśniczego, Nadleśnego, lub Nadleśnego Starszego, która odbiera zarządzenia od władzy głównej i te przez urzędników miejscowych, Podleśnych, Nadleśniczych, z uwagą na miejscowość każe wykonywać, oraz służbę tychże szczegółowo kieruje i nad nią czuwa. W krajach gdzie więcej niż jedna władza między miejscową administracyą, a władzą główną, gdy prócz Nadleśniczych są jeszcze Nadleśni Starsi w każdej prowincyi. Jeżeli Rząd prowincyonalny, zarazem jest uważany jako techniczna władza przełożona Urzędnikom leśnym tejże prowincyi; nie można się obejść bez urzędnika, który jest technicznym członkiem tego Rządu prowincyonalnego. To jednak jest mniej dobre urządzenie. Rząd prowincyonalny powinien być władzą wyższą Urzędów leśnych pod względem kasowości, rachunkowości i rewizyi tychże, ale nie co do technicznych przedmiotów, a z tego jedynie powodu, bo Rząd prowincyonalny na technicznem gospodarstwa nie zna się. — Taki Rząd prowincyonalny w przedmiotach czysto pisarskich może prowadzić nadzór ale nie w przedmiotach technicznego gospodarstwa. — Referent Rachunkowości leśnej jest mu potrzebny, ale nie właściwy Nadleśny Starszy, bo ten nie może mieć praktycznego studium na gospodarstwo leśne, jak to doświadczenie uczy. —

W krajach w których taki rząd jest tak obszerne że główna władza administracyjna leśna nie może korespondować z każdym pojedynczym Nadleśniczym, inny sposób neutralizacyi czynności administracyi leśnej, powinien mieć miejsce, o czem niżej będzie mowa. —

C. Jeżeli władza główna jest sterująca w ogólności, Nadleśniczy jest władzą kierującą w szczególności, a wykonywająca w ogólności, w tym razie trzeba władzą, jest urzędnik

administrujący leśnictwa lub strażą (Podleśny) jest wyko-
nywającym, gdy ma obowiązek, każde zarządzenie gospodar-
skie wykonać. Tym oznacza się wyraźnie jego okręg dzia-
łania, a skoro posiada zdatność do tego potrzebną, należy
mu nadać pewną niezawisłość w działaniach swoich.

D. Czwarta klasa urzędników technicznych, jest personal
strzegący, któremu ma przeznaczenie, aby ochraniał las od
szkód ludzi i zwierząt domowych, i wykonywał mecha-
niczne czynności leśne podług wskazania urzędnika
administrującego.

E. Wydział skarbowy adm: leśnej, potrzebuje władzy ra-
chunkowej, rewizyjnej i kasowej, która dopilnuje pobo-
ru dochodów i nadzoruje obrót funduszów przeznaczo-
nych do wydatków, oraz materialne prowadzenie rachun-
ków i najwłaściwiej tylko w takim zostaje stosunku
z wydziałem technicznym, że jest kontrollowana przez
rachunek materyalny, jaki tenże wydział techniczny
prowadzi. Ta władza rachunkowa powinna też pośre-
dnio być pod kierunkiem władzy skarbowej i Najwyż-
szej Izby Obrachunkowej.

Okręg działania głównej władzy Rządo-wej administracyi leśnej.

O okręgu działania tejże jako władzy niezawisłej.

Okręg działania władzy głównej już wyżej w ogólności jest
oznaczony, gdy powiedziano że ma być władzą, której
jest staraniem, prowadzić całą administracyą
leśną, podług ogólnych zasad przyjętych przez wyższą
władzę skarbową, i czuwać nad tem aby nie tylko za-
wsze podług tych zasad gospodarstwo było prowadzone

lecz nadto aby każdy urzędnik w tej administracyi zmusił s-
wego podwładnego do wykonywania dokładnego obowiązków. —
Władza główna podług natury swojej nie może być wyko-
nawczą, lecz tylko zarządzającą, nadzorującą. Jeżeli
przy rozporządzeniach swoich wdaje się zbytecznie w szczegóły,
osłabia i rozdwaja własną siłę, a gdyby nadzór swój tak da-
leko chciała rozszerzyć, że żadne działanie bez jej rozbio-
ru i zatwierdzenia nie może być przedsięwzięte, odbiera
podwładnym moc do działania. —
Z tej uwagi jest rzeczą potrzebną dokładnie oznaczyć okręg
działania władzy głównej, szczególnie że bywa zwyczajną wa-
dą tejże, że obejmuje zanadto wiele w szczegółach rzeczy. — Okręg
działania władzy głównej jest różny podług tego jak uwa-
żamy ją za

A. Za władzę niezawisłą i decydującą. —

B. Podwładną. —

C. Doradczą. —

A.) jako władza niezawisła ma następujące przed-
mioty do zarządzenia i do ostatecznej decyzyi:

1. Ustanowienie ogólnych zasad tudzież prowadzenia
gospodarstwa leśnego:
   a) pod względem utrzymania i pomnożenia produkcyi leśnej.
   b) Pod względem urządzenia leśnego, ustanowienia da-
   tów materyalnych i przytem zachowywać się mają-
   cych form. —
   c) pod względem wyszkolowania leśnego. —
   d) pod względem ochrony i strzeżenia lasów, jak to na-
   stępujące przykłady objaśnią;

ad a.) W których przypadkach w ogólności odmłodzenie la-
su ma nastąpić przez wyrąb zwyczajny, albo przez wyrą-
by nadzwyczajne, władza główna ustanawia, [illegible]

tego ogólnego postanowienia, do pojedynczych lasów, lub
więc jest rzeczą władzy pośredniej t. j. Nadleśniczego. –
W jakim sposobie i jak dalece wielkie drzewo sosnowe do budo-
wli potrzebuje ogólnego postanowienia władzy głównej
w których jednak oddziałach i poddziałach to ma nastą-
pić, to należy do uznania miejscowej władzy leśnej. –
Który gatunek drzewa, tam gdzie grunt dozwala, wyboru
przed innemi gatunkami ma mieć pierwszeństwo, należy
do decyzyi władzy głównej, ale nie wybór gatunku drze-
wa, dla każdego miejsca w szczególności. –
Wszystkie także gospodarcze przedmioty mogą być z góry
gospodarcze, bo władza wyższa może najlepiej sądzić o ich
ogólności pod ekonomicznym i korzystnem [względem]. Wykonywają-
cemu zaś należy zostawić do osądzenia, i o ile zastosowa-
nie tych ogólnych przepisów w pojedynczych wypadkach
powinno mieć miejsce, jednak nie ma potrzeby, i takowe-
nia się bez warunkowo do zdania Nadleśniczych który pod
względem odstąpienia ogólnie przepisanych reguł, powinni za-
wsze tylko mieć głos doradczy.

ad b.) Ustanowienie zasad i formy urządzenia leśnego jest atrybu-
cyą władzy głównej, zastosowanie zaś i potrzebne przy tem mo-
dyfikacye należą do uznania urządzającego, który stan natu-
ralny i miejscowe stosunki przedstawia do rozpoznania i decy-
zyi władzy głównej. – Przedewszystkiem zaś władza główna
ma kierować powinna urządzeniem gospodarstwa leśnego
aby było zgodnem z urządzeniem w innych lasach, które
z lasami urządzić się mają ażeby zaspokajały jedne potrzeby
np. jednego miasta, fabryki etc. –

ad c.) Do władzy głównej należy ocenienie wszystkich albowiem
ciężary by te przez uprzywilejowanych były pobierane, albo w
ten sposób, że wartość tychże oraz szkodę jakie wywierają na
główną produkcyą rozpoznaje i wynajduje sposobu jak dalece
wyższy ogólny dochód z gruntu leśnego ma być osiągnięty.

aby podług tego najwyższej władzy skarbowej mogła przed-
stawić wnioski swoje do ogólnych zasad użytkowania leśne-
go, któremi władza główna w ogólności ma kierować, bez zby-
tecznego wdawania się w szczegóły. – Od niej powinno wyjść
postanowienie: czy drzewo do budowy okrętów, do handlu za-
granicznego, ma być chodowane lub nie, ale nie czy drzewo w
[illegible] znajdujące się mają być sprzedane na handel zagra-
niczny lub na wewnętrzny krajowy. etc. –

ad d/. Również pod względem strzeżenia i ochrony lasów
władza główna musi się ograniczyć na ogólne przepisy. –
Ona wydaje przepisy ogólne jak postąpić w celu gubienia
owadów lasów szkodliwych, ale szczegółowem wykonaniem i za-
rządzaniem środków nie może kierować. Nareszcie dla
uniknienia szkody z burz w ogólności może być podany,
ale nie w szczególności być ustanowiony dla każdego od-
działu i poddziału. –

II. Do okręgu działania władzy głównej należą dalej
przedmioty tyczące się personału administracyjnego które
dzielą się:

a. na wykształcenie wszystkich urzędników leśnych.
b. na examinowanie kandydatów leśnych. –
c. na wybór i powołanie, odznaczenie i wynagrodzenie tychże.
d. na przedmioty dyscyplinarne. –

ad a). Zarządzenia zapewniające stosownego wykształcenia
niższych offycyalistów leśnych, którzy nie potrzebują nauko-
wego wykształcenia, należą do władzy głównej, jak np. u-
stanowienie, że tylko ci z urzędników leśnych mogą otrzymy-
wać nominacye którzy udowodnili iż są w możności zadosyć
uczynienia obowiązkom przez to przyjętym – ustano-
wienie w do urzędników strzegących [illegible] żądane, i czego
nauczyciel powinien uczyć.; Wyższe instytuta leśne należą
również do władzy głównej, która plan nauk przepisuje.

nauczycieli obiera, i wskazuje sposób wykładu, a dla wielkiego wpływu jaki wywiera na administracyą lasów, wykształcenie urzędników, władza główna prowadzi nadzór nad nauczaniem. – Co do wykształconego urzędnika leśnego ma być żądane również władza główna wskazuje. –

ad b). Examinowanie personału strzeleckiego jest więcej rzeczą władzy prowincyonalnej aniżeli władzy centralnej, która tylko wyraźnie w tym przedmiocie wydać powinna przepisy. – Examinowanie wszystkich urzędników naukowego wykształcenia potrzebujących, do których się liczą urzędnicy od podleśnego, powinno by właściwie należeć do władzy głównej jeżeli do niej należy wybór i nominowanie tychże, bo tylko ten sam który examinuje zdolna sądzić dokładnie o zdolności examinowanego. Examin dzieli się na piśmienny i ustny, oraz na teoretyczny i praktyczny. –

ad c). Wybór i przedstawienie kandydatów powinno zawsze należeć do tej władzy, która tych najlepiej i najdokładniej zna. – Decyzya zaś należeć powinna do władzy wyższej nad tą która przedstawia kandydatów. Postępowanie może być takie:

I. Co do personału strzeleckiego

1). Władza powiatowa przekazuje głównej władzy leśnej kwalifikujących się do strzeleckiej służby leśnej wysłużonych żołnierzy i podleśniczych za świadectwami moralnego prowadzenia się.

2). Władza główna przekazuje tych w stosunku do opróżnionych wakansów, władzy prowincyonalnej która zarządzi examinowanie. –

3). Nadleśniczowie zapełniają z indywiduów uznanych za zdolne do przyjęcia, podług starszeństwa, miejsca pomocników przy strzelcach i strażnikach. –

4). Z uwagą na lata służby i świadectwo właściwego mu wyższego urzędnika leśnego, Nadleśniczowie przedstawiają władzy prowincyonalnej pomocników jako kandydatów na opróżnione posady strzelców lub strażników, których władza ta też mianuje. –

5.) Z osób młodych naukowo wykształconych dla przygotowania się do wyższych stopni, przekazuje Władza główna dozorowi Władzy prowincyonalnej do ponownego użycia:

a) jako strażników.

b) jako pomocników lub asystentów przy Podleśnych lub Nadleśniczych.

Z tych ostatnich Władza prowincyonalna wybiera aplikantów jeżeli tych do swego bióra potrzebuje.

II. Co do Podleśnych. —

Posady Podleśnych należy obsadzać:

a) ze strażników.

b) z pomocników i asystentów przy Podleśnych i Nadleśniczych.

c) z aplikantów w biórach Władzy prowincyonalnej, a to w miarę zdatności i czasu służby. — Czas służby rozstrzyga przy równej zdatności i kwalifikacyi, która jest stwierdzoną z porządnie złożonego examinu oraz z dotychczasowej służby.

Nadleśniczowie co rok podają listę kandydatów swych podwładnych z opinią o ich zdatności. — Na fundamencie tych przedstawia Władza główna kandydatów do wakansów posad Podleśnych lub przedstawia kandydatów z aplikantów w biórze prowincyi. — Władza główna wydaje nominacye. — Należy zawsze Władzom prowincyonalnym zostawić wpływ na obsadzenie wakujących posad podleśnych, bo to jest jedyny środek do zmuszenia kandydatów do opuszczenia Stolicy, gdzie się nie nauczą i gdzie ich poznać nie można, i do udania się do lasów i do odpowiedniego zatrudnienia.

III. Nadleśniczowie, Nadleśni etc. powinni tylko z Podleśnych być wybierani, którzy w miarę okazanej pilności, zdatności i naukowego wykształcenia powinni być awansowani. — Władza pośrednia albo prowincyonalna

która nayłepiey może ocenić, te wstawiać, a szczególniey pi-
sarze, powinna przedstawić kandydatów do nominacyi, któ-
rą władza główna wydaie.—

ad d). Przedmioty dyscyplinarne, należą do attrybucyi wła-
dzy ~~[illegible]~~ główney, gdzie nie zachodzi potrzeba sądowego po-
stępowania.— Ważnieysze jednak potrzebuią zatwierdzenia
władzy wyższey podług tego, iakich w tey mierze urzą-
dzeń krajowych.—

III. Dalsza, czynności władzy główney jest ustanowienie
attrybucyi, czyli oznaczenie obowiązków każdey władzy, i u-
kładanie dla niey instrukcyi. Jak wielka attrybucya każde-
mu stopniowi urzędników leśnych powinna być nadana, za-
leży od ogólnie przyjętych zasad, które podług różnych miey-
scowych okoliczności mogą być odmiennemi.— Gdzie Po-
dleśni mają w straży 20–30000 mg. Nadleśniczy bo-
100000 mg. w leśnictwie, attrybucya niższych urzędni-
ków musi być większa, a obowiązki wyższych urzędników
muszą być mniey obszerne, aniżeli tam gdzie straże i leśnictwa
tylko, [illegible] wielkie.— Gdzie nadużycia nie mogą
mieć mieysca, np. gdzie wszystko drzewo wydaie się dla fa-
bryk na rachunek skarbu administrowanych, byłaby
tam tak ścisła kontrolla, jaka przy często-
wey sprzedaży drzewa koniecznie może być potrzebna.
Dla tego każda instrukcya i ustanowienie w niey attry-
bucyi różnych urzędników, tylko w takim razie bez zno-
szenia się z władzami niższemi, może przez władzę
główną być wydana, jeżeli ona jest z dokładnością obezna-
ną aż w naydrobnieyszych szczegółach różnych potrzeb admi-
nistracyi. Zawsze jednak byłoby dobrze, aby władza głó-
wna przed zatwierdzeniem podobnych rozporządzeń przedsta-
wiła do opinii tych urzędników których się tyczą, przez co
nie utraci się władza główna nic na powadze, nie zawsze to i
bo co znajdzie w tych opiniach niestosownego lub nie

ważnego, na to nie potrzebuje zwracać uwagi. —
Nader szkodliwem bywa jeżeli władza wyższa zawsze
jest w tem mniemaniu iż wszystko lepiej pojmuje aniże-
li niższa władza lub niższy urzędnik i łatwiej w tym razie
może się skompromitować, aniżeli żądając opinii od
podwładnych w przedmiotach właściwych ich urzędowaniu.

IV. Takie ustanowienie cyrkulacyi różnych urzędników,
tył. samo należy do władzy głównej uformowanie okręgów
administracyjnych. Toż jednakże nie może się rozciągać
się do obchodów strzelców czyli obrębów offycyalistów stra-
żnych, które starannie przez Podleśnych i Nadleśniczych
mogą być wyznaczone. — Co wyżej w punkcie III powie-
dziano względem uważania opinii niższych władz i u-
rzędników, to samo ma miejsce i tutaj. —

V. Gdzie etaty materyalne rocznych cięć gruntują się na
urządzeniu i oszacowaniu, nie zachodzi potrzeba oddzielne-
go zatwierdzenia tylko. Rzadko jednak można przez wiele
lat trzymać się ściśle etatu przez urządzenie i oszacowanie
ustanowionego, chociażby ten rzetelnie trafnie był ustano-
wiony, co nie zawsze miejsce ma, i w tym razie względu
gospodarstwa ten etat musi ulegać zmianie, która potrzebu-
je zatwierdzenia władzy głównej. — Ale prócz tego zda-
rzają się często także okoliczności które stają na przeszko-
dzie regularnemu cięciu i równemu etatów ciągowi, wymaga-
jące raz mniejszego drugi raz większego cięcia. —
Mniejsze cięcie może być potrzebnem

a/. jeżeli tam gdzie odnawianie przez obsiew natural-
ny ma być otrzymane, nasienie nie obradza, a wy-
pełnienie etatu z trzebieży nie może nastąpić. —

b/. Szczególniej jeżeli zas targi na sprzedaż drzewa z innych
lasów są przepełnione.

Ad a. Tylko ta władza, która wszystkie lasy zaspokajające potrzeby jednej okolicy, ma w swoim obrębie zarządzania, potrafi osądzić z których lasów brak powinien być zastąpiony. — Tak jak Podleśny w swojej straży może osądzić w którym obrębie mniej albo więcej nad zwyczajny roczny etat powinno być cięto, tak wyższa władza musi rozstrzygnąć, w których strażach lub leśnictwach mniej albo więcej podług zaszłych okoliczności powinno być cięte aby potrzeba była zaspokojona. —

Ad b. Różne okoliczności mogą być przyczyną przepełnienia targu sprzedać się mającem drzewem, jako to: zmniejszona konsumpcja fabryk, wypadki nieszczęśliwe w lasach przyległych, powiększone cięcia w pobliskich lasach prywatnych, przedsiębrane karczunki, nie przybycie obcych kupców etc. Nie może być wykonane większe cięcie, aniżeli konsumpcja wymaga; przeznaczenie większej ilości drzewa na sprzedaż, gdziekolwiek jako kupujący żądają, zmniejsza tylko cenę; potrzeby i korzyści ograniczenia cięć, tylko ta władza może ocenić która wszystkie lasy ma w swoim obrębie zarządzania. Jeżeli np. w leśnictwie Kozienice wyjątkowo pociąć i z tego względu leśnictwo większą ilość drzewa nad zwyczajny etat musi dostarczyć do Warszawy, tylko władza główna może osądzić czyli i które mniej powinny dostarczać leśnictwa Lubochnia lub Piotrków. — Stosunki jednak mogą się i przeciwne okazać, tak że w jednem miejscu rocznie cięcie musi być odebrane nad ustanowiony trwały etat cięć. — Wypadki wymagają spiesznego wycięcia uszkodzonych drzew, potrzebne wykonanie zrębów jasnych po nadzwyczajnym obsiewie większej przestrzeni może wymagać wycięcia

wycięcia większej ilości drzewa nad etat, tak jak brak tegoż obcięcia
wymaga ograniczenia etatu się. Jeżeli jedna część na bagnie
wilgotnej zimie nie może dostarczyć drzewa, w innym na suchym
gruncie musi być nadrabiana.
Takie i podobne okoliczności które często w wielkim gospodarstwie
zdarzają się, koniecznie wymagają aby do władzy głównej na-
leżało ustanowienie i zatwierdzenie ilości rocznych cięć.—

Leśnictwo. 12.

6. Większość dochodu zależy od ustanowionego takiego etatu i
ceny sprzedaży drzewa, która nie może być dowolnie powiększo-
na. Nie tak rzecz się ma co do wydatków – można wiele i
mało wydawać – przytem jednak ten kto mało wydaje może
być gorszym gospodarzem niż ten co „wiele i mało" nie jest nie-
pewnego.— Wydatek który się opłaca, i w jeden albo drugi
sposób korzyść przynosi nigdy nie jest za wielki, wydawało
by się za mało gdyby takich wydatków nie czyniono. Wyda-
tek który nie opłaca się, zawsze jest za wielki chociażby
był najmniejszy.— Stosowności wielu wydatków w ochronie
straży leśnej, a szczególnie tych, które nie są właściwie techniczne-
mi, władza skarbowa lepiej może ocenić, aniżeli władza le-
śna, i dla tego także wydatki potrzebują zatwierdzenia wła-
dzy skarbowej. O innych jednak wydatkach władza skarbo-
wa sądzić nie może, i co do nich główna władza leśna może
sądzić więcej nie z zawistności.. Jakkolwiek zatem etat mate-
ryalny i fundujący się na nim etat pieniężnych dochodów
od władzy skarbowej nie zależy, jednak cały etat pieniężny,
składający się z etatu dochodów i wydatków powinien być za-
wiesiony od tejże władzy skarbowej.— Nie tylko dla wypro-
wadzenia gospodarstwa krajowego władza skarbowa po-
trzebuje go dla swojej wiadomości, lecz nadto do niej należy
ograniczenie wydatków, o ile te mogą być zbytecznemi.—
Wypada jednak pod tym względem wydatki podzielić
Wydatki które należą do kontroli decyzyi władzy skarbo-
wej są:

a./ Pensye pod względem jej wysokości ustanowienie, któ-
ry zależy w całości od władzy skarbowej, aby wysokość pen-
syj podług tych samych zasad była ustanowiona, jak w innych
gałęziach administracyj krajowej; oraz aby władza leśna
nie była niezawisłą, w przedmiocie tyczącym się osób jej
administracyj. - Na wysokości tego wydatku w ogóle, wpły-
wa władza główna leśna, przez ustanowienie klass urzędni-
ków utrzymać się mają ich podług podziału lasów na obrę-
by, straże, leśnictwa, etc. i w tem władza skarbowa, któ-
ra nie potrafi sądzić o stosowności tego podziału, po-
winna polegać na zdaniu władzy leśnej. -

b./ Koszta rachunkowe i kontrollowania pod względem do-
brego prowadzenia rachunków, z dochodów i wydatków, i za-
bezpieczenia kassy od szkód i nadużycie. -

c./ Koszta kommissoryjne, diety i koszta podróży należą
do kategoryj pensyj, a zatem do nich stosuje się to samo co o
pensyach powiedziano. -

d./ Koszta budowli i utrzymania osad służby leśnej, wy-
magają rozpoznania innego wydziału administracyj, a
zatem techniczna władza leśna co do nich nie może żą-
dać niezawisłości. -

e./ Koszta kształcenia urzędników leśnych. -

Wydatki względem których główna władza leśna mo-
że wymagać pewnej niezawisłości, są:

a./ Koszta pomiaru i urządzenia lasów.

b./ Koszta uprawy i utrzymania lasów. -

c./ Koszta wyrabiania i transportowania drzewa. -

Niezawisłość władzy głównej może być tylko warunkowa,
bo tylko wyższa władza skarbowa potrafi osądzić czy
żądane summy na te przedmioty mogą być przeznaczo-
ne lub nie. Nawet najkorzystniejsze wydatki muszą
być zaniechane, skoro podług rzeczywistej okoliczności, fundusze

me nie mieią do dyspozycyi. Nie jest czas do pomiarów i wzywania funduszów na sprawę leśną, jeżeli wylewy i nieurodzaj i t. d. wymagają użycia funduszów skarbu, do zaradzenia tym i podobnym klęskom. Władza wyższa skarbowa tylko może osądzić, wiele podług okoliczności w ogóle z podobnych wydatków leśnych może być czynionych, i dlatego do niey należy zatwierdzenie tych wydatków; jednak tego zatwierdzenia w zwyczajnym trybie gospodarstwa krajowego nie powinna być odmawiać skarbowa główna władza leśna, co do celowności tych wydatków rzeczy. — Użycie jednak ogólnie przyznanych summ należeć powinno do władzy leśnych, które najlepiej mogą sądzić o stosownem użyciu.—

7. Urządzenie formy w którey czynności leśne mają się odbywać, należy również do głównej władzy leśney, przy czem wszakże powinna mieć na uwadze opinie podwładnych względem możnego uproszczenia i skrócenia drogi skarbowey.—

8. Jeden z najważniejszych obowiązków główney władzy leśney jest nadzór i czuwanie nad wszystkiemi podwładnemi urzędnikami dla dopilnowania aby wydane zarządzenia należycie były wykonane, aby żaden z urzędników nie zbaczał z drogi obowiązku i dla otrzymania przytem wiadomości którzy z nich odznaczają się [illegible] w służbie a którzy opuszczają się.—

Ten nadzór nad urzędnikami może być wykonywany w dwojaki sposób jako to:

Przez ograniczenie ich atrybucyi tak dalece aby odjąć im możność czynienia złego lub

Przez takie urządzenie czynności skarbowych, aby władza wyższa o każdem postępowaniu podwładnego i skutku

tegoż odbierała dokładną wiadomość. – Pierwszy spo-
sób zdaje się być do godniejszy i pewniejszy, i dla tego też
najczęściej używany – jednak z ograniczeniem wszelkiej
wolności i z niedopuszczeniem obierania drogi skorzystniej
i tego dobrego postępowania, które wyraźnie nie może być
przepisanem. –
Gdy doskonałość administracyi leśnej zależy szczególnie od
poznania i korzystania z odmiennych stosunków miejsco-
wych, a gdy z tego względu jest rzeczą niepodobną, aby głó-
wna władza leśna wszystkie szczegóły bez pośrednio mo-
gła zarządzić i prowadzić; przeto drugi sposób nadzorowa-
nia urzędników zasługuje więcej na pierwszeństwo, zo-
stawujący im podzielanie odpowiedzialności więcej wolno-
ści i niezawisłości, a pozostawiający sobie w możności uwa-
żania każdego postępowania i sądzenia o przyczynie i skut-
ku tegoż, jako też niemniej w możności utrzymania i za-
tamowania każdego czasu złego, jeżeli kto czasem dać się
przewidzieć lub dostrzedz. Przez takie urządzenie można
sobie zapewnić większego usiłowania urzędników, bo kto-
ro od nich się żąda: aby podług sił i możności ogólne wska-
zane obowiązki wykonywali, każdy bez wątpienia do tego
więcej starania, aniżeli w razie gdy urzędnicy mają obo-
wiązek wykonywać szczegółowe przepisy jak machina,
oraz można w takim razie wcześniej i łatwiej poznać
między niemi lepszych urzędników i rozróżnić tych od
gorszych, jako też niemniej [illegible] szkodliwych błędów unikać
i sprostować, co daleko trudniej, jeżeli wszystkie szczegóły
z góry są zarządzone i to podług doświadczenia nie mo-
wą dobrego skutku. –
Czuwanie nad administracyą dzieje się w ogólności tak,
że zawsze wyższa władza nadzoruje niższą i dopilnuje
ścisłego wykonywania obowiązków. Podleśniczowie a nadleś-
niczami i strzelcami, aby pobierający płody leśne, defrau-
dantów, robotników utrzymywali w porządku i strzegli

las od wszelkiego złego, Nadleśniczy pilnuje Podleśnych aby swych podwładnych do obowiązków naglili etc. i tak samo władza główna kieruje i nadzoruje, skutkuje na najbliższą władzę niższą, nie będąc ponownie w bezpośredniej styczności z niższemi urzędnikami. — Ten wszakże sam jeden sposób nadzorowania, nie jest dostateczny do osiągnienia tego wszystkiego w administracyi leśnej czego potrzeba. — Czy wyższa władza pod względem dopilnowania swych podwładnych wykonywa swe obowiązki, o tem tylko z dokładnej wiadomości o postępowaniu tych podwładnych sądzić można. — Czy Nadleśniczy wykonywa dokładnie swe obowiązki, daje się tylko rozpoznać przez rozebranie czy Podleśni, Strażnicy, Strzelcy dokładnie wykonywają swe powinności, bo obowiązkiem jest Nadleśniczego tego dopilnować. — Do sądzenia zatem o skuteczności urzędników leśnych, czyli o wykonaniu przez nich obowiązków, trzeba widzieć las, w którym skutek powinien się okazać. — Dla tego główna władza leśna nie powinna poprzestać na wydaniu rozporządzeń, podług ogólnych zasad i na kierowaniu administracyi na papierze lub na spobieraniu potrzebnych wiadomości ze zdawanych jej rapportów, lecz w samym lesie powinna widzieć i śledzić. Ślady dobrego i złego gospodarstwa, nie dają się w lesie łatwo zatrzeć, tak że doświadczony rewident leśny, nawet po długim jeszcze czasie potrafi wykryć nieporządek, jakiego mniejszy urzędnicy dopuścili się. — Obawa że taka rewizya w lesie może nastąpić, wiele się przyczynia do unikania takich nieporządków. — Ostra rewizya w jednym leśnictwie wpływa silnie na usunięcie nadużyć w drugiem leśnictwie. Potrzebna tylko jest w podwładnych wiadomość dostateczna [?] pod tym względem czynności władzy leśnej głównej, aby ta skutek swój wywierała na całość, chociażby rewizya tylko na nieoznaczone części rozciągać się mogła. O wykonywaniu takich rewizyj niżej będzie mowa.

Art. 12. O okręgu działania Główney władzy Rządowey administracyi lasów jako władza niższa doradcza.

Władza główna administracyi leśney, jest władzą niższą we wszystkich przedmiotach, zarządzenie i decyzya których nie zależy od szczególnych umiejętności leśnych, lecz od ogólnych zasad gosp. krajowego i skarbowego. Jest ona władzą doradczą w przedmiotach w których gosp. krajowe i prawodawstwo nie mogą się obeyść bez wiadomości leśnych, chociaż ztąd wydać zarządzenia, skutki których dają się przewidywać tylko przez dokładne obeznanie się z teoryą i praktyką gospodarstwa leśnego. –

Podług tego ogólnego oznaczenia, pokazują się przedmioty w których główna władza leśna nie może być decydującą, lecz tylko doradczą, lub w tym razie najpierw wychodzi wyższą. – Nie będzie jednak zbytecznym przedmioty te, w szczególności bliżey tu wymienić:

1. Sprzedaż lasów Rządowych, może mieć miejsce tylko z urządzenia, i za potwierdzeniem władzy skarbowey, gdy ta tylko osądzić potrafi, czy sprzedaż lub zatrzymanie lasów Rządowych jest korzystnem, i jakie zasady zachowywane być powinny przy zmianie lasów Rządowych na własność prywatną. – Rzeczą jest władzy leśney tylko, zwracać uwagę na te szczególnie części lasów, które podług jey zdania przedmiotowi kwalifikują się do sprzedaży oraz starać się, aby przy sprzedaży zarządzoney skarb odebrał zupełną wartość, jaką ze sprzedaży osiągnąć się daje. –
2. Uwolnienie lasów od służebności, lub przyjęcie takiego, które przedmiot niemały stanowią, wymagają również zatwierdzenia władzy skarbowey, bo to należy rozpoznawać podług nauki gospodarstwa krajowego.

3. Gdzie etaty pieniężne potrzebuią przyięcia władzy skar-
bowey, o tem już wyżey była mowa.–

W tych wszystkich przedmiotach główna władza leśna powin-
na tylko czynić wyrachowania, rozwijać zasady postępo-
wania i przedstawiać wnioski.–

4. Tak samo należy do decyzyi władzy skarbowey wnioski głó-
wney władzy leśney, jeżeli idzie o utrzymanie lub zaniecha-
nie istnieiących fabryk, drzewo konsumuiących, lub jeżeli jest
mowa o założeniu nowych takich fabryk, bo to należy do gosp:
kraiowego.– Gdzie jest mowa o urządzeniu kosztem skarbu
dróg, kanałów, spławu, magazynów, lub zakładów fabry-
cznych, w celu lepszego korzystania z płodów leśnych, nale-
ży decyzya dla potrzebnych w tym celu wydatków do wła-
dzy skarbowey.– Władza zaś leśna, powinna tylko wszystko tak
przedstawić, aby powody czyli motywa do decyzyi takowe mo-
gły być [illegible].–

5. Pod względem urządzenia kassowości i rachunkowości
leśney, władze leśne są powinny dawać opinię swoię aby nie
były zaprowadzone formy utrudzaiące niepotrzebnie i urzędo-
wanie leśne.–

6. Urządzenie kassowości i rachunkowości leśney zawiera już
w sobie urządzenie formy spieniężenia płodów leśnych i całey
kontrolli dochodów. Tylko administruiący lasy może
najdokładniey wiedzieć, w jaki sposób można otrzymać najwię-
kszą cenę za przedać się maiące przedmioty z płodów leśnych.–
Władza zatem skarbowa tylko dla pewności należnego prze-
prowadzenia dochodów przez rachunki powinna formy sprze-
daży pod względem potrzebney kontrolli rozebrać i ocenić, je-
dnak główney władzy leśney zostawić niezawisłość, ile ta
może mieć miejsce bez nadwerężenia kontrolli.–

7. Pod względem prawodawstwa leśnego, tyczącego się żą-
dań i obowiązków mieszkańców względem lasów, Główna
władza leśna może być tylko doradcą, gdy to idzie o zastosowanie

więcej zasad prawa i administracyi krajowej, aniżeli zasad le-
śnych. Prawodawca w celu ochrony lasów, zatrudnia się urzą-
dzeniem zewnętrznych stosunków tychże, oraz osób które z
nich ciągną użytki. Do prawodawstwa leśnego należy:

1/. Ustanowienie praw i obowiązków właścicieli lasów
względem towarzystwa leśnego, przy czem lasy Rządowe nie
mogą być rozróżnione od lasów prywatnych.—

Do tego należy:

a. jeżeli i jakie ograniczenia mają mieć miejsce w roz-
rządzeniu, użytkowaniu i zagospodarowaniu gruntu
leśnego.—

b/. rozciągnięcie obowiązku władzy policyjnej i Rządu jak
dalece i w jakim sposobie urządzenie lasów ma być dopilnowane.—

2/. Urządzenie służebności lasy ciążących.

a. ograniczenie tychże ze strony Rządu, o ile to do utrzy-
mania lasu jest niezbędnie potrzebnem.—

b. Ustanowienie jak prawo służebności i sposób wykony-
wania tychże powinno być udowodnione.—

c. Uwolnienie lasów od służebności.—

3.) Obowiązek posiadaczy lasów, utrzymywania i ochro-
ny od wypadków naturalnych swoich lasów i przyległych
gruntów, a to w celu, iżby inni posiadacze lasów i gruntów
nie ulegli zarazem tymże wypadkom, jako też ustano-
wienie pomocy która przy tem, żądać mogą od mieszkań-
ców

4). Ukaranie kradzieży i przestępstw leśnych, sposób wynagro-
dzenia szkodowego.—

5/. Prawna strona leśnictwa:

a/. porządek gosp. leśnego zachowywać się mający przez
użytkowników, posiadaczy majoratów, posiadaczy cza-
sowych, zastawników, oraz i gmin posiadających lasy.

6/. Ustanowienie postępowania do wyrachowania warto-
ści lasów przy podziale spadkowym, nakładaniu na nie po-
datków, subhastacyach, zastawieniu etc.

c./ Wyobrażenie o zniszczeniu lasów (dewastacyi) i postępowanie przy rozgraniczaniu tychże.–

6. Urządzenia policyjne:

a/. Pod względem używania się mających miar długości, powierzchni, i bryłowatości, oraz redukcya dawnych miar na teraźniejsze.–

b/. pod względem obowiązków różnych Władz do dania pomocy tak Leśnictwom lasów, ich urzędnikom, przy wykryciu defraudacyi, kradzieży i przestępstw leśnych.–

Art. 13. O organizacyi Głównej Władzy zarządzającej lasami Rządowemi.–

Zanim organizacya głównej władzy leśnej może być zdecydowaną, atrybucye tejże muszą być ustanowione, bo organizacya władzy zależy od czynności przez nią czynić się mających. Skuteczne załatwienie czynności władzy głównej władzy leśnej wymaga dokładnego obeznania się z lasami do których te czynności ściągają się. Nawet jeżeli idzie o zastosowanie ogólnych, znajomości mniej nowych, słowników i obeznaności jak niezbędne, bo od tąd zależą różne modyfikacye, którym i ogólne zasady ulegać powinny. Władza główna nie potrafi tak żadnej z swoich działań należycie załatwić, gdyby jej las był obcym, bo w tym razie ani zarządzać, ani wnioskować lub doradzać i radzić by nie mogła, co należy przedsiębrać dla dobra lasu i tych którzy go używają.–

Nierównie zaś tu tańsza znajomość, która z akt lub opisania osób obcych można otrzymać, bo pomimo iż nie wszystkie rzeczy potrzebne do tej znajomości mogą tak być opisywane, aby podług tego obcy mógł mieć dokładny i wyraźny obraz tychże, po części zaiste, który by chciał sądzić podług obcego opisania, utraciłby niezawisłość swojej lecz byłby zawisłym od obcych wyobrażeń, które mogą być niestosownemi.

Z tej zatem uwagi potrzeba: aby władza główna sama obznajomiona się z krajem i z osobami administrującemi. Prócz tego jest rzeczą potrzebną, aby władza główna mogła dokładnie uważać zastosowanie i skutki swoich rozporządzeń, iżby była pewną, że wszystko wykonywa się w tym duchu, w jakim rozporządzenie było wydane, oraz aby prowadzenie służby każdego urzędnika dokładnie znała, dla uniknienia błędów i dostatecznego czuwania nad całą administracyą. —

Mamy więc na uwadze te dwa warunki dokładnego wykonywania obowiązków władzy głównej, t.j. dokładną znajomość z miejscowemi okolicznościami krajów, oraz z całością administracyi i z personalem tejże; łatwo przekonywamy się, że w krajach większych, gdzie kilka milionów morgów lasu znajduje się na kilku tysiącach mil kwadrat: wszystkie czynności zarządu leśnego przez Dyrekcyą leśną nie mogą być dokładnie wykonywane, przez jedną władzę główną umieszczoną w stolicy, lecz że w takim razie potrzebne jeszcze władze pośrednie prowincyonalne jako organa władzy głównej. Temi są Nadleśni [illegible] – lub Nadleśniczowie sekcyi leśnej we władzach prowincyonalnych czyli gubernialnych, administrujących dobra i lasy, którym prócz czuwania nad miejscowemi urzędnikami leśnymi, władza centralna powinna powierzyć część zarządzeń, zatrzymując drugą ważniejszą dla siebie, lub też które władze pośrednie mogą być użyte do wybadania wszelkich miejscowych stosunków dla poznania i wydania tych za ich pośrednictwem, gdzie władza główna dla wielkiej odległości tego nie potrafi sama dopełnić. —
Co do rozporządzeń to władza główna tylko w takich przedmiotach, może zostawić władzy prowincyonalnej w którychby [illegible] ma już władzę niezawisłą jakiemi są:

1. Ustanowienie ogólnych zasad technicznego gospodarstwa le-
śnego. Co do tego przedmiotu do władzy prowincyonalnej może
tylko należeć podanie potrzebnych modyfikacyi wymagających
przez odmienną władzy głównej niewiadomą miejscowość. —
Gdy jednak w gospodarstwie leśnem wszystkie ogólne zasady ule-
gają modyfikacyi podług miejscowości, przeto wtenczas jeżeli mo-
dyfikacye te zostawione będą do uznania władzy prowincyonal-
nej. Korzystny rodzaj gospodarstwa może być raz wysoko-
pienny, drugi raz niskopienny połączony, a w innem miejscu
niskopienny prosty: każdy z różnych gatunków drzewa nawet
i krzewów w różnych okolicznościach może być najlepszy i naj-
korzystniejszy, raz krótka, drugi raz długa kolej może być na
swojem miejscu; w jednych miejscowych okolicznościach może
być dozwolenie wolne cięcie lasów od potrzebności, a w drugich
zostawienie tylko, że na latach, lub odmłodnienie przez zręby
następne, tam przez zręby czyste, może być w swojem miejscu.
Raz trzeba, że wcześnie, drugi raz późnie co potrzebne. — Jak-
kolwiek wiele jest rzeczy, które bezwarunkowo są złe w go-
spodarstwie leśnem, jednak jest mało takich, któreby bezwa-
runkowo były dobre, i dla tego też właściwie ustanawia za-
sady gospodarstwa leśnego, który podaje środki, jakiemi te po-
dług miejscowych stosunków ulegać muszą, a tem samem
władza główna utraca pod tym względem całą skuteczność
swoją, jeżeli sama nie jest w możności to osądzić. —
2. Z przedmiotów tyczących się personalu administracyjnego wy-
mienionych w art. 11 – 2 / można tylko małą część przedmiotów
dyscyplinarnych, zostawić do uznania władzy prowincyonal-
nej, i dla tego w tym względzie władza główna tylko mało
mieć może ulgi przez władzę prowincyonalne. —
3. 4. Pod względem ustanowienia atrybucyi różnych władz
leśnych, układania instrukcyi dla nich, i ustanowienia
okręgów administracyjnych, władza pośrednia, może
zdać opinią, bez której władza główna może się obejść

skoro sama jest obeznana z miejscowością, i posiada już opinię
Składników w przeciwnym razie zaś skoro władzy głównej
zbywa na znajomości lokalnej, opinia władzy średniej
w tych przedmiotach jest stanowcza, a tem samem władza
główna utraca swą niezawisłość. –

§. 6. Tak samo rzecz się ma co do etatów materyalnych i pie=
niężnych dochodów i wydatków, gdy te muszą zależeć od de=
cyzyi jednej albo drugiej władzy. – W ogólności zatem wła=
dzy pośredniej nie można zostawić obowiązków, które są wła=
dzy centralnej właściwe, gdy inaczej ta utraciłaby nie znaczenie
Istnienia zatem potrzeba, że władza główna Leśna nie może
mieć większy okręg działania, aniżeli jest ten w którym sama
wszystkie właściwe jej czynności zdoła wykonywać, wy=
płynie z tego, że w wielkich krajach, gdzie rozległe są lasy, po=
trzeba jest dla każdej prowincyi oddzielna władza Leśna do
załatwienia wszystkich czynności władzy głównej właści=
wych, czyliże techniczny zarząd lasów, tylko w pojedynczych
prowincyach lub Guberniach może być zcentralizowany,
w którym to razie władza główna, dokładnie może znać
lasy, któremi ma zarządzać, i należy jest w możności czu=
wać nad tem, jak wydane zarządzenia są wykonywane. –
Prócz tego otrzymuje się i tę korzyść, że czynności w krótszej
drodze mogą być załatwione z mniejszem pisaniem, i że
kommunikacya między władzą zarządzającą a władzą wy=
konywającą, jest doskonalsza. –
Wewnętrzna organizacya głównej władzy leśnej stosuje się
zwyczajnie do organizacyi innych władz krajowych. – Orga=
nizacya ta jest biurowa, skoro Dyrektor albo pre=
zydujący sam decyduje i sam odpowiada za swoje decyzye. Jeże=
li zaś władza jest kollegialna, składa się ona z różnych człon=
ków, które w połączeniu tylko stanowią władzę i decy=
zye wydają. Ostatnie urządzenie, władzy leśnej ma

wiele korzyści przed pierwszemi: — Władza leśna stanowi zwyczajnie wydział lub sekcyę w Administracyi Skarbowej i bywa połączona zarządem Dóbr Rządowych w którym to razie te dwie administracye, mają wspólnego Dyrektora, jednakże interessa leśne szczególniej techniczne są zawsze odrabiane przez oddzielny personał, szczególnie leśnictwa poświęcony. —

Art. 14. O obowiązkach urzędników którzy poszczególnowo kierują administracyą lasów i nad nią czuwają. —

Właściwy organ władzy głównej przez który ta bezpośrednio działa, lub otrzymuje powody do działania, są ciż urzędnicy miejscowi, którzy wykonywaniem wydanych ogólnych zarządzeń gospodarstwa poszczególnowo kierują. Zwyczajny tytuł tych jest: Nadleśny, Inspektor Leśny, lub jak u nas Nadleśniczy.

Im dokładniej władza główna jest obeznana z wszelkiemi miejscowemi okolicznościami, tem więcey okrąg działania tych urzędników może być ograniczony, na samo tylko wykonywanie, w przeciwnym zaś razie, musi im więcey być zostawione zarządzenie i czynności w niedokładnie dopełnionych przepisów, bo stosowne gospodarstwo leśne, zawsze tylko z miejscowości oznaczyć się daje. —

Jako czynności właściwe Nadleśniczym mogą być uważane:

1. Szczegółowe zarządzenie względem wydawania ogólnych przepisów przez władzę główną wydanych do czego należy

   a) Ustanowienie środków do ciągłego odnowienia lasów, jako to prowadzenie cięć i upraw podług ogólnie przyjętych zasad. —

   b) Urządzenie i szacowanie czyli ustanowienie

stałe się. Jeżeli zbywa Nadleśniczemu na czasie do wykonania urządzenia wypadłoby aby wysłana w tym celu osoba urządzająca, wykonała urządzenie pod nadzorem i kontrollą Nadleśniczego, bo wiadomości do tego potrzebne powinien najdokładniej posiadać. —

c/. Prowadzenie stosownego wszystkowego gospodarstwa leśnego przez ustanowienie gatunków drzew wyrabiać się mających i korzystanie z ubocznych płodów leśnych podług otrzymanych ogólnych zarządzeń. —

d/. Zarządzenie środków szczegółowych do ochrony lasów

2. Drugi ogólny obowiązek tych urzędników jest, czuwanie nad podwładnemi urzędnikami, przez częste rewizye lasów i uważanie, na postępowanie służby i [illegible]ego. Władza główna w tym względzie powinna mieć w Nadleśniczym rękojmią, że służba należycie będzie wykonywaną. —

3. Kontrolla należnego prowadzenia rachunków materyalnych, jako też rewizye wyrobionych zapasów. —

4. Prowadzenie najkorzystniejszego zużycia płodów leśnych.

5. Assygnowanie drzewa bezpłatnego do wydatku przez Leśniczego, przez wskazanie miejsca z którego ma być wydane i kontrolla przepisanego wydatku. —

6. Zarządzenie szczegółowe wszelkich ogólnie zatwierdzonych wydatków, jako też w ogólności kontrolla rachunku pieniężnego. —

7. Projekta do etatów rocznych. —

8. Zasądzenie winnych defraudantów leśnych do robót leśnych wskazanych. —

9. Instalacya podwładnych urzędników i wydanie tymże szczegółowej miejscowej instrukcyi do wykonania obowiązków. —

10. Prowadzenie listy konduity tychże —
11. Nadzór nad stosowaniem kształcenia aplikantów —
12. Zdanie sprawy władzy przełożonej o wykonaniu urzą-
dzenia tychże i przedstawienie wniosków do potrzebnych za-
rządzeń. —

Szczegółowa instrukcya zależy od tego jak dalece władza
główna zarządzenia w pojedynczych przedmiotach sobie
zostawia. —

Art. 15. O obowiązkach urzędników wyko-nywających gospodarstwo oraz strzegących.

Urzędnik strażowy Leśniczy nazwany Podleśnym
strażowym jest tylko wykonywającym, a gdyby nie
było potrzebnem żądać, aby każdy wiedział dlaczego co ro-
bi, można by mu opuścić również wiadomości urzędni-
ków zarządzających jeżeli nie mają przeszkody do awan-
su. Będąc zaś dokładniej obeznanym z miejscowo-
ściami, mogą Podleśni przy lepszem ukształceniu,
nieraz zwracać uwagę Nadleśniczego na potrzebne
skuteczne zarządzenie. — Właściwe obowiązki ich są:

1. Szczegółowe wykonanie gospodarstwa czyli sprawy
zwyczajnej i łowczej.
2. Szczegółowy wybór wyrabiać się mających drzew czyli
szczegółowe rozgatunkowanie, jako też dozór nad wy-
robkiem drzewa. —
3. Wykonanie przepisanych wydatków płodów leśnych wska-
zanym osobom, jako też spełnienie tychże podług
form przepisanych. —
4. Prowadzenie rachunku, materyalnego jako też pieniężnego.
5. Dozór nad całością lasu przez stosowne użycie podstawnych.

officyalistów strzegących i nadzór nad temiż.—

6. Prowadzenie wykazów defraudantów leśnych — przedstawienie tychże władzy sądowej. Użycie defraudantów leśnych do robót leśnych wskazanych.—
7. Szczegółowe ugodzenie robotników leśnych z zastrzeżeniem urzędu wyższego zatwierdzenia.
8. Przedstawienia i sprawozdania na wszystkich tych przedmiotach, co dla lasów może być korzystnem lub szkodliwem.—
9. Utrzymywanie archiwum, jakoteż szczególnej księgi inwentaryalnej i historycznej, w której wszystko zapisuje się, co by w przyszłości mogło być interesującym.
10. Praktyczne wykształcenie aplikantów leśnych.—
11. Administracya i wykonywanie lasów podług zarządzenia Nadleśniczego.

Szczegółowa jest instrukcyja, obowiązki wogólności tylko wymienione, bliżej objaśni i zastosowuje do różnej miejscowości.—

Obowiązki personalowi strzegącemu w lasach ograniczają się jedynie na strzeżeniu lasów, szczególnie dozorowaniu robotników leśnych i wykonywaniu poruczonych mu mechanicznych czynności.—

O okręgu działania władzy Rachunkowej, Rewizyjnej i Kassowej.

Art. 16. Oddzielenie kassy od właściwej administracyi leśnej.—

Gdy tylko okoliczności dozwalają, zawsze jest lepiej, pobory i wydatki pieniężne załatwiane w summach nieprzewidywanych, nie poruczać temu urzędnikowi leśnemu, który wykonywa przedaż płodów leśnych. Jest to zawsze najlepsza kontrolla, skoro ten który sprzedaje płody

leśne i zarządza wydatki pieniężne przy robotnikach
leśnych, — oraz prowadzi rachunki materyalne pienię-
żne ani odbiera ani wypłaca, bo w takim razie nie może
nastąpić nadużycie bez znoszenia się i wiedzy więcej
osób, z której to uwagi powszechnie uznano za ko-
rzystne odłączenie kassy od właściwej administracyi te-
go, a to tym sposobem, że urzędnik administracyj-
ny kassy wydaje assygnacye do poboru i wydatku pie-
niędzy, o ile te ogółem w szczegółowych summach nie
są przewidywane i ustanowione, a urzędnik kassowy
pobiera i wydatkuje pieniądze podług tych assy-
gnacyi, obaj razem prowadzą rachunki i wzajemnie
kontrollują się.

Ta ogólna zasada i reguła może jednak ulegać wy-
jątkom w okolicznościach, w których odłączenie kas-
sy od administracyi tego lasu byłoby nie stosownem, jak
to tam ma miejsce, gdzie i bez tego odłączenia nadużycia
nie mogą mieć miejsca bez znoszenia się więcej osób,
i gdzie w takim razie odłączenie te pomnożyłoby tylko
niezbędnie potrzebne koszta administracyjne pisa-
nia etc. Wypadki w których kontrolla może być
dokładna bez tego odłączenia są różne jako to:

a) tam gdzie cząstkowa sprzedaż nie ma miejsca, lecz
gdzie płody leśne wydają się ryczałtem lub suma-
rycznie podług ceny przez wyższą władzę w każdym
wypadku ustanowionych, oraz gdzie i wydatki pie-
niężne przez władzę wyższą dokładnie mogą
być skontrollowane.

b) Gdzie w lasach nie wielkich i mających dobry odbyt wyrobku się w krótkim czasie w zupełności wyprowadza się, i wszelkie drzewo sprzedaje się, albo przez licytacyą albo po cenach dokładnie ustanowionych, a to po przeliczeniu i wymierzeniu zapasów, gdzie oprócz tego dalsze cięcie ani sprzedaż drzewa nie może mieć miejsca bez dostrzeżenia przez urzędnika wyższego lub przełożonego, który w takim razie potrafi utrzymywać dokładną kontrollę, a tem samem bez innej kontrolli obyść się można. —

c) Jeżeli straty wynikające przez odłączenie kassy uniknąć się mające, nie jest tak wielkie, że pokrywa koszta utrzymywania oddzielnego kassyera, które również może być niekorzystnem lub niepotrzebnem, gdzie cząstkowa sprzedaż, która nie dokładnie mogłaby być skontrollowana, jest mało znaczącą, i gdzie nie masz sposobności ze stosunkowo małem wynagrodzeniem utrzymywać oddzielnego rendanta kassy, bywa mniej kosztownem wydawać się na małe nadużycie, aniżeli przez ustanowienie oddzielnego rendanta kassy na pewne i większe wydatki. —

d) Wreszcie są i wypadki w których odłączenie kassy od administracyi dla tego jest niekorzystnem, bo przez to odbyt płodów leśnych może być utrudniony i zmniejszony tak dalece, że wynikająca z tego strata mogłaby być nierównie większa aniżeli strata z przewidzianego nadużycia uniknąć się mającego.
To bywa jeżeli rendant kassy w takiej odległości mieszka od urzędnika leśnego wykonywającego sprzedaż, że kupujący

są narażeni na wielkie drogi od jednego do drugiego i nazad a następnie dopiero do lasów. — W mocno zaludnionych okolicach, można łatwiej mieć rendanta kassy, skoro się nieskończenie wymaga, aby tylko tą jedną czynnością trudnił się, i z tego względu za stosunkowo małe wynagrodzenie kassę leśną może utrzymywać. Przyjmując że koszta rendantury nie powinny wynosić więcej nad 2 procenta wpływu pieniężnego, i że nie można mieć rendanta kassy leśnej, który jedynie tej jednej czynności ma się oddawać, za mniejsze wynagrodzenie jak Złp 3000 potrzeba przynajmniej Złp 150000 wpływu, aby utrzymać można oddzielną kassę. Rzadko jednak są leśnictwa które mają takie dochody, szczególnie z częściowej sprzedaży nie mogącej dokładnie być zkontrollowanej. Łatwiej zatem w takim razie w mocno zaludnionych okolicach można mieć rendanta z innych urzędników Rządowych, urzędowanie których dozwala trudnić się utrzymywaniem kassy leśnej, jako uboczną czynnością np. za połowę powyższego wynagrodzenia przy czem może jeszcze i ta korzyść być osiągnięta że tylko takim osobom powierza się kassę, którzy dostateczną kaucyą na bezpieczeństwo tejże mogą postawić. — Znaczny zaś ma w okolicach rzadko zaludnionych, gdzie idzie szczególnie o utalowanie sprzedaży drzewa, gdzie dochód z lasów zwyczajnie jest bardzo mały, gdzie przestrzenie należące do jednej straży lub leśnictwa są bardzo wielkie i gdzie na wielkiej przestrzeni, często nie można znaleźć osoby, którejby kassa leśna mogła być powierzoną. W rzadko zaludnionych okolicach bywa zwyczajnie daleko więcej lasu, aniżeli wymaga zaspokojenie potrzeb drzewnych, i w tym razie mała niedogodność dla kupujących przy kupnie drzewa tych zupełnie może odstręczyć

jak to w naszym kraju w wielu okolicach może mieć miejsce.
W tych zatem gospodarstwach oddzielenie kassy od administra-
cyi leśnej nie było by na swojem miejscu, gdy są nawet tak
obszerne lasy, gdzie urzędnik leśny gdyby nawet chciał nie
mógłby tylu zrobić nadużycia bez wykrycia onego ile każdy
je Podleśny rendant kassy.
Powierzając w takich przypadkach prowadzenie kassy urzę-
dnikowi, który wykonywa sprzedaż należy także urządze-
nie zaprowadzić, aby ten był skontrollowany przez
podwładnych Podleśnych lub strażników, który każdy
w swojem miejscu powinien odbierać wiadomości o sprzeda-
nych przedmiotach i następujących założonowych wpły-
wów, i składać wykazy jako dowody do rachunków. –

Art. 17. O rewizyi rachunków

Rewizya rachunków dzieli się na dwie części jako to na
rewizyę co do rzeczy i co do dokładności rachuby.
Rewizya co do rzeczy ma na celu: badanie czy wszystkie do-
chody tak nastąpiły i tak są zarachowane jak powinny by-
ły nastąpić i czy nie czyniono wydatku, który mógłby być
oszczędzonym, lub czy nie położono w rachunku więcej
wydatków aniżeli czyniono, i powinny były być czynione.
Już z tego widzieć, że ta rewizya rachunku tylko przez
takiego urzędnika skutecznie może być dopełnioną któ-
ry jest nie tylko obeznany z technicznem gospodarstwem w
ogólności lecz zarazem z miejscowemi stosunkami tego leśnic-
twa, lub tej straży z której rachunek złożono, jako też z wszel-
kiemi zarządzeniami, podług których dochody pobierane, a wy-
datki czynione być miały. Rewizya zatem rachun-
ków leśnych pod tym względem powinna być dopełnioną
przez Nadleśniczych lub techniczną władzę wyższą nad

składającym rachunek. –
Rewizya pro calculo ma na celu przekonanie się czy wszelkie
pozostałości (remanenta) z poprzedniego rachunku zgodnie
zostały przeniesione do następnego rachunku, czy zarachowane
przychody i wydatki są zgodne z dowodami oraz czy te ostatnie
są wszystkie złożone podług formy przepisanej, czy rachunek
sam jest prowadzony podług przepisanej formy, czy nie mieści
w sobie błędów w rachubie. – Z tego wypływa że do tego rodzaju
rewizyi nie są potrzebne właściwe techniczne wiadomości, lecz
że ten, któremu rewizya taka jest poruczona, powinien
tylko posiadać dokładną wiadomość o przepisanym porządku rachun-
kowym, o wydanych przez władzę wyższą stałych zarządzeniach
na których przychody i rozchody gruntują się, jako też w reszcie
że powinien być biegłym rachmistrzem. –
Z tego rodzaju rewizyi rachunków rzadko wykrywają się
wielkie błędy, bo każdy prowadzący rachunek najstaran-
niej unika takich uchybień, które łatwo z tej rewizyi mogą
być wykryte i naganione. –
Z tem jednak nie idzie jakoby ta rewizya mniej była
potrzebną, bo właśnie tylko przekonanie, że ona nastąpi
jest przyczyną, że zwyczajnie tylko małe błędy wykry-
wają się. – Ażeby władza skarbowa zawsze miała do-
kładne wiadomości o wpływach i wydatkach w admini-
stracyi tejże i ta w tym względzie miała kontrollę nad
sobą, oraz ażeby oszczędność w kosztach władz rewidujących
rachunki była zachowaną, byłoby niestosownem do rewi-
zyi rachunku pro calculo ustanowić osobną kalkula-
turę lecz, – lepiej poruczyć rewizyę rachunków tymże
władzom które rewidują inne rachunki administracyi
krajowej; tak że zarządzenie tych należy do władzy skarbowej.

która prowadzi kontrollę nad wszystkiemi kassami. –
Uznanie potrzeby ustanowienia w tych władzach rewidują-
cych rachunki, oddzielnych rewizorów lub rachmistrzów
leśnych należy zatem jedynie do władzy skarbowey. – Potrze-
ba zdaniem jest nasza aby rewizya rachunków co do rzeczy
nie była pomieszana z rewizyą procalculo. – Temu który
pierwszą dokładnie potrafi wykonywać, nie należy zara-
zem poruczyć i drugą która więcej jest tylko mechani-
czną, iż zabiera wiele czasu, którego urzędnicy leśni re-
widujący, korzystniej mogą i powinni używać do pro-
wadzenia i nadzorowania gospodarstwa leśnego, a do mechani-
czney rewizyi procalculo można używać rachmistrzów
i rewizorów mniej płatnych. – Tym ostatnim zaś nie można-
by poruczyć rewizyi co do rzeczy, o któréy nie mogą sądzić
do czego potrzebna jest nie tylko dokładna znajomość te-
chnicznego gospodarstwa lecz nad to miejscowych stosun-
ków. – Dla tego rachunki leśne nie powinny być odda-
ne kalkulaturze, jak za opatrzone w świadectwa wła-
dzy techniczney przełożoney rachującemu się, która naj-
łatwiey rewizyą co do rzeczy może wykonać na miej-
scu w leśnictwach lub strażach aby rachujący się bez dłu-
giego pisania mógł każde wątpliwości ustnie i namo-
miła odpowiadać. – Taka rewizya na miejscu odbyta mo-
że być niezrównanie skuteczniejszą, aniżeli przez piśmienne
monitowanie i odpowiadanie przy czem bywa, że zostaje
uchybiającemu dosyć okazyi ukrywać zarzuty błędy lub
wszystko naprawiać za nim rewidujący zjedzie na śledz-
two na miejsce. –

Art. 18. O Kontrolli w ogólności. –

Pod Kontrollą rozumie się nadzor nad urzędnikami dla za-
pewnienia się, aby każdy rzadowy czynił swoim obowiązkom
i takowym nie uchybił. – Zwyczajnie prowadzą kontrollę
przełożeni, czuwający nad podwładnemi. Im więcej podwładnych
który urzędnik ma, tem obszerniejszy jest jego obowiązek
co do nadzoru, bo dla rzadowego wypełnienia temu obowiązko-
wi nie dosyć na tem doglądać najbliższego podwładnego lecz
należy zarazem mieć na oku urzędników niższych, bo
z wykonania przez nich służby, można najłatwiej przeko-
nać się, czy ich przełożony co do nadzoru nad niemi wypełni
swoje obowiązki. Główna władza leśna nie może dojrzeć
czy Nadleśny Służy czyni rzadowym swoim obowiązkom, skoro
się nie jest przekonała, o ile Nadleśniczowie i Podleśnicie
rachowego, bo jest pierwszym obowiązkiem Nadleśnego
Służego dopilnować aby to miało miejsce. – Im wyższy jest
urzędnik, a im większy ma okręg urzędowania, tym
ogólniejsza musi być kontrolla przez niego wykonana,
im zaś niższy jest urzędnik i im mniejszy ma okręg urzę-
dowania, tem bardziej kontrolla jego sięgać ma do szczegółów. –
To z natury rzeczy jest zgodnem, bo gdyby władza sterująca
chciała się wdawać w każdy szczegół ostatniej gałęzi admi-
nistracyi straciłaby na skuteczności swojej na ogół. –
Jest jednak wielka różnica w tem przywiązać się do ogó-
łu, i poszczegółowo chcieć tem dozorować, a mieć w ogól-
ności tylko zwrócone na szczegóły dla dostrzeżenia, czy nie za-
chodzi czasem potrzeba niespodziewanej i raptownej rewizyi.
Jest wielka różnica między zarządzeniem poszczegól-
nem a przepisem niewiązanym na szczegół. Cała

sztuka kontrolli jest dla wyższej władzy w tem: nie tylko
zawsze dokładnie wiadomości o tem co się dzieje w administra-
cyi lecz nad to być w możności, przez posyłane nagania-
jące czyny, skoro takie okażą się potrzebnemi podwładnym
dać poznać że dokładnie nad niemi czuwa, i że wyższa
władza nie wyrzekła się bynajmniej wdawania się na-
wet w najdrobniejsze szczegóły, skoro okaże się potrzeba ta-
mować zaszłe nieregularności. — Nigdy i najniżsi urzę-
dnicy nie powinni być pewni, że najwyższy z przełożo-
nych jest w niemożności dokładnie przekonać się o ich
złem prowadzeniu się. — Uwaga, że to może mieć miejsce
skutkuje często więcej aniżeli wszelkie przypomnienia
najbliższego przełożonego i robi tego czynniejszym. —
Przytem wszakże nie należy zapomnieć, że jest nieżmier-
na różnica między zarządzaniem i nadzorowaniem szczegó-
łów. Do zarządzenia tego co ma być przedsiębrane, potrze-
bną jest dokładna znajomość miejscowości etc. i dla tego
zarządzenie szczegółów tak łatwo staje się szkodliwem, bo
wyższe władze nie posiadają tych wiadomości. — Do osą-
dzenia zaś czy kto wykonywa swe obowiązki lub nie, po-
trzeba tego, co każda wyższa władza posiada i bezwarunk-
wo posiadać powinna. — Trudnem jest wynaleźć we wszy-
stkich wypadkach to co jest najlepsze, łatwiej zaś jest do-
spostrzedz złe. — Chociaż zatem władza wyższa łatwo mo-
za nadto zarządzać jednak nigdy nie może za nadto czuwać
nad tem, aby nikt nie czynił złe zamiast dobre. Jednak ta-
kie czuwanie i kontrollę władza wyższa powinna
wykonywać przez własną czynność i nie szukać tego w
mnóstwie zarządzeń, reskryptów, raportów, extrak-
tów etc. lub w ustanowieniu

ustanowieniu wielu kontrollerów przez co wiele osób by-
łoby użytych jedynie dla tego aby jeden nad drugim czuwał.—
Jakkolwiek ten środek bardzo zwyczajny do zapewnienia się, aby każdy urzędnik wykonywał swe obowiązki, i udzie-
lone mu przepisy, jednak jest bez wątpienia niedostatecznym
uważanym i dla tego nieużytecznym.— Widziemy np. że w
krajach w których przepisy celne są b. ostre i cło b. wielkie,
jednak w celnictwie gdzie bywa najwięcej kontrollerów,
najwięcej bywa nadużyć.— W wielu krajach przedajność
urzędników celnych jest nawet jawną i powszechnie zna-
ną, a jednak ci którzy mają przestrzegać nadużyć i czuwać
nad podwładnemi dzielą się z nimi w zyskach.—

Leśnictwo. 13.

Z tego wypływa i to dla Administracyi leśnej reguła, że
urzędnicy władzy wyższej ile możności sami powinni czu-
wać nad całą administracyą, i że obowiązek ten nie powi-
nien być powierzony urzędnikom niższym.— Skoro wyż-
szy [illegible] nadzór przez urzędników oddzielnie do tego
przeznaczonych bywa kontrolla, skoro nie tylko każdy
przełożony czuwa nad podwładnemi, lecz też podwładni
czuwają nad przełożonymi, a to jedynie przez zaprowa-
dzenie w administracyi leśnej takiej jawności, że przełożo-
ny nie może przekroczyć obowiązków bez uważania i dostrze-
żenia tego przez jego podwładnych.— Jeżeli strażnikowi jest
wiadomem nie tylko jakie przełożony mu Podleśny ma
obowiązki lecz nadto co mu jest, lub nie jest dozwolonem,
Podleśny wystrzega się przekroczenia, aby przed podwładnym
swoim nie okazał się w złym świetle.—
Jeżeli Podleśny co do swego okręgu urzędowania, o którym
najlepiej wie co się w nim dzieje, musi widymować rachu-
nek przez swego przełożonego prowadzony, rzadkie przekro-

czenie lub nadużycie w tym rachunku nie może być u-
krytem bez wiedzy Podległego. —
Jeżeli podwładny ponad a wiadomości o dochodach przełożo-
nego, nie tak łatwo łudzić przywłaszcza cokolwiek co mu się
nie należy. W administracyi stanowczemi są rezultaty po-
stępowania, i te za zawsze podwładnemu najwięcej uważane,
gdy jego najwięcej się dotyczą, i on ich zawsze ma przed oczami.
Naczelnicy nie zdoła wszystkich nadużyć ocenić w czynnościach i sprawach
oraz Podległego. — Strażnicy dobrze wiedzą jak dalece po-
dległy wykonywa lub nadweręża swe obowiązki, których do-
konać dobrze umieją. —
Lecz to samo przełożeni wiedzą, że przez podwładnych są kon-
trollowani, wywiera znaczny wpływ na zapobieżenie
nadużyć i przestępstw. Do czynnej jednak skuteczno-
ści tej kontrolli jest rzeczą potrzebną:
1º. Aby każdy urzędnik miał pewien stopień niezawisło-
ści, czyli pewności, że jego los nie jest w ręku najbliższego prze-
łożonego, skoro służbę należycie wypełnia. — a
2º. aby wyższa władza nigdy nie była bez styczności
niż z samemi urzędnikami i nie pozostawała w styczności je-
dynie z urzędnikami najbliżej jej podwładnemi. —
Zdawać się, że najniższego stopnia urzędników, pewna
niezawisłość wymaga tylko tego aby urzędnik nie
mógł być karany, ani nadweręzany w swoim prawie i u-
swych dochodach bez rozbioru i sądzenia przez władzę wyż-
szą skoro tego żąda. —
Co do bezpośredniej styczności, w której wyższa władza
powinna się utrzymywać z wszystkiemi podwładnemi, to
tylko tak ja rozumię, że przy rewizyi szczególnie na miej-
scu w lesie, wyższy przełożony bezpośrednio powinien się
zatrudniać tym najniższym urzędnikiem którego o-

obręb rewiduje. Jeżeli Nadleśny Stary lub urzędnik władzy głównej rewiduje obręb lasu, wszelkie objaśnienia wątpliwości i odpowiadania na zapytania, powinny nadejść bezpośrednio, przez tego urzędnika do którego odbywający należy przedmiot o który idzie.

Jeżeli idzie o przedmiot tyczący się policyi, nie należy go tym sposobem załatwić że się powie Nadleśniczemu aby nakazał Podleśnemu, iżby pilnował strażników, ażeby ci Strzelcy w tymczasie utrzymywali porządku, lecz takowy oddać przedewszystkiem i bezpośrednio powinien rewidujący temu zdać sprawę, dla czego tak a nie inaczej rzecz się stała, potem z kolei z dołu wyżsi urzędnicy powinni być pytani. Okazują się błędy w gospodarstwie, powinien przedewszystkiem podleśny z nich się tłumaczyć etc.

Nie masz nic niestosowniejszego nad sposób, jak się to rewizye przez najwyższego przełożonego w leśnictwie odbywają się. Urzędnik rewidujący, przybycie którego już dawno naprzód przez urzędowe i prywatne doniesienia, ogłoszone się stało, siada z Nadleśnym i Nadleśniczym w wygodny powóz — Podleśny konno naprzód jedzie i pokazuje drogę, Strażnicy i Strzelcy ile można ich dobrze ubrani, stoją w oznaczonych miejscach przy drodze witając uniżenie przybyłego, którym w przypadku dobrego humoru zapytuje się: jak się macie? czy wszystko w porządku? i w podobnych ogólnych wyrazach, a rewidujący którego wyżsi urzędnicy na moment nie opuszczają jakby w tryumfie przez kilka set morgów lasu jest prowadzony, w to miejsce w którym chciano go mieć. On myśli że rewidował, jednak nic nie słyszał ani nie widział, i wraca tak mądrym z lasu jak do niego wjechał.

Jeżeli rewidyzyja chce się dowiedzieć jak się dzieje w całej admi-
nistracyi leśnej, powinien inaczej postąpić: powinien się zro-
bić niezawisłym od tych którzy go prowadzą lub mu to-
warzyszą, powinien w każdym lesie bez krzyku i hała-
su rozmawiać, i dać sobie przedstawiać wszelkie życzenia
uwagi i wnioski, chociażby te były niedorzecznemi. Chłop,
rybarz, strzelec, wszyscy dobrą mogą dać wiadomość o postę-
pkach w administracyi leśnej, nie robiąc im z tego żadnej
tajemnicy, skoro bez pretensyi i obojętnie w rozmowie
żąda od nich rady, lub jeżeli są w mniemaniu że się za-
mierza korzystać z ich uwag i zdań, co nawet często skoro
idzie o zastosowanie się do miejscowości być może być zale-
conem. —

Może się zdawać, że taki wysoki urzędnik, który ma
tak wielki okrąg działania, który ma tyle do czynie-
nia przy rewizyi lasów, nie może tak daleko wdawać się
w szczegóły, że nawet ma uważać na zdania chłopów, ro-
botników i strzelców. — Rzeczywiście byłoby to nie do wy-
konania, gdyby to tak było rozumiane, że wszyscy urzędnicy
rewidyzyi, mają być obowiązani tym sposobem postępo-
wać we wszystkich obrębach. To bowiem ani jest potrzebnem
ani żądanem. — Jeżeli w ciągu roku tylko jedno leśnictwo
które tego z uwagi na nieporządek w szczególności dostrzeżo-
ny, najbardziej potrzebuje dokładnie będzie rewidowane,
jeżeli jest tylko wiadomem, że rewidyzyja uważa na każdy
szczegół, że niezawisły od nikogo idzie swoją drogą jaką
sam obiera, że widzi wszystko swojemi oczami, że o
wszystko się pyta najniższych oficyalistów co ich się do-
tycze, że każdy ślad nieporządku wytropuje i pociąga
do odpowiedzialności każdego wykraczającego, będzie to do-
statecznem trzymać ogół w porządku, bo każdy obawia
się, że na nie [illegible] rewizyja, gdy nikomu nie jest wiado-
mem, gdzie przedsiębrana będzie. —

Kto wypytaniu i rozmowie wszystkich urzędników z naj-
niższemi chciałby znaleźć nie przyzwoitego dla wyższej
władzy szpiegowania; myli się o tem by sądził. Najznacz-
niejsi monarchowie uznali zasadę, że ten co ściśle do-
wiedzieć, co się dzieje między ludźmi, tylko od nich o tem
może się dowiedzieć; urzędnicy przeto którzy mają obo-
wiązek dowiadywać się, co dzieje się w niższej administra-
cyi, powinni o tem z najniższymi oficyalistami i urzę-
dnikami rozmawiać. — Nie ma potrzeby przytem namawiać
lub pobudzać do denuncyacyi lub oczerniania przeto ża-
nych, lecz urzędnik rewidujący, żądane wiadomości z ja-
snego źródła powinien czerpać. — Rewidowanie co rok
jednego i drugiego leśnictwa w tym sposobie i bez poprze-
dniej o tem uwiadomienia, na które leśnictwo padnie rewi-
zya, skuteczniejszą jest kontrollą najwyższej władzy
leśnej, aniżeli regularne co rok zjeżdżanie z wielkim
nakładem wszystkich leśnictw we wszystkich Guberniach
przy którem rewidujący w jednej swojej rewizyi widzi krocie
morgów lasu jakby w panoramie nie widząc nic, cze-
go im niechciano pokazać. —

Art. 19. O kontrolli w szczególności przez główną władzę leśną.

Kontrolla władzy leśnej jest dwojaka: jako to:

Kontrolla najpierwsza i

Rewizya w lesie. —

Co do pierwszej jest rzeczą potrzebną przestrzegać żeby władze
niższe zawsze dokładnie przedstawiały władzy głównej
wszystkie te przedmioty gospodarcze, które ona zastanowiła
sobie do własnego osądzenia i własnej decyzyi. Do tego po-
trzeba ~~[illegible]~~ aby posiadała dokładne opisanie każdego lasu

w którym wszelkie stosunki tegoż dostatecznie są wyjaśnione. – Statystyka leśna krajowa z tego względu tak jest ważną dla Władzy lasami zarządzającej, która wcale zebrania wiadomości do niej powinna być przestać władzom niniejszym wzór dokładny wzór do opisania w którym wszystko jest objęte, co tylko pod względem gospo[illegible]nego i krajowego na uwagę zasługuje, tak aby opisania te zebrane leśnictwami były pod ręką Władzy Głównej i dostarczały w każdym wypadku potrzebne wiadomości o miejscowych stosunkach. –

Wreszcie kontrolla na papierze bywa dosyć starannie kontrolowana – mniej dokładnie bywa wykonana kontrolla w lesie, i dla tego nie będzie od rzeczy [illegible] zastanowić się nad sposobem dokładnego [illegible] na cel takowy. – Przed każdą rewizyą powinien rewidujący przejrzeć kazać przejrzeć akta, dla wynotowania tego wszystkiego co może wymagać obejrzenia na gruncie. Do tego należy:

1. Spis wydanych rozporządzeń, dla przekonania się o wykonaniu tychże.
2. Spis nadesłanych przedstawień dla sprawdzenia zgodności tychże. –
3. Spis dostrzeżonych wad dla wynalezienia środków do usunięcia tychże. –
4. Wykaz spraw podług podań wykazanych, dla sprawdzenia zgodności podania. –
5. Spis tego wszystkiego, co [illegible] głoszony przez [illegible] wydawał się być wątpliwym i niejasnym, chociażby w tych przedmiotach już decyzya zapadła, dla wyjaśnienia tego z gruntu. –
6. Spis podanych w przedmiotach leśnych próśb, prowadzonych sporów etc. –

Przy rewizyi na gruncie wypada uważać na następujące przedmioty:

A. tyczące się sprawy:

a/ wykonywający się plan gospodarczy.
b/ prowadzenie i wykonywanie rębów, ciemnych, jasnych i

zupełnych

c) Sposob postępowania przy uprawie sztucznej.

d) wiek i stan zagajników. –

e) Trzebieże –

f) Ochrona zagajników, czy w nich odbywa się pasza, trawa jest wykoszona, – drzewka są obgryzane przez zwierzęta dzikie albo czy w innym jakim sposobem są uszkodzone. –

g) Wysokość kosztów uprawy, ogólna majątku, ilość użytego nasienia, kto użytkowywa uprawy, porównanie wszystkich wydatków (kosztów pieniężnych) z osiągniętym celem (drzewem zarostem i przestrzeniami).

h) Czy stosownie obrano miejsca do uprawy.

i) czy w przyszłości mogą nastąpić przeszkody w uprawie jako to przez powstanie bagna, lub wydmów, przez wysychanie gruntu, brak nasienników, zarastanie gruntu chwastami etc. –

k) Jak wycinano potrzeby w lasach mieszanych.

l) jakie są środki do zbierania, wyłuskiwania i zachowywania nasion. –

B. Szczególne użytkowanie. –

a) Co każdy wyrobiony gatunek drzewa użytkowego przynosi czystym dochodzie.

b) Jaki jest stosunek znajdującego się w przyszłych cięcia drzewa użytkowego, do podobnego drzewa dotąd zbywanego i czy w wyrobionem drzewie opałowem nie masz drzewa któreby jako użytkowe pojedynczo mogłoby być sprzedanem. –

c) Jakie są przeszkody do lepszego odbytu na drzewo użytkowe i czyli i jakie środki mogą być do usunięcia tych. –

d) czy ceny drzewa użytkowego są w trafnym stosunku. –

e) jak się użytkuje z drzewa w lasach sąsiednich i jakie tam są ceny. –

f) Czy użytkuje się z drzewa gałęziowego i karpiny, lub czy można by się z tego drzewa lepszy niż dotąd użytek. –

g/ Czy wszystkie gatunki drzewa należycie są wyrabiane, jaką jest miara sążni. —

h/ Jaka jest cena wyrobu robocizny i zwózki drzewa; i co robotnik podług miejscowych stosunków, przy tych cenach może na dzień zarabiać. —

i/ Jeżeli istnieją kontrakty: należy na miejscu rozebrać korzyści lub szkodliwości, tudzież, czyli kupujący jego, ko- [illegible] jakie pomoc, stosunki jego z urzędnikami leśnemi; Jeżeli zaś przez drzewo wyrobione należy rozebrać, ile wychodzi na to drzewa w stanie surowym, i jaki wpływ wywiera wyróbka na części tego drzewa w lesie pozostające.

k/ Czy wyrobione zapasy drzewa ulegają zepsuciu lub czy od tego są zabezpieczone. —

l/ Czy koszta administracyjnej wyróbki i wywózki należycie się wracają, lub czy też z korzyścią mogą być urządzone. —

m/ Czy potrzebny urzędnik leśny przy wyborze drzewa sam wykonywa swe obowiązki, lub czy się wyręcza strzelcami i gajowemi. —

C. Tyczące się dozoru. —

a/ Czy kradzieże drzewa miały miejsce, i czy sprawcy tychże do odpowiedzialności są pociągani.

b/ Jak w ogólności dozór się odbywa? przy czem zadać można 1/ jeżeli w domu gajowych uważać się na gatunek drzewa jakie gajowi biorą, lub jakie robotnicy zabierają z lasu. 2/ Jeżeli się uważa we wsiach leżących przyległych, jakie drzewo do opału gajowi mają przysposobione, czy w lesie gałęzie z drzew stojących są obcinane, wy[illegible]wane, lub czy [illegible] się potem po drzewo z [illegible]

c/ Dalej należy na to uważać, czy zwózka jest wygrana była na w miejscach niedozwolonych, czy bydło chodzi po lesie bez należytego dozoru, czy są zrobione nowe niedozwolone drogi, czy gajowi prowadzą z sobą narzędzia niedozwolone, czy stosują się do ustanowionych dni gajowych, i czy

mają kwitki z sobą. – Czy drzewo nie wyrobione leży po-
tnie, lub suche drzewa stoją bez wyjątku – Czy zagajni-
ki są oznaczone wyraźnie podług przepisów. –
Co do granic należy przekonać się czy te nie są nadwerę-
żone, a przytem tosz uważać na granica siedziby leśnej, czy
one też takie nie są bezprawnie rozprzestrzenione. –
Te wszystkie i inne jeszcze przedmioty tyczące się dozoru
i ochrony lasu przy zwyczajnych objazdach leśnych, re-
widujący może uważać i rozpoznać czy w nich jakie nie
regularności miała miejsce, a to może i powinien uważać
stosić w obecności wszystkich officyalistów bo tych prawie
najwięcej te przedmioty dotyczą, i żadnemu z przełożonych
obecność swych podwładnych, którzy mają dostarczać potrze-
bne objaśnienia nie może uważać za najprzykrzejszą, gdy je-
dnak w obecności podwładnych nie może tak łatwo rewidują-
cego w błąd wprowadzić. –
Drażliwszego rodzaju są inne przedmioty, rozstrząsanie
których rewidujący również nie może pominąć, jeżeli chce
dokładnie poznać administracyą, oraz czynności i rze-
telności i wierności urzędników, bo tu idzie mniej o uważa-
nie na czyny jakie w lesie są przedsiewzięte i które wyra-
źnie rewidującego naprowadzają do śledzenia i badania
bliższego jak z wypisywania się czy nie masz więcej ukry-
tych pokątnych nadużyć urzędników. – Jeżeli rewidują-
cy w lesie, przekona się, że np. drzewo było wydane, natural-
nie jest rzeczą, czy i jak wydatek ten do rachunku jest zapi-
sany, i to rewidowanie zaś nie uważa, gdy to j. gawiący rewidującej. –
Jeżeli zaś rewidujący bada przedmioty na które przez wystygłe
fakta nie został naprowadzonym, raczej uważa to łatwo uważa-
ne, jako nie należące do rewidującego, i poczytuje to za obraża-
jące podejrzliwość, co dla rewidującego tem jest nieprzyje-

mniejszemi. - ale to badanie często nie doprowadza do re-
zultatu, a tem samem zdawać się może, że to było zby-
tecznem i nie na swojem miejscu. - Badanie takowe
nie mogąc być przedstawione jawnie, bo pewno tym sposo-
bem będą bezskuteczne, mogłyby nie potrzebnie kom-
promitować urzędników, i urzędu officialiści wiedzieć
o nich nie powinni, nawet w razie kiedy potrzeba ich w
tym celu zapytać się. Rewidujący powinien mieć
wiele biegłości, popularności i ostrożności w rozmo-
wach, pozór nie mie mających pewnego celu, bo sta-
nie tylko może się dowiedzieć czego mu potrzeba. -
Do przedmiotów o których rewidujący powinien dowiady-
wać się bez formalnego śledztwa, należą następujące;

1. Czy wydatki urzędników których są w stosunku z ich docho-
dami, każdy któremu się wydaje, aniżeli ma prawnego docho-
du wzbudza koniecznie podejrzenie, i potrzebuje ostrego
nad sobą dozoru, bo tenże większe wydatki z których nie ma ma-
jątku z domu, może tylko pokrywać przez nadużycia lub
robienie długów. - Niedostatkiem jest w urzędnikach b. nie-
bezpiecznem, bo długi i wydatki tychże łatwo mogą znaglić
do postępków których bez tego byłby się nie dopuszczał. -
2. Czy urzędnicy wykonywają wszędzie właściwe obowiązki swoje, tak
że w urzędowych nie opuszczają się, i nie wyręczają się podwładne-
mi w przedmiotach które do tych nie należą, czy podwładnych
utrzymują w przyzwoitym porządku i stosują się wszędzie do
form przepisanych. - Dokładne przejrzenie rachunków i pa-
pierów służbowych mogą w tych przedmiotach do stanowczej
wiadomości, jednak i rozmowy o przedmiotach zdarzających się
w administracyi, doprowadza do wykrycia tychże. -
3. Czy urzędnicy tam przynależne im wszystkie bez prawnie nie
rozszerzają, nie zatrudniają się spekulacyjami im niedozwo-
lonemi; każdy rewidujący nie powinien z uwagi wypuszczać.
Gdzie urzędnicy tam mają gospodarstwo rolne, należące

na uwagę ilość utrzymywanego bydła, sposób wyżywie-
nia tegoż, gatunek używanego drzewa, ściółki, nawozu, etc.
4. Czy niedozwolone fawory mają miejsca — w jakich stosunkach
znajdują się urzędnicy leśni z użytkującemi, i połączonemi
lub kupującemi płody leśne. —

Jeżeli urzędnicy wiedzą że władza wyższa na każde postępo-
wanie w administracyi leśnej uważa, i przekonywa się że
zaufanie jakie w nich położyła nie jest nadużywane, że
rewidujący wszystko uważa i rozbiera, że każdemu jest przy-
stępny, że nie poprzestaje na tem jak mu się raz przedsta-
wia ze rozbiera wszystkie papiery i akta, jako też wykony-
wanie służby w lesie — niechybnie urzędnicy unikają
wiele nieregularności uchybień i przestępstw, których do-
mniej sumienni ludzie dopuszczają się jeżeli mogą się
spodziewać że te nie będą dostrzeżone. Odpowiedni urzę-
dnicy obawiają się zawsze najwięcej wykrycia ich postępków
bezpośrednio przez władzę najwyższą, bo wiedzą że w tym ra-
zie zwyczajnie najostrzej będą karane i ganione. —

Ar. O kontrolli przez władzę pośrednią

Wszystko to co w poprzednim artykule jest wymienione po-
zostawujące na uwagę urzędników rewidujących ze
strony władzy głównej nie powinno, jak samo z siebie ro-
zumie się, ujść uwagi urzędników którzy są przeznaczeni do
czuwania nad wykonywającemi administracyą, i to wcześniej
przez nich powinno być dostrzeżone, aniżeli przez rewidujących
władzy głównej. — Jednak te dwa rodzaje kontrolli w tem ró-
żnią się od siebie, że rewidujący ze strony władzy głównej musi
więcej ograniczyć się na dostrzeżenie tego co się dzieje, co się działo,
bo nie jest w możności bez pośrednio wpływać aby niepo-
rządków niebyło, lub aby wszystko tak było wykonywane

jak jest zarządzone, a przeciwnie władza pośrednia, przez swój
nadzór tak powinno skutkować; aby to co jest zarządzone, na-
leżycie było wykonane, bo władza pośrednia jest i wykonywu-
jącą, gdy tymczasem władza główna tylko jest zarządza-
jącą i nadzorującą; kontrolla zatem władzy pośredniej tak
powinna być urządzoną, aby zaraz dostrzegła, jeżeli który
z podwładnych opuszcza to, co jest przepisane, lub co jest do-
brem, i aby mogła go przymusić do wykonywania tego, oraz aby
mogła przewidywać, gdzie i w czem jakie nieporządki mogłyby
nastąpić, a todla zapobieżenia temu aby nie nadeszły;
W tym wielka potrzeba, ażeby ci urzędnicy, często bywali w lesie, a-
by mieć podziewanie bez poprzedniej wiadomości podwładnych
do zwiedzania lasów mogli przybywać, aby mogli dokładnie
znajomości, i styczność w tem wszystkiem osobami, któ-
rzy w lesie mają do czynienia; — Aby to mogło mieć miejsce
potrzeba iżby:
a/. Obręb działania lub urzędowania nie był zanadto wielki;
b/. Aby nie byli zanadto zatrudniani czynnościami w kancel-
laryi, bo żaden tu nadzór nie daje się wykonywać przy
biórku, lecz tylko w samym lesie. —
Nie można pokazać tak ściśle oznaczyć, jak obszerne przestrze-
nie lasu, wymagają tego rodzaju kontrollera, bo to zależy
od ilości czynności jakie w lesie są do wykonywania. — Do-
znaki w ogólności można powiedzieć, że Nadleśniczy po-
winien być w możności zwiedzać w dni 14 te straże w któ-
rych cięcia odbywają się i w których jest częstszy odbyt na pło-
dy leśne, szczególnie gdzie nie zachodzi tam potrzeba, gdzie
w puszczy wielkiej rzadko noga ludzka postaje, i gdzie ani
wyrębowe ani gospodarstwo niema miejsca.
Oprócz przedmiotów, które w poprzedzających art. były wy-
mienione jako zasługujące na uwagę przy każdej rewizyi,
władza pośrednia powinna najpierwsze prowadzić księgę towa-

kontrolla nad wyrobką i sprzedażą drzewa, jako też nad
prowadzeniem rachunków do czego należy:—
a) obliczenie i odbiory wyrobionych zapasów drzewnych
przed ich sprzedażą, lub wydaniem z lasu.—
b) Staranie się aby żadne użycie, i żadna wyrobka drze-
wa nie miała miejsca, bez jego wiedzy.—
c) sprawdzenie rachunków, czy to wszystko jest zanotowa-
ne co ścięto i wyrobiono.—
d) Szczegółowe sprawdzenie pojedyńczych sprzedaży przyczem
ile możności od danego kupującego należy zasięgać wia-
domości, wiele do kassy zapłacił dla sprawdzenia zgodności tej
pozycyi w rachunku.—
e) Uwaga na wydatki dla przekonania się, czy one w poda-
nej wielkości powinny były nastąpić, i czy w istocie tak
nastąpiły jak są podane.—
Gdzie sprzedaże odbywają się z wyrobionych zapasów drzewa, jest
rzeczą potrzebną, aby dzień w którym przedaż nastąpiła
i ile w rachunku jest zapisane, sprzedane w lesie drzewo było zna-
czone, jako sprzedane z wyrażeniem ile możności nazwisk ku-
pującego, bo bez tego nie dałaby się wykonać [illegible]
dokładna rewizya kassy z zapasów drzewnych.— Obliczając
zapasy drzewne w lesie, a nie wiedząc czyli jest z nich sprze-
dane lub nie, nie można wiedzieć, czy i jak znalezione za-
pasy zgadza się z obecnym rachunkiem: gdy to powinno
być w kassie co w lesie brakuje;— rewizya kassy nie może
być dokładna, jeżeli w lesie policzono drzewo już sprzedane
do drzewa jeszcze nie sprzedanego.—
Każda rewizya powinna tak nastąpić, aby nikt o niej wcze-
dnia o niej poprzednio nie wiedział, rachunek w chwili
ruchu bieżącego, powinien być abszlusowany, Kassa przez
abszlusem rachunku powinna być opieczętowana, a stan
kassy pieniężny w kassie, jako też zapasów drzewa w lesie

zaraz po abszłusie powinien być przekrone ostatnie przy po-
mocy Strażników i Strzelców właściwego obrębu. Oraz tam
gdzieby kassa od administracyi lasów była odłączona, ra-
chunek kassowy, powinien być abszlussowany, co tym sa-
mym rozumie jak rachunek materyalny, i obydwa rachunki mu-
szą z sobą być skonfrontowane dla przekonania się czy i jak z so-
bą się zgadza. Dla rewizyi i kontrolli jest rzeczą ważną aby przychody
i wydatki nigdy summarycznie jak np. od różnych osób lub ró-
żnym osobom nie były zapisywane, lecz aby każda osoba, któ-
ra cokolwiek lub co oddaje, porządkiem swoim podług swego nazwi-
ska i miejsca zamieszkania była wymieniona, aby podług
tego łatwo mogła być wynaleziona;
Jeżeli dla kontrolli urzędnika wykonywającego administra-
cyą (Podleśnego) każdy podwładny (Strażnik z Strzelec) prowa-
dzi prosty dziennik zapisuje wszelkie przychody i wydatki
materyalne jak po sobie następują z jego obrębu oraz do-
chody z wszystkich uboczności, należy przy rewizyi dzien-
niki takowe jednocześnie abszlussować dla konfrontowa-
nia wypadku z abszlussem rachunku Podleśnego.
Przy zachowaniu tych zasad i środków do prowadzenia
kontrolli nie będzie trudnem, uniknąć każdego opu-
szczenia się urzędników leśnych w czynności i nadweręże-
nia interessu skarbu, albo jeżeli to nastąpi przy najmniej
w krótkim czasie może być wykrytem.

Marymont dnia 14 Października 1841 r.

Komisja Administracyi Lasów

Część 6.

Skarbowość

Skarbowość

Tę część nauki zarządu leśnego, która rozbiera i rozwija za-
sady do otrzymania z lasów Rządowych największych dochodów
pieniężnych z najmniejszemi wydatkami, a to bez zrządze-
nia niesprawiedliwości i uszczerbku dobru ogólnemu,
nazywamy skarbowością leśną. – Przez naukę skarbo-
wości leśnej, poznajemy środki, do otrzymania za płody le-
śne najwięcej pieniędzy dostarczających kupującym i po-
trzebującym takie płody, jakie dla nich mają najwię-
kszą wartość, – poznajemy przez nią, jak wystrzegać się
użytkowania w sposób mniej kosztowny, – jak rozróż-
niać wydatki przynoszące zysk od wydatków niestosownych.
Nauka skarbowości leśnej jest tylko częścią nauki skarbowo-
ści w ogólności: tak jak dochody z lasów Rządowych sta-
nowią tylko część dochodów skarbowych. – Gdy jednakże
skarbowością leśną zatrudniają się oddzielni urzędni-
cy, przeto ta może być uważaną za oddzielną całość
zastosowaną do ogólnych zasad skarbowości. – Przed-
miotem skarbowości w ogólności jest dostarczanie
Rządowi środków do osiągnienia swego celu, z uwagą: aby
przytem cel ten nie doznawał w innym sposobie uszczerbku. –
Celem Rządu jest dobre mienie rządzonych, osiągnięcie
ile być może wysokiego stopnia moralnej doskonało-
ści i przyjemnego zewnętrznego istnienia. Cel ten mo-
że być jedynie osiągnięty tym, jeżeli powszechna sprawie-
dliwość jest zasadą wszelkiego zarządzenia. –
Środki zatem przez które chcemy z lasów Rządowych
otrzymać największe dochody dla kassy skarbowej

mogą

mogą być tylko obciążane wewnątrz granic sprawiedli-
wości i zasad gospodarstwa krajowego. –
Z tego wypływa zasada od którey nie ma wyjątku, aby
przy urządzaniu lasów skarbowych na rachunek skar-
bu, żaden pojedynczy urządzony w swoich prawach nie
był niesprawnie nadwerężony na korzyść skarbu. Żą-
danie takiey sprawiedliwości jest bezwarunkowem, bo
prawa i żądania pojedynczego, przez to nie dostatecz-
nie są ograniczone, że każdy jest obowiązany z żą-
daniami swemi za wynagrodzeniem podać się do-
bru ogólnemu i nawet ma obowiązek ponosić ofia-
ry, jeżeli ogół bez tey nie może się obejść, lub byłby wy-
stawiony na wielką stratę.. Wypadek jednak wy-
padek tylko rzadko może mieć miejsce w naszey skar-
bowości leśney. –
Ogólną zasadą jest jeszcze i ta: aby dochody które
Rząd z lasów rządowych pobiera, nie skutkowały ni-
gdy szkodliwie na dobre mienie rządzonych, coby
miało miejsce gdyby pobierane dochody mniej wyno-
siły aniżeli mieszkańcom bezpośrednio powinno ko-
sztuje. – Zagranica dla wszelkich środków [illegible]-
towości, niedopuszcza rzeczywistey straty rządzonych,
bo środki (pieniądze) które skarbowości ma dostarcza-
lem łatwiey mogą być otrzymane, im większy zasób
onych znayduje się w rządzonych. Każdy Rząd jest bo-
gatym i tylko może zaspokajać swe potrzeby, gdzie rzą-
dzeni są bogatymi, każdy zaś Rząd chciałby najwięcey spre-
miał dochody jest ubogi i zbliża się ku upadkowi, jeżeli
rządzeni są ubodzy i przez niektóre środki finansowe co-
raz bardziey zubożeją. –
Co nie sprzeciwia się tym 2em żądaniom, by wprowadzenia

każdemu z rzeczonych sprawiedliwość, i zaniechania wszelkich środków, któreby były przeciwne utrzymaniu i pomnażaniu dobra ogólnego, to wszystko Rządowi jako pobierającemu z lasów Rządowych dochody, nie tylko jest dozwolone w celu powiększania tych dochodów, lecz nawet jest obowiązkiem, tegoż powiększenie takie pomnożyć do najwyższego stopnia, bo pobierający większe sposoby z lasów Rządowych może użyć podatków etc.

Art. 1 Podział przedmiotów rozebrać się mających.

Prawie wszystkie Rządy Europejskie mają lasy jako bezpośrednią własność Rządową. Jakkolwiek w wielu przypadkach lasy w ręku prywatnych właścicieli mogą korzystniej być wyzyskiwane, aniżeli przez administracyą Rządową, jednak jest i wiele takich wypadków, w których Rząd posiadane lasy powinien zatrzymać. Wypadki te szczególniejsze inwestycyj nauka skarbowości leśnej wyłożyć, znajdzie środków do usprawiedliwienia tego w posiadanie lasów dla Rządu [illegible] robi nie korzystnem.

Gdy tu tylko o dochodach może być mowa, które Rząd z gruntu leśnego pobiera, przeto obecny rozbiór dzieli się na 2 główne oddziały, jako to:

I. Jak najkorzystniejszy dochód osiągnąć.
II. Jak go zabezpieczyć sobie z najmniejszym wydatkiem w rozchodzie.

Naprzód będzie mowa wyłącznie o dochodach w następujących poddziałach.

1. O korzystnym sposobie poboru dochodów leśnych dla Rządu i otrzymania dobrych cen na płody leśne.
2. O wyrabianiu płodów leśnych.
3. O korzystnem spieniężeniu tychże.

Oddział I.

O dochodach leśnych.

Poddział 1.

O korzystnym sposobie poboru dochodów leśnych i otrzymania dobrych cen za płody leśne.—

Pobór dochodów leśnych do kassy skarbowej dzieje się w ten sposób, że lasy Rządowe są administrowane przez ustanowionych urzędników, którzy drzewo hodują, wyrabiają i na rachunek rządu w jeden albo drugi sposób sprzedają. Urzędnik zatem leśny z powołania swego mając grunt leśny, z gruntu leśnego najwyższy dochód, ma hodować przedmiot należący do niezbędnych potrzeb życia i przez stosowny obrót tegoż osiągnąć korzyść, a przeto jego stanowisko nie jest konsumującego lecz produkującego i z tąd pochodzi że nie jest tak trudnem powołaniu swemu w zupełności odpowiadać, bo Administracya rządowa do któréj jako Urzędnik należy nie może z korzyścią utrzymywać rachunek trudniej się zakładami przemysłowemi i być producentem. Z tąd by nie pochodzić że żadna Administracya lasów Rządowych, nie zdoła pobierać z lasów intraty, która by wyrównała tej jaką administrowany i wszystko wyprowadzany grunt leśny w ręku prywatnym mógłby dawać.—

Art. 3. — Rozpoznając poszczególnie powody, dla których Administracya Rządowa nie zdoła z lasów otrzymać tej wysokości dochodów jak gospodarstwo leśne prywatnym osobom dostarcza, natrafiamy naprzód na koszta administracyjne które czynią że dochody z lasów Rządowych zmniejszają się więcej a niżeli w lasach pry-

watnych

watnych. Posiadacz prywatny jeżeli las swój sam może zagospoda-
rować, potrzebuje tylko oficyalistów do dozoru i wykonania ustalonych
urządzeń. Wszystkich innych urzędników administracyi Rządo-
wej sam osobiście zastępuje, a tem w kosztach administracyjnych ro-
bi znaczną różnicę, tak dalece że pomimo najlepszego urządzenia
władz Rządowej administracyi leśnej, koszta też drugie tyle wy-
noszą, aniżeli prywatny posiadacz użyje. Koszta administra-
cyi lasów Rządowych zabierają zazwyczaj 50 procent dochodów
brutto i podług tego dochody czyste z lasów Rządowych już o
25 pr. są niższe aniżeli z lasów w rękach prywatnych. — Rząd
w swoim położeniu nie może się obejść bez wielkiej liczby Urzę-
dników, którzy do zarządzania, nadzoru i kierowania etc. są
potrzebni, tacy jednak urzędnicy właściwie biorąc już nie są
producentami, czym są tylko urzędnicy wykonywający gospo-
darstwo leśne, posiadający jak powinni potrzebne wiadomo-
ści, lecz i należą do urzędników konsumujących i zmniejszają
dochody leśne z których są utrzymywani. —

Art. 4. Druga przeszkoda w pobieraniu najwyższej intraty
lasów Rządowych stąd pochodzi, że administracya lasów Rzą-
dowych musi być prowadzona w pewnej stałej i przepisanej
ogólnej formie. Administracya Rządowa nie może tego u-
nikać, aby dowolne postępowanie Urzędników nie ograniczała,
lecz musi starać się cel pożądany osiągnąć przez wyraźnie prze-
pisane działania urzędników, bo inaczej ani porządek ani
regularność w służbie nie mogła by być utrzymywaną. U-
rządzenia które zapobiegają, aby urzędnik przez dowolne postę-
powanie nie był szkodliwy, są zarazem przeszkodą, że nie może
wykonać nic użytecznego nad przepis lub zalecenie, bo temu
żadnej wolności w działaniach swoich, nie ma wyboru między
dobrem a złem, lecz musi się trzymać przepisów, użytkowa-
nie, wyrabianie i spieniężanie płodów leśnych jest

prze

przemysłem lub handlem. – Chcąc wyciągać największą jaka być może z niego korzyści trzeba spekulować, korzystać z chwili przyjaznej, ryzykować małą stratą do osiągnięcia większej korzyści, w pojedynczych wypadkach odstąpić od ogólnych zasad, nie zważać na małe nieregularności jeżeli większy cel ma być dopięty. – Tak jednak urzędnik Rządowy postępować nie może i nie powinien. – Gdybyśmy chcieli administracyą lasów Rządowych urządzić w ten sposób, ażeby leśniczy sam podług własnego uznania rządził się w użytkowaniu i pobieraniu dochodów z lasu mu powierzonego, możeby niejaka korzyść w pojedynczych wypadkach przez to mogła być osiągnięta – ale z drugiej strony przy równem usposobieniu urzędników, tak co do zdatności jakoliż co do moralności, wyniknęłaby pewno z takowego urządzenia daleko większa nie powetowana strata. – Administracya lasów Rządowych powinna mieć głównie na celu, pewność dochodów porządek w służbie i ścisłe wykonywanie przepisów. –

Instrukcya i rozporządzenia ogólne nie mogą być zastosowane do zupełnie moralnego i naukowo wykształconego personału, lecz tylko do personału mającego różne przymioty i tym sposobem, te same przepisy które ograniczają urzędnika niepewnego, zacieśniają zarazem i urzędnika najpewniejszego. – Jeżeli nigdy nie prowadził Rząd interessa handlowe lub przemysłowe z taką korzyścią jak prywatne osoby. To jednak nie z tąd pochodzi jakoby urzędnicy byli gorsi lub mniej zdatni od innych ludzi lecz tylko z tąd że nie można im zostawić takiej wolności w działaniu jaką każdy nieograniczony prywatny przedsiębiorca postępowanie.

Art.

Leśnictwo 14.

Art. 5. O usunięciu przeszkód w otrzymaniu z lasów Rządowych największego dochodu.

Do powodów które przemawiają za utrzymaniem lasów w własności Rządowej należą między innymi i te polityczne, że Rząd przez pobieranie intraty z lasów Rządowych otrzymuje dochody, które nie bezpośrednio do rządzonych jako podatki są pobierane, i że lasy łącznie z dobrami Rządowemi stanowią pewny przedmiot, na który w przypadku potrzeby Rząd może pożyczkę zaciągnąć i oprócz tego mogą być jeszcze inne źrodła finansowe, które za utrzymaniem Dóbr i lasów w własności Rządowej przemawiają.—

Art. 6 O wydzierżawieniu lasów.

Skoro Rząd chce utrzymywać lasy w swojej własności, pozo[illegible] nam nad tem pomyśleć jak z nich największą otrzymać intratę. Widzieliśmy że Administracya przez urzędników stawia w tym względzie przeszkody które trudne są do usunięcia. Z tego powstaje pomysł wydzierżawiania lasów. Zważywszy jak ważnym byłoby dla Rządu z jednej strony pozbyć się uciążliwej administracyi z tylu względów niekorzystnej, a z drugiej strony nie narażać lasy na niebezpieczeństwo zniszczenia, i przy tem zadosyć uczynić żądaniom politycznym którewymagają utrzymania lasów w własności Rządowej, nie inaczej jak byłoby do życzenia zamiast obowiązkowego gospodarowania, przez rozmaitych płatnych urzędników dawać pole otwarte wolnemu przemysłowi dzierżawców, bez niebezpieczeństwa na które lasy w ręku prywatnych są narażone, nie można zaprzeczyć że dokładny rozbiór tego przemysłu ze względu na gospodarstwo krajowe i skarbowe dosyć ważnym jest przedmiotem: W wydzierżawieniu

Lasów

lasów są różne przeszkody.

1° nie może być mowa o czasowey dzierżawie, któraby niewoli-
ła całą kolej gospodarstwa wydzierżawianego lasu. Całą adm-
inistracyą, dozór etc należałoby oddać dzierżawcy, boby tey
zamierzona oszczędność w kosztach administracyinych n-
ie dałaby się otrzymać. Dzierżawca do utrzymania drzewo-
stanów, które nie przypadają do wyciętowania w czasie jego
dzierżawy nie ma innego powodu nad moralne uczucie
swoje i obawę odpowiedzialności, którą jednak urzędnik
jeszcze w wyższym stopniu posiada. Owszem dzierżawca
starałby się ile możności rozszerzać swoje wycięcia z zab-
wierzeniem wyciętów i drzewostanów do niego należących,
do czego przy wykonywaniu trzebieży, przy wyprzątaniu drzew
wywróconych i połamanych, przez owady uszkodzonych i
usychających dosyć znalazłby sposobności. Tylko gdyby
czas dzierżawy zastosowany był do całej kolei, miałby dzier-
żawca własny interes w utrzymywaniu teraźniejszych drze-
wostanów, ale jeszcze nie nowo wychodować się mających,
Gdyż te dopiero po upłynie dzierżawy przypadną do zwy[illegible]
Tylko lasy niskopienne w zupełnie niskiej kolei można
by czasowo wydzierżawić, ale to nie byłoby niczem innem
jak ryczałtowa sprzedaż cięć naprzód, po równej cenie za
wszystkie lata, która znowu nie byłaby pobudką do dod-
dania staranności, celem powiększenia dochodu materyal-
nego w przyszłej kolei. Wydzierżawianie posiadłości ziemskiej
tylko w takim razie może być korzystnem dla gospodarstwa
krajowego, jeżeli dzierżawcy daje się pewność, że będzie kory-
stał z zaprowadzonych przez siebie polepszeń i wyciągał [illegible]-
go z tych powiększania produktów, niżeli dzierżawca tylko

wypieńsza grunta jak widziemy przy dzierżawie dobr na
krótki czas, gdzie dzierżawca nie ma nadziei aby nadal u-
trzymywał się przy dzierżawie. — Pod względem skarbowym
zamierza się z wydzierżawienia korzyści przez oszczędności
kosztów własnej administracyi i kontrollowania, jako lecz
z tego, iż nadto się liczy, że dzierżawca część zysku swego ja-
ki otrzyma ze spekulacyi, z polepszeń w gospodarstwie i z udo-
skonalenia użytkowania, odstąpi właścicielowi. To wszy-
stko jednak może mieć miejsce, tylko przy zabezpieczonem
posiadaniu dzierżawcy czyli innemi słowami przy dzierża-
wie wieczystej, o której zatem tu może być mowa. Pierwsza
trudność która i przy wieczystej dzierżawie znajduje się jest
wielkość wkupnego na pewność wydzierżawiającego. — Do
produkowania drzewa należy nie tylko grunt lecz nadto,
szczególnie w lesie wysokopiennym, drzewostan pewnego
wieku tak, że w lesie zdatnym do użytkowania oddaje się
dzierżawcy i wielki zapas drzewa. Ten przy wydzierżawie-
niu lasu stanowi niby martwy inwentarz, który jednak
zazwyczaj daleko większą ma wartość aniżeli dzierżawca
wkupnego może zapłacić. Jest rzeczą oczywistą, że nikt
nie może pozbyć lasu jeżeli nie ma pewności że za niego
otrzyma summę wyrównywającą wartości znajdującego
się w nim sprzedażnego drzewa. Lasy szczególniej wysoko-
pienne różnią się tem bardzo od innych Dóbr ziemskich, bo
w nich inwentarz i kapitał obiegowy daleko bywa większy
niż w dobrach rolniczych. Od samego gruntu większej lub
mniejszej dobroci gruntu leśnego zależy tylko zdolność
produkcyjna, od drzewostanu zaś przez które i na
których ma drzewo przyrastać zależy możność produkcyj-
na. Pierwsza połączona z drugą stanowią dochód z lasu

Kiedy drzewostany tej możności produkcyi nabędą zniszczone
ustaje produkcya drzewna, i grunt jako las nie przynosi
żadnej dopóki nowe drzewostany nie będą zaprowadzone. Od
takowego zniszczenia właściciel musi się zabezpieczyć, kie-
dy las chce oddać w dzierżawę, a jeżeli to ma nastąpić przez
kapitał lasu w takiej wysokości pewnym, zarazem tak mu-
siałby być wielkim, że nikt dzierżawcą lasu w ten sposób
starać się nie będzie. Przykład to bliżej objaśni.
Jeżeli las sosnowy ma być wydzierżawiony, który z obsza-
rowej Mg. 1000 daje rocznego dochodu sążni 750. kanow.
czyli summa dzierżawna wynosiłaby Zł 6000 przyjmu-
jąc cenę sążnia drzewa na Zł 10. i koszta administracyi rocz-
nie na Zł 1500. Jeżeli drzewostany w tym lesie znajdują się w pa-
lnie kiedy regularnem stopniowaniu, zapas drzewa przy
kolei 100–120 letniej biorąc z średniego przecięcia może wy-
nosić na morgę po sążni 40 czyli razem sążni 40000. Za-
tem kapitał oddający się dzierżawcy wynosiłby Zł 400000
Jeżeli wydzierżawiający nie chce się narażać aby dzier-
żawca któremu dowolne zagospodarowanie dozwolone za-
pas drzewny spieniężył i następnie zniszczony las bez ni-
kały zostawił właścicielowi z powodu że z niego już kanon
nie może być opłacony musiałby właściciel żądać od [illegible]
go Zł 400000. Jednak oczywistą jest rzeczą że nikt za rzecz
dzierżawy przynoszącą Zł 6000 rocznie, albo przy dobrem gos-
podarstwie drugie tyle, nie może opłacić kapitał którego pro-
cent wynosi 20000 Zł.
Możnaby tym sposobem zabezpieczyć się od zniszczenia la-
su, że dzierżawcy się dozwala tylko gospodarować podług pe-
wnego umówionego planu, jednak to by wymagało tru-
dnej dla właściciela, a nieznośnej dzierżawcy kontrolli przy
której wiele z korzyści przez wydzierżawienie zamierzonych

właściwych tylko nie ograniczonemu gospodarstwu pry-
watnych utracone by zostały. Przy uszkodzeniach którym
podpadają młode drzewostany, przy różnych wyobrażeniach
z korzystnem zwar[?] drzewostanów, celem osiągnięcia naj-
większego przyrostu, o korzystnym czasie do zrębu drze-
wostanów, wyniknęłyby tylko czystanie[?] i skutkiem niekoń-
czone bez dopięcia właściwego celu.

II^do co sprawia wydzierżawieniu wieczystemu lasów przema-
wia, jest to, że przy nim dzierżawca daleko większy[?] ma po-
wód do wyniszczenia drzewostanów aniżeli przy nieograniczo-
nej własności prywatnej obawiać się należy, bo jeżeli właści-
ciel zniszczy swój las, sam ponosi całą szkodę wynikają-
cą z tego, a dzierżawca utraca tylko co las więcej nad kanon
przynosił, a sam kanon utraca wydzierżawiający, który wy-
niszczony las musi odebrać jeżeli dzierżawca kanonu nie
opłaca, i nie łatwo może odzyskać stratę z majątku dzierżaw-
cy, jeżeli tego nie ma lub potrafił go ukryć.

Wypadkowy zaś temu zapobiegać przez ustanowienie pe-
wnego planu gospodarczego i kontrolli nad wykonaniem
takowego, co w istocie możeby wymagało tyle urzęd-
ników i kosztów, jak własna administracya.

III^cia przeszkoda przy wieczystem wydzierżawianiu lasów
jest ta, że dochody i wszystkie szczególne z lasu iglastego i w ogól-
ności wysokopiennego mniej równie są niepewniejsze i trudniej-
sze do przewidywania aniżeli przy gospodarstwie rolnem, oraz
że dzierżawca ~~lasu nie~~ może liczyć na tyle korzyści ze znajo-
mości i pracy swojej jak dzierżawca dóbr ekonomicznych.
Intrata z folwarku nie tylko bez trudności i dosyć dokładnie
może być obrachowaną, lecz ta przy równym stanie kultury
jest i dosyć stała, co nie ma miejsca w lasach które ulegają
różnym wypadkom szkodliwie skutkującym, może przez
cały wiek.

Młoda zarośl wymarznie, lub uschnie z upału, a wynika-
jące ztąd próżne miejsca tylko z wielkiemi kosztami mogą
na nowo być naprawione. Niezdatne jeszcze do wycięcia drze-
wostany przez śniegi, okiść, mogą być połamane, pożary i
owady całe poddziały mogą wyniszczyć, wiatr może wy-
wrócić stare drzewostany, które w takim razie nie tak do-
kładnie mogą być wyzyskowane, a to wszystko zmienia teraź-
niejszy i przyszły dochód materyalny z lasu na cały wiek.
Dzierżawca przeto jest narażony na stratę swego majątku
i nie jest w możności temu zapobiegać. W trudności usta-
nowienia trwałej intraty z lasu, Dzierżawca tę nada-
dzie najmniej, a przytem niepewność i ryzyko Dzierża-
wy lasu najwyżej zarachuje, tak że wydzierżawiają-
cy tylko małą introtę zdoła dla siebie zapewnić. —
Gdy zatem cel zamierzony we względzie gospodarstwa kraj-
owego, gdzie przez potrzebne ograniczenie Dzierżawcy w go-
spodarstwie leśnem a trudności niebezpieczeństwa dla
lasów przy wydzierżawianiu nie daje osięgnąć celu skarbo-
wego t.j. zwiększenia intraty dla Rządu, przeto wydzierża-
wienie lasów w ogólności nie może być korzystnem. —
Przy dzierżawie lasów zachodzi jeszcze taka różnica od dzierża-
wy dóbr, że to na co dzierżawca najwięcej liczy, t.j. powiększenie
produkcyi i kultury nie daje z lasu bezpośrednio korzyści. —
Nadto dzierżawca dóbr rozciąga swoje działanie do pomno-
żenia produkcyi, na całą przestrzeń i zbiory z tejże cało-
ście zaś tylko może wpływać na tę przestrzeń, z której zbiory
dopiero w odległej przyszłości mogą być osiągane. Dzierżawca
zatem lasu liczyć może tylko na zysk z starannego wyzy-
skowania istniejących już drzewostanów, i na oszczędności
w kosztach administracyjnych; i dla tego przez wydzierżawie-
nie z lasów Rządowych, dochody leśne nie mogą w tym

stosunku być powiększone jako intrata przez wydzierżawienie
dóbr Rządowych. W porównaniu z własną administracyą lepsze,
bo z tych dzierżawca za podejmowane powiększenie produkcyi
zaraz opłaca, gdy i zaraz z niego korzysta.—

Art. 7. — Przeszkody powyższe nie stosują się jednak do wszy-
stkich lasów, bo tak jak jest dosyć lasów które z większą korzy-
ścią prywatnym mogą być sprzedane aniżeli w własnej ad-
ministracyi Rządowej trzymane, tak są i lasy, które z ko-
rzyścią tak pod względem gospodar. krajowego jako pod względem ~~bezpośredniego~~ dochod od skarbo-
wych mogą być wydzierżawione. — Wszystkie wydzierżawie-
nie o którym tylko jest mowa, jeżeli w taki sposób jest urzą-
dzone, aby dzierżawcy było zostawione dowolne [illegible]
gruntu, jest to samo co sprzedaż, przy której oddaje się intra-
ty z ziemi nie za kapitał, lecz tylko za procenta takowego
corocznie jako czynsz pobierać się mające. Kanon z
wydzierżawienia może być tak urządzony, że od czasu
do czasu podług średnich cen produkowanego materyału
na nowo będzie uregulowany, dla uniknienia straty wy-
nikającej z [illegible] opadania wartości pieniędzy. —
Jako grunt leśny, który z korzyścią może być wydzierżawiony
uważać należy:

1° Lasy które mają naturalny grunt zbożowy, albo przy-
najmniej warunkowy grunt leśny, łatwo albo już teraz
pod korzystnem wziąć go pod uprawę niż lasu, albo że
to po zmianie teraźniejszych stosunków nastąpić może.—
Lasy mające grunt do uprawy rolnej zdatny z czasem po
powiększeniu się kultury i ludności, rolnictwu będą mu-
siały być oddane, gdy potrzeby drzewne obok [illegible]
łów drzewo zastępujących mogą być zaspokojone z gruntów

bez warunkowo leśnych, a rzecz jest rzeczą powszechnie uzna-
ną, że Rząd na rolniczy rachunek nie może się trudnić rolnic-
twem, przeto takowy zaś powiedzianym gruntom z czasem muszą
przejść w ręce prywatnych. — Dopóki zaś taki grunt jest w
posiadaniu Rządu trudnem jest poznać moment w którym
na rolę powinien być obrócony i Rząd go na [illegible] jawnie,
które równie także jest dla prywatnego, bo ten daleko dokła-
dniej i trafniej zdoła poznać przy którym rodzaju upra-
wy większą intratę z gruntu ciągnąć może. Jeżeli zatem
okoliczności są pomyślne że Rząd może zbyć podobny grunt
i przy tem zasłoni się od straty co do odrastających zapasów
drzewnych, oraz otrzymać większy dochód, aniżeli zdoła w
własnej administracji osiągnąć, co jest nieodzownym wa-
runkiem przy każdym pozbywaniu lasów, wydzierżawie-
nie dla Rządu może być korzystnem. — Przed sprzeda-
żą ma wydzierżawienie, że Rząd nie utraca ciągłego do-
chodu, tylko potrzeba przy zachowaniu powyższych wa-
runków, wszystko usunąć, coby dzierżawcy w dowolnem
użytkowaniu mogło być na przeszkodzie. —

2. Do wydzierżawienia kwalifikują się takie części lasów któ-
re małego znaczenia i rozrzuconego położenia wcale
nie dozwalają utrzymania dla nich oddzielnych urzędni-
ków, bo nie pokrywałyby kosztów. — Rząd posiadający
takie części lasów musi dla ich administrowania ustanowić
i opłacać urzędników lub oficjalistów, którzy nie mają do-
statecznego zatrudnienia, a jednak muszą być utrzymy-
wani, co jest przeciwne zasadom gospodarstwa krajowego
oraz skarbowości. — Wypuszczając takie cząstki lasów innym

właścicielom dóbr ziemskich, którzy obok tego mają już swoje zatrudnienie, a dozór i administracya lasu dodatkowo, i dla tego za małe wynagrodzenie mogą załatwić, zyska Rząd i Dzierżawca. Takie części lasu za mało mają znaczenia, aby utrzymanie tych w własności Rządowej dla dobra ogólnego mogło być pożądanem, i tylko w pojedyńczych wypadkach w których taki las jest potrzebny dla ochrony od wypadków naturalnych może dla Rządu być potrzebnem, pomimo straty w kosztach własnej administracyi, utrzymywanie takiej części lasu w własnem posiadaniu. –

3. Biorąc za zasadę że takie lasy które nie przynoszą kosztów administracyjnych powinny być przez Rząd pozbywane, bynajmniej to się nie ściąga do tych wielkich przestrzeni leśnych na bezwarunkowo leśnym gruncie, gdzie zbytek drzewa i mała potrzeba tegoż są powodem małego teraźniejszego dochodu. Takie lasy kwalifikują się najmniej do pozbywania, a nawet z ofiarą w kosztach administracyi, Rząd powinien je utrzymywać w własnem posiadaniu, przynajmniej aż do tego czasu w którym za-* czynają dochód przynosić, i z tego względu ochrona i rządne zagospodarowanie tylko w każdem ręku będzie pożądanem. Takie wielkie przestrzenie gruntu bezwarunkowo leśnego znajdują się zwyczajnie na górach, gdzie dla ostrego klimatu etc uprawa zboża nie udaje się, albo na wielkich płaszczyznach piaszczystych, którym zbywa na ziemi roślinnej, rzadziej na błotach. Oddanie w ręce prywatne takich lasów które żadnego dochodu czystego nie przynoszą mogłoby za sobą pociągnąć zupełne zniszczenie zdolności produkcyjnej gruntu, pogorszenie

klimatu, a nawet i wyludnienie okolicy. – Dlatego Rząd powinien je utrzymywać w bezpośrednim posiadaniu swojem jakoby w depozycie, aż trafny stosunek między polem a lasem przez to będzie osiągnięty, że zmniejszony będzie las w miejscach gdzie lepszy grunt sprzyja uprawie rolnej, i drzewo z owych wyciętych lasów będzie mogło być obróconem, do zaopatrywania tych okolic, gdzie las zmniejszony został. –

4. Gdzie taka zachodzi ~~[illegible]~~ okoliczność miejscowa, że posiadanie pewnego lasu dla prywatnego posiadacza przyległych dóbr, to byłoby pożądanem i korzystnem, bo wzajemnie wspierane rolnictwo i leśnictwo obiecuje zysk; wypuszczenie tego lasu w Dzierżawę prywatnego, może być stosownem i korzystnem. – Takie wypadki mogą być dosyć częste. Jednemu posiadaczowi dóbr zbywa na drzewie, i on pragnie las w bliskości dla siebie hodować, podług położenia tego lasu, koszta dozoru i uprawy takowego dla niego nie są wiele znaczące; drugi potrzebuje ściółki; trzeci chce wyszukać pastwisko; czwarty chce dobra własność przez nabycie arendować i dlatego może Rząd Dozwolić więcej dzierżawy, aniżeli ten przez własną administracyą zdoła osiągnąć dochodu, a gdzie zatem szczególny cel Rządu temu nie będzie na przeszkodzie wydzierżawienie takiego lasu może być dla niego korzystnem. –

5. Szczególniej kwalifikują się do wydzierżawienia te lasy w których nie ma wielkiego zapasu w zdatniejszych drzewostanach, lub w których kontrolla gospodarstwa tak jest trudną, że Rząd nie naraża się na utratę kanonu przez dzierżawienie wydzierżawionego lasu. 6. Do tej klasy liczone być mogą [illegible] lub w ogólności niskopienne. – Wśród niskopiennym szczególniej w krótkiej kolei, rzadko tyle jest zapasu drzewa, aby wartość takowego nie mogła być opłacona wkupnem, i przez to w tym razie

ustaje przeszkoda o której wyżej była mowa, a gdyby i to
nie mogło mieć miejsca kontrolla gospodarstwa może być i ō-
dokładna, gdy co rok tylko pewna przestrzeń lub pewny poręb
przypada do odmłodzenia i zużycia, a trzebieże lub wyrąbo-
wanie przestarzałych drzew nie ma miejsca. Jeżeli grunt
jest bezwarunkowo leśny, jak np. bagno, góra, grunt skalisty
własna korzyść zmusza dzierżawcę, starać się o dokładnie
odmłodnione drzewostany, bo inaczej posiadanie jego utraci-
łoby wszelką wartość. –
Jeżeli zaś grunt jest tylko warunkowo leśnym, w takim razie
dla gospodarstwa krajowego jest korzystnem, jeżeli Rząd do-
zwala dzierżawcy innego użytkowania, które sam z ko-
rzyścią dla siebie nie zdoła wykonywać. O zniszczeniu drze-
wostanów z zadługiej przestrzeni wychodowanych nie może
tu być mowa, bo tych nie masz, pogorszenia drzewostanów
nie ma potrzeby obawiać się, bo sposób odmłodzenia na-
der jest prosty i pewny, i zatem zarzuty, jakie trapią
w ogólności leśne gospodarstwa prywatnych nie mają
miejsca w tym przypadku. Nawet przeszkody przy
wydzierżawieniu lasów, dzierżawca nie mógłby zasta-
pić dostatecznie wysokiego czynszu i kanonu, nie mają rów-
nież tu miejsca. Taki las bowiem nie ulega przypadkom,
jeżeli kiedy nie jest zbyt długa, sam dzierżawca albo przynaj-
mniej jego zastępca może korzystać z pracy i starań swo-
ich na powiększenie produktów. – Nawet przemysł i spe-
kulacya przez wychodowanie drobnego drzewa użytkowego
np. do robót koszykarskich, na obręcze, na miotły, bicz-yska,
kory do garbowania etc. mogą przynosić korzyść. Ciężar do tego
przyjemności posiadania takiego lasu, małą pracę, która
wy~~magą~~, płatowanie, nadzieję, że ona dzierżawca zwiększy
się pewność lasowego kapitału, nie ulega wątpliwości

że wydzierżawienie lasów chrustowych lub niskopiennych prostych może mieć miejsce nie tylko bez straty dla Rządu lecz nawet z równą lub większą korzyścią, jak wydzierżawienie Dóbr Rządowych. To samo stosuje się i do drzew z których przez ogławianie użytkuje się, bo kontrolla tego gospodarstwa jest b. prosta i łatwa, gdy takie znajdujące się drzewa uważa się jako żelazny inwentarz gruntowy, jak to praktyczne się nawet przy zwyczajnych dzierżawach Dóbr przy której Dzierżawcy oddają się takie drzewa podług liczby do użytku.

Chociaż w lesie niskopiennym połączonym z dalekorosnącym jest zapas drzewa, aniżeli w lesie niskopiennym prostym, jednak wydzierżawienie tylko może być korzystnem w pojedyńczych wypadkach. Gdy i tu poręby rocznie podług powierzchni są wyznaczone, przeto kontrolla dzierżawcy co do wykonania cięć jest łatwa, a pewność właściciela, co do utrzymania drzewostanów jest większa aniżeli w lesie niskopiennym. Ilość zostawić się mających drzew wysokich w porębach może być przepisaną i łatwo skontrollowaną. Krótki czas przez który w lesie niskopiennym drzewo wyrabia się, trudność wykonania bez dostrzeżenia, większych wycięć nad przepis kontraktu, pewność z którą przepisy gospodarcze mogą być ustanowione, bez szkodliwego ograniczenia Dzierżawcy w korzystnem użytkowaniu, to wszystko dozwala więcej wypuścić z administracyi Rządowy las niskopienny, aniżeli las wysokopienny.

Szynsz Dzierżawcy zawsze stosunkowo będzie wyższy, im więcej miejscowe okoliczności są potemu, że dzierżawca przez spekulacyą, przez staranne wybieranie drzewa z użytkowego może otrzymać, w którym to razie można liczyć że czynsz dzierżawcy będzie wyższy nad dochód własnej administracyi Rządowej. Jest rzeczą naturalną, że tam gdzie mało jest lasu, gdzie drzewo bardzo jest poszukiwane, gdzie oddziały lasu są małe i gdzie

wiele jest kapitałów pieniężnych które właściciele pragną lokować, wydzierżawienie takich lasów musi być korzystniejsze, aniżeli tam, gdzie przeciwnie stosunki mają miejsce. —
Lecz, tylko warunków przy wydzierżawieniu lasów te mogą być b. proste. Rząd musi mieć pewność względem inwentarza drzewnego oddającego się dzierżawcy, — musi warować sobie prawo kontrollowania gospodarowania, w celu czuwania nad tem, aby intrata z wydzierżawionego gruntu, bez względu z jakiej produkcyi ona następuje nie była zmniejszoną. Dzierżawca w dowolnem gospodarstwie, tylko tak dalece powinien być ograniczony, ażeby nie mógł nie przedsiębrać przez coby przychody przynależne Rządowi lub też dobro ogólne na uszczerbek były narażone. —

Art. 8. Ousunięciu przeszkód w otrzymaniu z lasów Rządowych najwyższego dochodu przez administracyą na rachunek Rządu. —

Jak nie wszystkie lasy Rządowe mogą być sprzedane tak nie wszystkie mogą być wydzierżawione. Wielkie także położone lasy wysokopienne muszą być wyłączone od tego sposobu zarządzenia. Wypada zatem rozebrać w jaki sposób naturalne przeszkody w pobieraniu przez Rząd najwyższego dochodu z lasów będących w własnej jego administracyi, mogą być usunięte. —
Najprzód natrafiamy znowu na kosztowność administracyi Rządowej w porównaniu z administracyą prywatnego posiadacza, która ztąd pochodzi, że ostatni wszystkie czynności administracyi, zarządzenie i wykonanie, kontrollę, i rewizyą sam lub przez jednego tylko officyalistę wykonywa, gdy tymczasem Rząd jest zmuszony czynności te rozdzielić między większą liczbę urzędników, którzy wszyscy muszą być opłaceni. — Wystawmy sobie leśniczych (podleśnych) administrujących straże jako właściciele tychże, zaraz

ustaw

ustaje potrzeba utrzymywania oddzielnych Nadleśniczych,
Rendantów kas Nadleśnych, Nadleśnych Izb - Władz z
biurami swemi Kancellistami, Rachmistrzami, Sekretarza-
mi, Archiwistami, Referendami, Radcami, i Dyrektorami.
Wszyscy Leśniczowie (rozumie się należycie ukształceni) mo-
gliby sami, każdy swoję straż zagospodarować i admini-
strować, i co się z nich skarbowi należy, odzyskać wprost do kas-
sy Głów. Jednak Rząd zrobiwszy aby nie doznał uszczerbku,
nie może Nadleśnym zostawić cały zarząd i administra-
cyą lasów, lecz musi urządzić odpowiednią władzę kierującą,
oraz kontrollę i nadzór, bo jest rzeczą niepodobną aby każdy
z tylu urzędników zupełnie był moralny, gorliwy, rozsądny,
światły i umiejętny, i bez należnego kierunku i nadzoru
mógł wykonać wszystko to, co do celu doprowadzi, i tylko ko-
rzyść skarbu miał na względzie. — Zniesienie w administra-
cyi leśnej wszystkich władz kierujących, nadzorujących i kon-
trollujących kosztowałoby pewnie Rząd więcej, aniżeli wy-
nosi pensya tym sposobem oszczędzona. — Jednak rozsądne
usymplifikowanie administracyi leśnej, może przynajmniej
po części usunąć tę przeszkodę dla której zwyczajnie Rząd
mniej pobiera dochodów z lasów, aniżeli prywatni właścicie-
le lasów. —

Art 9. Druga przeszkoda w Rządowej Administracyi le-
śnej która pochodzi że obowiązek urzędników, co do otrzyma-
nia najwyższego dochodu nie jest tak skuteczny, jak włas-
ny interes właściciela, który dochody dla siebie uzyskuje. —
Z tego zatem względu wypada połączyć interess Rządu z interessem
urzędników leśnych dając im udział zysków jakie zdołają osią-
gnąć przez taką staranność która nie wyraźnie od nich może
być żądana. —
Jakkolwiek te dochody uboczne (akcydensa) urzędników leśnych,
które dla Rządu są uciążliwe, powinny być zniesione, jednak
to w wielu wypadkach nie ma miejsca, i zwłaszcza gdzie

przyie urzędników, daje się połączyć z korzyścią Rządu może
być stosownem akcydensa zaprowadzić lub gdzie już istnieją
utrzymać. —
Dochody leśne są często np. dla tego małe bo drzewo nie obra-
ca się należycie do takiego większego i popłatniejszego użyt-
ku do jakiego by przy starannej wyróbce i dokładnem rozga-
tunkowaniu mogło być zdatnem. Gdy urzędnikowi leśne-
mu staranie się o sprzedaż wielu gatunków drzewa użytko-
wego i towarnego robi wiele pracy. Chociaż już obowiązkiem
urzędnika leśnego starać się ile możności obrócić drzewo do
cięcia przez naznaczone na przedmiot za który najwyższa ce-
na przy sprzedaży może być otrzymana, jednak trudno w tym
względzie może być z kontrollowany. — Władza przełożona
nie może każdy sążeń opałowy przeglądać i przekonać się czy
w nim nie masz drzewa użytkowego, a nawet to z pewnością
sądzić nie można. Tak samo władza przełożona nie mo-
że często dowiedzieć się, czy była możności wynalezienia
środka do powiększenia odbytu na drzewo użytkowe lub nie,
jak ta okoliczność szkodliwą jest dla administracyi lasów Rzą-
dowych, o tem najwyraźniej tam można przekonać się, gdzie
lasy Rządowe i prywatne w jednych stosunkach obok siebie
są położone. Zawsze Rząd musi drzewo swoje równej dobro-
ci przedawać na niższą cenę aniżeli prywatny posiadacz lasu, ina-
czej Rząd nie ma odbytu, dopóki w lasach prywatnych jest co do
sprzedania. Przyczyna tego jest, że prywatny wszelkiemi sposo-
bami wabi kupujących do siebie starając się im wszystko ułatwić,
aby w każdym czasie, pożądane drzewo w gatunku i sposobie, dla
kupujących dogodnym, mogło u niego otrzymać, słowem że pry-
watny posiadacz lasu postępuje z kupującymi jak kupiec
z temi osobami które zawsze u niego biorą towary, nie oszczę-
dza starania w wyrabianiu wszystkich gatunków drzewa z których

jaki

jaki zysk może być oczekiwany. Zupełnie inaczej dzieje się
w lesie Rządowym, gdzie przedający urzędnik leśny nie ma
interessu w tem, czy drzewo w tym roku lub na przyszły rok
będzie sprzedane, czy wiele lub mało będzie dochodu. – Urzęd-
nik nie uważa się za kupca, lecz za urzędnika mającego o-
bowiązek stosować się do przepisów Instrukcyi, zachowuje
wszelkie często niepotrzebne, sprzedaż tylko utrudzające
formalności, wystrzega się wyrabiać gatunki drzewa wszyt-
wego odbyt, których nie jest pewny, i które może tego na-
razić by na zarzut, że niepotrzebnie łożył na nie koszta
wyróbki, a nadto pomnażałyby mu robotę i utrudzają mu
prowadzenie rachunków. –
Urzędnik znajduje w tym swoje uspokojenie, że nie może
działać jak sam zechce, lecz ma obowiązek postępować po-
dług instrukcyi, że może nawet wniosek przez niego w do-
brym zamiarze uczynione, przez zwierzchnika były odrzu-
cone, wiedząc że nie może postępować podług własnej woli
przytłumia w nim chęć więcej działać, aniżeli przepisy wy-
magają. – Uwagi te są wzięte z praktycznego doświadcze-
nia i nie dają się zbijać przez twierdzenie jakoby obowiązek u-
rzędnika wymagał, iżby wszystko uczynił co jest dobrem dla Rzą-
du i co tylko jest w jego mocy, jakoby jemu we obowiązku powinno
tak skutkować jak własny zysk prywatnego nad czem zwierzch-
ności czuwać powinni. To w praktyce nie daje się wykonać,
jest bowiem wielka różnica między urzędowaniem złem i
karogodnem, a urzędowaniem zupełnie doskonałem, gdzie u-
rzędnikowi interess swego urzędu jest droższy aniżeli własny,
gdzie starania swoje i własną korzyść poświęca dla użytku Urzę-
du. – Złemu urzędowaniu można zapobiegać i przeszkadzać
ale urzędowanie doskonałe nie może być wymuszone, a tylko

przy małej liczbie urzędników na nie można rachować. Dla tego zdaje się być stosownem i celowi odpowiedniem połączyć włas-ną korzyść urzędników z korzyścią Rządu aby mieli bodziec do działania korzyść dla skarbu przynoszącego. Ten taki sposób może być dopełnionem, że przyznaje się urzędnikowi udział z tego co nad ustanowiony etat pieniężny z ilości drzewa raz do użycia przeznaczonej zdoła wydobyć tylko przez staran-niejsze rozgatunkowanie i wyróbkę na pojedyńcze ga-tunki drzewa użytkowego, lub że przeznacza się urzędnikowi procenta tylko od dochodu z wszelkiego drzewa jako użyt-kowe sprzedane. — Skoro ilość drzewa, lub drzewostany które mają być wycięte są z pewnością oznaczone tak, że urzęd-nik nie może więcej drzewa użytkowego wycinać nie naraża się właściciel lasu przez porządne urządzenie na niebezpieczeństwo. Nie tylko z dochodów lub ~~tylko~~ nadto w wielu przypadkach z oszczędzonych wydatków można z korzyścią przeznaczyć akcy-dens dla urzędników leśnych. Tak np. gdzie dostawa drzewa odbywa się na rachunek kassy leśnej może być korzystnem przeznaczyć z oszczędzonych wydatków jakiś udział urzędni-kowi gorliwością do tego przykładającemu się.

Art. 10. Inna wielka przeszkoda do osiągnięcia w admini-stracyi lasów Rządowych najwyższego dochodu jest ta, że urządzenia i formy przepisane, są nadto są ogólne i nie za-wsze stosują się do miejscowości, że urzędnicy leśni za nadto przeznaczeni są ograniczeni w obieraniu tego co uważają za ko-rzystne. — Im większy jest kraj tem szkodliwsze są skutki z niego wypływające. — Kierująca władza leśna musi utrzy-mywać pewną jednostajność w zasadach i formach admini-stracyi leśnej, bo inaczej trudno by jej było czuwać nad skut-kiem swoich zarządzeń i ogół administracyi mieć na względzie baczności.

Jednak trafia się często że to co w jednem miejscu jest dobrem, w drugim miejscu jest niekorzystnem. –

Tak też muszą być ustanowione pewne taxy na każdy gatunek drzewa, bo dowolne ustanowienie ceny nie może być zostawione miejscowemu leśniczemu. Podług tego drzewo budowlowe, użytkowe i opałowe ma swoje pewne ceny, pierwsze i drugie zazwyczaj kosztuje 2, 3 lub 4 razy tyle jak ostatnie. Zdarza się wypadek, że drzewo budowlowe jakkolwiek za wyższą cenę od drzewa opałowego mogłoby być sprzedane, jednak taxa ustanowiona osiągnąć się nie daje. –

Właściciel prywatny lub niezawisły leśniczy w takim razie widząc niepodobieństwo osiągnięcia ceny zupełnie podług taxy, a przekonywając się przytem że sprzedając chociaż po cenie zniżonej, korzyść jeszcze nierównie będzie większą aniżeli przy obróceniu tego drzewa na sążnie opałowe, przyjąłby ofiarowaną mu cenę i osiągnąłby możliwą korzyść.

Urzędnik zaś Rządowy nie jest do tego upoważniony, tak że musi wyjednać poprzednio zatwierdzenie władzy wyższej, kupić zaś na to nie może często czekać, i przez to korzyść ginie.

W innym przypadku ma być zawarty kontrakt o sprzedaż który zatwierdzenia wyższej władzy potrzebuje. Ta jednak nie może zatwierdzenia udzielić jeżeli przez warunki kontraktowe Rząd na wszelkie wypadki od straty nie jest zastrzeżony. Okoliczności zaś mogą być takie, że wiele z warunków w innych wypadkach niezbędnych tu zupełnie są zbytecznemi i stają się tylko formalnościami dla kupującego uciążliwemi bez użytku lub większej pewności dla Rządu. – Że zaś od ogólnych zasad przepisów i warunków odstąpić nie można, przeto kupujący liczy sobie wszystkie trudności, uciążliwe formalności i przeszkody na pieniądze i płaci Rządowi daleko mniej, aniżeli mógłby płacić gdyby

administracya leśna mogła być mniey bojaźliwą przy ustano-
wieniu warunków kontraktowych. —
Gdzie niektóre sprzedaże drzewa w lasach Rządowych mają
mieysce okoliczności takowa wiele kosztuje i rzadko albo ni-
gdy nie odbywaje Rząd przytem tyle za swoie drzewo, jak
otrzymuje właściciel prywatny. —
Gdy sprzedaż drzewa ma naturę każdey inney czynności kupie-
ckiey, i gdy stosowne urządzanie lasów zależy jedynie od miey-
scowych okoliczności, przeto ten który z korzyścią ma prze-
dawać drzewo lub urządzać lasy musi mieć pewną nieza-
wisłość w swoiem postępowaniu, a ci którzy mają kiero-
wać urządzaniem leśnem, chociaż tylko w części, dokład-
nie muszą być obeznani z mieyscowością. Gdy jednak nie
jest rzeczą podobną, aby wszyscy Leśniczowie (Podleśni) zu-
pełnie byli zdatni i rzetelni, przeto o tem nie może być mo-
wa, aby tymże dozwalać postępowania we wszystkiem we-
dług własnego przekonania i wolnie od szczególney kon-
trolli, lecz tylko o tem jest mowa aby nadzór i kontrolla
nie były zbytecznemi. —
Postępując przy wyborze urzędników z należną ostrożno-
ścią, posuwając ich na wyższe stopnie, tylko w takim ra-
zie, jeżeli przez urzędowanie swoie w niższych stopniach
na to zasłużyli, opłacając urzędników tak aby przez
potrzebę nie byli zmuszeni do nadużycia, można utrzy-
mywać dostateczną kontrollę, i przyzwoity nadzór bez
mnóstwa władz, z których jedna drugą ma kontrollo-
wać i dozorować. — Większej kontrolli najdokładniey
może być utrzymana przez podwładnych, o czem w inném
mieyscu jest mowa. — Obok kontrolli przez podwładnych
potrzebną jest nad urzędnikiem wykonywającym go-
spodarstwo i administracyą, tylko jedna przeto równy

Urzędnik (Nadleśny) który pilnuje aby gospodarstwo w duchu
przepisanym było prowadzone, oraz aby kontrakta przez pod-
władnych należycie były utrzymane, który wszelkie wady [illegible]
ści na miejscu może sprawdzić, owemu przez zbyt wielki okręg
urzędowania nienależy utrudzać. Temu zaś przełożonemu
należy zaufać i dawać wiarę, także jemu zostawia się do za-
łatwienia wszelkie zwyczajne wypadki w gospodarstwie le-
śnem, które nie nadwerężają całości lasów i nie wpływają
na gospodarstwo krajowe. – Skoro na takie miejsca wy-
bierano bezwzględnie najlepszych urzędników, nie ma ża-
dnego niebezpieczeństwa w nadawaniu im takiej władzy.
Gdzie to Rada sterująca zostawia sobie wszystko do własnej de-
cyzyi i przez to wykonywającym urzędnikom odbiera wszelką
wolności w postępowaniu, tam się zwyczajnie decyzye władzy
wyższej przez podwładnych są używane tylko do uwolnie-
nia się od odpowiedzialności, a decyzya w nader wielu wy-
padkach nie może wiedzieć czy decyzya jest żądana w ce-
lu przyzwoitym lub nieprzyzwoitym. –
O urządzeniu administracyi i atrybucyach różnych władz
i urzędników leśnych w swojem miejscu jest mowa. – Tu
zaś należało na to tylko zwracać uwagę, że przez uregulo-
wanie administracyi leśnej i nadawanie urzędnikom
stosownej atrybucyi lub władzy, a zarazem wynikającą
z tego oszczędność w pensyach i wydatkach na zbyteczne
władze pośrednie etc. w wielu razach dochody z lasów skar-
bowych mogą być powiększone. –

Art. 11. Urządzeniem nowszego czasu które miało na
celu oszczędność w kosztach administracyi leśnej jest to, że u-
rzędnikom leśnym odjęto wszelkie dochody uboczne, które po[d]
nazwiskiem, akcydensu, tantyemy, etc pobierali, za co pła-
ci się im większa pensya w gotowiźnie. Czyniono to mia-
nowicie w tym celu:

a. Aby znieść nierówności w pensyach urzędników i aby wyso-
kość tychże dokładnie mogła być wiadomą. —
b. aby usunąć nadużycia które przy poborze tych dochodów
miały miejsce i nieustające powiększenie tych, kosztem
Rządu lub mieszkańców. —
c. aby ująć urzędnikom leśnym sposobności do zatrudnień u-
bocznych, i do opuszczenia się w czynnościach do służby należących. —
d. aby uniknąć styczności urzędników leśnych, oraz wzajemne-
go zobowiązania z pobierającemi płody leśne. —
Niemożna zaprzeczyć że w wielu wypadkach nie mogły
być dłużej ucierpiane ani same akcydensa, emolumenta etc.
ani też sposób pobierania tych przez urzędników leśnych —
ogólną jest zasadą, że należy znieść wszystkie dochody u-
boczne urzędników leśnych, przy których władza, korzyści
jest wyłączności z korzyści lasów lub kassy leśnej, albo któ-
re dają urzędnikom leśnym sposobności uciemiężenia po-
bierających płody leśne. — Jednak z tej zasady nie wy-
pływa jeszcze dowód jakoby to korzystnem zniesienie wszyst-
kich bez wyjątku emolumentów i w to miejsce dawać większą
pensyą w gotowiznie. Są wypadki w których emolumenta nie
są szkodliwe dla Rządu ważne dla urzędników którzy je uży-
wają i bez wartości dla skarbu, jeżeli były Urzędnikom odebra-
ne w których wypadkach zatem zniesienie tychże nie byłoby ko-
rzystnem. — Przez bliższe zastanowienie się nad tem jakie u-
sunąć powody dla których zwyczajnie zniesienie emolumen-
tów jest przedsiębrane i żądane, może w wielu wypadkach
dają się wynaleść złożone w tym względzie środki bez koniecz-
nego zniesienia wszystkich emolumentów. —
ad a. Nie potrzebuje dalszego udowodnienia, że wysokość płac
i dochodów urzędników musi być wiadoma, gdy Rząd ma obo-
wiązek czuwać nad tem, aby pieniądze skarbowe przez

zbyteczne płace urzędników nie były zmarnowane. Co je-
den urzędnik bierze za nadto, to utraca drugi lub Skarb.
Jeżeli jednak wszystkie akcydensa i emolumenta w naturze
pobierane dokładnie są wiadome i na pieniądze obrachowa-
ne, przeprowadzone będą przez rachunki jako część pensyi, jeże-
li urzędnicy nie nadto co im jest przeznaczone i w inny nad
przepisany sposób nie mogą pobierać, wiadomości o wysokości płacy
tak dobrze przy emolumentach może być utrzymywana jak
bez tychże.—
Zupełna równość w uposażeniu wszystkich porząd jednego stop-
nia, może być niekiedy uznaną za niesprawiedliwą. Są posady Nadle-
śniczowskie do których wiele, a inne do których mało pracy jest
przywiązane. Są takie, które wymagają więcej zdatności i wia-
domości aniżeli inne.— Nawet jeden Nadleśniczy może mieć wię-
cej wydatków na służbę aniżeli drugi, i przeto byłoby najspra-
wiedliwiej, bez względu na to wynagradzać wszystkich ró-
wno. Tym sposobem nie byłoby nawet potrzeby do wynagro-
dzenia odznaczających się w służbie przez translokacyą na po-
sady lepiej uposażone, a tem samem nie byłoby i bodźca do
odznaczania się w służbie. Widoki do awansu na wyższy
stopień nie mogą tego zastąpić, bo po części nie każdy od-
znaczający się Podleśny, lub Nadleśniczy może być dobrym u-
rzędnikiem na wyższym stopniu, a po części w uproszczonej
nej administracyi leśnej, nie masz tyle wyższych stopni ile
byłoby potrzebne do wynagrodzenia zasług przez awanse.—
Pierwszy zatem powód zniesienia wszystkich emolumentów
może być bez tego usunięty.—

6 ad b. We wszystkich prawie krajach przywiązane były do posad
leśnych także wszystkie, które początkowo nie wiele warte zamie-
niły się w taksy skarbowe, później zaś po części przez zaszłe zmia-
ny w cenach przedmiotów, po części przez coraz większe rozszerzanie

tych użytków stały się znacznemi. Bywały wypadki że u-
rzędnicy leśni mieli udział w użytku z drzewa, gdy karpina lub gałę-
zie do ich użytku były zostawione, lub dozwolony im był nieszkodli-
wy użytek z trawy na próżnych miejscach lub zagajnikach, albo z
trzciny w bagnach etc. Często do nich należały pewne prestanda od
osób uprzywilejowanych, którzy pobierając użytki z lasu, prawie
wszędzie pobierali urzędnicy leśni, pod nazwiskiem pniowego rodzaj
tantyemy z dochodów sprzedaży drzewa, a najwięcej upowszechnione
emolumenta są budowle służbowe, potrzebny opał i grunta służbowe
przez uprawę których mogą sami produkować pierwsze potrzeby życia.
Szkoda która wynika z udziału w użytku drzewa etc. jest b. oczywi-
sta, bo te użytki zawsze kosztem lasów i dochodów z nich zawsze
mogą być coraz bardziej rozszerzone, a zatem nie ma potrzeby
rozwodzić się nad potrzebą zniesienia takich emolumentów. —
Przez zniesienie emolumentów, które składały się z różnych pre-
standów od pobierających użytki leśne w wielu wypadkach nic
skarb nie zyska, bo za utratę tych naturaliów, jeżeli w pieniędzy
były zarachowane, musiał urzędników wynagrodzić podług ceny
średniej, którą jednak Skarb rzadko za nie otrzymał. — Kto z urzę-
dników leśnych chce być niewiernym lub przekupnym, zawsze
do tego ma sposobność, tak przy pobieraniu emolumentów, jakoteż
bez pobierania tychże. Zniesienie zatem takich emolumentów
w wielu wypadkach zwiększyło koszta administracyi leśnej bez osią-
gnięcia jakiej korzyści. Zniesienie pniowego lub udziału z ogól-
nego dochodu pieniężnego nie można ganić, jeżeli takowy akcydens
nie mógł być uważany jako wynagrodzenie za większą staranność
przy rozgatunkowaniu i wyrabianiu drzewa, i z tego względu
od drzewa użytkowego był płacony. Urzędnik leśny pobierający u-
dział z ogólnego dochodu leśnego ma w tym za nadto wielką nie-
bezpieczną pobudkę ciąć las nad zamożność bez uwagi na trwałość
gospodarstwa. — Im mniej urzędnicy leśni w tym przedmiocie mogą
być skontrollowani, tem niebezpieczniejszy jest dla lasu taki

akcydens.. Zbyt wielka też nierówność w uposażeniu urzędni-
ków jednego stopnia przy takim akcydensie miała miejsce. Zda-
rzały się wypadki które wymagały nadzwyczajnych cięć np. po
burzy, pożarze, szkodach z owadów etc, lub kiedy nadzwyczajne wy-
cięcia z innych jakich przyczyn musiały być przedsiębrane, u-
rzędnik owczasowy pobierał nadzwyczajnie wielkie dochody, a
następnie kiedy poprzednie nadzwyczajne cięcia musiały być
oszczędzone, dochody z akcydensu zbytecznie były małe. Gdzie u-
trzymanie się urzędników leśnych po większej części zależy od ak-
cydensu który stanowi większą część ich płacy, Rząd w pewnym
względzie nie jest panem swojej woli, bo nie może podług wła-
snego uznania cięć zaniechać, bez wynagrodzenia urzędników
którzy by przez to utracili akcydensu, a tem samem możność u-
trzymania się. Jest rzeczą godną uwagi, że prawie najmniej
stosowny akcydens urzędników leśnych, najdłużej a w wielu
krajach nawet dotąd jest utrzymywany. To jest udział z kar
leśno-defraudacyjnych. W wielu krajach sama denuncyacya
przez niższych officyalistów leśnych, którzy nie mają więcej ukształ-
cenia i moralności aniżeli mieszkańcy najniższej klassy, uważa-
ną jest dostateczną, jak to w pewnych okolicznościach inaczej być nie
może do udowodnienia i ukarania podanej defraudacyi. Od wię-
kszego albo mniejszego ukarania zaś zależy mniejszy lub większy
akcydens donoszącego, któremu dobrze jest wiadomem że jeżeli war-
tość zdefraudowanego przedmiotu, która już nie może być spraw-
dzoną, poda się większą, otrzyma większy akcydens, i że każda de-
nuncyacya przy której wczasie sprawdzenia mimo obstaje
przyniesie mu pewną część denuncyacyjną jako akcydens. Bez
wątpienia jest to zanadto wielki bodziec do podawania przez do-
noszącego największej ile możności wartości, a to co jest wąt-
we zapewności. — Zamiarem administracyi leśnej Rządowej
nie może być aby w każdym wypadku największe ukaranie

nastąpiło

Leśnictwo. 15.

nastąpiło, lecz tylko największa sprawiedliwość powinna mieć nawet;
Dlatego też w takim razie, na samo doniesienie officyalistów
leśnych, ukaranie może nastąpić, jeżeli z doniesienia swego nie
mają korzyści, co podług zasad ogólnego prawa inaczej być nie mo-
że. Denuncyant uważany tu jest jako świadek, nie jako powód
czyli poszukujący, bo inaczej jego twierdzenie lub denuncyacya nie
mogło być przyjęte za dostateczne do ukarania, żaden zaś świadek
podług prawa nie ma wiarogodności, który otrzymuje korzyść z
swego świadczenia. Akcydens zatem z udziału kary defraudacyj-
nej powinien być zniesiony, bo przez niego łatwo nadużycia mo-
gą się wkradać.-

ad c. Dla ulżenia urzędnikom leśnym zatrudnienie, niż ubocznemi
robotami uznano im potrzebną, odebrać grunta, które do służby
były nadane, a przeznaczyć pensyę w gotowiźnie. Grunta należące
do osad leśnych, kosztem lasu często tak się rozszerzyły, że urzędnicy
czas swój zupełnie mają zajęty przez uprawę tychże. Słuszną za-
tem jest rzeczą, ażeby takie nadużycia były usunięte. Atoli tak
dla Rządu jako też urzędników leśnych, mieszkających na wsi,
lub oddzielnie w lesie, zdaje się być nie korzystnem odebrać im
wszystko gospodarstwo rolne i wszystkie jakie przy tem mieć mogą
chowu zwierząt domowych.-
Dla Rządu jest to niekorzystnem, bo tenże zwyczajnie z odebra-
nego gruntu mniej ciągnie dochodu, aniżeli korzyść wynosiła
dla urzędnika, a potrzebny w takim razie dodatek do pensyi wię-
cej wynosi, aniżeli korzyść z odebranego gruntu, albo dochody
urzędników przez odebranie gruntu zostają uszczuplone bez
korzyści dla Rządu. Zwyczajnie grunta służbowe położone
na około budowli służbowych, które rzadko mogą być z korzy-
ścią dla Rządu urzędnikom odebrane razem z gruntem, a grun-
ta nie mogą przez nikogo lepiej być użytkowane jak przez posia-
dających budowle.- Konie które urzędnik leśny bez tego do służ-
by utrzymać musi, mogą gospodarstwo rolne nie zbyt wielkie
zarazem obrobić, utrzymanie drobiu i innych zwierząt domo-
wych przy rolnictwie daje urzędnikom korzyść, pobieranie

który dla Skarbu z roli odebranej nie jest podobnym, a dla u=
rzędnika to, nie małe ma znaczenie. —
Każdy mieszkający na wsi lub nawet oddzielnie w lesie pra
wie nie może się obejść, bez roli, ogrodu, i nieco chowu zwierząt
domowych. — Nawet potrzeby do życia które rolnictwo produ=
kuje, na wsi zwyczajnie trudniej kupić, aniżeli w mieście, gdzie na
niebywa pewny targ i odbyt, a jeżeli się uda potrzebne, choć małe rzeczy
na wsi kupić, przedający uważa, to często za łaskę, ze swej strony iny
dli że kupujący winien mu za to być obowiązany, a szczególnie
urzędnika leśnego wciąga w różne nieprzyjemne stosunki, jeżeli
ciągle musi podobnych łask doświadczać od ludzi z którymi w służbie
zawsze ma do czynienia i którzy mu takowej nawet odmawiają
jeżeli sądzą iż przez zajętość przynależnej wdzięczności nie odbiera=
ją. Że to wszystko na wsi zazwyczaj pieniędzmi musi kupować,
żyje nierównie drożej aniżeli w małem miasteczku, i dlatego
każdy na wsi żyjący musi mieć nieco gospodarstwa rolnego, bo
inaczej znajdowałby się zupełnie w nie[illegible] stosunkach.
Małe gospodarstwo rolne nie może urzędnika leśnego odcią=
gać od czynności służbowych, gdy to prawie przez samą żonę lub
familią może być prowadzone, które wiele potrzeb domowych, z
niego może zaspokajać, jakie trudno by było opędzać z gotowej
pensji. — Wreszcie urzędnik leśny gorliwy nie opuszcza się w
służbie, a kto nie jest gorliwym ten i bez gospodarstwa źle może
[illegible] obowiązki. — Z tych zatem względów zdaje się być ko=
rzystnem urzędnikom leśnym, którzy nie mogą mieszkać
w miastach dawać stosowne małe gospodarstwa rolne jako
emolument służbowy. —
Niestosownem i niekorzystnem byłoby również odmawiać o=
ficjalistom i niższym urzędnikom leśnym potrzebny opał w na=
turze [illegible] gdy wartość takowego musiałaby być dodaną do pen=
sji. Jeżeli urzędnik leśny który ciągle kaduje i przedaje drzewo, które
często nie wie jak ma zbyć, ma sam drzewo kupować, wzbudza to w
nim, jakkolwiek bezzasadną, ale szkodliwie [illegible] niechęć. — Pie=
niądze które daje się na drzewo często, nawet przez osoby w innych wy=
padkach zupełnie rzetelne, na ten cel nie bywają obracane w spra

wiedliwie

wiedliwości, czego nawet z pisma tego bywa wzięte, cho-
ciaż tego rzeczywiście tam nie ma. Jednak i bezzasadnej niechęci urzę-
dników należy unikać gdzie to można bez szkody skarbu.—

ad d. Już wyżej było powiedziano, że z dokładnością powinno być o-
znaczone, co urzędnik leśny ma prawo pobierać od tych, którzy pobie-
rają płody leśne przez co należy unikać szkodliwego zobowiązania u-
rzędników leśnych dla tych ostatnich. — Podług tego zatem rozbioru
nie można uważać za korzystne bezwarunkowe zniesienie wszyst-
kich emolumentów urzędników leśnych i ograniczenie płacy tychże
na samą gotowiznę.—

Tylko takie akcydensa i emolumenta należy bezwarunkowo znieść
szkodliwości których nie ulega wątpliwości. Do tego należą bezwarun-
kowo wszystkie takie zyski, które urzędnik mógłby otrzymać, gdyby
na własny rachunek podjął się np dostawy drzewa, wykonania u-
praw, rąbania sążni, czyli wyrobki drzewa etc. podług umów z wyż-
szą władzą. Przy takich entreprizach korzyść urzędnika leśnego za-
wsze jest w sprzeczności z korzyścią kassy leśnej czego w administracyi
leśnej starannie unikać należy.—

Art. 12. O środkach zapewniających większe dochody z lasów Rządowych przez otrzymanie stosownych cen za płody leśne.—

Wszystkie powyżej proponowane środki nie zapewniają wysokich i
korzystnych dochodów z lasów, skoro niskie i niekorzystne ceny o-
trzymuje się za płody leśne.—

Powszechnie jednak mniemano jakoby właśnie niskie ceny pło-
dów leśnych były dobroczynne jako zbawienne dla kraju i że właśnie
powinno być dążeniem rządu utrzymywać ceny drzewa w niskości,
przez własną administracyą lasów Rządowych. Jednak podług
gospodarstwa krajowego, taka zasada wywarłaby tylko szkodliwe
skutki na dobro ogólne a szczególnie na samo gospodarstwo le-
śne; a nadto nie ma potrzeby obawiać się zbytecznie wysokich
cen drzewa, gdy te nie mogą się podnieść wyżej nad ceny natural-
ne, przy których grunt leśny stosunkowo taką samą daje intra-
tę, jak grunt użyty do rolnictwa i skoro tak się rzecz ma dążności
administracyi lasów Rządowych do otrzymania wysokich cen

za

za płody leśne, a tem samem dochodów większych z posiada-
nych lasów, bynajmniej nie jest nagannym i przeciwnym zasadom
gospodarstwa krajowego.—

Podwyższenie dochodów leśnych jest tylko zwiększeniem in-
traty gruntowej w ogólności, tylko dążnością do zrównoważe-
nia intraty leśnej, z intratą rolną, gdy pierwsza nie może
się nigdy podwyższyć nad zakres przez drugą oznaczony.—

Podwyższenie dochodów leśnych może nastąpić;

a. Przez pomnożenie produkcyi drzewa.

b. przez zmniejszenie ilości drzewa do zbycia mianej i powię-
kszenie się z tego powodu ceny takowego.—

Pierwszy środek do powiększenia dochodów leśnych, nie mo-
że być ~~[illegible]~~ uważany za szkodliwy i idzie zatem tylko o roz-
biór drugiego środka.—

Zmniejszenie ilości drzewa do zbycia mianej może nastąpić,
przez zmniejszenie albo powierzchni leśnej albo samej pro-
dukcyi. Zmniejszenie powierzchni leśnej tylko w takim
razie może być przedsiębrane, jeżeli grunt pod lasem więcej
przynosi, a nie jeżeli użytkowany w inny sposób i w tym razie
zmniejszenie to uważa się za szkodliwe; co zaś do zmniejsze-
nia produkcyi drzewnej na tej samej przestrzeni, co rzeczywiście
byłoby szkodliwem, nie ma innego środka do unikania tako-
wego i do utrzymywania dążności właścicieli lasów do po-
mnożenia produkcyi lasów, jak staranie do tego wynagra-
dzać przez większe ceny płodów. Jak jest rzeczą niewątpliwą, iż
wszystkie ceny drzewa wznoszą rolnictwo na wyższy stopień,
tak jest rzeczą pewną, iż wysokie ceny drzewa pomnażają kultu-
rę lasów, która zresztą jest rękojmią, że ceny drzewa nie mogą
się zbytecznie powiększyć.— Sztucznie wymuszone ceny drzewa
tak samo rodzą brak drzewa, jak kiedy ustanowione maxi-
mum ceny zboża w rzeczy pospolitej francuzkiej głodu
był powodem.—

Jeszcze trzeci środek powiększenia ceny drzewa byłby ten

gdyby

gdyby posiadacze lasów zmówili się z sobą, i postanowili prze-
dawać drzewo tylko podług wysokiej ceny umówionej. —
W Europie jednak nie masz Rządu który mógłby się uważać
w swoim kraju za mający monopolium przedaży drzewa, bo
w każdym kraju są, zarazem lasy prywatne, które w prze-
daży drzewa z Rządowemi lasami współubiegają się, lub inne
kraje lub okolice dostarczają, również mieszkańcom drze-
wo, albo surrogaty drzewo zastępujące. Skoro Rząd w swoich
lasach cenę podwyższa, a to podwyższenie nie jest ugruntowane
na podniesionym większym zbyciu drzewa, Konsumenci
starają się potrzeby swoje zaspokoić z lasów prywatnych lub
sprowadzają drzewo z innych okolic i krajów i tym sposobem
drzewo pozostanie w lasach Rządowych bez odbytu, bo prywatni
posiadacze lasów mający drzewo do zbycia, prędko poznają że
przedsięwzięte powiększenie ceny w lasach Rządowych nie jest
naturalne i wabią do siebie kupujących przez ceny nieco niższe. —
W przypadku gdyby Rząd podług mniej rozważnych rachunków móg-
by czekać, aż lasy prywatne będą wyczerpane, albo gdyby właś-
ciciele tychże równie jak Rząd trzymali się cen wygórowa-
nych lub gdyby ani drzewo ani surrogatów z innych stron nie
mogło być sprowadzane, który wypadek, tylko rzadko gdzie
się może zdarzyć; osiągnąłby Rząd czasowo zamierzone ceny je-
dnak ~~~~ w takim razie zaczyna się zmniejszać konsumcya. —
Każdy pomyśli o ograniczeniu swoich potrzeb skoro drzewo
będzie za nadto drogie, a taka powszechna dążność do oszczędzenia
drzewa potrafi dotychczasową konsumcyę znacznie zmniejszyć. —
Fabryki konsumujące drzewo, a produkujące przedmioty, które z odle-
głości mogą być sprowadzone mogą ustać, bo nie mogą wytrzymać
współubiegania się fabryk w innych okolicach lub krajach gdzie
drzewo jest tańsze; przez co znowu konsumcya zmniejszać się zacznie
surrogaty drzewo zastępujące, które dotąd mało, albo wcale nie by-
ły używane, wprowadzone zostaną w użycie.

2. Jeżeli zatem nie było dotąd więcej drzewa do zbycia aniżeli potrzebowano, po takiem ograniczeniu potrzeb okaże się więcej drzewa aniżeli pożądane. Zapasy zalegające w częściach lasów Rządowych pomnożą się coraz bardziej powiększając się, przez co Rząd jest zmuszony w celu użytkowania z tych zapasów cenę zniżyć.—

Skarbowość probowała i probuje, nakładać wysokie podatki na najzbyteczniejsze potrzeby życia, jednak żaden Rząd nie probował braku w swoich dochodach pokrywać przez ustanowienie cen nienaturalnie wysokich na drzewo w swoich lasach, chociażby przeciwko temu nie dało się nic powiedzieć, bo w razie potrzeby Rząd mógłby płody ziemi będące bezpośrednio jego własnością, przedawać po cenie dowolnej. Otóż ztąd pochodzi że nie używaliśmy jeszcze środka do utrzymywania i przeprowadzenia wysokich cen drzewa.— Mógłby kto na to powiedzieć, że w tym celu Rząd mógłby tylko zakazać prywatnym posiadaczom lasów, iżby taniej nie przedawali nad taxę Rządową, aby ani sprowadzenie drzewa, ani przedmiotów za pomocą drzewa fabrykowanych nie miało miejsca i żeby surrogatów drzewo zastępujących nie używano.— Gdyby jednak który Rząd podobnemi zakazami był ożywiony, mógłby w drodze nie równie krótszej otrzymać potrzebne pieniądze.—

Chociaż administracya lasów Rządowych nie może ustanowić dowolnie cen wysokich, jednak może przez uniknienie szkodliwego postępowania uchronić się od zniżenia tej ceny, która z konkurencyi wypływa. Chcemy zatem bliżej rozebrać postępowanie przez które Rząd mógłby utracić korzystne ceny drzewa.—

Art 13. O cenach drzewa umyślnie nisko ustanowionych

Mniemanie to jest powszechne, jakoby Rząd był obowiązany za niską cenę dostarczać mieszkańcom swoim drzewo, jako należące do pierwszych potrzeb życia.—

Szkodliwe skutki niskich cen drzewa są następujące:

1. Przy niskich cenach uprawa lasu nie może się wzmagać czyli udoskonalenie gospodarstwa leśnego nie może być oczekiwane bo

niskie ceny drzewa nie wynagradzają kosztów jego sprawy.–
2. Szkodliwe marnotrawstwo drzewa przy niskich cenach utrzymuje
się, i to przez powiększenie tylko ceny drzewa może być ograniczone.–
3. Przez nienaturalne lub sztuczne zniżenie ceny drzewa wysta-
wia się Rząd na to niebezpieczeństwo, że produkcya drzewa na ja-
ki czas może się zbytecznie zmniejszyć, gdy przy niskich cenach drzewa
grunt pod lasem nie może być utrzymywany.–
4. Byłoby niesprawiedliwością przez sztuczne zniżenie ceny drze-
wa pozbawić właścicieli lasów części naturalnej intraty z gruntu leśnego.
Nie ma potrzeby obawiać się zbytecznie wysokich cen drzewa, gdy to
uważywany wysoką ceną nie wpływa szkodliwie na dobro ogól-
ne, aby tylko ceny były stałe i nie ulegały zbytecznie raptownym
zmianom.– Najwyższe ceny, jakie przy nieograniczonej konkuren-
cyi mogą się ukształcić, mogą tylko być ceny naturalne, przy któ-
rych pole i las równą dają intratę, przez co jedynie porządny sto-
sunek między polem a lasem może być zachowany.–
We względzie politycznym również nic nie przemawia zatem,
aby drzewo z lasów Rządowych za niższą było przedawane ce-
nę, niżeli za nie otrzymać można.–
Pieniądze do zaspokojenia potrzeb Rządowych mieszkańcy muszą
składać, czyli Rząd w tym celu nakłada podatki na poddanych. Po-
trzeby Rządu od lat jeszcze zawsze i wszędzie zwiększały się z te-
go powodu i podatki musiały być pomnożone. Wszystko co
Rząd traci w swoich dochodach przez to że drzewo z lasów swoich niżej
przedaje od ceny jaką mógłby dostać musi wynagrodzić przez pomno-
żenie podatków, tak jak pomnożenie dochodów z dóbr i lasów Rzą-
dowych zmniejszenie podatków może za sobą pociągnąć. Gdyby Rząd
potrzebował 100 milionów dochodu, i posiadał 5 milionów morgów
lasu przynoszącego po Złp 20 czystego dochodu, mógłby swoje potrze-
by zaspokoić z samego lasu Rządowego i nie potrzebowałby ża-
dnych podatków.
Każdy nowy podatek nie stały nie jest dochodem czystym, bo spo-
bór takowego wymaga znacznych wydatków.– Niektóre docho-
dy które otrzymane być mogą z powiększenia ceny drzewa w lasach

Rządowych, bo te są zaraz czystsze i korzystniejsze dla kraju, gdy mieszkańców mniej kosztują, aniżeli podatek pobór którego wiele kosztów wymaga. — Dlatego większe ceny które Rząd pobiera za drzewo z rządowych lasów, potrącają w sobie korzyści tak podatków stałych, jakoteż podatków nieustałych, tj. mało lub żadnych kosztów poborowych, równy rozkład, unikanie pozoru uciemiężenia, jakoteż wzbudzenia niechęci. —

Szczególnie trudnem jest zadanie w skarbowości tak rozłożyć podatki, aby były zastosowane do zamożności każdego, a potem tak urządzić pobór tychże, aby ile możności bez dostrzeżenia podatkujących wypływały i aby nawet pozór był utrzymywany, że każdy przynajmniej po części ma w mocy swojej usunąć się prawnie od tych podatków. — Dlatego podatki ile możności najwięcej są nakładane na handel i na konsumcyą. Zamożny konsument przez wysokie ceny drzewa więcej podatkuje aniżeli ubogi, gdy on więcej drzewa potrzebuje aniżeli ostatni. — Główny powód żądania od Rządu niskich cen drzewa jest ten aby ubodzy byli w możności zakupienia tej niezbędnej potrzeby do życia. Atoli także równym prawem można by żądać od Rządu niskich cen zboża, sukna, płótna, skóry i komornego, bo to wszystko jest również niezbędną potrzebą do życia ubogich. — Wszystko co można żądać od Rządu i od Towarzystwa Ludzkiego pod względem zapewnienia ubogiemu utrzymania życia, jest wsparcie którzy nie mogą pracować, dawanie sposobności do dołożenia pracy, i utrzymywanie ich z zarobku dla tych którzy mogą pracować. Jeżeli Rząd dozwala bezpłatnie ubogim mieszkańcom wiejskim zbiórki posuszu w lasach Rządowych, chorym i biednym udziela wsparcia w drzewie, a w mieście udziela podobnym sposobem na kupno drzewa, jest to sprawiedliwy i ludzki środek wspierania, ale też więcej od Rządu nie można żądać. — Niesłusznem byłoby dla $\frac{1}{20}$ części drzewa o kupujących ubodzy, żądać zarazem aby reszta $\frac{19}{20}$ części drzewa zamożnym i bogatym mieszkańcom tanio były przedawane. O ile dla takich osób cena drzewa z lasów Rządowych zmniejszona by została, o tyle więcej Rząd musiałby wybierać podatków. —

Natrafia się nieraz na twierdzenie że wspieranie ze strony Rzą-
du, fabryk i przemysłu przez niskie ceny drzewa jest stosownem
i potrzebnem. Jednak to jest widocznie fałszywa zasada, skoro
przytem nie zachodzi oddzielny cel Rządowy np. utrzymanie
znacznej liczby mieszkańców np. w Górnictwie i hutnictwie
którzy by nie mieli sposobności zajmować się innym przemysłem
lub cel ten aby potrzebne fabrykaty były produkowane we własnym
kraju i nie być w tym względzie zawisłym od innego kraju. —
W ogólności zaś nie można się trzymać innej zasady jak tej, że
należy opuścić takie fabryki, które przy cenach drzewa, wypływają-
cych z nietamowanej konkurencyi utrzymać się nie mogą. Jest
to zasada którą sama potrzeba wskazuje i z której wyjątek tyl-
ko w szczególnym wypadku może mieć miejsce. — Głównym
przedmiotem dla pomyślności każdego kraju jest zawsze zupełne
i korzystne użytkowanie z swego gruntu, bo na tem najpewniej
funduje się bogactwo krajowe. Same się znajdą kapitały i
korzystne przemysłowe zakłady, skoro wszędzie z gruntu naj-
wyższy dochód będzie ciągniety. — Jest rzeczą nienaturalną
umyślnie utrzymywać intratę gruntową w niskości by da-
wać fabrykantom drzewo za niską cenę w oczekiwaniu ko-
rzyści z przemysłu sztucznie wspieranego. — Zwiększające się
ceny drzewa, są zawsze skutkiem wymagającej się kultury
gruntowej — dojścia do lepszego stosunku między polem a lasem.
Wyższe ceny drzewa zbliżają się tylko do cen naturalnych przy
których pola i las w stosunku zdatności gruntu równą dają in-
tratę. — Jeżeli fabryki z powodu podwyższenia się ceny drzewa nie
mogą dalej istnieć jest to znakiem że posiadacze gruntów teraz
umieją lepiej z gruntu użytkować, aniżeli przez chodowanie drze-
wa dla fabryk, a to nie może być szkodliwem dla dobra krajo-
wego. Jeżeli drzewo znajduje się tak daleko w oddaleniu że fabry-
ki z niego swoje potrzeby mogą zaspokoić i jeżeli ono w inny sposób
nie może być korzystniej użyte, ustaje możność powiększenia ceny
drzewa tak dalece żeby fabryki one zakupić nie mogły; gdzie

znajduje się po dodatkiem grunt leśny, tak dalece że na nim drze-
wo dla fabryk bez straty może być hodowane, musi to nastą-
pić chociaż przy niskich cenach drzewa gdy innym sposobem grunt
nie może być użytkowany. — Nie byłoby rozsądnem postępo-
waniem dla utrzymania w kraju [illegible] potażarni, które za są-
żeń drzewa nie mogą płacić więcej nad 10–12 gro: taką ustano-
wić dla nich cenę drzewa i zakazać dla utrzymania tej ceny wy-
robienie urodzajnego i zdatnego gruntu leśnego na rolę. —
Ze względu na prawo, kupujący drzewo nie mogą wymagać Rzą-
dowi zarzutu, kiedy ten każe sobie płacić taką cenę, jaką od innych
otrzymać zdoła. Lasy Rządowe są niezaprzeczoną i wyłączną
własnością Rządu, do których prywatni nie mogą mieć in-
nej nadto, aby były użytkowane jak to dobru ogólnemu wie-
lości Rządu najlepiej odpowiada. Jeżeli zatem wysokie ce-
ny drzewa nie są w sprzeczności z dobrem ogólnem, nikt nie
ma prawa na nie uskarżać się, tem bardziej gdy Rząd toco
by opuszczał z mniejszej ceny drzewa musiałby innym spo-
sobem w podatkach pobierać. —
Z tych zatem powodów umyślnie nisko utrzymane ceny
drzewa w lasach Rządowych nie są ani korzystnemi, ani słusz-
nemi, i jest przeto obowiązkiem administracyi lasów Rzą-
dowych ciągnąć z lasów ile możności największy użytek i
przedawać drzewo tak drogo jak tylko kupujący płacić za-
gotowi. —
Tylko szczególne cele Rządu i wspieranie ubogich
osób nie mogących pracować mogą usprawiedliwić wyjątki
od tej zasady, przy której nie ma potrzeby obawiać się zby-
tecznie wysokich cen. —

Art. 14. O środkach do otrzymania ile możności korzystnych cen za płody leśne. —

Żadna administracya lasów Rządowych nie ma w mocy swojej
dowolnie wysokich cen ustanowić, każda przez zaprowadzenia

woje, jak może przez składać uskutecznienie się korzystnych cen,
tak też przez różne środki może ułatwić powiększenie się cen
płodów leśnych —
Wiadomo, że cena każdego przedmiotu zależy od ilości jaka jest
do zbycia, i jaka do kupna jest żądana. Jeżeli jest więcej do sprze=
dania aniżeli kto chce kupić; cena opada, w przeciwnym zaś razie
na podnosi się. —
Z tego wypływa prosta i pojedyncza reguła, aby nigdy więcej
drzewa do zbycia nie było przeznaczone, aniżeli jest pożądane,
czyli że należy się starać, aby zapasy drzewa do zbycia będą=
ce nie były większe nad potrzebę. Chociaż reguła ta jest bardzo
prosta i jasna, jednak często przeciwko niej uchybienia postrze=
gać można, ale jest i trudno zawsze podług niej postępować. —
Najprzód, co do drzewa nie zależy od kupującego, jak przy innych
towarach, czy wiele lub mało ma być wystawione na sprze=
daż. Także drzewa jakie znajduje się w cięciach musi być sprze=
dane, bo to mogło by zgnić, lub jest na przeszkodzie gospo=
darstwu. Posiadaciel lasu nie mogącego być zamienionym
na inny użytek, musi zawsze starać się, ile być może naj=
więcej w nim wychodować drzewa, chociaż widzi, że tego jest
więcej aniżeli po cenach korzystnych sprzedać można, bo ina=
czej las utraciłby całą swoją wartość teraźniejszą, a nawet dla
przyszłości w której drzewo może być więcej poszukiwane nie
licząc wiele innych szkód, któreby wynikły gdyby grunt leś=
ny bez drzewostanu był zostawiony. Dla otrzymania większych
cen drzewa, zostawić część onego w lesie, aby zgniła lub grunt
leśny zostawić pustym bez produkcyi, byłoby środkiem niegodziwym. —
Dochody ze sprzedaży drzewa bynajmniej przez to nie pomnoży=
łyby się, bo za mniejszą a droższą ilość drzewa, nie dałoby się otrzy=
mać więcej, aniżeli za tańszą a większą ilość; ale dla ogólnego
dobra utracona, byłaby korzyść, którą za pomocą zbyteczniejszej ilo=
ści drzewa, przez utworzenie jakich przedmiotów wartość mają=
cych osiągnąć było można. Jeżeli zbytek drzewa, po znakach

mu właściwych jest dostrzeżony i jeżeli z niego pochodzi niska
cena drzewa, najskuteczniejszy środek do podwyższenia ceny jest ten:
pozbyć się zbytecznego gruntu leśnego, obracając go do innego użyt-
ku z którego grunt większą, albo przynajmniej równą intratę
przynosić może.–

Drugi środek jest ten, utworzyć i ustalić korzystną większą kon-
sumcyą drzewa. Korzystną jednak konsumcyą tylko taką można
nazwać, która za pomocą drzewa utworzony zostanie rzeczy u-
sie użyteczny przedmiot. Jeżeli np. 1000 sążni drzewa nie potrzebu-
jącego się dotąd użyte będą do opalania pieców domowych, lub
jeżeli budowle zamiast jak dotąd z murów będą z drzewa sta-
wiane, to nie byłoby korzystnem, bo bogactwo krajowe przez
to nic zyska lecz tylko traci. Jeżeli zaś założona być może
jaka fabryka w której drzewo, chociaż tylko za małą cenę mo-
że być użyte, ale znaczna liczba ludzi znajdzie w niej za-
robek, to jest korzystnem, bo drzewo tym sposobem jest środ-
kiem do utrzymania przez pracę jakich użytecznych fabrykan-
tów. Bogactwo krajowe zyska wartość łożonej pracy, a admi-
nistracya lasów Rządowych na tem nic nie traci, chociażby
drzewo po niskiej tylko cenie było opłacane, bo wyższą ceną re-
szty drzewa może być wynagrodzenie.–

Mówiliśmy w poprzednim artykule że fabryki które nie mogą o-
płacać takiej ceny za drzewo, która z konkurencyi wypływa, na-
leży opuścić jeżeli jaki cel Rządu nie przemawia za ich utrzyma-
niem. Wypada zatem poprzednio dokładnie rozebrać wpływ ja-
ki wywierająca konsumcya podobnej fabryki wywrze na cenę drzewa,
i czyli nie będzie roztropniej fabrykę utrzymać w celu, aby cena
drzewa nie spadła.–

Chcąc po naturalnej cenie drzewa, poznać, czy ilość drzewa będąca
znajdująca się w należytym stosunku, z tą ilością jaka do naby-
cia jest żądaną, nie trzeba przy tem wypuścić z uwagi, jak
naturalna cena drzewa może różną, podług różnej miejsco-
wości.– Nazywamy to naturalną ceną drzewa przy której

z gruntu leśnego otrzymuje się równą intratę, jak z gruntu po-
dobnego do rolnictwa użytego. Na gruncie zaś warunkowo le-
śnym, który nie jest zdatny do innego użytku, jak tylko do pro-
dukcyi drzewa, najniższa cena drzewa jeszcze jest naturalną.—
Im więcej zaś grunt pod lasem będący do innego użytku jest
zdatny, tym wyższą jest naturalna cena drzewa na nim hodowanego.—
Głównym celem wszelkiego gospodarstwa rolnego i leśnego jest
uzyskanie z gruntu najwyższego dochodu. Jeżeli taki najwyższy
dochód może być otrzymany z chodowania drzewa, należy przy-
jąć że ilość drzewa do zbycia będąca, znajduje się w stosunku
należytym z ilością do nabycia żądaną. Jeżeli zaś chodowa-
nie lasu nie zapewnia dochodu najwyższego należy przez
zaprowadzenie innego rodzaju gospodarstwa czyli przez
zmniejszenie lasu, dążyć do podwyższenia ceny drzewa.—

Art. 15. Ciąg dalszy poprzedniego.—

W lesie szczególniej wysokopiennym znajduje się zwyczajnie za-
pas utworzony z przyrostu wielu lat przeszłych, który ma
przeznaczenie zaspokoić potrzeby drzewne wielu lat przyszłych.
Jeżeli miejscowość albo własności gruntu są tego rodzaju że zmu-
szają do utrzymania pod lasem wielkiej przestrzeni, można bez naru-
szenia trwałego zaspokojenia potrzeb, znaczniejszej części zapasu
drzewnego uważać jako będącą do dyspozycyi sprzedaży. Pomysł
z tego zapasu uzyskać nadzwyczajny dochód lub zaspokoić nie-
go jakąś nadzwyczajną potrzebę, jest tak naturalny, jak często wyko-
nany. Ztąd pochodzą nadzwyczajne cięcia drzewa, które czasem
bywają zarządzone, dla pokrycia jakiego braku w dochodach skar-
bowych. Jest to jednak środek szkodliwy tak dla skarbu jako też
dla samych lasów. Skoro użytkowanie lasów stosownie jest urzą-
dzone, w takim razie nie jest w mocy administracyi leśnej docho-
dy z nich raptownie powiększyć, bez wystawienia się następnie
na większą szkodę, nad teraźniejszą korzyść. Gdzie można z za-
pasów drzewnych w lasach znajdujących się bez uszkodzenia trwa-
łego zaspokojenia potrzeb, więcej drzewa na sprzedaż wystawić

aniżeli zwyczajnie bywa cięte i przedawane, tam musi być więcej drze-
wa, aniżeli istotna potrzeba wymaga. — Gdyby produkcja drze-
wa była tylko tak wielka, jak potrzeba, to byłaby zarazem równą
zwyczajnym wyrocznym cięciom, inaczej bowiem te nie zaspokajały-
by potrzeby. Gdzie zaś jest więcej drzewa, aniżeli w istocie potrzeba,
konsumcja drzewa nie dosięga do zupełnie zarządzonego
cięcia drzewnego, lecz do istotnych lub mniemanych potrzeb kon-
sumentów. — Nikt więcej drzewa nie kupuje, aniżeli potrzebuje,
przy trwałem tylko co rok wystawianiu większej ilości drzewa
na przedaż i wynikających z tego postępowania mniejszych
cen, była wreszcie i więcej drzewa potrzebowano i używano bo w
tenczas już to powodem do rozleglejszego użycia drzewa, co przy na-
głym jednorazowem nadzwyczajnem cięciu i przy zmniejszo-
nej cenie nie może nastąpić. Nadzwyczajne cięcie w lasach
Rządowych i nadzwyczajna sprzedaż drzewa szczególnie do
skutku może być doprowadzone. —

a. jeżeli konsumenci nakłaniają się kupić drzewo na zapas. —

b. jeżeli drzewo będzie cięte w sposób nadzwyczajny. —

c. jeżeli w lasach Rządowych drzewo będzie kupione na takie potrze-
by, które bywają zaspokajane z innych lasów. —

ad a. Jeżeli nadzwyczajne cięcie na tem ma być ugruntowane, że
kupujący mają sobie przysposobić zapasy, trzebaby zarazem go-
towym dawać im znaczne korzyści t.j. przedawać po cenie bar-
dzo zmniejszonej, bo bez tego nie nakłonią się dawać na zapas.
Wyraźnie takie postępowanie, kosztowałoby Rząd daleko wię-
cej, aniżeli wynoszą procenta od pożyczki takiej summy ja-
ka przez nadzwyczajne cięcie ma być otrzymaną, jest to w
istocie tylko pożyczka, która musi być oddaną, a to nawet
w krótkim czasie, bo ci którzy teraz drzewo na zapas kupują,
w pierwszych latach żadnego drzewa nie potrzebują kupować,
przez co ilość przedającego się drzewa w przyszłych latach o tyle
musi być mniejsza, ile teraz z nadzwyczajnego cięcia pobrano.

Za opuszczeniem ceny drzewa zwyczajnych procentów pozyski; nikt nie kupi na zapas drzewa, którego zachowanie jest trudne, i połączone ze stratą na dobroci, jeżeli nie pod dachem jest układane; a rzadko daje się wykonać. — Nadto po zniżeniu ceny drzewa w celu nakłonienia do kupna na zapas, bywa często bardzo trudnem, powracać do poprzedniej wyższej ceny, a to tem bardziej, gdy kupujący są przekonani, o tem, że drzewa jest pod dostatkiem, a pieniędzy brakuje, bo inaczej nadzwyczajna sprzedaż nie byłaby zaprowadzana. —

ad 6. Drzewo używające się do zaspokojenia stałych potrzeb i do fabrykacji przedmiotów, przy sprzedaży których drzewo użyte opłaca się. — Jeżeli dotąd przy wykonywaniu zwyczajnych cięć drzewa nie brakowało, fabryki tyle onego skonsumowały, ile z korzyścią mogły zużyć, a jeżeli nadzwyczajne użycie drzewa nastąpi, trzeba cenę jego zniżyć, tak dalece że takie użycie, które przedtem nie było korzystnem, teraz dla zniżonej ceny drzewa korzyść przyniesie. —

Fabryk drzewo konsumujących nie można zakładać dla jednorazowego nadzwyczajnego cięcia, bo fabryki wymagają trwałego i nieprzerwanego zaspokojenia potrzeb drzewnych, gdy tylko przy biegu na długi czas zabezpieczonym wynagradzają kapitał zakładowy. —

Wtedy przez wyprowadzenie zagranicę można by korzystać z drzewa nad potrzebę zwyczajną zpieniężyć się mającego, ale taki obrót ma swoje trudności i złe skutki. —

Najprzód drzewo opałowe dla małej ceny swojej i wielkiej objętości, nie zniesie kosztów dalekiego transportu. — Nadzwyczajne użycia zaś drzewa opałowego na handel zagraniczny są nader rzadkie do wykonania, i te zwyczajne ściągają się tylko do rzadkiego wyborowego drzewa, jako to do dębów i sosen na budowę okrętów zdatnych, do klepek i drogich gatunków budowlanych. — Takie gatunki drzewa można wybrać z lasów dwojakim sposobem, najprzód przez pojedyncze wybieranie z całej obszerności drzewostanów, lub przez zupełne wycięcie drzewostanów.

w których one najwięcej znajdują się. W pierwszy sposób niszczy
się las przez szkodliwy sposób płądrującego gospodarstwa, zmniej-
sza się przyrost i trwałość zamożności drzewa, w drugi zaś sposób
otrzymuje się obok drzewa użytkowego na handel zagraniczny
zdatnego, tyle drzewa opałowego, że na nie nie ma odbytu, i że
przez to na tem często tyle się traci, ile za drzewo użytkowe
otrzymuje się. — Nadewszystko zaś należy zważać, że w naj-
więcej wypadkach ze sprzedaży drzewa za granicę, potrzeczona
bywa niższa cena, aniżeli w kraju może być oczekiwana, bo ce-
na wielkich gatunków drzewa użytkowego na wszystkich
portowych targach drzewnych prawie zawsze po potrąceniu ko-
sztów transportu jest niższa, aniżeli w kraju, aby mniej za-
ludnionym. —
Budowniczy potrzebujący płaci stosunkowo więcej za mały budulec
aniżeli handlarz za belkę hamburgską, o czem można prze-
konać się przez porównanie taks do szczegółowej sprzedaży ze-
znaniem kontraktów. To dla tego nie może być inaczej, bo przy
sprzedaży drzewa za granicę wdajemy się w konkurencję z lasa-
mi zewnątrz Europy nie mającemi żadnej wartości, gdzie drze-
wo nie ma żadnej ceny. — Każde nadzwyczajne cięcie drzewa, od-
bytu którego za granicą ma nastąpić potrzeba, jest prawie
zawsze ze stratą w cenie. —
Samo z siebie rozumie się, że to nie stosuje się do takich miej-
scowych stosunków, w których zbytek drzewa i grunta leśnego
ciągle zmusza do sprzedaży drzewa za granicę, gdy w takim ra-
zie ten sposób do zbycia drzewa może być stosowny i korzystny.
Tu tylko o takich przedażach jest mowa, gdzie chociaż wewnątrz-
na konsumcya zwolna może zpotrzebować zapasy drzewne, je-
dnak w celu sprzedaży od razu wielkiej massy drzewnej, takowa za
granicę musi być wyprowadzona. —
§ 5. Chcąc w takich przedażach wykonać nadzwyczajną sprze-
daż drzewa, trzeba (: przedewszystkiem) nakłonić kupujących, aby

potrzeby drzewne, które przedtem zaspokajali z lasów prywatnych, za-
kupili z nich nadzwyczajnych w lasach Rządowych. — Jeżeli cena drze-
wa wszędzie była równą, potrzeba do nakłonienia kupujących
do kupna w lasach Rządowych ceny w tychże bez wątpienia znacz-
nie zniżyć. Jeżeli prywatni posiadacze lasów nie zaraz ró-
wnież zniżają u siebie ceny, można z porządku przez takie po-
stępowanie w lasach Rządowych odbyt drzewa zwiększyć, jednak-
nie długo, gdyż prywatne lasy również zniżają ceny, i w ten-
czas kupujący mają uciechę widzieć jak różni posiadacze la-
sów licytują się in minus, gdy każdy ubiega się być najmniej
żądającym, aby do siebie kupujących przywabił. — Jeżeli Rząd
posiada lasy, które do łatwego odbytu nie mają wodnego po-
łożenia, takie ogólne zarządzenie nadzwyczajne cięcia mo-
że pociągnąć za sobą jeszcze daleko gorszych skutków. Drzewo
z lasów dogodnie dla kupujących położonych przedaje się w ta-
kim razie w większej massie, a zaś to zostaje bez odbytu drze-
wo w lasach mniej dogodnie położonych, i w takim razie ca-
ły zysk ogranicza się na kosztach transportu, który oszczędzą
kupujący. — Przy takim postępowaniu, lasy w jednej okolicy
ba nadto będą wycięte, w drugiej zaś zostaje drzewo w le-
sie bez użytku, a wszędzie zmniejszy się przyszły dochód z lasu. —
Z tych powodów cięcia nadzwyczajne, zarządzone bez względu na
potrzeby drzewa, jedynie w celu otrzymania od razu nadzwyczaj-
nego dochodu z lasów, nie zostają nigdy bez złych skutków. Do
dobrego użytkowania lasów należy koniecznie dążenie do otrzy-
mania przyzwoitego stosunku, między ilością drzewa do zby-
cia przypadającą, a ilością do nabycia żądaną. — W tym celu zby-
teczną powierzchnię lasów ile można zmniejszać, każdy sposób
użycia drzewa, jakikolwiek zysk dający, ustalić, gdyż to wpły-
wa na powiększenie ceny drzewa w ogólności. —
W razie potrzeby można zmniejszyć ilość drzewa do odbytu wewnętrz-
nego przeznaczającą się, przez obrócenie części drzewa do handlu
zagranicznego, jakkolwiek w innych wypadkach niekorzystnego

i przez przeznaczenie do chodowania takiego drzewa od działów leżących do tego kwalifikujących się. Nadewszystko zaś należy unikać narzucenia krajowym konsumentom, więcej drzewa aniżeli sam żądaje. Takie środki są sztuczne do powiększenia dochodów z lasów Rządowych i owszem szkodliwe dla dobra ogólnego. —

Art. 16 ciąg dalszy poprzedniego.

Jak w ogólności trzeba unikać przeznaczenia do zbycia stanowo wielkiej ilości drzewa, tak stosuje się ta reguła w szczególności do pojedynczych gatunków drzewnych i płodów leśnych; przy wykonywaniu cięć otrzymuje się, w większej lub mniejszej ilości, raz ten drugi raz ów gatunek drzewa, raz daje się wiele, drugi raz żadnego drzewa użytkowego. — W lasach sosnowych trafiają się poddziały w których prawie każde drzewo do budowy może być użyte, i znowu inne gdzie nie masz żadnego drzewa budowlowego. Przy prowadzeniu zatem cięć należy je tak urządzić, aby nie była otrzymaną w jednym roku zbyt wielka massa drzewa użytkowego, któraby nie znalazła odbytu, gdy tym czasem w innym roku, zbywało by na takim gatunku drzewa. — Jeżeli znajdują się poszukiwane gatunki drzewne lub pojedyncze drzewa, należy użytkowanie z nich równoważnie rozłożyć podług potrzeby. — To jednak często nie daje się wykonać przez podział porębowy, lecz tylko przez regularne ich wyszukiwanie. Jakkolwiek jest reguła, nie wycinania zewnątrz czyli extra cięć odmładzających się drzewostanów bieżących, jednak jeżeli to przynosi korzyść, można wycinać pojedyncze drzewa z drzewostanów bez straty. — Gospodarstwo przedłużające dla tego jest uznane za szkodliwe, bo przy nim pojedyncze miejsca ogałacają się od przyrastającego drzewa, nie mogąc na nich zaprowadzić młodzieży, któraby z drzewami obok stojącemi, równo wzrastać mogła, z czego w ogólności wynika strata na przyroście.

Jeżeli jednak korzyści otrzymuje się z wybrania pojedynczych drzew, któreby do czasu odmłodzenia drzewostanu, mogły utracić na wartości, owszem jako drzewo użytkowe, jest większa, aniżeli strata w przyroście, tym sposobem wynikająca, w takim wypadku nawet cięcia przerzedzające, mogą być potrzebne do otrzymania największego dochodu z lasu.—

Jak w ogólności jest rzeczą ważną ustanowić roczny i trwały dochód materyalny wycinać co rok w równej ilości, tak w pewnych wypadkach może być korzystnem odstąpienie od tej zasady.— Może być wypadek który zmusza wycinać mniej od ustanowionego rocznego etatu,— jak też mogą zachodzić okoliczności, dla których będzie korzystniej brać więcej drzewa nad etat roczny.— Wszystkie lasy, z których potrzeby drzewne jednej pewnej okolicy są zaspokajane, powinny być uważane pod tym względem jak jedna całość. Skoro z jakiego powodu w jednem miejscu wycina się więcej, wypada ciąć w innym miejscu za to stosunkowo zmniejszyć lub jeżeli z powodu wynikłej potrzeby momentalnie wycina się w jednym roku więcej drzewa, należy w następnych latach tyle oszczędzić.— Owady, burze, pożary lub wycięcie lasów prywatnych mogą w pewnem miejscu raptownie wymagać, niestosownie wielkich cięć lub tworzyć zbytek drzewa. Byłoby nierozsądnem obok tego w innych lasach wycinać zwyczajną masę etatową.— Tu bowiem należy mniej rąbać taką ilość, jaka tam więcej przypada do rąbania, oczekując czasu w którym tam drzewa będzie brakować, i przez to tu tak wyższy będzie odbyt. Jeżeli zdarzy się momentalna sposobność korzystnego odbycia większej masy drzewnej, należy korzystać z tego zdarzenia i za to później mniej rąbać.—

Szczególnie ważną jest rzeczą, hodować zawsze takie drzewo które w stosunku użyteczności swojej najtaniej można

sprzedać z powodu, że wychodowanie tego najmniej kosztuje,
gdy tym sposobem najłatwiej daje się otrzymać najkorzystniej-
sze ceny. Wychodowanie drzewa budowlowego większych rozmia-
rów jest kosztowniejsze aniżeli drzewa opałowego. Z tego wy-
pływa iż byłoby nieskorzystnem koszta wychodowania drze-
wa budowlowego łożyć i na takie drzewo, które spodziewamy
się pozbyć tylko do opału. Dawanie lasowi w ogólności
dłuższej kolei, jakiej wymaga wychodowanie drzewa budowlo-
wego przeszkadza w otrzymaniu naturalnej lub korzyst-
nej ceny drzewa. Drzewo budowlowe nie dojdzie do tej ceny,
bo jego będzie więcej aniżeli jest pożądanem, a przy sprze-
daży drzewa opałowego nie wynagradzają się koszta dłu-
giej kolei. Te okoliczności dozwalają nadzorcy każdego gatu-
nku drzewa, starać się hodować w tym stosunku w jakim
ten jest pożądany, czyli w jakim kupujący są gotowi za ta-
kowy zapłacić, z czego jedynie daje się osądzić większa
albo mniejsza potrzeba onego. Z tego co dotąd powiedziano
o otrzymaniu korzystnych cen za płody leśne widzimy
że środki w tym względzie po części mogą być przedsiębrane
tylko przez Władzę kierującą administracyą lasów Rząd-
owych która ogół tychże przy wydaniu swoich zarządzeń mo-
że mieć na uwadze; oraz że środki wspomniane, po części tyl-
ko przez miejscowe władze mogą być poznane i w miarę
miejscowych okoliczności przedsiębrane. Każda zatem z
władz leśnych powinna nad tem z dokładnością zastanowić
się, jak w celu otrzymania korzystnych cen za płody leśne
postąpić można i powinna. Dyrekcya Gen. lasów Rządowych
nie powinna zarządzeniami wdawać się w takie szczegó-
ły miejscowego gospodarstwa względem których nie może
rozróżnić środków stosownych od niestosownych, tak jak leśni-
czy lub władza leśna miejscowa w tym samym przypadku co do
zarządzeń, które względnie ogółu wymagają.

Poddział 2gi

O wyrabianiu płodów leśnych.

Art. 17. O korzyściach i stratach wyrabiania płodów leśnych na rachunek administracyi lasów Rządowych.

Dla utrzymywania kontrolli i należytego rachunku nad wyciętem i wydatkowanem drzewem, potrzeba jest rzeczą, aby to było rozgatunkowane i wyrobione na pewne miary do tego dla konsumentów i dla wykazywania go w rachunkach. — Z uwagi że handlarze którzy kupują drzewo surowe i każą z niego wyrabiać różne przedmioty w handlu używane, uzyskują z tego wielkie zyski, zdawałoby się nieraz że użytkowanie leśne musi być tym dochodniejsze i korzystniejsze im administracya lasów Rządowych stara się przedawać drzewo nie w stanie surowym lecz w stanie wyrobionym i przerobionym. Porównywając jednak wszelkie korzyści i straty administracyi lasów Rządowych z wyrabiania wszelkich gatunków drzewa i wszystkiego na własny rachunek, okazuje się często mylność tego zdania. Im więcej administracya leśna ma na celu przerabianie płodów leśnych na przedmioty w handlu wyrabiane, i łożenia pracy na wyrabianie, dostawę, i czynności z przedażą tychże przedmiotów, tem więcej przyjmuje naturę przemysłu i kupiectwa. Uznano jednak w ogólności za prawdę powszechną, że Rząd z korzyścią nie może na własny rachunek przez urzędników trudnić się przemysłem, ani handlem, — od której ogólnej prawdy, i ta szczególna gałęź, o której tu mowa nie robi wyjątku. —

Im więcej administracya lasów wyrabia płody leśne, tem

więcej do tego potrzebuje robotników. Rząd jednak, od wszyst-
kich, którzy robotników potrzebują, otrzyma tych płacąc naj-
drożej za najgorszą robotę. Dla tego najdrożej, bo każdy wy-
ści że skarb najłatwiej może płacić, — bo od niego nie mogą być
oczekiwane ani pospiecha; ani dodatki w szczególnych wypad-
kach, — bo nie może się zobowiązać dawać ciągłą robotę i wresz-
cie też, bo urzędnik który ustanawia zarobek, nie czuje tak
potrzeby oszczędności na cudzych pieniądzach, jak prywatny
na własnych. —
Gdy władza wyższa robi zwyczajnie wielkie trudności w powię-
kszeniu kosztów wyrobku nawet tam, gdzie potrzeba powiększe-
nia, przeto urzędnicy niechcąc się na to stawić aby 10 razy żądali po-
większenia lub w szczególnych wypadkach nie mogli dostać robotni-
ków, wyjednają sobie tak wielką taxę zarobków, aby na wszelkie
wypadki wystarczała. Sążniarz może w jednym dniu wyrobić
1 sążeń drzewa sosnowego i może z familią utrzymać się; jeżeli
przy niskiej cenie żyta za to otrzyma Złp 1. Jeżeli jednak cena
żyta jest wysoka, powinien otrzymać Złp 1 gr. 15 do Złp 2 — a
gdzie raz ta wyższa cena jest zaprowadzoną, nikt nie myśli
o zniżeniu tejże, chociaż żyto staniało, bo już wiadomo, że
zniżenie łatwo nastąpi, ale nie powiększenie, które może w
roku przyszłym będzie potrzebne, jeżeli żyto znowu zdrożeje,
na który wypadek wolą się urzędnicy zabezpieczyć, przez u-
trzymanie wysokiej taxy zarobków —
Nadto robotnicy dla Skarbu i gorzej pracują aniżeli dla pry-
watnego, a to poczęści już z powyższych powodów, jako też dla
tego, że Skarb płaci za wszelką robotę podług jednostajnej
i pewnej ceny, a prywatny płaci za lepszą więcej. —
Jeżeli wyrabianie płodów leśnych na rachunek Rządu ma
być wykonywane, musi to nastąpić pod kierunkiem i dozo-
rem urzędników leśnych, przez co czynności tychże znacznie
pomnożą się i Rząd w takim razie musi utrzymywać więk-

liczbę tychże, co wpływa na powiększenie kosztów administra-
cyi leśnej. Prócz tego należy zastanowić się czy urzędnicy leśni po-
siadają wszelkie wiadomości potrzebne do wyrabiania i spotrze-
biania wszystkich płodów leśnych, co nawet trudno jest od nich
żądać, bo wiadomości te w całej rozciągłości nie znajdujemy
ani w jednego robotnika, ani też w jednego przedsiębiercy, gdyż
każdy ma zajęty czas przez wysposobienie się w wyrabianiu
jednego przedmiotu, jako to węgla, klepki, drzewo okręt: gały
smoła, terpentyna etc. Jednak jeżeli urzędnik, który ma kie-
rować wyróbkę i prowadzi dozór nad nią, a nie posiada potrze-
bnych do tego wiadomości, staje się igraszką robotników, któ-
rzy przedmioty wyrabiają w ten czas tak jak im jest najdogodniej.
Inna jeszcze niedogodność wyrabiania płodów leśnych wyni-
kająca jest ta, że w takim razie prowadzenie rachunków i
kontrolli staje się rozwleklejszem i trudniejszem. Sprawo-
zdanie tyle różnych wydatków kosztów wyróbki i zapasów
wyrobów różnego rodzaju, rozgatunkowanych podług do-
broci swojej, potrzeba utrzymywania znacznego kapitału o-
brotowego, trudności zachowywania zapasów wyrobionych
przedmiotów które w stosunku wartości swojej wielką zawie-
rają objętość, i tak one się psują na otwartem powietrzu, połą-
czone jest z tylu niedogodnościami, stratami i wypadkami, że
te przy formach, które każda administracya Rządowa zacho-
wać musi, nie mogą być unikane, ani też przez korzyści z
handlu wyrobami temi wynagradzane. — Urzędnik leśny
tym sposobem staje się kupcem który wszystkie niedogodności
straty spekulacyi z handlu w dwójnasób ponosi, a przez formę
jest ograniczony jeżeli idzie o osiągnięcie korzyści. Doświadcze-
nie uczy że sprzedaż surowego drzewa zawsze jest korzystniej-
szą aniżeli wyrabianie z niego różnych przedmiotów handlu,
z tąd wypływa zasada, że administracya lasów Rządowych
tylko w takim razie może się trudnić wyrabianiem płodów
leśnych w którym tego unikać nie może. —

Wypadki takie zdarzają się dosyć często, jeżeli np. tylko poje-
dyncze części drzewa, mogą być użyte do wyrobienia pewnego
przedmiotu, ten który potrzebuje taki przedmiot nie może
kupić całego drzewa, bo za takie drzewo które kupiłby nie mo-
że używać do swego handlu, lub rzemiosła tylko małą cenę
płaci aby się zabezpieczyć od straty. Dla tego też wszelkie
rozgatunkowanie surowego drzewa, musi być wykonywa-
no, przez administracyą leśną, co wszelkie nie jest jeszcze
fabrykacyą. — Sprzedaż szczątkowa bowiem drzew w całości za-
zwyczaj bywa niekorzystną, kloce na tarcice, bale, gonty, drze-
wo dla stelmachów, bednarzy itp. powinno być podług zdat-
ności swojej rozpiłowane, i oddzielnie przedane, jednak nie
byłoby korzystnem, tarcice, bale, gonty, drwa, dzwona, pia-
sty, szprychy, osie, klepki, deski etc. na własny rachunek wyro-
biać i zakładać handel na te przedmioty w magazynach. —
Dla tego też wszystkie zakłady wyrabiające płody leśne
jak np: tartaki, smolarnie, potażarnie, etc., jeżeli na rachunek
Rządu są utrzymywane, żadnych korzyści nie przynoszą. Tak
samo ma się rzecz co do składowych magazynów drzewnych o któ-
rych oddzielnie będzie mowa. —
Wypadek w którym wyrobienie drzewa na własny rachunek
nie może zawsze być unikane, jest jeszcze ten, jeżeli w tym
moment odbyt na drzewo użytkowe, dla zbytu wielkiej ilości
onego, nie może być w zupełności osiągnięty, lub da się prze-
widzieć że w przyszłości to może być sprzedane, a drzewo na pniu
lub ostawione surowym nie może być zachowane, jak to może
mieć miejsce jeżeli znaczna ilość drzew wiatrowych dla uszko-
dzenia przez owady etc. bezzwłocznie musi być wyrobiona. —
Rzadko najdzie się w tym wypadku kupiec (: jeżeli to jest nawet
spławem :) któryby postąpił odpowiednią cenę, bo to wymaga
znacznego kapitału, na co pnie drzewo zostawione lub ostawione

ane nie wy-

Leśnictwo 16.—

nie mniéy wyrobionym psuje się, a to nayrychléy przez wyróbkę zdo-
ła to utrzymać w stanie użytecznym.— W takim przeto wypad-
ku, skoro odbyt na przyszłość z pewnością może bydź przewidziany,
wyróbka administracyjna na rachunek Rządu może bydź potrzeb-
ną i korzystna.—
Tak samo może bydź korzystną administracyjna wyróbka te-
go drzewa, którego potrzebują fabryki i zakłady Rządowe.—
W tych lasach gdzie urzędnik leśny całą swoją uwagę mo-
że mieć zwróconą na wyróbkę drzewa, gdzie odbyt na wyro-
by leśne jest pewny i niezawodny w samym lesie, gdzie gatun-
ki wyrobów nie są liczne, a klassowne rozgatunkowanie, i
wyrabianie jest łatwe oraz urzędnicy posiadają potrzebną
w tym celu zdatność i gorliwość, wyróbka administracyjna
również może przynosić korzyść.—
Nie jest ani potrzebną ani podobnem wymieniać wszyst-
kie wyjątki od ogólnej zasady, unikać ile możności fabry-
kacyi wyrobów leśnych na rachunek Rządu. Dokładne
rozpoznanie miejscowych stosunków, obrachowanie zysku
i straty przy jednym i drugim sposobie zbywania płodów leśnych,
wskazuje we wszystkich pojedynczych wypadkach odpowie-
dnią drogę postępowania, tylko nie trzeba bydź w tey my-
śli, że handlarze i fabrykanci odnoszą zysk i takąż [illegible]
musi korzystać, lecz należy dokładnie ocenić wszelkie prze-
szkody, koszta, ryzyko i straty połączone z własną fabrykacyą.—

Art: 18. O ustanowieniu do czego płody leśne powinny bydź obrócone.—

Ustanowienie do czego różne płody leśne powinny bydź obró-
cone, aby otrzymać z nich największy dochód pieniężny, zale-
ży od większéy lub mnieyszéy ceny przedmiotów, które z nich
wyrobione będą.— Gdy pod większą ceną rozumiemy, aby

ilość pieniężna, którą się płaci, za pewny przedmiot w do-sun-
ku kosztów poniesionych na wychodowanie i wyrabianie etc.
takowego, była większa niżeli ta, którą płaci się za inny przed-
miot, przeto otrzymuje się największy dochód pieniężny, skoro
się obraca płody lasu do takich przedmiotów, które w tym spo-
sobie najwięcej przynoszą. — Poznawanie jednak tej większej
albo mniejszej ceny nie jest tak łatwe, jak to na pozór zdawać
się może, nawet nie w tym razie, jeżeli ma się na względzie sa-
me koszta wyrabiania, jak to można przy drzewie już istnie-
jącem, wypuszczając się z uwagi kosztów hodowania, czyli tego z
gruntów, i kosztów odkładania czyli kapitału zawartego
w drzewie, które względy są tylko potrzebne, jeżeli idzie o
ustanowienie gatunków drzewnych hodować się mających. Gdy-
by przedawało się wszystko drzewo w stanie surowym, niechby
10 gr. nie brał za stopę, a obracając go do jednego wyrobku, je-
żeli z innego obrobku mógł otrzymać gr. 15 za tę stopę, cze-
śćk samo łatwo mogą być obrachowane bezpośrednie koszta
roboty, zwózki etc. lecz często nie jest wiadomo, ilość drze-
wa surowego potrzebna do wyrobienia różnych przedmio-
tów i nie zwraca się często dosyć uwagi na to, jakie koszta przy pe-
wnych wyrobach drzewnych przez to wynikają, że wartość drzewa
pozostającego od wyróbki zmniejszyła się, i rzadko można dokład-
nie rozróżnić cenę netto od ceny brutto przez obliczenie wszelkich ko-
sztów z wyrobku połączonych. —
Często urzędnicy leśni ani wiedzą, ani uważają na to, ile stóp sześcien-
nych drzewa surowego wychodzi na pewną ilość wyrobów, chociaż te ciąg-
le wyrabiają się. Tak np. rzadko jest wiadomem, wiele stóp
sześciennych drzewa surowego potrzeba do kopy gątów, drzewo-
szypnych, klepek etc. ile stóp □ tali i karcic, stóp długości tak z pewnej
ilości stóp sześciennych drzewa okrągłego można otrzymać, jaki sto-
sunek jest między ilością drzewa po obrobieniu do ostrego
kantu, lub z grubego wióra do miąższości wszystkiego okrągłego drze-
wa. Jednak od ilości surowego okrągłego drzewa powinna zale-
żeć cena drzewa wyrobionego, co można otrzymać za drzewo w o-

wyrobione w stanie okrągłym powinno być ceną wyrobów po dodaniu
wszelkich kosztów na wyrobienie łożonych, bo nikt nie może przyjąć
na siebie kosztów, starania i ryzyka wyróbki, aby otrzymać mniej=
szą cenę, aniżeli za nie wyrobione drzewo może dostać. —
Dokładne ustanowienie wiele drzewa surowego we wszystkich wy=
padkach wychodzi na pewną ilość wyrobów drzewnych, nie jest nawet
podobne, bo ta podług różnej formy, położenia słojów, łupkości, ela=
styczności etc. surowego drzewa bardzo jest odmienna, i dla tego zacho=
dzi koniecznie potrzeba obrachowania tej ilości w każdym pojedyn=
czym wypadku, a to dla rozpoznania, czy cena otrzymać się mogą=
ca za wyroby jest korzystna, lub nie; bo inaczej przy przeznaczeniu drze=
wa do wyróbki błędy nie mogą być uniknione. — Bez tego obracho=
wania nie może ten do którego należy zarządzenie względem
użycia drzewa do wyrobów, wiedzieć, które drzewo z korzyścią mo=
że być użyte do wyrobów, a które nie. — Z dębów np zupełnie
prosto i gładko łupnych, mogą być wyrobione klepki, tak jak z dę=
bów nieco krętych; z pierwszych jednak potrzeba do równej ilości kle=
pek nierównie mniej drzewa surowego, aniżeli z drugich, bo z zu=
pełnie prostowych dębów otrzyma się rynkę (1) klepek z 260
stóp sześć: drzewa okrągłego, a z mniej łozowych, ale jednak jeszcze
z korzyścią do tego wyrobu użyć się mogących może potrzeba stóp sz.
400–600. Jeżeli urzędnikowi leśnemu nie jest wiadomem,
czy w ostatnim wypadku wyróbka klepek przynosi jeszcze ko=
rzyść, nie może też wiedzieć, czy dąb mniej dobrze łupny może do
tego celu być przeznaczony. — Jakkolwiek to, jeżeli idzie tylko
o jedno drzewo nie jest rzeczą tak wielkiej wagi, ale często wzrost
w całych drzewostanach z użyć się mających jest jednakowy, i w tym
razie powyższy rozbiór jest niezbędny, do ochronienia się od straty
przy przeznaczeniu do którego przedmiotu ma być obrócony. —

---

(1) Rynka klepek — 4 kopy pipówek lub innych gatunków kle=
pek podług stosunku w handlu drzewnym ustanowionym. —
Sylwan Tom XV stron: 108.

Rządko taki rachunek z dokładnością przez urzędników leśnych jest wykonywany, i ztąd pochodzi że administracya lasów Rządo-wych częstokroć otrzymuje cenę najkorzystniejszych przy przedaży drze-wa, które przez stosowne wyrobienie mogły być otrzymane. — Nau-ka wynalezienia korzystnej ceny każdego pojedynczego wyrobu drzew-nego, lub fabryk. ałła z płodów leśnych należy do części użytkowa-nia jednak ogólne wskazówki i tu będą nastąpione mojsca. —

Art 19. O postąpieniu wyższej władzy leśnej do za-pewnienia stosownego wyrabiania i użytko-wania płodów leśnych. —

Każda dyrekcya lasów Rządowych chcąc zadosyć uczynić swe-mu powołaniu jako władza sterująca i nadzorująca powinna wiedzieć o rezultatach wszystkich rozbiorów, które są potrzebne do rozpoznania, które gatunki z wyrobów leśnych mają naj-większą cenę, i powinna mieć przynajmniej ogólowe wiadomo-ści o stanie lasów, mianowicie czyli i jakie fabrykaty w nich mo-gą być wyrobione i mieć odbyt. Bez tego Dyrekcya lasów nie byłaby w możności względem stosownego użytkowania, a-ni wydawać zarządzeń, ani wdrożywać kontrollę i nadzór. — Dotego celu jest bardzo stosownem wykazać przy urządzeniu i szacowaniu lasów w ogólnych wyrazach, w jakim stosunku spodzie-wana ilość drzewa użytkowego znajduje się do drzewa opałowego, oraz do jakich gatunków wyrobów czyli fabrykatów one podług wzrostu, formy i swych własności może być najwłaściwiej użyte. — Nie ma potrzeby przytem wdawać się w drobnostki i ustanowić do czego każde drzewo ma być użyte, lecz idzie tylko o to, aby władza o każdym oddziale, który przypada do cięcia mogła wiedzieć do jakiego użytku drzewo otrzymuje się, najstosowniej może być obro-conem. — W lesie dębowym może być wiele drzewa zdatnego do budowy okrętów, ale nie drzewa na klepki i roboty bednarskie, i tak przeciwnie. Las sosnowy może mieć wiele drzewa na słowa-ry łupane więcej zdatnego, aniżeli na budowle, lub jak przeciwny stosunek może mieć miejsce. — Takie zatem krótkie objaśnienie

w uwagach przy planie gospodarczym, do obecnego celu może być
dostateczne; dla władzy jest nader ważne, bo to daje jej zawsze po-
wód do przekonywania się, czy wyróbka drzewa użytkowego kosztem
administracyi byłaby korzystną, lub dla czego przy wykonaniu jego
ta dopełnioną nie została.—

Inna Dyrekcyi lasów potrzebna wiadomość jest ta: o cenach wszy-
stkich wyrobów i fabrykatów drzewnych na targach na których te
w wielkich partyach bywają sprzedane i kupione, jako też o możno-
ści dostawy na te targi drzewa, czy to na własny rachunek lub też za
pośrednictwem przedsiębiorców lub kupców. Dla Dyrekcyi lasów w
w naszym kraju, jest nader ważna wiadomość o cenach klepek drze-
wa do budowy okrętów w Memlu (Kłajpedzie) Gdańsku i Sztetynie
(Szczecinie): o cenach tarcic, bali, i drzewa budowlanego w Warszawie,
jako też wiadomość o możności dostawy na te wielkie targi, czy to
bezpośrednio lub pośrednio, zapasów drzewnych z lasów Rządowych.
Ta wiadomość jednak byłaby bez użytku, skoro zarazem nie jest
wiadomem, jaki czysty zysk owe ceny targowe zapewniają z każdego
gatunku wyrobu.—

Do osądzenia tego potrzebną jest wiadomość:

a, o ilości surowego drzewa, która jest potrzebną do wyrabiania każ-
dego gatunku fabrykatu.—

b, o kształtach wyróbki i dostawy.—

c, o wpływie wyróbki drzewa użytkowego na sprzedaż pozostającego
drzewa użytkowego.—

ad a. Przy każdej sprzedaży drzewa wyrobionego skoro cena ma
być ustanowioną, za gotowy wyrób, należy przedewszystkiem rozez-
nać, wiele surowego drzewa wychodzi na ten wyrób, bo inaczej
nie można by sądzić co się właściwie za drzewo otrzyma. O tem
urzędnicy leśni zatem powinni zbierać doświadczenia, i te przedsta-
wić Dyrekcyi leśnej, aby ta mogła wiedzieć, jak wysoką musi być
cena każdego wyrobu, iżby surowe drzewo podług cen zwyczajnych
było zapłacone. Gdy jednak drzewo surowe przedaje się częścią ja-
ko użytkowe częścią jako opałowe, przeto idzie jeszcze o ustano-
wienie, czy zwyczajna cena drzewa surowego użytkowego, czy

opałowego, ma być opłacone w towarach w stanie wyrobionym
sprzedać się mających. — To jednak łatwo daje się osądzić: Jeżeli drze-
wo użyć się mające do wyrobów może być sprzedane, w stanie suro-
wym za zwyczajną cenę drzewa użytkowego, należy cenę tę żądać i
za wyroby; gdyby zaś drzewo do wyrobów użyć się mające nie wy-
rabiającego musiało by być sprzedane jako opałowe, w takim ra-
zie przynajmniej cena drzewa opałowego musi być żądaną za
wyroby, i na ostatku gdyby bez wyróbki drzewo na te użyć się
mające w cale nie miało odbytu, każda czysta cena wyrobów była-
by już zyskiem. Wiadomość o massie drzewa surowego do różnych
wyrobów potrzebnej, i o czystej cenie, tyże w tych wyrobach jest po-
trzebną nie tylko co do różnych wyrobów drzewa użytkowego, ale
osobno o zakładach fabrycznych i przemysłowych drzewo konsu-
mujących, mianowicie jaki czysty zysk za pośrednictwem drze-
wa opałowego otrzymać mogą, aby tym sposobem korzyść lub
strata przy użyciu drzewa w tych zakładach mogła być osądzo-
ną. — Potrzebna jest wiadomość, jaki czysty zysk może o-
trzymać przez użycie jednego sążnia drzewa opałowego, połowie-
nia etc. a to dla osądzenia, przy jakiej cenie drzewa, tam gdzie
materyalia potrzebne istnieją zaprowadzenie podobnego za-
kładu może być korzystnem. —

ad b. Co do kosztów wyróbki i dostawy. —

Co do towarów drzewnych, które na odległe targi mają być dostawione,
koszta dostawy są zwyczajnie najważniejsze do sądzenia o korzy-
ściach obrócenia drzewa na ten przedmiot, bo koszta wyróbki nie
są zbytecznie różne w różnych przedmiotach wyrobnych. Pod tym
względem nie idzie tylko o wiadomość czy i jaka oszczędność w tyż-
ze kosztów może mieć miejsce, i czy tam gdzie dotąd dostawić dla
wysokich kosztów była niekorzystną, koszta te tak dalece mogą
być zmniejszone, iż dostawa może przynosić korzyść. Pod tym wzglę-
dem zasługuje na największą uwagę, dostawa spławem, bo dosta-
wa lądem na większą odległość nie może mieć miejsca. —
Dyrekcyi lasów zatem jest potrzebną wiadomość, czy w bliskości
lasów mających drzewo do handlu zdatne, może być spław.

urządzony, oraz co to będzie kosztować, aby mogła sądzić o korzy-
ściach, tym sposobem osiągnąć się mogących. —
ad c. Nie sama ilość potrzebnego surowego drzewa z kosztami wy-
róbki i dostawy, rozstrzygają czy za pewną ceną wyróbka pewne-
go towaru drzewnego może przynosić korzyść, lecz należy zarazem
mieć na uwadze, wszelkie skutki jakie wyróbka wywoła na
sprzedaż pozostającej reszty płodów leśnych. Jeżeli np: obrachowa-
no, że sążeń kory dębowej nie ma tyle mniejszości jak sążeń drze-
wa opałowego, że koszta wyróbki ś. darcia: ś i dostawy sowicie wy-
nagradzają się, iże jeszcze zysk dostaje się z darcia kory, należy
jeszcze uważać na to, że drzewo dębowe z kory odarte, zwyczaj-
nie musi być sprzedane za niższą cenę, a jeżeli drzewo nie obdarte
iwtenczas dopiero osądzić, czy sprzedaż kory jest korzystną. Przy wy-
róbce drzewa na klepki, odpadające drzewo opałowe, gdy otrzymuje
różną długość i grubość, staje się nie tylko gorszem do sprzeda-
ży, lecz nad to przy takiej wyróbce otrzymuje się zwyczajnie wię-
cej drzewa opałowego nad ilość do kupna żądanej, przez co cena
zniża się albo brak odbytu wynika. — Z tego powodu przy wielu
sprzedażach klepek tracono więcej na drzewie opałowem, ani-
żeli na klepkach zyskano przy sprzedażach drzewa w wielkich mas-
sach na handel zagraniczny, przy których wszystko tylko małe wspó-
łubieganie się między kupującemi, jest potrzebna wiadomość o
cenie targowej w portach, jako też o kosztach dostawy drzewa na te
targi, a to dla ochronienia się od straty z małej ceny, jaką zwyczajnie
temu podają, któremu zbywa na tych wiadomościach. —

Art. 20. Dalszy ciąg. —

Dwie rzeczy są przedewszystkiem potrzebne chcąc zapewnić so-
bie stosowne użytkowanie z płodów leśnych. —
1. aby wykonywający urzędnicy leśni, posiadali potrzebną w tym
względzie zdatność, i w surowem drzewie przynajmniej ogólnie
mogli poznać, fabrykanty z korzyścią z niego wyrabiać się mogące.
2. Aby mieli chęć, nawet z poświęceniem własnej wygody bez uwa-
gi na pracę i trudy, użytkowanie w poznany korzystny sposób
wykonywać. —

Są to dwie rzeczy, które można uważać za same z siebie rozu-
miejące się, bo udowodnienie znajomości potrzebnej, jest żądanem
od kandydatów za nim jeszcze do służby leśnej są przyjęci, aż
użytkowanie leśne ile być może najkorzystniejsze, należy do
zwyczajnych obowiązków służbowych. Jednakowoż dzisiejszy zbyt
często w tych dwóch przedmiotach administracya leśna nie
ma tej pewności jakby życzyć należało.—

ad a. Zwyczajna droga wykształcenia się przyszłych urzędników
wykonywających użytkowanie jest w tym względzie niedosta-
teczna. Żadnej straży w której praktyczny kurs odbywają nie
mogą się obeznać z wyrabianiem i użytkowaniem wszelkich
gatunków drzew użytkowych, bo nie ma straży lub leśnictwa gdzie
każdy rodzaj płodów leśnych jest wyrabiany.— Dlatego to techno-
logiczne wykształcenie kandydatów leśnych jest tylko jedno-
stronne i sięga się tylko do tych przedmiotów, które sami widzieli.
Teoryczny zaś wykład o poznaniu, wyrabianiu i w ogólności uży-
kowaniu lasów, również nie może być dostateczny, bo nikt, cho-
ciażby najlepiej znał ten przedmiot, nie może przez sam wykład teo-
ryczny nauczać do czego każde drzewo powinno być obrócone dla
otrzymania z niego największej korzyści, tak samo jak przesiedzia-
ny w pokoju nie można się dowiedzieć czy examinowany
umie rozróżnić dąb do budowy okrętów od dębu na klepki.—
Zwiedzenie zatem przez kandydatów leśnych, wszystkich tych le-
śnictw w których wszystkie rodzaje wyrabiania i użytkowa-
nia płodów leśnych, jest wykonywane, jest obok teoretycznego
wykształcenia, nader ważnym przedmiotem, bo jak jest rzeczą
potrzebną, aby władza przed przyjęciem urzędnika leśnego mia-
ła przekonanie, że ten umie jak las należycie prowadzić, i wycho-
dować, tak jest rzeczą niezbędną mieć przekonanie że umie wy-
konywać należne użytkowanie.—

ad b. Wielka jest różnica między opuszczeniem obowiązku urzę-
dników leśnych przy użytkowaniu z płodów leśnych, a staran-
nem wyszukaniem, każdej chociażby najmniejszej korzyści pier-
wsze może być dostrzeżone i zganione i unikane, drugi zaś nie może

być nakazane i zarządzone, ani nawet dostrzeżone, gdzie to już
zaniechane. — Jeżeli kupujący żądają drzewa użytkowego na cenę
trzy razy wyższą nad cenę drzewa opałowego, a administrujący lasy
każe to wyrabiać w sążnie opałowe, wyższa władza łatwo to może
wykryć i temu na dal tamę położyć. — Jeżeli zaś przez pewną
spekulacyą, sposób użytkowania dotąd niezwyczajny, można by
osiągnąć większe korzyści, nie można administrującemu zganić o-
puszczenie tej spekulacyi, bo jemu ta spekulacya może się zda-
wać nie tak korzystną, jak inni ją uważają, a tem samem za
opuszczenie jej nie można go pociągnąć do odpowiedzialności. —
Zwyczajnie zatem użytkowanie w lasach Rządowych mniej jest
korzystne aniżeli w lasach prywatnych, gdzie sam właściciel za-
trudnia się tym przedmiotem, chociażby urzędnicy rządowi nie-
opuszczali obowiązków lub nie byli nie obojętnemi na korzyść
kassy leśnej. — Różne przeszkody, trudności i nieprzyjemności, a
nawet przewidziane odpowiedzialności, jeżeli jaka spekulacya
nie udaje się, zmuszają urzędników leśnych do ograniczenia swej
czynności na to, co jest przepisane i zarządzone. Doskonałe zaś
użytkowanie płodów leśnych nie może przez władzę sterującą
lub nadzorującą, na wszelkie wypadki poszczególnie być prze-
pisane lub zarządzone, bo do tego potrzeba naprzód oglądać
surowe płody i być obeznanym z wszelkiemi szczegółami miejsco-
wych stosunków i okoliczności. — Środek nadania urzędnikowi
wykonywającemu użytkowanie leśne potrzebnej w tym przedmiocie
gorliwości jest: połączyć z tą jego własną korzyść i przeznaczyć
mu część zysku, którego zdoła osiągnąć przez korzystniejsze u-
żytkowanie. — Przytem jednak należy na to uważać, aby z tego
nie wynikło gospodarstwo nie trwałe, do czego jest potrzebne, aby
massa wyrąbu mniejszego drzewa surowego albo przestrzeni cięć rocz-
nych, wyraźnie była ustanowiona i wskazana, tak aby możności
osiągnienia większych dochodów jedynie mogła być znaleziona
w korzystniejszej wyróbce drzewa. —

W każdem urządzonem gospodarstwie leśnem Rządowem usta-

nowiony jest roczny etat, tak materyalny co do ilości wyciąć się
mającego drzewa, lub co do obszerności cięć, jako też pieniężny, co do ilo-
ści pieniędzy, za ten surowy materyał otrzymać się mogący. Etat
materyalny, jak samo z siebie rozumie się, nie może być prze-
kroczony przez administrującego lasy. — Jeżeli zaś zdoła własnym
staraniem, i przemysłem powiększyć etat pieniężny, można mu
10 albo 20 procent przeznaczyć z superaty, która bez jego staran-
ności nie byłaby otrzymaną. —
Dla wynalezienia superaty nad etat pieniężny, od który procen-
ta mają być przyznane, należy uwzględnić ilość drzewa użytkowego
która dotąd zwyczajnie była przedawana, a gdy to wpływa na dotych-
czasowy etat pieniężny, nie wypada od niej przyznawać jakiejdent.
Kassa leśna przez to bynajmniej nie będzie narażoną na nowe
wydatki, gdy od tego tylko udział przeznaczony będzie, co więcej wpły-
nie niż dotąd. Wskazana urzędnikom leśnym możność osią-
gnięcia tym sposobem dla siebie korzyści godziwej, dodaje im na
korzyść dla skarbu leśnej gorliwości podobnej tej, jaką mają prywatni
właściciele lasów, i usunie wiele szkód w Rządowej administracyi
leśnej zwykłych. —
Jednak do prowadzenia najkorzystniejszego sposobu użytkowa-
nia leśnego nie jest jeszcze dostatecznem dodawać chęci i gorliwości
urzędnikom leśnym, lecz należy ich oprócz tego postawić w możno-
ści, aby podług swej najlepszej chęci i gorliwości działać mogli. To je-
dnak znaczy więcej, aniżeli pierwszy rzut oka zdawać może i potrze-
buje dobrze rozbierać, jak daleko wyjaśnione możności może mieć miejsce.
Naprzód okrąg działania urzędnika wykonywającego użytkowanie
nie może być większy, nad lasy których obowiązki swoje łącznie z
rozważnem użytkowaniem, zdoła wypełniać. Oprócz z wszystkiego
należy, ile możności korzystać, potrzeba nie tylko każdy materyał
obrócić podług swojej zdatności, na co już wiele potrzeba czasu, lecz trze-
ba nadto zawsze być gotowym do usłużenia każdemu kupującemu,
mu, skoro się zgłasza. Urzędnik zatem wykonywający użytkowa-
nie ustawicznie musi do tego się tylko być ograniczony, ale mieć i
czas na to. Gdzie przez liczny targ drzewo znajduje się w całych cię-
ciach, w wielkich massach w jednym dniu ma być sprzedana, wielka
korzyść nie może być osiągnięta. — Włościanin, rzemieślnik lub któ-
ry się chce budować, nie może i nie chce, ani więcej, ani mniej drzewa

kupowač, aniżeli potrzebuje lub może zapłacić. – Każdy który
chce przedawać, jeżeli nie jest monopolistą, musi być w tym względzie
uległym kupującym, bo ci ostatni są w posiadaniu przedmiotu naj-
więcej poszukiwanego w handlu t.j. pieniędzy. –
Jeżeli urzędnik leśny chce mieć dobry odbyt i otrzymać dobrą cenę musi
stosować się do życzeń kupujących, tak jak wszyscy sprzedający, inaczej
pójdą gdzie indziej, gdzie z uprzejmością żądaniom sprzedający zado-
syć czyni. – Za każdą nieprzyjemność lub niedogodność trzeba ich wy-
nagrodzić w cenie, każda uciążliwa forma w sprzedaży, której
muszą się poddawać, trzeba im w pieniądzach zapłacić. Jest to
prawda nie do zaprzeczenia, która jednak w administracyi la-
sów nie bywa dostatecznie oceniona. –
Jeżeli okrąg działania urzędnika leśnego, zawiera 20 – 30000 Mg.
na których ma sam wykonywać korzystne wyrabianie i sprzedaż
płodów leśnych, i wdawać się we wszystkie szczegóły, na które
przytem uważać należy, nie jest w możności skutecznie dzia-
łać. Cząstkowa sprzedaż na konsumcyą krajową jest najkorzyst-
niejszą. Żadna sprzedaż wielka nie daje takiej korzyści. Tyki do
chmielu i na obręcze bez porównania większej ilości nam przy-
noszą dochód, aniżeli belki do budowy okrętów marynarki obcych
krajów. – Przy sprzedaży cząstkowej drobnych przedmiotów można
żądać wielką cenę, bo kupujący nie pójdzie dla tego dalej, gdy
mała oszczędność nie wynagradza dalszą drogę. Przy kupnie
zaś wielkiej ilości kupujący mniej zważa na odległość i niedo-
godności dalszej drogi, aby tylko otrzymać potrzebne drzewo za
niższą cenę. Jeżeli kupiec angielski potrzebuje drzewa na okręt,
porównywa ceny w Gdańsku, w Szczecinie i w Ameryce. Jeże-
li zaś rolnik potrzebuje podwaliny pod oborę, nie pój-
dzie o 2 mile dalej, jeżeli ją bez mitręgi w bliskości może mieć,
chociażby parę złotych musiał za nią więcej zapłacić; przy ku-
pnie drzewa na całą oborę już więcej uważałby na cenę stopy
jednej. – Taka korzystna cząstkowa sprzedaż jednak tylko w ta-
kim razie może być prowadzoną, jeżeli urzędnik leśny może po-
święcić czas na to potrzebny. –

Jak wielki może być obręb działania dla należytego w nim wy-
konywania korzystnego użytkowania nie może w liczbach być
podanem. – 5000 morgów mogą być za wiele, 50000 mogą być nie
za wiele; to zależy od odległego lub rozrzuconego położenia lasów.
i miejsca mieszkania urzędnika leśnego, od jego czynności je-
mienionych, od zdatności i pomocy jego podwładnych i pomocników,
a przedewszystkiem od ilości i formy sprzedaży cząstkowych, oraz
od łatwości dostarczających zaspokojenia swych potrzeb z innych
lasów. – Po rozpoznaniu wszystkich tych miejscowych okoli-
czności i stosunków, można dopiero sądzić o odpowiedniej obszer-
ności okręgu działania dla urzędników leśnych wykonywają-
cych użytkowanie. –
Inny potrzebny warunek, jeżeli urzędnik leśny ma sposób naj-
korzystniejszy wykonywać użytkowanie jest ten, aby mu by-
ła nadaną władza i wolność obcinania w użytkowaniu tego, co
jako korzystne uzna. To jednak jest żądanie które łatwo może
być w sprzeczności z potrzebną dokładną kontrollą, i dla tego wyraź-
nie musi być żądane. Władza atoli przełożona nie po-
winna zbyt lękliwie obawiać się, że spekulacyj przez admini-
strującego lasy zamierzonej może wyniknąć straty. Zupeł-
na wolność szczególnie przynosi przeciw spekulacyi nie
zawsze może mieć miejsce. – Jakkolwiek z jednej strony nie nale-
ży się chwycić każdej niedoświadczonej i nie obrachowanej spe-
kulacyi, tak i z drugiej strony nie trzeba usuwać, czy jaki nie ma
sposobu i źródła do powiększenia dotychczasowych dochodów. –
Największą trudność w korzystnej sprzedaży drzewa doświadcza-
ją zwyczajnie wykonywający urzędnicy leśni w nie zmiennych,
często niestosownych taxach płodów leśnych w lasach Rządowych.
Skoro urzędnik leśny od wydanej mu taxy nie może odstąpić,
lub zmianę tejże, skoro ta się okaże potrzebną, nie może pręd-
ko otrzymać, nie może też osiągnąć wiele korzyści z sprzedaży
drzewa. – Najniższa taxa jest ta, która służy dla drzewa opałowe-
go, bo do tego wszystko drzewo bez wyjątku może być użyte. – Im
więcej zatem drzewa jako opałowe wydaje się, tém mniejszy otrzy-

myje się dochód pieniężny. Trzeci iż tracąc możności otrzymania za drzewo jako użytkowe wyższej ceny nad opałowe, traci się nie biorąc tej wyższej ceny, a obracając to drzewo na jedynie opałowe. Częstokroć zdarzają się wypadki, w których za drzewo mające wady lub nieposiadające w zupełności żądanych przymiotów, taxa nie może w zupełności za nie być otrzymaną. W tym wypadku byłoby zawsze korzystniej brać już mniejszą cenę od taxy drzewa użytkowego, ale większą jeszcze od drzewa opałowego, co jednak urzędnik wykonywający nie może, jeżeli mu nie jest dozwolonem odstąpić od ustanowionej taxy. —
Z tej uwagi może by wypadło upoważnić urzędnika leśnego do odstąpienia od taxy leśnej w szczególnych wypadkach, jeżeli te należycie mogą być udowodnione. Jednak takie upoważnienie tylko tam może być wydane, gdzie są urzędnicy zasługujący przez swe doświadczenia na takie zaufanie. —

Poddział 3ci

O spieniężeniu płodów leśnych czyli o różnych formach sprzedaży tychże. —

Art. 21. W lasach Rządowych są różne formy spieniężenia płodów leśnych, a wybór jednej albo drugiej formy dla otrzymania ceny korzystnej bynajmniej nie jest rzeczą obojętną.
Formy te są:
1. Sprzedaż drzewa podług taxy ustanowionych
   a) W lesie i w cięciach
   b) W magazynach i składach drzewa. —
2. Sprzedaż przez licytacją;
   a) Wystawienie surowego na pniu i całemi częściami lub partyami —
   b) Wystawienie wyrobionego w pojedynczych gatunkach i w małych partyach. —
3. Sprzedaż z wolnej ręki podług dowolnych cen, która tylko w tym przypadku może mieć miejsce, jeżeli drzewo w pojedynczych małych

partyach i w miarze nie pewnej, musi być sprzedane. —
Nie można twierdzić że jedna z tych form w cale nie może być obra=
ną, bo zdarzyć się okoliczności w których każda forma może mieć
swoje korzyści. —
Chcemy korzyści i straty każdej formy oraz okoliczności w których te
mogą być wykonywane bliżej rozebrać. —

Art. 22. O sprzedaży podług pewnych cen czyli po=
dług tax płodów leśnych. —

Jest to forma która w ogólności w lasach rządowych za najko=
rzystniejszą jest uważana. Bez wątpienia też najczęściej mo=
że być użytą, skoro ustanowienie tax, nadało się z uwagą na
miejscowe stosunki, i podług trafnych zasad, oraz jeżeli odstą=
pienia od nich są dozwolone skoro te okażą się korzystniemi.
Nawet przy innych formach sprzedaży nie można zupełnie o=
bejść się bez tax, które służą za zasadę do ustanowienia naj=
niższej ceny za którą sprzedaż może nastąpić. Właściwie
tylko w tenczas taxy są szkodliwe jeżeli nie trafnie są ustano=
wione i jeżeli odstąpienie od nich nie jest dozwolone lub ta=
kowe, jeżeli to okaże się potrzebnem i korzystnem. Nawet
~~przy wszystkich formach~~. Korzyści tego sposobu są następujące:
1. Niedopuszcza do wolnych faworów, ani innego uciśnienia
kupujących gdy dla każdego wskazuje równo ustanowioną cenę;
2. Unika się targowania kupujących, którzyby przez to chcieli
płody otrzymać za niższą cenę — zabezpiecza nawet poczęści od
tyże niższej ceny, jeżeli taxa rzeczywiście nie jest zbyt wy=
soką, oszczędza wiele czasu przy sprzedaży, bo skoro cena już
jest wiadomą, sprzedaż prędzej może być uskutecznioną, a
niżeli w razie kiedy o cenę potrzeba się dopiero zgodzić. —
3. Zabezpiecza od niesłusznego dzierżawienia i obrachowania o=
trzymać się mającej ceny przez pojedynczego urzędnika, któryby
by inaczej niekorzystnie mógłby przedawać. —
4. Ustanowi a nadzór i kontrolę, aby wszystko podług tych cen po to

do rachunku podług których sprzedano.

5. Ułatwia obrachowanie przyszłych dochodów leśnych czyli ustanowienie etatu pieniężnego.

6. Wpływa nawet na otrzymanie korzystnej ceny, jeżeli można niezmiennie obstawać przy taxie, a kupujący nie mają sposobu do nabycia potrzebnych przedmiotów za tańszą cenę w innych lasach.

Szkoda wypływająca ze sprzedaży podług taxy tylko w tym przypadku skoro ta nie trafnie jest ustanowioną podług możności drzewa i okoliczności w jakich sprzedaż ma nastąpić, i jeżeli taxa nie dosyć prędko może być zmienioną, skoro zmiana okaże się potrzebną.

Główną rzeczą jest przed wszystkiem trafne ustanowienie taxy. Taxa na drzewo nie może dowolnie być ustanowioną przez tego który nie jest monopolistą, tak co do drzewa jako też co do surrogatów drzewo zastępujących, co jednak tylko rzadko, albo też nigdy nie ma miejsca. Dla tego układają się taxy tene tylko przez obrachowanie wiele podług wszystkich okoliczności można żądać za różne gatunki płodów leśnych, nie narażając pewności w sprzedaży onych a to tem bardziej że już z wyżej powiedzianego okazano, jak ceny umyślnie wysoko ustanowione są niestosowne i niekorzystne.- Skoro okaże się z tego obrachunku, że cena naturalna pewnego przedmiotu, bez której ten nie może być wychodowany i dostarczony, podług wszelkiego podobieństwa w konkurencyi nie daje się otrzymać, nie pozostaje jak zaniechać uprawy tak niekorzystnego przedmiotu, cena bowiem nie daje się podwyższyć, chociaż wiadomo, że ona jest za niska; lecz to tylko w tenczas można dopiąć skoro wymiarkowany zostanie środek nakłaniający kupujących do postąpienia wyższej ceny.- Pomysł urządzenia tax leśnych podług dochodu otrzymanego z roli nie zasługuje na uwagę; bo pierwej musiałby najprzód dochodek pola do lasu z uwagą

ma surrogaty drzewo zastępujące etc. wszędzie należycie być wy-
równany, a poczęści przypadłoby przyjść, że zdolność produkcyi
na gruntu, wszędzie jest równa, a raczej trzeba by było wzno-
żując się zmniejszeniu kupujących do postanowienia ceny wyznaczonej.
Przy obrachowaniu ceny jaka podług podobieństwa może być
otrzymana, należy zwracać uwagę na następujące okoliczno-
ści i przedmioty:

1. Należy rozebrać, za jaką cenę kupujący mogą w potrzebach swoich
otrzymać drzewo lub surrogat to zastępujący, od innych prze-
dających. Każdy las ma za zwyczaj swoich pewnych kupujących, którzy
dopóty w tym lesie kupują, dopóki z innego lasu za tańszą cenę nie mo-
gą kupować; niechcąc ich zatem odstręczać, trzeba im swoje płody po tej
samej cenie oddawać jaka w innych miejscach jest zachowaną; przy
tem należy na to zwracać uwagę czyli tam gdzie tańsza przedaje się za-
pasy drzewa są dosyć wielkie do zaspokojenia wszystkich, tam udają-
cych się kupujących, i czy przez to na długi czas odbyt będzie brako-
wać tam gdzie jest droższa taxa. Jeżeli to nie ma miejsca, byłoby
niekorzystnem przyjąć zaraz niższe ceny. Zapasy w owych la-
sach albo w krótkim czasie mogą być wyczerpane, poczem prze-
daż po wyższej cenie będzie pewniejsza i większa, albo też tylko
mała część kupujących może być zaspokojona, a współubiega-
nie się innych potrzebujących drzewa nakłoni sprzedających do
podwyższenia ceny.—

Gdzie 10000 morgów lasu prywatnego są położone między 100000
morgami lasu rządowego, tam nie ma potrzeby stosować się
do niższych cen, które w lasach prywatnych dla prędszego odbytu są
zaprowadzone; gdzie zaś cała potrzeba okolicznych mieszkańców
łatwo może być opędzaną z lasów prywatnych lub z wielkiej pu-
szczy chociażby nieco odległych, tam ceny drzewa w lasach Rządo-
wych, muszą być stosowane do cen zaprowadzonych w lasach.
Jeżeli posiadacz małego lasu prywatnego oddalone swoje budo-
ve dla otrzymania pieniędzy do zaspokojenia swoich długów

za mały pieniądz oddaje, nie zasługuje na uwagę; widząc zaś
że drzewo wielkie budowlowe z kilku morgów lasu dostarczane
jest spławem na Wisłę po 10–15 gro: za stopę sześć; iż tylko trwa-
ły dochód z tych lasów jest pobierany, nie można w pojedynczych la-
sach nad Wisłą położonych ustanowić ceny na gr: 20 lub zł 1.–
Dla tego taxa leśna może być ułożona, tylko z dokładną znajo-
mością wszystkich tych lasów, które się przykładają do zaspokoje-
nia potrzeb kupujących tej okolicy. Tym przedającym którzy ma-
ją przewagę w obszerności lasów, w zapasie drzewnym i w odbycie,
nie można się sprzeciwiać w cenie drzewa, ci zaś mniejsi po-
siadacze lasów będą z czasem przynajmniej skłonni do naślado-
wania wyższych cen w lasach Rządowych.
Nie podobna jest rzeczą, aby przedający umówili się między sobą
o cenę po jakiej ma być przedawane, wielu by tej umowy nie do-
trzymał, lecz każdy by chciał z niej korzystać kosztem drugiego;
ale jest rzeczą podobną, że większy przedający doprowadzi małego
do poznania własnej korzyści i do naśladowania w żądaniu
wyższych cen przy sprzedaży płodów leśnych.– Co do drzewa opało-
wego należy zwracać uwagę, nie tylko na zapas samego drzewa,
lecz i na zapas surrogatów drzewo zastępujących. Zwyczajnie
płacą kupujący za drzewo opałowe, gdzie używanie tylko tego jest
w zwyczaju nieco drożej, aniżeli za torf lub węgiel kamienny, a to
dla niektórych zwyczajów lub przyjemności przy użyciu drzewa, je-
dnak to nie wiele wynosi, a szczególniej fabrykanci lub posia-
dający zakłady przemysłowe do których wiele drzewa opało-
wego potrzebują, oraz uboższa klasa mieszkańców, kupują tylko
ten materyał palny, który jest najtańszy w stosunku dobroci palnej
podług własnego uznania. Gdzie istnieją wielkie zapasy surro-
gatów, cena za które, tę kupującym mogą być i są dostarczane,
rozstrzyga zatem cenę sprzedać się mającego drzewa opałowego.
Tak ma się rzecz w naszym kraju co do kopalni węgla kamiennego
w Olkuskim, co do kopalni torfu w Kalwaryjskim i Maryampol-
skim obwodzie.– Tak po otworzeniu kopalni torfu pod Warszawą

cena torfu wpływać będzie na cenę drzewa opałowego, we wszy-
stkich które wyżej Warszawy są położone nad Wisłą, Pilicą, Wieprzem.

2. Na wielkich targach drzewnych zwyczajnie nie stosuje się cena po-
dług tax w lesie, lecz taxy w lesie muszą się stosować do cen targowych.
Warszawa nasza wymaga do produkcyi potrzebnego tamże drzewa
opałowego 25–30 mil z lasów zarosłych. Gdyby ani jeden
posiadacz lasów drzewo dostarcza, lecz tych posiadaczów jest wiele,
którzy ich zarówno tanio przedawać, drudzy zaś nie mogą inaczej
postępować, bo inaczej zostanie im drzewo bez odbytu. Zdarzają się
okoliczności które wpływają na zmniejszenie ceny drzewa, w któ-
rych wysokie taxy drzewa nie mogą dotychczasowe ceny utrzymy-
wać. Powszechne doświadczenie uczy, że zniżenie się ceny zbo-
ża, pociąga za sobą zniżenie ceny innych płodów ziemnych,
mianowicie drzewa – bo zmniejszona intrata z rolnictwa
zmusza posiadaczy dóbr starać się pokrywać ten minus przez sprze-
daż większej ilości drzewa przez co na targach drzewnych z lasów
prywatnych łatwo większa massa drzewa, może być do sprze-
dania aniżeli konsumenci pragną nabyć i cena tym sposobem
musi upadać, bo jak kupujący widzą w składach nadzwyczajnie
wielkie massy drzewa, wstrzymują z postąpieniem ceny drzewa,
gdy dobrze wiedzą, że to drzewo wszystko musi być sprzedane. –
Jeżeli zaś rządy wyniszczą drzewo w wielkiej ilości, to musi po każdej
cenie prędko być sprzedane, a tym sposobem również targi mogą
być przepełnione, chociaż nie na długi czas. Jeżeli koszta dosta-
wy drzewa do Warszawy przez udoskonalenie spławu lub szlaków
wodnych zmniejszą się, cena drzewa z lasów które takowe do-
starczają musi się zmniejszyć. – Im większe są targi drzewne na
które drzewo ma być dostarczone, tym większy wpływ wywiera
cena na tychże targach na ustanowienie tax leśnych. Tak np.
podług ceny targowej w Londynie drzewa do budowy okrętów i
klepek muszą się stosować taxy leśne na te gatunki prawie w
całej Europie. – Z tego wypływa, że przy ustanowieniu tax leśnych
należy szczególnie mieć na uwadze cenę targową w miejscach do
których drzewo to może być dostawionem. —

3.

3. Pod względem wyśmienitości drzewa, konsumenci często są różnego nawet mylnego zdania. Jeżeli się mylą, jest to ich własna szkoda, gdy mniemana dobroć im więcej znaczy aniżeli rzeczywista; przeto w ogólności biorąc, nie zdaje się to być wyjątkiem szarogodnym, jeżeli się od nich podług własnego przewidzenia przyjmuje większą cenę za gorsze drzewo aniżeli za lepsze. Kto uważa drzewo olchowe za lepsze od dębiny, temu można dozwolić zapłacić za nie więcej, jeżeli ma taką skłonność bo i co do dębiny trzeba ulegać temu przesądowi, i w mniemaniu sprzedawać ją niżej (stosunkowej dobroci palnej). — Jednak jest zawsze rzeczą godną życzenia, aby ceny drzewa podług wyśmienitości tego ustosunkowane, wszystkim zwyczajnym tak dla uniknienia zarzutu, jakoby kupujący byli przesadzeni przez taxę, jakoteż dla upowszechnienia trafnych trafnych w tym względzie wyobrażeń, i nie było powodem, ażeby kto z przyczyny nie trafnej taxy który uważał za dobrą na szkodę, był narażony, bo takie mylne wyobrażenia zawsze są szkodliwe dla bogactwa krajowego. Dla tego jest obowiązkiem administracyi lasów Rządowych taxy drzewa opałowego, ile można ustosunkować, podług dobroci palnej, lub przynajmniej zbliżać taxy do takiego porządku. —

Gdy wszystkie drzewo opałowe wyrabia się, i układa na pewne miary, przeto należy przy ustanowieniu taxy na takie miary nie tylko zwrócić uwagę na dobroć palną, lecz nadto na rzeczywistą ilość drzewa w tych miarach objętą, po potrąceniu z objętości próżnych przestworów. — Dobroć palna, chociaż doświadczenia o niej nie są jeszcze ukończone, jednak dzieła temu wykazują ją co do różnych gatunków drzewnych przynajmniej podług podobieństwa (Sylwan T. II. 2. Stron: 69 i XII str. 124.) Między zaś drzewa i próżne przestwory, w każdej miarze w której drzewo przedaje się, są wiadome, z nauki szacowania lasów (Syl: T. III. k. 208) gdzie jest tablica. —

4. Do przedaży drzewa użytkowego taxy ustanawiają się zawsze

wyższe nad taxy drzewa opałowego. O ile to zawsze z pewnością może mieć miejsce, to zależy od różnych okoliczności, nay bardziey jednak od znajdującej się ilości drzewa użytkowego w stosunku do ilości przez kupujących potrzebowaney. Im mniejsza jest ilość znajdującego się drzewa użytkowego, i im większe jest żądanie kupna takowego, tem wyższa może być taxa, w przeciwnym zaś razie im mniejsza zachodzi możność otrzymania ceny za drzewo użytkowe wyższey nad cenę drzewa opałowego. —

Taxy drzewa użytkowego muszą być ustosunkowane z uwagą na formę lub rozmiary w których to znajduje się. Tyle iż taxy za drzewem użytkowem, jak maszty i tramy do tartaków, jednak nie można za stopę □ drzewa w takich żądać wyższe, jak za stopę w maszcie lub w belce Gdańskiey. Nie tylko bowiem małego drzewa użytkowego taniey można wychodować, lecz nadto podobne małe drzewo znajduje się w każdym lesie, i każdy chętnie to przedaje z małym zyskiem w porównaniu z ceną drzewa opałowego; masztów zaś rzadko wiele tysięcy całe magath lasu można wynaleźć, a grubych tramów do tartaków zdatnych, często w całej okolicy nie masz więcey, aniżeli kupujący żądają. — Przy ustanowieniu taxy nie trzeba zapomnieć, że chociaż często w grubem drzewie użytkowem, nie można mieć wynagrodzenie kosztu chodowania tego, jednak to drzewo można taniey przedawać, które mniejszym kosztem wychodzi się, jeżeli szczególne okoliczności nie dozwalają otrzymywać większej ceny. Jeżeli ceny mniej tego drzewa użytkowego jako to tyk, słup, szczebli, etc. w stosunku ceny drzewa opałowego są zbyt wygórowane, przedaje się tylko mała ilość drzewa tego, którego taxy z trzebieży największy dostarczą, a reszta pozostająca musi że miała być obrócona do sążni opałowych do których by nawet gorsze aniżeli drzewo szczapowe; Nie tylko w stosunku większych kosztów, lecz i miarą większej jakości drzewa użytkowego, taxa na takowe powinna być większa

Im większą grubość pewny gatunek drzewa użytkowego powinien zarastać, i im większy jest czas potrzebny do wychodowania drzewie tej grubości, tem droższą musi być stopa sześciennowego, bo młode drzewo nie tylko jest tańsze od starego, ale niedało już go zawsze więcej aniżeli starego i grubego drzewa. Można przy układaniu tax używać jeszcze tej uwagi, że gatunki drzewa użytkowego które przyjmują stosunkowo wielką ilość pracy, a nadto często nie naturalnie wielkie powiększenie taxy, bo taniejsza cena w utworowym z tego drzewa fabrykacie, dla nierównie większej zapłaty za pracę, nie daje się poznać i kupującym nie zwracając uwagi. Takiego drzewa nie kupują ci w lesie, którzy go sami chcą zużyć, lecz tylko ci którzy go chcą wyrabiać; a tych obchodzi wyższa cena tylko o tyle, o ile zapłata za ich pracę przez nie może być zmniejszona. Mało ona ich obchodzi, aby tylko wyznany koszt na kupno drzewa był im zwrócony przy sprzedaży fabrykatu, do czego kupujących łatwo mogą nakłonić, jeżeli ta większa cena nie jest uderzającą. Jeżeli np. koszykarz potrzebuje za grosz drzewa w rózgach do zrobienia koszyka, który sprzedaje za Zł 5, taki koszyczek będzie kosztował tylko Zł 5 gr 1. jeżeli taxa na to drzewo o drugie tyle jest dotąd zwiększoną zostanie, a ten jeden grosz kupujący koszyczki łatwo postąpią, w którym razie koszykarz nie ma powodu wzbraniać się postąpić za rózgi drugie tyle niż przedtem i łatwiej od niego można otrzymać tej dupeltowej taxy, aniżeli od kupującego całą drzewa opałowego cenę tylko o 1/10 część zwiększoną. –

Z tąd pochodzi, że zawsze drożej bywa płacone, wszystkie drzewo użytkowe, które wiele pracy przyjmuje, a tem im większy jest stosunek zapłaty za pracę do ceny kupna surowego materyału drzewnego.

5. Każde powiększenie ceny przez taxę nie należy raptownie lecz tylko stopniowo i zwolna zaprowadzić, bo kupujących nie trzeba przestraszyć; lecz z wolna przyzwyczajać do ceny zwiększającej się.

Jeżeli jest możność i zamiar powiększenia taxy natychmiast o złp 3 jest stosowniej to doprowadzić do skutku w 3 razach pozostawić, aniżeli od razu żądać więcej złp 3. Stopniowe powiększenie się ceny drzewa uważają kupujący jako naturalny skutek drożyzny i mniej wzbraniają się płacić cenę, większe zaś natychmiastowe ceny uważają za dowolność, bo nie widzą przyczyny dla której drzewo od razu zapłacone miało być droższe niż dotąd.—

Nie jest do zaprzeczenia, że wszystko co tu dotąd powiedziano ma na celu osiągnienie ile być może największej ceny, uważając każdy środek prócz nieprawnych i niesłusznych, za dozwolony.— Wiele osób jest w tem mniemaniu, jakoby Rząd był obowiązany przedawać mieszkańcom drzewo po cenie niższej i jakoby niegodnem dla Rządu było postępowanie dla korzyści z powiększenia ceny drzewa. Z wyżej powiedzianego jednak przekonać [illegible], że Rząd nie ma podobnego obowiązku, że owszem wysokie ceny drzewa w nieustanowionej konkurencji otrzymane są dobroczynne dla bogactwa krajowego, i dla utrzymania samych lasów, że ceny drzewa nie mogą dojść do zbytecznej wysokości, i nawet tylko w rzadkich wypadkach dojdą do wysokości naturalnej, z czego wypływa obowiązek dla administracyi lasów, wszelkiego dokładać starania do otrzymania za płody leśne ile możności największych cen, a tem samem z lasów Rządu największy intraty.

Uważając jak różne i odmienne okoliczności wpływają na ustanowienie tax leśnych, poznaje się, że taxy leśne nie na długi czas mogą być ustanowione, lecz że w każdym czasie trzeba być gotowym wprowadzić zmianę, skoro okaże się być potrzebną. Administracya lasów nie może władać zewnętrznemi stosunkami, i te we wszystkiem wpływa na cenę drzewa i dla tego powinna się stosować tym stosunkom i okolicznościom, tj. podług tych tax zmieniać, a to nie zawcześnie, ani za późno, lecz we właściwym czasie, bo korzyść w handlu, czem jest zawsze sprzedaż drzewa, nie czeka, lecz trzeba ją brać w ten czas, kiedy daje się osiągnąć.— Jednak jest i potrzebna pewna [illegible], nie śpiesząc się zbyt prędko do żądania zniżania cen. Wreszcie jest prawie niepodobnem urządzić taxy tak różne

jak to różnica użyteczności drzewa w każdym wypadku wymagać może, aby każde drzewo podług większych wad i mniejszej użyteczności otrzymało i niższą taxę. Dla tego jest potrzebnem, ażeby zmiana w taxie, skoro okaże się pożądaną, mogła być przedsiębraną przez władzę najbliżej przełożoną urzędnikom wykonywającym przedaż, a nawet może być potrzebnem, aby tym ostatnim było dozwolonem, w pojedynczych wypadkach odstąpić od taxy, jeżeli potrzeba tego następnie może być udowodnioną.—

Że taxy tylko przez te osoby ekonomicznie mogą być projektowane, którzy dokładnie są obeznani z miejscowemi stosunkami nie potrzebuje udowodnienia. Dla tego projektowanie tax należy do urzędników przedaż wykonywających, a zrewidowanie i zatwierdzenie do władzy nadzorującej i wyższej. — Także nawet rzadko jest w możności sądzić ekonomiczności lub niestosowności projektowanych tax leśnych, i dla tego mógłaby przedmiot ten zostawić zupełnie uznaniu władzy nadzorującej.—

Obawa jakoby przy takiej zasadzie kontrolla nie była by dokładna, jest bezzasadną, bo dla urzędnika leśnego, któremu interes kasy leśnej jest obojętny, i który chce się dopuścić nawet przeniewierzenia się, jest także łatwo zniżyć cenę stopy sześc: drzewa o gr. 3 jak 10 stóp sz: więcej wydać z lasu a mniej zapisuje do rachunku. Jedno zboczenie od obowiązku daje się tak łatwo lub trudno wykryć jak drugie.—

Art. 23. O użyciu tax do przedaży tak w lesie jakoteż w Magazynach oraz o ekonomiczności magazynów w ogólności.—

Jeżeli taxa ma odpowiadać swemu celowi powinna się ściągać do pewnej miary, i musi dokładnie być ustanowione: wiele drzewa, jakiej dobroci, za jaką summę pieniężną ma być dane. To wymaga aby kloce nie wyrobione były tylko przedane podług miąższości swojej, drzewo łatowe tylko w formie przepisanej, a gotowe wyroby tylko podług ilości sztuk. Z taxą powinien być połączony przepis, jak w tym względzie

-ma być użyta, i jak ma być dochodzona, mierzona, objęta i
o dobroć drzewa, do którego taxa ściąga się. - Pod względem osądzenia
dobroci drzewa trudniej jest dawać tak wyraźne przepisy jak wzglę-
dem miary drzewa, jednak należy ogólne przepisy rozgatunkowa-
nia drzewa tak ustanowić, aby urzędnikom leśnym mogły służyć
za wyraźną wskazówkę postępowania. -
Najkorzystniejsza sprzedaż podług taxy ma zawsze miejsce w lesie u-
mianowicie tak, aby tam każdy był pewny zaspokojenia swej po-
trzeby, a obok tego aby nie więcej drzewa była ścięta aniżeli jest po-
żądanem, i to bez wystawienia go na psucie w lesie było zachowane.
Najpewniejsze i najlepsze zachowanie drzewa, które nie jest je-
szcze pożądanem do kupna, dzieje się przez zostawienie go na pniu
we wzroście. Tylko wypadki, które z użytkowanie drzewa ko-
niecznie wymagają, mogą usprawiedliwić wyjątki od tej reguły.
Takiemi wypadkami są szczególnie wywroty, drzewa uszkodzone przez
owady, drzewa usychające z jakiej bądź przyczyny i potrzebne oczysz-
czanie zrębów jasnych w obsianych zrębach ciemnych. Z drzewa opałowe[go]
w szczególności nie należy nigdy mieć większego zapasu nad te ilości
które do przyszłej zimy podług wszelkiego podobieństwa może być
sprzedaną; drzewo zaś użytkowe w wielu razach, w których odbyt na
nie, nie jest zupełnie pewny na całą znajdującą się ilość, można
dopiero wtenczas ciąć, jeżeli jest żądane. - Doskonale może najdokład-
niej i najpewniej być osiągnięte, jeżeli w lesie [illegible] części
już rokiem przed ich wyrobieniem lub właściwem wykonaniem,
przeznaczone będą do wybrania drzewa użytkowego, podług wyro-
kupujących, ile to może mieć miejsce bez nadwerężenia potrzeb-
nych nasienników. -
Najbardziej potrzeba się strzedz wyrabiania większej ilości drzewa
użytkowego, aniżeli do kupna jest żądana. Tak jest szkodliwem
obrócenie drzewa, które jako użytkowe może być sprzedane na
sążnie opałowe, tak nie korzystnem jest wyrabiać drzewo użytkowe,

które

Leśnictwo 17.

które nie może być sprzedane, i koszta na to darmo wykładać. W do-
brze zwartym i zdrowym drzewostanie iglastym, prawie wszystko drze-
wo prócz gałęzi i karpiny, może być obrócone do innego użytku aniżeli
do opału, jednak rzadko albo nigdy wszystko może być sprzedane jako
użytkowe. Najbardziej należy wystrzegać się wielkich nie mających
odbytu zapasów drzewa ściętego i wyrobionego, i dla tego jest zawsze
dobre drzewo użytkowe nie prędzej kazać ciąć i wyrabiać aż będzie sprze-
danem. Utrzymywanie dla kupujących zawsze wielkich zapasów
wyrobionego drzewa utrudza kontrollę, i całą administracyą, a
dla kasy jest to nader szkodliwem. Ile możności należy zapasy
ściętego drzewa zawsze przez sprzedaż uprzątać, za nim nowe
zapasy będą wyrobione, każdego długiego zachowania ściętych
i wyrabianych zapasów, gdy jest połączone z kosztami, niebezpie-
czeństwem i szkodą, należy ile możności unikać i jak najmniej
wdawać się w wyrobkę i wywózkę drzewa na własny rachunek. —
Najprostsza sprzedaż w najkrótszym sposobie i najprędsze
uprzątnienie drzewa sprzedać się mającego jest zawsze najko-
rzystniejsze, jeżeli przeciwnie postępując nie można z pewnością
liczyć na wynagrodzenie się przez podwyższenie ceny. — Nie rozumie
się jednak jakoby sprzedaż i uprzątnienie lub gotowania na pniu w
wielkich massach była najkorzystniejszą, lecz to ściąga się zawsze
tylko do cząstkowej sprzedaży, aby zawsze było najwięcej współ-
ubieganie się kupujących. —

Już z tego co dotąd powiedziano wypływa, że handel drzewny w ma-
gazynach lub składach na rachunek Rządu utrzymywany nie
jest korzystny. — Magazyny i składy drzewne na rachunek
Rządu, są często jako korzystne zalecane, a to z następujących powo-
dów: 1°. Aby mieć pewność, iżby wielkie miasta zawsze mogły
swe potrzeby drzewne zaspokajać. —
2. Aby przeszkadzać handlarzom drzewnym (drwalom) w uciąże-
niu kupujących zbytnie wysokiemi cenami. —

3. Aby być w możności użytkować z wszelkiego drzewa użytkowego
i zachowywać zapasy, które muszą być wycięte.—
4. Aby utrzymać korzyści handlarzy.—
5. Aby można dostarczać kupującym zawsze suche drzewo i od-
powiednie różnym celom.—
Na to można odpowiedzieć, co następuje.—

ad 1. Zaopatrywanie wielkich miast w potrzebne drzewo nie może do-
kładniej a mianowicie być zabezpieczone, jak tylko przez zostawienie
tego wolnej czyli nieskrępowanej konkurencyi, bo żadna admini-
stracya lasów lub handlu drzewa na rachunek Skarbu nie
ma tyle siły i nie może tak taniego drzewa dostarczać jak
stu handlarzy; — doświadczenie to sprawdziło się dostatecznie.—
Zobaczmy aby w mieście Berlinie nie zabrakło drzewa, lub aby han-
dlarze nie naciągali mieszkańców zbyt wysokiemi cenami, do-
starczano przez długi czas drzewo do Berlina na rachunek
Rządu, wyprzedaż onego była wykonywaną z Magazynów i
Składów Rządowych przez urzędników. Strata, którą Skarb
przy tem dobrowolnie przyjął wynosiła 200000 talarów, ale
tą summę administracya magazynów, która bez wątpienia
składała się z rzetelnych urzędników nie zdołała wydzierżyć;
lasy Rządowe musiały zawsze dla niej drzewo taniej przedawa-
ć niżeli obiegu, bo inaczej nie mogła była dostać. Zaopatrywa-
nie jednak Berlina nie było dostatecznie zabezpieczone, bo w
mroźnych zimach, lub jeżeli wystawie lub żegludze często
przeszkadza wysokie stanu wody etc. musiano często zaniechać
monopol i dozwalać wolnej dostawy drzewa, aby miasto zabe-
zpieczyć od braku. Następnie Rząd raz na zawsze cały han-
del drzewny w Berlinie uwolnił z pod mono polio, tak że każ-
dy handlarz po cenie dowolnej mógł drzewo do Berlina dostarczać
i sprzedawać bez zniesienia jednak Rządowych Magazynów, aby w każ-
dym wypadku być zabezpieczonym od braku drzewa. Przy tem

jednak prędko okazało się, że Rządowa administracya, pomimo wszelkich usiłowań, pomimo posiadania kosztownych składów i magazynów, i pomimo długiego doświadczenia w tymże handlu, którego nowo rozpoczynający handlarze nie mieli, jednak nie mogła wytrzymać konkurencyi tychże. — Cały zakład nie miał być zniesionym, bo wyraźnie nie był w możności dostarczać drzewa za tę cenę, za którą handlarze przedawali. — W czasie zniesienia magazynów, okazało się, że handlarze mieli w swoich składach zapas drzewa wystarczający na 3 lata dla Miasta Berlina; że współubieganie tychże utworzyło niższe ceny drzewa, aniżeli zdołała administracya leśna Rządowa; — że gmachy Rządowe, władze Rządowe cywilne i Wojskowe, którym drzewo było dostarczane z magazynów Rządowych, mogły taniej to nabyć u handlarzy prywatnych, i że zatem było najkorzystniej zaniechać dostarczania drzewa na Rachunek Rządu. —

Nierównie gorszy los doświadczył Rządowy zakład handlu drzewa użytkowego, który miał monopol handlu drzewa użytkowego za granicę, gdy ten, pomimo że żadnych superat nie odnosił, ledwo wierzycieli swoich zaspokoić mógł i tylko przez niejaki czas zdawało się, że będzie miał korzyść, dopóki niezbyte zapasy swoje na gotowe pieniądze liczył. Ten jest los wszystkich podobnych zakładów na Rachunek Rządu i to inaczej być nie może. Bywały i wypadki, gdzie administracya magazynów drzewnych wykazywała, że korzyść przyniosła, jednak to przy bliższem rozpoznaniu nigdy nie sprawdzało się, lub pochodziło z nienaturalnych wysokich cen powstałych z monopolium. Zwyczajnie każdy złoty superaty z Magazynu otrzymany, kosztuje Kraj, z którego drzewo jest pobierane, Złp. 2 Straty. —

ad 2. Doświadczenie dostatecznie nauczyło, że nietamowana konkurencya w handlu i między przedającemi daje największą pewność, że kupujący nie doznaje uciemiężenia w cenach. To pochodzi stąd, że jeżeli się okaże cena nienaturalnie wysoko, która znaczną korzyść zapewnia, zawsze ten z przedających odniesie największy

zysk, który najwcześniej cenę nieco zniża, bo tym sposobem naj-
wcześniej i najwięcej może przedawać, i dla tego można najmniej
obawiać się drożyzny, tam gdzie jest najwięcej przedających, którzy
nie obrażani nie mogą się zgodzić między sobą o trzymanie się jednej
nienaturalnie wysokiej ceny, lecz gdzie każdy to musi mieć na
celu; aby uprzedził drugiego w przedaży. –

ad 3 i 5. – Chcąc być zawsze w możności korzystać z każdego drzewa
użytkowego naraża Magazyn często na stratę, bo z niej wynika u-
trzymywanie wielkich zapasów drzewa użytkowego, a szczegól-
nie takich gatunków, które mniej są dobre i użyteczne i które z te-
go względu nie mają odbytu, wymagają kosztów zachowania
i procentów, stają się coraz gorszemi i wreszcie psują się; ukrywa-
ją na niejaki czas stratę, i prawdziwy stan magazynu, gdy zwy-
czajnie zapasy liczą się za gotowe pieniądze. Dopiero po zupełnem
uprzątnieniu takich zapasów wykryje się strata z nich wynikła.
W lesie wysokopiennym w długiej kolei produkuje się zawsze wię-
cej drzewa użytkowego, aniżeli potrzeba wymaga, o niestosowno-
ści czego już była mowa. – Ktoby chciał to wszystko wyrabiać
i w magazynach zachowywać, narażałby się jeszcze na większą stra-
tę nad tę, która już z produkcyi zbytecznego od potrzeby drzewa u-
żytkowego wynikła, bo w tym razie utraca jeszcze koszta wy-
róbki, transportu czyli dostawy i zachowania przedając tylko
w lesie ilekroć zajdzie żądanie, zabezpiecza się wyrabianie drzewa
użytkowego nad potrzebę, mając zaś magazyn, wyższa cena drze-
wa użytkowego, takowe staje się powodem do wyrabiania wszelkie-
go drzewa zdatnego, przez co powstają zapasy, które nigdy nie mogą
być odbyte. –

Staranie, aby dla mieszkańców zawsze był zapas suchego drzewa
może Rząd bezpiecznie zostawić handlarzom, którzy to chętnie
przyjmują, jeżeli pewny mają odbyt, i jeżeli są za towar swój od kupują-
cych wynagrodzeni podług słuszności. –

ad 4. Że administracya na rachunek Rządu, z handlu lub z
spekulacyi nie zdoła osiągnąć tych korzyści, jak prywatny przedsię-
biorca, uczą dostatecznie teorya i liczne praktyczne doświadczenia.

Nawet nie jest przedmiotem dla Rządu ubiegać się z prywatnemi przedsiębiorcami o korzyści, która z takiego przemysłu może być osiągnięta. — Niekorzystności i straty właściwe Rządowym magazynom drzewa coraz bardziej powszechnie są uznawane, tak że już teraz nikt nie myśli o nowem zaprowadzeniu podobnych magazynów. —

Art. 24. O sprzedaży najwięcej dającemu czyli przez licytacyą. —

Jeżeli przyjęto zasadę, że dozór należy ile możności do powiększenia ilości płodów leśnych, zdawałoby się że nie masz krótszej drogi do tego celu jak zawsze tylko temu sprzedawać drzewo który najwięcej za nie postąpi, czyli sprzedaż wszelkiego drzewa wykonywać przez Licytacyą. — Doświadczenie jednak uczy, że ten sposób sprzedaży zawsze jest nader szkodliwy i że przez niego cel zamierzony nie może być dopięty; łatwo można też wykazać z kąd to pochodzi:

Sposób sprzedaży drzewa przez licytacyą jest dwojaki:

1. Gdy całe lasy na pniu ryczałtowo są licytowane;
2. Gdy drzewo ścięte i układane w większych lub mniejszych partyach, pojedynczo jest przedmiotem licytacyi.

ad 1. Sprzedaż całych lasów na pniu najwięcej dającemu jest bez wątpienia najszkodliwszą. — Jest to sposób francuzki wynikły z małego zaufania do jakiego Rząd pod względem zdatności i rzetelności swych urzędników był przymuszonym. Ztamtąd przeszedł ten sposób sprzedaży do Królestwa Westwalskiego w czasie okupacyi francuzkiej i tam początkowo zdawało się, że ten sposób sprzedaży drzewa [illegible] To jednak pochodziło stąd tylko, że w tym kraju rozmyślnego mniemano, jakoby Rząd był do tego obowiązany, podówczas drzewo było sprzedawane po niższych cenach, aniżeli mogłyby być otrzymane przez sprzedaż podług taxy ustanowionych lasów leśnych. Jeżeli taxa wynosiła talar 1 a cena przyzwolonej sprzedaży mogła była być otrzymana po 3 talary, przeto licytant mógł bezpiecznie postąpić 2 talary, powody dla których ten sposób sprzedaży nie jest korzystny są następujące:

a. Współubieganie się między kupującymi nie może być

wielkie, z powodu że kupujący musi posiadać znaczny ka-
pitał do zapłacenia i wyrabiania wielkich ilości drzewa
naprzód, który kapitał dopiero po upływie pewnego prze-
ciągu czasu zwraca się, jako też z powodu, że kupujący musi
poświęcać czas swój wyrabianiu i sprzedaży drzewa. Mało
jest ludzi którzy by temu przemysłowi mogli oddać się, zwłaszcza
gdy do tego potrzebna rzadka i trudna do nabycia znajomość, bo
który nie posiada, z korzyścią prowadzić takiej spekulacyi. Ma-
ła zaś liczba osób, którzy ze względu na posiadany kapitał,
czas i znaną znajomość rzeczy, może konkurować do kupna,
tym łatwiej może się między sobą układać o cenę postąpienia
najwyższą, gdy znajdują dosyć sposobności podzielić się w całem ku-
pnie, jako się najczęściej można dostrzedz, że kupujący przy
tym sposobie sprzedaży, między sobą układali się. —

b. Zawsze się otrzymuje tylko najniższą cenę, która podług
ilości i wyśmienitości drzewa znajdującego się w cięciu z pe-
wnością może być otrzymana, bo ci którzy całe cięcie na-
raz chcą kupić, bezwątpienia przedewszystkiem obrachują
go, tak pod względem spodziewanej ilości jako też wyśmienit-
ości drzewa, i przytem mogą i muszą liczyć tylko na naj-
gorszy wypadek, aby być zabezpieczonymi od straty. - Rezultat
zaś takiego obrachowania służy im za skalę do podania offerty
na licytacyi.

c. Przytem sposobie przedaży, wyrabianie, dozorowanie, i odprze-
daż drzewa, nawarzają kupującego na koszta które z ceny kupna
musi potrącić, a przy cząstkowej sprzedaży na rachunek kassy
leśnej nie ma miejsca; gdy do bezpłatnego wykonywania tych
czynności są już urzędnicy leśni. Nadto kupujący liczy sobie
procenta od kapitału obrotowego, wyższy aniżeli administracya
leśna z otrzymanej summy może osiągnąć. —

d. W przypadku jeżeli odbyt jest zatamowany, kupujący nie może
drzewo tak długo zostawić w lesie lub zachować jak admcya leśna, lecz mu-
si nawet ze stratą w cenie starać się o prędszy odbyt.

2. Skoro z wykonaniem cięcia potaczowe być ma odmłodnie-
nie przez zręby następne, ten sposób przedaży w cale nie może
mieć miejsca, gdy czas i sposób cięcia nie może być przewidzia-
ny i ustanowiony, i żaden z kupujących niechciałby zapewne
zobowiązać się 15 – 18 lat gospodarować w zrębie obsiewnym,
jak to np. w lesie bukowym może być potrzebnem. – Dlatego
też wypadłoby ryczałtową sprzedaż tę, stosować tylko do lasów
niskopiennych i do tych lasów wysokopiennych, które zrębami
czystemi wycinają się i z ręki mają być odmłodnione, jako
też w samej rzeczy ten sposób przedaży stosuje się we Francyi
tylko do lasów niskopiennych. – Tylko tam gdzie wartość sprzedać
się mającego drzewa, może dokładnie na pniu być ocenioną, gdzie
brak zdatnych urzędników, na których się można spuścić lub
inne okoliczności nie dozwalają przedaży cząstkowej, gdzie ku-
pujący wyraźnie ma sposobności do lepszego odbytu, aniżeli
administracya mieć może, – jeżeli kupujący potrafi wyrąbą-
nie i użytkowanie drzewa taniejszym kosztem, i dokładniej wy-
konać, aniżeli urzędnicy leśni, jeżeli wielkie jest współubieganie
się między kupującemi, lub jeżeli wreszcie zbywa administracyi
leśnej na kapitale obiegowym do korzystniejszego wyrabiania drze-
wa, mógłby ten sposób przedaży jako wyjątek od reguły być
przyjętym i korzyści przynosić. – Jak zawsze tak i tu tra-
fne postępowanie, jest droga pośrednia między temi dwoma o-
dalecznościami: Sprzedaż drzewa na pniu w wielkich massach, bez
troszczenia się o wyrąbkę i rozgatunkowanie, lub przeciwnie
sprzedaż drzewa po zupełnem wyrobieniu i dostawa każdemu
kupującemu w szczególności aż do mieszkania. Ani pierwszy
ani drugi sposób nie doprowadza do zamierzonego celu. –
ad 2. Częściej ten sposób przedaży drzewa przez licytacyą miewa
miejsce, przy którym drzewo ścięte i układane pojedynczo w więk-
szych lub mniejszych partyach najwięcej dającemu jest sprzedane. –
Jednakże i ten zwyczajnie bywa mniej korzystnym, aniżeli

sprzedaż z wolnej ręki podług taxy dokładnie urządzonej. —

Licytacya podług natury swojej tylko w dwóch przypadkach może doprowadzić do ceny wyższej nad targową, co może być pierwszym powodem do obrania tej drogi. —

a) Jeżeli mniej jest do sprzedania aniżeli kupujący pragną nabyć i z tego względu panuje obawa, że nie każdy z kupujących może być zaspokojony. W takim razie ci, którzy posiadają więcej pieniędzy, przelicytują tych, którzy mniej onych posiadają, a to dopóty aż ci ostatni od kupna odstąpią.

b) Lub jeżeli przedmiot licytowany jest artykułem handlu, który przy dalszej przedaży daje oczekiwać zysk nie dokładnie jeszcze wiadomy, gdy w takim razie przelicytowanie się kupujących jest ugruntowanem na większym lub mniejszem oczekiwaniu tego zysku, i przez licytacyą wynajdzie się ten z kupujących, który spodziewa się największego zysku.

Pierwszy wypadek w którym by drzewo nie miało wystarczyć do zaspokojenia ogólnej potrzeby nader rzadko albo wcale nie będzie miał miejsca. —

Zawsze drzewo i surrogaty tego znajdują się w dostatecznej ilości, tak że ten który jest go gotów płacić za nie cenę targową czyli taxę, może go w każdym czasie dostać. Gdzie zaś i to ma miejsce, nikomu nie przychodzi na myśl płacić więcej za drzewo na licytacyi nad cenę targową, i za to nabywać jeszcze drzewo z różnemi nieprzyjemnościami może w czasie niedogodnem. — Jeżeli w okolicach, gdzie drzewo jest poszukiwane licytacye dają czasem superattę w porównaniu z taxą, jest to tylko dowodem, że ta nie trafnie była obrachowaną i bez wątpienia mogła była ta przy sprzedaży z wolnej ręki jeszcze wyżej być ustanowioną nad cenę na licytacyi uzyskaną. — Nikomu nie przychodzi na myśl przedawać zboże swoje przez licytacyą, bo jaki mógłby mieć powód do oczekiwania wyższej ceny nad targową, i doświadczenie uczy że przez

Licytacyi

licytacyi zawsze niższa cena ma mieysce. —
Oraz i drugi ten przypadek rzadko tylko co do drzewa może mieć
mieysce, bo też ustępuje wszelka niepewność ceny, która co
do drzewa przeciwnie bywa dosyć stałą, i rzadko zdarza się w
krótkim czasie znaczna zmiana ceny, a na czas długi drzewo
nie może być zachowywane, dla zrobienia na niem spekula-
cyi. — Gdyby np. w Hamburgu rozchodziła się wieść o złym zbio-
rze kawy, lub o wybuchnąć mającej woynie — kawa na li-
cytacyi wystawiona może być sprzedana po wyższej cenie
nad dotychczasową targową, skoro zaś nie ma przyczyny
dla której dawna cena mogłaby się zwiększyć, nie można
się spodziewać że licytacya ją powiększy. — Nadto licytacye
mają dla kupujących tyle nie korzystnego i nieprzyje-
mnego, że zwyczaynie na nich nie może być oczekiwaną
cena, którą przy sprzedaży podług taxy z wolnej ręki otrzy-
mać. To łatwo daje się udowodnić. —
Przedmioty mogą być przez licytacyą sprzedane w większych
albo mniejszych partyach. W pierwszym przypadku ci z kon-
sumentów od kupna są wyłączeni, którzy na raz potrzebują
tylko mniejszą ilość, od partyi która na licytacyą odbywa się.
Współubieganie się kupujących ogranicza się na zamożnych han-
dlarzach, przekupnikach drzewa, którzy zawsze więcej starają się o
najniższą cenę kupna, aniżeli sami konsumenci, i którzy od tych
ostatnich przy odprzedaży cząstkowej pobierać muszą procenta
od wyłożonego kapitału, wynagrodzenie za swoje staranie,
kosztów transportu, i zachowania drzewa, z którego to wzglę-
du, mogą mniej zapłacić przy kupnie, aniżeli sami konsu-
menci, jeżeli z pierwszej ręki drzewo kupują. — Gdzie przeło,
najgłówniej odbyt przez cząstkową przedaż może mieć miej-
sce, zawsze tylko strata wynika z przedaży przez li-
cytacyą w wielkich partyach. —

Odbywające licytacye przecież nie w małych partyach zastoso-
wanych do potrzeby konsumentów, to dla przedającego staje
się nader utrudzającą manipulacyą bez skutku, bo jeże-
li np. 7000 sążni pojedynczo miały być licytowane, a
pierwszy sążeń dojdzie do Złp 10 ceny, zapewne za żaden
sążeń z reszty 6999 nie da więcej, jeżeli te w równych sto-
sunkach znajdują się jak pierwszy sprzedany sążeń. Offerta
za pierwszy sążeń staje się ceną targową, która tym sposo-
bem zawsze będzie niższa, aniżeli taxa mogła była być
ustanowioną; bo

a/ Iż każdy w tym myśli idzie na licytacyą, że może taniej
kupować aniżeli na targu, — i to inaczej być nie może, bo
kupno na licytacyi nastręcza trudności i nieprzyjemności.

b/ Na licytacyi trzeba często kupować, w czasie niedogodnym
w którym drzewo jeszcze nie jest potrzebne, nie mając
jeszcze pierwej, miejsca do zachowania, sposobności
do zwózki lub czasu do stawienia się na licytacyą. —
Często licytant nie wie dział drzewa który miał kupić czę-
sto jest dla niego rzeczą nieprzyjemną stanąć między
mnóstwem ludzi i ich przelicytowywać, często nie wie czy,
i ile zrobione warunki co do odwózki może wykonać;
często liczy jeszcze na dogodniejszą sposobność kupna. —
Dla tego też doświadczenie uczy, że wszędzie gdzie sprzedaż
drzewa odbywa się przez licytacyą, znajdują się przekupni-
cy, którzy drzewo zalicytują niżej ceny targowej dla odprze-
dania tego konsumentom w dogodnym dla nich czasie z zy-
skiem dla siebie, oraz z wynagrodzeniem za trudy, ko-
szta i [illegible]. — Dla tego też często postrzegać się daje, że
na licytacyi najmniejsza żądana cena była otrzymana
a później przy sprzedaży częściowej z wolnej ręki przedawa-
no drzewo nie równie korzystniej. — Do sprzedaży przez licy-

tacyą mogą jednak jeszcze być inne powody, aniżeli zamiar otrzymania wyższej ceny nad targową, i mogą też być wypadki w których sprzedaż drzewa drogą licytacyi za właściwą uznać wypada. — Pierwszy wypadek jest ten, jeżeli istnieje zapas drzewa nadzwyczajny, najczęściej zły, wtamorci na który trafna taxa nie może być obrachowana, i który koniecznie po każdej cenie ma być uprzątnięty. Ten zapewne przez sprzedaż najwięcej daje cenę, przynajmniej od zarzutu że niżej taxy za tanio przedawać, i zwyczajnie można tym sposobem, dosyć zbliżać się z otrzymaną ceną od rzeczywistej wartości tego drzewa, oraz osiągnąć cel rychłego uprzątnięcia drzewa. — To z tąd pochodzi że zarządzenie licytacyi w takich wypadkach zaraz połączone jest z deklaracyą, że sprzedaż ma nastąpić taniej i niżej od dotychczasowej taxy. — To wabi kupujących, którzy zaraz na korzyść liczą z niższej ceny, często nie porównywają dosyć dokładnie ceny z mniejszą dobrocią drzewa, i uważają więcej tylko na mniejsze pieniądze, przez co taka licytacya może być korzystną. — Drugi powód do licytacyi może być ten, jeżeli wykonanie częściowej sprzedaży połączone jest z trudnościami i woli powolnie otrzymana cenie, aby tylko rychło można się uwolnić od zapasu drzewa. — Ten wypadek może mieć miejsce w pojedynczych lasach, które mają i obrządby[illegible], jednak są zbyt zwie odległe położone od urzędnika do którego należy wykonywanie przedaży. — Jeżeli by ten rzadki, a jednak podobny wypadek mógł się zdarzyć że z licytacyi podług podobieństwa być oczekiwana, wyższa cena nad taxę, podług zwyczajnych stosunków, trafnie ustanowioną. — można próbować licytacyą zawsze wyjść od ceny podług taxy, bo w takim razie z niej szkoda nie może wyniknąć. — Takie wypadki mogą mieć miejsce jeżeli zczasowych trwałych powodów rapłownie cena drzewa czasowo tylko swój kształt [illegible], i nie daje się z pewnością ustanowić.

wiele wynosi powiększenie, jak np. wczasie przypadkowego ła-
mowania dowózki drzewa. –

Art. 25. O przedaży drzewa z wolnej ręki podług cen dowolnych.

Gdyby mogło być przyjętem, że każdy z urzędników leśnych do któ-
rych należy sprzedawać drzewa posiada najdokładniejsze pozna-
nie i największą rzetelność, w takim razie mógłby ten spo-
sób sprzedaży być najkorzystniejszym dla właściciela lasu, przy
którym nie masz potrzeby stosować się do innych przepisów jak
do tych których poznanie rzeczy i ich rzetelna dyktuje; – bo w
takim razie sprzedający byłby w możności w każdym przypad-
ku żądać ceny zastosowanej do własności drzewa, i do miejsco-
wych okoliczności. – Drzewo przedające się między nie jest zu-
pełnie równe – jeden sążeń może zawierać lepsze i gładsze
drzewo niż drugi, może dychtowniej lub wdogodniejszym miej-
scu być położony. – Większa jeszcze różnica zachodzi w drzewie
użytkowem. – Jeden bal np. więcej jest bez sęków aniżeli
drugi, przy równej mięższości drzewnej ma większą średni-
cę w cienkim końcu, ma mniej biela więcej jest prosty etc.
Skoro drzewo jest nieco lepsze, czyli ma większą użyteczność
można też nieco większą cenę za nie otrzymać. Niezmier-
nie wiele jest pod tym względem różności; taxy zaś nie
mogą być tak różnemi, lecz owszem potrzeba się ograniczyć
na ustanowieniu różnych cen dla zwyczajnie wielkiej róż-
nicy w drzewie. – Przy tem zaś wynika ta strata iż przy
ustanowieniu taxy nie można mieć na względzie naj-
lepsze i najużyteczniejsze drzewo, lecz trzeba się więcej stoso-
wać do mniej dobrego drzewa, gdyż inaczej to nie mogłoby
być sprzedanem. – Jeżeli w pewnym lesie wyrąbano 100
sążni rdzennego drzewa sosnowego, które ma o $\frac{1}{3}$ wię-
cej palności, aniżeli zwyczajne sążnie szczapowe drze-
wa 70–100 letniego, taxa drzewa sosnowego zwyczajnego

wego musi być zastrzeżowana, do dobroci tych ostatnich gatunków, bo
inaczej gdyby taxa była ustanowiona podług dobroci palnej
owych 100 sążni, inne mniej dobre sążnie nie mogłyby być prze-
dane. – Nie jest zaś rzeczą podobną w taxach na wszystkie
różnice ustanowić oddzielną cenę. Z tego można też wytłuma-
czyć sobie dla czego prywatni właściciele lasu otrzymują naj-
większą intratę z lasu, jeżeli obok potrzebnej znajomości
rzeczy, sprzedać drzewa po dowolnych cenach sami wykonywa-
ją lub też w możności taki sposób sprzedaży powierzyć osobom, na
które pod każdym względem spuścić się mogą. –
Dla administratorów Rządowych nie jest taki sposób
przedaży do przyjęcia, ani do wykonania; bo nie może dla
każdej pojedynczej straży, przy tak odmiennej zasady admini-
stracyi i sprzedaży drzewa, ani nie jest podobnem, aby wyższa
władza każdego pojedynczego urzędnika wykonywającego
tak dokładnie poznała, żeby mogła z uwagi na jego osobistości
taki odmienny sposób przedaży drzewa, zarządzić z pewnością
dobrego skutku. – We wszystkich stanach są ludzie mniej zdatni
i mniej sumienni, zatem i stan urzędników leśnych nie
jest wolny od takich osób, a tym przez zarządzenie sprzeda-
ży bez żadnej taxy, lecz podług dowolnych cen otworzyłaby
się sposobność do działania podług własnego interessu kosztem
Rządu lub przybrałby z nieznajomości rzeczy i gorliwości każ-
dy kupujący wprowadziłby ich w błąd. –
Zdaje się jednak, że ta dowolność nie może być szkodliwą wcale
dla interessu kassy leśnej; skoro by została ograniczona tylko
na wyższą cenę nad istniejącą taxę, jeżeli większa użytecz-
ność jakiego drzewa lub większe wzięcie ubiegających się do ku-
pna tego wyższą cenę nad taxę otrzymać dozwala. –
Skoro teraźniejsze taxy najściślej są utrzymane i urzędnikowi
leśnemu nie jest dozwolonem bez poprzedniego zatwierdze-
nia przedawać niżej taxy, lecz tylko po cenie może wyższą
cenę nad taxę, gdzie te w pojedynczych wypadkach otrzy-
mać się dają. – Kassa Skarbowa w najgorszym razie
na to jest wystawiona, że nie otrzymuje wszystko co ku-
pujący wyżej taxy płacą. – Takiemu nadużyciu dałoby

się pewniej zapobiegać, przez zobowiązanie urzędnika, aby poprze-
dnio dowiódł o możności otrzymania wyższej ceny, z wyraźnem
oznaczeniem tego drzewa do którego to się ściąga. Zawsze by-
łoby korzystniej cokolwiek otrzymać nad taxę, ani żeby wa-
żne, a nadużycia przy niestosownym wyborze Urzędników,
i niedołężnym nadzorze tych, nie często mogą mieć miejsce.
Jeżeli z takiem urządzeniem połączone jeszcze będzie to, że u-
rzędnikom leśnym zapewni się od otrzymanego plusu
nad taxę, taki sam udział jak odbierają za sprzedane
drzewo wszystkowe, korzyść kassy leśnej stanie się, zarazem ko-
rzyścią urzędników, a tym sposobem, unikane być mogą
wiele szkodliwości i niedogodności w administracyi lasów
Rządowych dotąd doznane, a przynajmniej instrukcja z
nich w wielu razach znaczne może się ponieść korzyści.

Komisarz Oddziału 1o Skarbowości

w Marymoncie dnia 24/1 1844 r.

Oddział IIgi.

O wydatkach leśnych.

Art. 26. O wydatkach leśnych w ogólności i podział przedmiotów.

Często jest mniej trudnem i wymaga mniej wiadomości, mieć wielkie dochody, aniżeli przez rozsądną oszczędność w wydatkach dochody pobierane zatrzymać. Szczególnie w administracyi leśnej zasługują wydatki na uwagę, gdy zwyczajnie wielką część dochodów zabierają; i powiększenia tychże często bywa nierównie trudniejszem i mniej korzystnem, aniżeli oszczędności w wydatkach. Przy dochodach mamy zawsze na celu to, czego mamy dopiero wyszukać więcej. Przy wydatkach zaś potrzeba tylko to, co się już ma w ręku nie oddać, dla osiągnięcia tej samej korzyści.—

Kto tę zasadę ma zawsze na pamięci, będzie zapewne oszczędnym. Jednak przy tem nie tylko jest potrzebnem, unikać ile możności wydatków, lecz należy być zawsze w możności rozróżnić, gdzie to z korzyścią może mieć miejsce lub nie. Oszczędzenie wydatku, przez które na dochodach lub we względzie otrzymania lasów, więcej się utraca, aniżeli się zyska, nie można nazwać oszczędnem.—

Podług zasad gospodarstwa krajowego rzecz uważając, może być nie trafnem i nie korzystnem postępowaniem, chociaż oszczędzić wydatek przy którem kassa leśna nic nie zyska, przez oszczędzenie którego jednak dobro ogółu utraca.— Tak np. nie można uważać za zbawienne postępowanie nie wydać Zł 4000 kosztów na wykopanie 1000 sążni drzewa karpowego, z tej przyczyny że te nie mogą być drożej sprzedane jak za Zł 4000 a zatem kassa leśna ani grosza nie miała by zysku. Tedy 4000 są zawsze czystym zyskiem dla dobra krajowego [illegible] przedmiotu użytkowego przez prawo, który by bez tego wydatku nie byłby otrzymany. Że kassa leśna tego zysku

nie otrzyma, nie zmienia rzeczy, bo tu nie ma straty; robotni-
cy zaś mieli sposobność do utworzenia przez pracę, swoją produ-
ktu wartującego Zł 4000. Jeżeli kassa leśna nie chce uczy-
nić tego wydatku, dobro ogółu utraca tę korzyść, a to tem
bardziej jeszcze, bo w tym wypadku inny grunt musiałby
użytym do produkcyi 1000 sążni drzewa w miejsce torfowiny,
która dla tego w ziemi gnije, bo kassa leśna nie chce zafor-
szusować kosztów wydobycia jej, chociaż te odzyska. Zupeł-
nie inaczej rzecz się ma, jeżeli ta samma summa wy-
daną dla utrzymania dwóch zbytecznych pisarzy, którzy nie
dostarczają za to przedmiotu mającego wartość dla dobra ogól-
nego, ani wydatku nie wynagradzają.
Jako ogólną zasadę do sądzenia o stosowności wydatku mo-
żna uważać te reguły:
że nie trzeba nigdy czynić wydatku przez który las lub do-
bro ogólne mniej zyska, aniżeli by przez oszczędzenie tego
wydatku zyskały dochody kassy leśnej.
Ogólne do urządzenia, co do wydatków leśnych przy zarzą-
dzie administracya lasów Rządowych, nie może być utrzymaną z
mniejszym kosztem jak 30-33 procentów dochodów brutto.
W niektórych krajach koszta zabierają 50-60 pr. — w niekto-
rych okolicach zabierają wydatki całe dochody, a nawet te
czasem nie wystarczają na pokrycie wydatków. Stała za-
tem zasada w tym względzie podaną być nie może. Gdzie
drzewo ma wysoką cenę, las nie wielu służebnościami jest
obciążony, i nie wymaga wiele dozoru, tam administracya
mniej musi być kosztowna, aniżeli administracya lasów
znajdujących się w przeciwnych wypadkach — Przy tysiącu
morgów lasu wysokopiennego, dobrze urządzonego z których
każdy mórg z przeciętnie przynosi rocznie Zł 10 może jeden
Leśniczy z kilkoma dozorcami utrzymywać w porządku
a 20 pr. kosztów administracyjnych byłoby już za wiele. Ta-
ka sama w obszerności źle zarządzonego lasu wysokopiennego
wymagającego poprawy z ręki niewystawionego na defrauda-

zyą, gdzie mórg przynosi rocznie Zł 1 ledwo za cały dochód może być administrowany. Czy administracya jest za nadto kosztowną, nie może być osądzonem podług procentów w ogólności lecz tylko podług szczegółowego rozebrania; czy bez straty dochody nie mogłyby by być powiększone, a wydatki zmniejszone. O dochodach już była mowa, a pozostaje teraz jeszcze rozebrać wydatki które dzielą się:

1. Na płacę urzędników potrzebnych do administracyi leśnej.
2. Na koszta urządzenia lasów. –
3. Na do. uprawy i utrzymania ochrony lasów. –
4. do. wyrabiania i dostawy drzewa. –
5. Na ogólne wydatki:
   a. Koszta kancellaryjne i biurowe. –
   b. Koszta kommissoryów, dyet i podróży. –
   c. do. kształcenia urzędników i wydatki na utrzymanie zakładów i budowli leśnych. –

Poddział 1. –

Opłacy urzędników leśnych. –

Art. 27. Opłacy personału strzegącego. –

Każda administracya jest dobra, w który urzędnicy są dobremi, każda jest zła w który są źli. To jest prawda nie zaprzeczona. Chcąc mieć dobrych, tj. dostatecznie wykształconych i rzetelnych urzędników należy im tak płacić, aby każdy podług stanu do którego powinien być policzony, mógł zaspokajać potrzeby swoje i nie potrzebował dopuścić się nadużyć. –
Przedewszystkiem przeto musi być rozebrane, jakie to są potrzeby które urzędnicy leśni powinni być w możności zaspokoić, bo od tych zależy wysokość ich płacy. Obszerność potrzeb powiększa się, codziennie są połączone z powiększeniem się kultury. –
Urzędnik leśny, który ma dziś też same czynności jak ten przed 200 lat, nazywa dziś potrzebą wiele rzeczy o których tenże w owych czasie nie myślał, i nie można mu odmówić słuszności żądania zaspokojenia tych potrzeb, skoro te

odpowiadaią jego stosunkom. Zbytkowe zaś żądania za-
wsze powinny bydź odmawiane.

Powszechnie zgodzono się na to, że potrzeby człowieka są od-
mienne podług stanu w którym żyie; bo w kraiu ucywili-
zowanym nie można tylko to rozumieć pod potrzebą
człowieka, co iest koniecznem do utrzymania życia,
co dla wszystkich ludzi prawie iest równem. Wyrobniko-
wi przyznaie się, że za pracą swoią, powinien mieć dla sie-
bie i familii swoiey dostateczną i zdrową żywność, chociaż
tylko po większey części z roślin, dostateczny chociaż tylko gru-
by ubiór czyli okrycie, pomieszkanie, niezbędne sprzęty
domowe, opał i t.p. — Nie odmawia mu się nawet skromne-
go używania trunków mocnych, tytoniu i czasem nad-
zwyczaynego wydatku na swoią zabawę. Żądania wyro-
bnika byłyby zaś zbytkowe, gdyby chciał mieć co dzień mię-
so i pieczywo, mieszkanie z kilku pokoi, cienki ubiór, rzeczy zby-
tkowe jako to: kawę, herbatę i t.p. ludzi do usługi i więcey po-
dobnych wygód. — Rolnikowi już przyznaie się więcey po-
trzeb, gdy wiele takich rzeczy, które dla dobrze maiącego się
rolnika uznane są za rzeczywistą potrzebę, byłyby dla
wyrobnika przynaymniey na wsi. Jeszcze więcey potrze-
ba powiększa się u większego possessora dóbr, kupca, fabry-
kanta, i urzędników podług różnego ich stopnia. Każdy u-
znaie że potrzeby Woźnego nie są takie jak potrzeby Radcy
lub nawet Prezesa przy roztrząsaniu potrzeb podług różno-
ści stanu lub klassy ludzi nie może uyść uwadze, że owe
bynaymniey nie w iednakowym stopniu w każdey wyższey
klassie powiększaią się; widziemy owszem, że tam iest znacz-
na różnica w potrzebach, gdzie stany, dla których naukowe
wykształcenie iest wymaganem, graniczą ze stanami dla
których to nie iest potrzebnem. Dla wszystkich nau-
kowo wykształconych urzędników potrz zwiększaią się

w równym stopniu rzeczywiste potrzeby, i nie są zbytecznie różne, jeżeli tylko o niezbędnych potrzebach jest mowa. Przeciwnie zaś jest wielka różnica między potrzebami naukowo wykształconego urzędnika, a takiego który nauk nie pobierał. To pochodzi ztąd, że wyższa kultura wskazuje większe żądania do życia i daje poznać potrzeby, które bez niej nie były znane. W administracyi leśnej po strzelcu i strażniku, którzy w naukowych przedmiotach nie są wykształceni, następuje zwyczajnie leśniczy (Podleśny strażowy pod którego G: wymagane, po nim urzędnicy nadzorujący, Nadleśniczy, Nadleśny, Inspektor leśny, Nadleśny Stały etc, którzy tego też naturalnie potrzebuje. — Między potrzebami jednak offiqyalisty strzegącego, a Leśniczego, chociaż w randze jeden po drugim następuje jest nierównie większa różnica, aniżeli między potrzebami tego ostatniego a bezpośrednio przełożonego Nadleśniczego.

Strzelec urodzony w niższym stanie, może w młodszych latach był żołnierzem przyzwyczajony będąc do towarzystwa niższej klassy ludzi, wymaga tylko nieco lepszego życia niż ta, wyższe potrzeby ciała i duszy nie są mu znane. Wykształcony zaś Leśniczy, słusznie liczy się do wyższego stanu i ma prawie te same potrzeby jak nadleśniczy nie licząc wydatków do służby. Ukształcony w szkołach i na Akademii przyzwyczajony do towarzystwa wyższych stanów, poznał te potrzeby, to iż nie są tylko mniemane nie można mu odmawiać zaspokajenia tychże. Jeżeli Leśniczy czuje tej samej potrzeby dalszego zkształcenia nie potrzebuje tej samej literatury co ten, jeżeli chce mieć towarzystwa z wyższego stanu, potrzebuje odpowiedniego ubioru, przyjęcia przyjaciela, tak samo jak i Nadleśniczy — oddanie dzieci do szkół, szczególnie mając należeć znowu do ludzi kształconych naraża go na te same wydatki, potrzeba mieszkania, sprzętów domowych nawet żywności skoro jest mowa o rzeczywistej potrzebie, nie jest różną w stanie do którego oba się liczą.

To co tu powiedziano zasługuje na szczególną uwagę je-
żeli jest mowa o oszczędności w pensyach. — Wypływa z tego
reguła: że nie należy ustanowić więcej naukowo wy-
kształconych urzędników leśnych aniżeli potrzeba, i nie wy-
magać od każdego stopnia więcej naukowego ukształce-
nia aniżeli w tym stopniu można używać. Gdyby chcia-
no na strzelców nie brać innych osób jak tylko takich
którzy szkoły i wyższe instytuta pokończyli, gdzie by po-
trzeby swoje nauczyli się osądzić podług potrzeb przyszłych
Nadleśniczych, nie można prócz wielu innych niedogo-
dności urządzić ich płacę w stosunku tego co otrzymuje pro-
sty wyrobnik. — Nie każdy potrafi podług swej małej
pensyi ograniczyć potrzeby do których jest przyzwy-
czajony i które uważa za niezbędne, i łatwo w ta-
kim wypadku znajduje powód do nierzetelności lub
nadużycia albo w najlepszym wypadku otrzyma tło-
by się nieukontentowanych i nierzetelnych urzędni-
ków, gdy tymczasem inne osoby z mniejszemi preten-
syami i potrzebami tę samą służbę wykonywali by i
przy tej samej pensyi byli by szczęśliwi i kontenci. —
Chcąc zatem mówić o stosowności pensyi, należy przede
wszystkiem mieć na uwadze stosunek urzędników do to-
warzystwa ludzkiego, i żądania jakie podług tego mogą
mieć do życia, gdy to co do niektórych klass urzędników
większy miewa wpływ na stosowność pensyi, aniżeli sto-
sunek czyli stopień urzędników między sobą.
Pod tym względem dzielą się urzędnicy leśni na 2 klassy:
1. Do I należą ci, którzy nie potrzebują naukowego ukształce-
nia, i dla tego nie liczą się do stanów ukształconych —
2. Do II należą ci, którzy tego potrzebują i należą zatem do
wyższego stanu. —
Do pierwszej i najniższej klassy należą strzelcy czyli

nie

w ogólności officyaliści, którzy czuwają iedynie do utrzymy-
wania straży, lub wykonania łatwych zarządzeń do których sa-
ma mechaniczna wprawa iest dostateczna. Nazywają się
zwyczajnie Strzelcy, gaiowi, strażnicy leśni. —
Iako szkołę do trafnego ustanowienia płacy dla tey klassy u-
rzędników leśnych czyli dla officyalistów leśnych, można wy-
raźnie tę najstosowniejszą uczyć, w różne niższe stany potrze-
bujących do swego utrzymania. Byłoby iednak niesłusznem, a
nawet niekorzystnem, przyiąć zatem za zasadę potrzebę
najuboższego stanu, iż zwyczajnego wyrobnika. Straż-
nik leśny lub w ogólności officyalista strzegący ma po-
więcej iuż potrzeby, których wyrobnik nie ma. Officyalista
nie może liczyć na uboczne dochody lub korzyści, które
zwyczajnie wyrobników nie są zarachowane, bez któ-
rych iednak żyć by nie mógł. Tenże iuż w razie potrzeby
może chodzić boso lub w sukmanach podartych, officyalista
leśny, nie może i nie powinien, bo przez to utraciłby zna-
czenie i powagę. Officyalista potrzebuje iuż stroju, bez
którego wyrobnik może się obeyść, nawet nieco lepszego ży-
wienia wypada mu przyznać. Dzieci i żona wyrobnika
mogą chodzić na robotę we chłopów, obeyść się podartym ubio-
rem, przestać na [illegible], co familii officyalisty na-
gdy na iego stosunki służbowe nie powinno być dozwolone.
Znaczenie każdego nieukształconego człowieka należy u niż-
szey klassy ludzi od tego, co ma do utrzymania życia, przez
tego ieszcze od mocy iego, komu uszkodzić lub zrobić łaskę, która
tę moc iednak, ieżeli officyalista iest w biednym stanie, ła-
two przez osoby łatwiey ich mające, przez dary może być osłabio-
na, lub wcale takiej nabyta. Niechcąc zatem, aby klassa o-
fficyalistów leśnych była zupełnie upodlona i pozbawiona
powagi, lecz aby officyaliści leśni posiadali tyle uczucia i cha-
rakteru, nie być w służbie przekupnemi, nie można płacy
ich zrównać z zarobkiem prostych wyrobników, prócz tego

nawet jest potrzebną, aby służba officyalistów leśnych tak by-
ła wynagrodzona, iżby dla nich miała pewną wartość, dla któ-
rej starali by się utrzymać przy posadzie i obawiali dopuszcze-
nia postępku, za któryby mogli by być oddaleni ze służby. Jeże-
li officyalista leśny otrzyma w płacy tylko tyle ile prosty wy-
robnik, mało go obchodzi czy w służbie takiej będzie utrzyma-
ny lub nie, bo gdy życie jego tak prawie jest mozolne jak wy-
robnika w każdym razie bez straty może zostać wyrobni-
kiem. – Skoro zatem officyaliści leśni zbyt mało są płat-
ni, pozbawioną jest administracya lasów rękojmi aby of-
ficyaliści nie dopuszczali się szkodliwych postępków, lecz
owszem tym sposobem często do takich postępków są zna-
glani. – Sprzeciwia się zarazem wszelkim zasadom gospodar-
czym płacić ile możności najniżej temu, któremu powierza się
do strzeżenia wielkie nie liczone zapasy, jak to co do strzegących
officyalistów ma miejsce. Nie ma potrzeby wdawać się w obra-
chowanie, wiele płacy trzeba dawać, aby z niej różne potrzeby
żywności, przyzwoitego ubioru etc. mogły być zaspokaja-
ne, bo to nie doprowadziłoby do rezultatu, i należałoby w
tym celu ustanowić wiele razy officyalista ma jeść z mię-
sem, wiele piwa i wódki ma pić, po czemu także sukna
kupować i inne podobne rzeczy, które wcale nie można do-
kładnie ustanowić lub obrachować. – Wreszcie takie po-
trzeby muszą być różne podług liczby familii. – Najpewniej-
szy zatem sposób, jest bez wątpienia ten, aby dochody tych
officyalistów były urachowane, podług tego co zarabia
ta klassa ludzi, która z nimi znajduje się prawie na je-
dnym stopniu ukształcenia jak np. na wsi, Majstrowie, rze-
mieślnicy, Cieśle, Mularze, Strycharze, Bednarze etc. De-
Jest zapewne rzeczą słuszną, przyznać strażnikowi leśne-
mu tyle dochodów, jak ci rzemieślnicy pobierają, jeżeli od
dnia ten płatni, a niższemu gajowemu lub podstrażnikowi/ Strzel-
cowi tyle ile ich pobierają pomocnicy lub czeladnicy. – Płaca

dzienna majstra wynosi w nadzwyczajnie Złp 3–4 a zdat-
ny zaś pomocnik jego liczy sobie 1½ do 2½ Złp przyjmując 300 dni
roboczych w roku wynosi to dla strażnika płacy rocznej Złp 900
do Złp 1200 a dla gajowego Złp 450 do 750. Z uwagi gdy ci offi-
cyaliści leśni dziś niezależnie nie mają tak wolne jak rze-
mieślnicy, gdy nadto do ubiorów i wydatków ze służbą połą-
czonych bywają narażeni na koszta, które rzemieślnicy nie po-
noszą; przeto zdaje się być rzeczą słuszną, aby im w tak ustano-
wionej pensyi nie było liczone zwyczajne mieszkanie służ-
bowe oraz potrzebny deputat drzewny. Inne jednak akcydensa
i uboczne dochody podług średniego sprzedania wypadałoby zara-
chować w płacy.

Była już mowa o tem, że tak dla służby leśnej, jako też dla każdej
innej może być stosownem nie dawać wszystko w gotowych
pieniądzach, lecz część płacy w naturaliach robić i.t.d. Co do
tego przedmiotu, jako też co do zarachowania innych akcyden-
sów jest do nadmienienia—

Ważną jest rzeczą zabezpieczyć officyalistę leśnego w drogich
latach od braku. Jeżeli z wyznaczoną pensyą przy zwyczaj-
nych cenach zboża i przy wszelkiej oszczędności, ledwo mo-
że wystarczyć, musi doznawać braku, jeżeli nadzwyczajnie
wysokie ceny zboża następują. Z tej uwagi daje się miejsca-
mi officyalistom w naturze żyto na chleb, i inne gatunki zboża,
które do utrzymania się są potrzebne, lub pieniądze na to są im
wynagradzane podług cen targowych. Ostatni sposób jest sto-
sowniejszy od pierwszego, który bywa połączony z wielu niedo-
godnościami i skargami o złe gatunki zboża, niedogodny czas
dostawy etc. Przyjmując familią officyalisty leśnego na 6
osób i licząc na osobę 2½ korcy zboża które do pensyi liczone
są po Złp 10. wypadałoby dopłacić co to zboże kosztuje więcej
na targu w dniu na początku każdego kwartału. Gdzie
płaca tak oszczędnie jest obrachowana, że z niej tylko naj-
niezbędniejsze potrzeby życia mogą być zaspokojone, nale-
ży koniecznie officyalistów w nadzwyczajnych wypadkach

drożyzny zachowi od braku. Jeżeli zboże w którym roku
dojdzie na targu np. do Zł 3/8 owe 15 korcy zabierają większą
część pensyi i wyżywienie familii jest niepodobnem. To sa-
mo rozumieć się o kosztach utrzymania koni do służby gdzie
te wygotowiznie są opłacane. —
Jak jest korzystnem dla officyalisty leśnego, mieć małe gospo-
darstwo rolne i utrzymywać najpotrzebniejsze zwierzęta domowe
tak jest nie korzystnem dla rządu dawać mu więcej, aniżeli po-
trzeba do utrzymania własnego domu a szczególniej aniżeli fa-
milia i służące obrobić mogą, kilka morgów dobrej roli na
kartofle, kapustę, i tyle zboża aby była karma dla 3 sztuk by-
dła, i potrzebnej obszerności łąk mają dla officyalisty wartości nie-
ocenionej. — Żona, dzieci, służąca, i sam strażnik lub strzele-
c którego honor bynajmniej nie cierpi, jeżeli w wolnym czasie
bierze pług albo rydel w rękę, mogą w takim razie obrabiać po-
le, karmić bydło, i w ogólności powiększyć dochód przez włas-
ną uprawę najpotrzebniejszych płodów ziemnych. Z takiego
małego gospodarstwa, można mieć potrzebny słomy len na
płótno, wełnę z kilku owiec, kury, gęsi, wieprza, — które
dostarczą żywności i okrasy na całą zimę, i tym sposobem
familia taka każdą godzinę próżną może obrócić na pie-
niądze. — Nie ma nic smutniejszego na wsi, jak wielkie
gospodarstwo, w którym wszystko z zagrodowy grosz mieć
by się nabytem, płaca nawet nierównie większa nad Zł 120
nie ochrania w takim razie officyalistę od dostatniego braku
dopełnie zaś mniej ma mieć, jeżeli gospodarstwo rolne da-
je się tak wielkie, że officyalista musi go obrabiać przez
najemników. Ta większa ilość nad tę która jest potrzebna
do własnej konsumpcyi i do zatrudnienia familii, pozbawia na-
dlanego tym wartości. — Tak mało oficyalista na wsi na mieszka-
niu mieszkający odzwierciedli potrzeby z dogodnością może
pewać, tak mało produktu zbywające od potrzeby może

dogodnie

Leśnictwo. 18.-

przedawać; gdyż w tem miejscu takich rzeczy nikt nie kupuje, bo każdy produkuje, bo każdy produkuje je sam. Musiałby offi-cyalista chodzić na targi i jarmarki, jak mimo mniej z [illegible] -wiejszy, co dla niego mniej jest stosownem. —

Szczególną zaś zgubą dla takiego gospodarstwa są najemnicy. Rolnik nieodstępnie jest przy nich obecny i pilnuje, aby z nim razem pracowali, officyalista zaś, pilnujący służby, musi ich sam zobie zastawić, lub trzymać dozorcę, którego z gospodar-stwa nie może opłacić. Nie ma gorszego gospodarstwa jak to które jest za wielkie do własnej konsumcyi i do obrabiania własnemi siłami, a za małe do utrzymania dozorcy najemników i do przedaży zbytecznych produktów, zwłaszcza jeżeli gospodarz nie sam może pracować. — Nadto jeżeli officyalista potrzebuje najemników do obrabiania roli, na utrzymaniu musi takowe bu-dzie, który przez to chce uzyskać jaką taką i grzeczną kosztem swym a najtakowiej officyalista pilnujący roli, opuszcza służbę, wszystko nie ma miejsca, jeżeli gospodarstwo tylko jest małe. Nie wypada zatem officyalistom leśnym dawać więcej roli, nad 3-5 morgów i kilka morgów łąk do utrzymania najwięcej 4 sztuk bydła. Ale można zaś jednak należy dawać dobry grunt który wynagradza pracę łożoną, bo więcej idzie o utrzymanie korzyści z tej pracy aniżeli o dochód netto z gruntu. Mając 3-5 Morgów roli officyalista może z morga mieć Zł 50-100 wszystkiego, jeżeli zaś ma do 60 Morgów, pewno mu morg nie wyda więcej nad 20 Zł. Byłoby jednak niestosownem zarachować do pensyi tak wielki dochód, bo w takim razie zarachowano by została korzyść z pracy jego familii. Dochód z chowania bydła i zwierząt domowych, wcale nie wypada zarachowywać, bo ten opłaca tylko pracę łożoną, intratę zaś z roli należy tylko w tej wysokości zarachować, jaka przez wydzierżawienie czasowe mogła by być osiągnięta. Jeżeli jednak pensya jest szczupła w porównaniu z powyższą zasadą nie wypadłoby potrącić z niej wszystek z roli ani z

z mieszkania i bezpłatnego opału. Co do zarachowania in-
nych akcydensów, gdzie te mają miejsce, jest do nadmienienia
że powinnoby się przyjąć za zasadę, że one zawsze do kassy bę-
dą ściągnięte, a to dla unikania nadużyć i dla kontrolli wiel-
kości tych akcydensów, jako też jeszcze dla tego, aby akcydensa
te w większych summach były wypłacane, a to dla dobra sa-
mych offiçyalistów. — Dla wielu bowiem osób, pobierane do-
chodów w drobnych cząstkach, nie jest korzystnem, gdyż dla
nich trudne jest zachowanie i zebranie: raz Złł. 1, drugi raz
15 gro: pobierane mniej się uważają i łatwo wydają się na dro-
bnostki niekoniecznie potrzebnie, i tym sposobem takie ma-
te dochody, bez użytku rozchodzą się. Jeżeli zaś te same do-
chody będą wypłacane w większych częściach, wystarcza-
jących na większy wydatek do zaspokojenia jakiej potrzeby
w gospodarstwie, lub co do ubioru, łatwiej do tego bywają u-
żyte, a okazya do próżnych małych wydatków w takim ra-
zie nie może mieć miejsca.
Niektóre małe akcydensa nie wypadałoby wcale potrącić z pen-
syi jak np. opłaty za ubicie zwierząt łownych, korzyść z
skór zwierząt drapieżnych etc. Korzyść te, zwyczajnie wy-
nagradzają kosztów polowania, utrzymanie psów, fuzyi
amunicyi, opłaty ludzi, transportu ubitego zwierza etc. —
Fantowe czyli udział offiçyalistów leśnych, z dochodów za
wykryte defraudacye, również nie powinien być zarachowa-
ny w pensyi, a to tem bardziej, że coro dochód ten ma być uwa-
żany jako wynagrodzenie za czynność i gorliwość w dozorze
lub jeżeli dochód ten jak teraz w administracyi lasów Rzą-
dowych jest zaprowadzone, do kassy jest pobierane i offiçya-
listom wypłaca się w dowolnych gratyfikacyach na zachęce-
nie do dalszej pilności i gorliwości w dozorze. Byłoby na-
wet przeciwnie interessowi lasów potrącić dochód z defrauda-
cyi z szczupłej pensyi offiçyalistów leśnych, bo jeżeli offiçyaliś-

bez tego dochodu żyć nie może, narażałby się na niemożność utrzymywania życia, gdyby żadnych defraudacyj przez gorliwy dozór nie dopuszczał. Offiçyalista który szczególnie żyje z dochodów od defraudacyj ma najwiękßy interess w tem, aby defraudacye nie ustały, a zatem jego interes jest zupełnie przeciwny interessowi lasu. —

Nie jest jednak rzeczą łatwą odpowiedzić uznanej potrzebie wynadzić płacę niżßych offiçyalistów leśnych. Jeżeli 50 Nadleśnych potrzebuje powiękßenia pensyi o 500 Zł wystarczałby na to fundusz Zł 25000. Jeżeli zaś 2000 strzelców i strażników mają otrzymać powiękßenie tylko po Zł 100 potrzebny już jest fundusz 200000 Zł jaki nie łatwo w skarbie może być do dyspozycyi. Jednak zwiększenie lub przynajmniej w wielu wypadkach, dotychczasowa liczba urzędujących offiçyalistów leśnych może być zmniejßoną, co w każdym szczególnym wypadku powinno być rozebrane. Bywa zwyczajnie zasadą dla każdego obrębu, utrzymywać oddzielnego offiçyalistę z familią. W wielu wypadkach jednak jeden strzelec lub strażnik mógłby dwa obręby dozorować, gdyby mu był dodany do pomocy niższy przez Rząd ustanowiony. Jeżeli strażnik ma 1500 Morgów lasu w swoim obchodzie i sam nie może większa przestrzeń obchodzić, potrafi 3000 morgów dozorować skoro mu będzie dodana pomoc z urzędu, aby tylko te przestrzenie były łącznie położone. Jeżeli 2ch strażników, mieli dotąd płacy po Zł 600 z który z familiami żyć nie mogą, może być lepiej dawać jednemu strażnikowi Zł 1000, z obowiązkiem aby ustanowionemu przez Rząd bezżennemu pomocnikowi dawał stół i mieszkanie a pozostające Zł 200 dawać pomocnikowi na ubiór etc. przez co Rząd oszczędzi jeszcze kosztu utrzymania oddzielnej osady służbowej. Dozór tych 3000 Morgów lasu aby tylko w łączności były położone, i osada strażnika była w stosownem miejscu obraną, może w bardzo wielu przypadkach tak dokładnie być utrzymywany przez 2 osoby z jednego mieszkania razem

się znoszące, jak przez dwóch dozorców oddzielnie mieszkających.
Często też można przez to, że strażnikowi daje się na utrzyma-
nie konia, zmniejszyć innego oddzielnego strażnika. Utrzymanie
konia zawsze mniej kosztuje aniżeli całej familii. Strażnik
zaś konny może 2 albo 3 razy tyle przestrzeni dozorować jak
strażnik pieszy. Jeżeli przestrzenie łączne i dobrze arondowane i
wszędzie można konno jeździć, potrafi czynny dozorca na ko-
niu 5000 Morgów dokładnie dozorować, gdyby nawet te były bar-
dzo wystawione na defraudacyą i składały więcej niż jeden obręb,
bo 5000 morgów zajmuje przestrzeń ¼ mili kwadratowej, którą
można w razie potrzeby dwa razy na dzień objechać. Jeżeli za-
miast utrzymania 3 oddzielnych dozorców, daje się jednemu
płacę 3 razy większą, może ten utrzymać obok konia, pisarza po-
mocnika, i tym sposobem dozór tej przestrzeni tak samo może
być zabezpieczony, jak przez utrzymanie 3 oddzielnych dozorców
a wyniknie z tąd korzyść, że ustanowiony dozorca będzie kon-
tent z swej posady nie doznając braku najniezbędniejszych
potrzeb życia. Tak samo ilość dozorców oddzielnych może być
zmniejszona, jeżeli leśniczemu dodaje się assystentów lub u-
czniów, którzy za wynagrodzeniem u niego są na mieszka-
niu stałe utrzymywani, a szczególnie do dozorowania użyci. Jeże-
li np. leśniczy z jednym albo nawet z dwoma dozorcami, mieszka-
ją w jednym miejscu, leśniczy sam z dwoma assystentami lub
uczniami, którzy nie mają połowy tyle potrzeb, aniżeli dwaj do-
zorcy z familiami, może ten sam dozór utrzymywać i z pensyi
tych dwóch dozorców dostatecznie być wynagrodzony, tak że ca-
ła ta służba lepiej będzie się miała niż dotąd. Utrzymywa-
nie oddzielnych dozorców często jest uważane za potrzebne do kon-
trollowania leśniczego przez osoby od niego niezależne. Jednak
jeżeli tacy, assystenci i pomocnicy nie będą uważani jako słu-
dzy prywatni, lecz będą przez Rząd ustanowieni i wynagro-
dzeni, można przez nich taką samą utrzymywać kontrollę
jak przez oddzielnych dozorców. Jakkolwiek nie można za-
przeczyć, że jest wiele wypadków w których ilość dozorców

leśnych nie może być zmniejszona przez dodanie Leśniczemu asystentów, pomocników lub uczniów, jednak nierównie więcej jest takich wypadków w których to może nastąpić, gdy zwyczajnie ilość Strażników, Strzelców, lub w ogólności oddzielnych dozorców zbyt jest wielką, i dla tego ci muszą być płatni, bo inaczej koszta dozoru wynikłyby zbyt wysokie. —

Art. 28. O płacy tych urzędników leśnych którzy powinni mieć naukowe ukształcenie.

Zarządzający od właściwego administratora lasu Leśniczego lub następnego a u nas Podleśnego, który wykonywa gospodarstwo leśne, naukowe wykształcenie każdemu urzędnikowi leśnemu jest niezbędnie potrzebne. Rozumowane ugruntowanie postępowania swego jest konieczne nawet już do trafnego i dokładnego wykonania wydanych mu zarządzeń. Każdy zatem administrujący lasy Rządowe powinien być liczony do stanu ludzi ukształconych, i nie dobrze byłoby gdyby ci podług osobistości swojej do tego stanu nie mogli być policzeni. Nie można zatem urzędnikowi odmówić zaspokojenia takich potrzeb, jakich ludzie ukształceni w ogólności wymagają. — Mieszkanie z kilku pokoi, porządny ubiór dla siebie i familii, potrawy, jakie przez ludzi podobnego stanu są zwyczajnie używane, potrzebna usługa, literatura nawet środki do towarzyskiego życia, — wszystko to i jeszcze inne rzeczy nie można słusznie odmówić Leśniczemu, aby żądania te tylko nie przekraczały granicy, którą każdy rozsądny obywatel i urzędnik ze średniego stanu uważa za potrzebną. Ile potreba by względem potrzebnej płacy objaśnić się — z tego o ile w równych stosunkach na wszystkie familie mu powinny do zaspokojenia podobnych potrzeb. Najstosowniejsze porównanie dla Leśniczego lasów Rządowych może byłoby z Rządcami dóbr prywatnych. — Jednak płaca tych na pozór

gotowe, trudno obrachować, bo zwyczajnie wszelkie potrzeby, które z gospodarstwa w naturze mogą dostarczane, bezpłatnie zaspokajają; – Innych zaś prywatnych osob nie mam ani nawet na wsiach, którzy pod tym względem mogli być porównani z Leśniczemi Rządowemi. Wydatki zaś tych ostatnich muszą być większe aniżeli takich osób którzy czynności swoje w pokoju załatwiają. Gdy codzień musi być w lesie, ubior prędko się niszczy. – Sprzedaż drzewa, sprawdzenie Defraudacyi etc. narażają go na różne wydatki które chociaż są małe, jednak często powtarzane czynią dosyć znaczną summę w ciągu roku. – Nawet nieporządek w gospodarstwie domowem, z powodu, że leśniczy rzadko na obiad może być w domu, jest przyczyną większych kosztów. – Z uwagi na to wszystko, można przyjść że pensya Leśniczego nie powinna być niższa nad Zł 2500 nie licząc bezpłatnego mieszkania i opału, z czego jednak wypadki na służbę, tj na utrzymanie konia, na papier, mundur etc. mogą być zaspokajone. Doświadczenie uczy że Leśniczowie mający mniejszą płacę w każdym wypadku, doznają dotkliwego braku potrzeb w tym stanie koniecznych, lub znagleni są do spekulacyi na które przy ustanowieniu ich płacy liczyć nie można i które nawet często są w wyłączności z ich obowiązkiem służbowym. Koszta do utrzymania koni do służby składają się nie tylko z kosztów kupna koni, które co lat 6-8 muszą być ponawiane, potrzebnego obroku i siana, lecz nadto kupna zaprzęgu, siodła, bryczki, kosztów utrzymania człowieka, utrzymania w porządku zaprzęgu, kosztów okucia koni, a gdzie urzędnik leśny nie ma mieszkania służbowego, z kosztów najmu stajni i wozowni. –

Przyjmując że koń kosztuje 15# czyli Zł 270 i że ten wydatek co lat 8 musi być ponowiony wynoszą koszta takowe z procentem po 5 od sta rocznie Zł 47 gr 8

Koszta utrzymania siodła i porząd: stajennych – 18 –

Koszta kucia koni — Złp 18 — ..

Razem Złp. 83 — 8. którą to summę, wypada wynagrodzić za utrzymanie konia wierzchowego, prócz bezpłatnego obroku i siana i bezpłatnej stajni, jeżeli utrzymanie człowieka do konia już zbyteczne. Znacznie się powiększają te wydatki jeżeli urzędnik musi utrzymać dwa konie, bryczkę a szczególniej człowieka do powożenia. Atenczas wypadnie taki rachunek:

1. Koszta kupna 2 koni z procentem	Złp	94 gr. 16.
2. Koszta kupna uprzęży [illegible] rzędów i utrzym: tychże	—	36 —
3. Koszta kucia koni	—	36 —
4. Koszta utrzym: człowieka { a Zasługi	—	180
b. Żywności	—	180
5. Koszta kupna bryczki z procentem co lat 6 kupić trzeba nową bryczkę złp 30 uczyni rocznie	—	65
Razem	Złp	591 gr 16. —

a to obok bezpłatnego furażu który może kosztować:

70 korcy owsa po Złp 8	—	Złp 560
70 cetnarów siana po Złp 4	—	" 280
70 do słomy — " 3	—	210.
Stajnia i wozownia		100
	Razem	1150 —

Niżej tu wyliczonych trudno jest utrzymywać porządku i do objazdów koło domu, tak że można na noc powracać do domu, inaczej trzeba jeszcze liczyć droższy obrok po karczmach i strawne dla człowieka —

Czyli i o ile dla leśniczego jest korzystnem dar mu uczynić gospodarstwa wiejskiego, nie można w ogólności powiedzieć: to zależy poczęści od stosunków pod względem miejsca zamieszkania, od częstszej i dłuższej niebytności jego w domu, itd. Jeżeli leśniczy nie ma mieszkania służbowego bez najmuje mieszkanie, nie może korzystać z gruntu służbowego, jeżeli mieszka na ozobności odległe od

innych mieszkań, nie może się prawie obejść bez gospodarstwa wiej-
skiego, chociaż z tego nie będzie miał użytku takiego jak Strażnik
i Strzelec, który sam z familią swoją także gospodarstwo obrabia.
Jeżeli Leśniczy przez ustanowienie produkcyi ma zaspokoić potrze-
by produktów gospodarstwa, grunta służbowe nie powinny
być większe, ani mniejsze, aby para koni z parobkiem dosta-
tecznie były zatrudnione.
Skala do ustanowienia płacy wyższych urzędników leśnych,
jakoto, rzeczywistych Nadleśniczych, Nadleśnych, Inspekto-
rów lub jak inaczej nazywają, się nie może być otrzymana
przez porównanie płacy prywatnych osób. Można tylko
ogólnie przyjąć że Nadleśniczy podług stanu swego potrze-
buje do utrzymania siebie z familią złp 4000–5000, a to prócz
mieszkania, koni, kancelaryi i opału, bo częste i odleglejsze
podróże, jako też inne stosunki z służbą połączone, naraża-
ją go na większe wydatki aniżeli Leśniczy ponosi. Gospo-
darstwo rolne tylko w takim razie może dla niego być potrze-
bnem jeżeli ma mieszkanie na osobności. Płaca innych
wyższych urzędników leśnych, stosuje się do przyjętych ogól-
nych zasad administracyi z uwagą na szczególne wydat-
ki z służbą połączone.

Poddział 2.

O kosztach urządzenia lasów.

Art. 29. O kosztach pomiaru.

Do kosztów urządzenia lasów liczą się wszystkie wydat-
ki które są potrzebne do stosownego ustanowienia gospodar-
stwa leśnego. Koszta te składają się szczególnie z kosztów
pomiaru, układania planu gospodarczego i szacowa-
nia lasów. Zgodzono się już powszechnie na to, że las
nie może być stosownie zagospodarowany i trwale użyt-
kowany, jeżeli obszerność tego nie jest wiadomą, gdyż ta

jest podstawą wszelkiego obrachowania i zarządzenia. Nie może zatem tu być mowa o tem czy pomiar jest potrzebnym, bo to jest rzeczą niezaprzeczoną, lecz należy tylko zastanowić się nad tem: jak Administracya lasów Rządowych :- pomiar najtańszym kosztem może otrzymać. –

Nie idzie przy tem tak o opłatę za pomiary, rysowania itd. które Geometrom przynależą, bo te dosyć dokładnie już prawie wszędzie są ustanowione w Instrukcyach dla Geometrów, jak więcej o to, aby do pomiarów leśnych można otrzymać potrzebnych mierniczych, którzy nie mają potrzeby żądać tyle zapłaty, jak przyjętymi Geometrom przyznane, a jednak wykonywają czynności miernictwa z potrzebną akuratnością.

Co do opłaty dla Geometrów, te podług ustawy o Dobrach i lasach Rządowych są następujące:

Jeżeli użyty zostanie do pomiaru Geometra, który wyłącznie miernictwu się poświęcił i z należną dokładnością ma wykonać te czynności, trudnoby było zmienić powyższe zasady do wynagrodzenia za pomiary, co jednak łatwo nastąpić może, jeżeli pomiary leśne, będą poruczone młodym kandydatom leśnym którzy jeszcze nie mają, stałej posady. Wykształcenie leśne koniecznie wymaga, aby każdy kandydat do posady urzędnika leśnego posiadał wiadomości potrzebne do mierzenia, obrachowania i rysowania przestrzeni leśnych. – Nikt nie powinien

by otrzymać posady urzędnika leśnego, któryby w examinie nie
udowodnił potrzebnej w tym względzie znajomości i biegłości. –
Tu więc zatem okazuje najlepsza sposobność do stosownego zatru-
dnienia za małe wynagrodzenie młodych kandydatów leś-
nych od czasu złożenia examinu lub do czasu nominacyi na
urząd. Jak jest stosownem i korzystnem, aby przyszli urzędni-
cy leśni przed ich zanominowaniem na urząd aplikowali się
w biórach dla obznajmienia się z manipulacyą biórową, tak
może być korzystnem i stosownem używać kandydatów
leśnych za wynagrodzeniem z którego pojedynczy człowiek
może się utrzymać do wykonania pojedynczych pomiarów le-
śnych. Jeżeli miejsce mierniczego leśnego, będzie uważane
jako początek służby urzędnika leśnego, i osobom które
przez kilka lat były użytecznemi przy pomiarach leśnych daje
się pierwszeństwo przy obsadzaniu wakujących posad Le-
śniczych, nie będzie nigdy zbywać na młodych kandydatach
którzy za małe wynagrodzenie wykonywają pomiary le-
śne. Podług powyższych zasad Geometra powinien zara-
biać dziennie Zł 12. Kandydaci jednak kontentują się przy
pomiarach opłatą dzienną po Zł 3 do Zł 6. Przytem nie
ma też stosowniejszego zatrudnienia dla młodych kandyda-
tów leśnych jak pomiary i podobne czynności leśne, przez
które przyzwyczajają się do regularnej czynności, mogą
okazać swoją zdatność a Skarb oszczędzi przez to znacznie w
kosztach pomiarów. –
Nie ma lepszej praktyki dla przyszłego urzędnika leśnego
jak obeznanie się z lasami różnemi, przy pomiarach tychże.
Nadto pomiar lasów może stosownie być wykonany tylko
przez więcej światłego leśnika, który ma dokładne wyobraże-
nie celu pomiaru lasów, z którego względu pomiary przez
Geometrów nie mających żadnych leśnych wiadomości, obok
większej kosztowności mniej odpowiadają celom mierzenia lasów.

Małe pomiary, które w czasie zwyczajnego prowadzenia gospo-
darstwa np. co do sprawdzenia lub rozgraniczenia mniejszych przestrzeni, co
do pojedynczych wymian etc. okażą się potrzebne, są naturalnym
obowiązkiem miejscowego leśniczego bez oddzielnego wynagrodzenia.
Ważną jest rzeczą, aby władza zebrała pomiary wszystkich lasów
i te porządnie kazała utrzymywać i zachować dla uniknania
częstych nowych pomiarów.—
W tym celu potrzeba aby mappy oryginalne z gruntu sporzą-
dzone, były tylko użyte do obrachowania przestrzeni, do rozpo-
znania zamiany granic, w wniesienia zaszłych zmian etc.
a do prowadzenia leśnego, aby oddzielne kopie lub redukcye
były sporządzane.—

Art. 30. O kosztach urządzenia i szacowania lasów.—

Jak koszta pomiaru, tak i koszta urządzenia i szacowania la-
sów nie mogą być unikane. Prowadzenie gospodarstwa mu-
si być zarządzone podług planu troskliwie ułożonego, skutki
każdego postępowania, powinny być rozebrane i ocenione, aby
główny cel, t.j. dochód ile być może największy mógł być osią-
gnięty; nie mniej trzeba wiedzieć wiele trwale można
pobierać, za nim pewny etat czyli może być ustanowiony.—
Nie idzie tu o wskazanie sposobu urządzenia i szacowa-
nia lasów, lecz jest tylko o tem mowa, że koszta na ten
przedmiot nie mogą być unikane i według jak przy tem cel
zamierzony potrzeba się starać osiągnąć najtańszym kosztem
bez nadwerężenia jednak dokładności i pewności. Niewiadomi-
mi stanu lasów, nie były to pierwsze korzystniejszem bez praktyczne-
go użytku, jak wiele z urządzeń i szacowań które były zro-
bione na kilka i więcej lat, a jednak po upływie 10 lat już by-
ły niezdatne, bo drobnostkami troskliwie zatrudnia-
li się, opuszczając główny przedmiot.—
Zastanawiając się dokładnie nad celem urządzenia lasów

łatwo wykryje się, co jest głównym przedmiotem doścignięcia
którego nie można oszczędzać koszta, i co mniej jest ważnem
a zatem na łożenie kosztów nie zasługuje. —
Celem urządzenia lasów jest zawsze tak ustanowić gospodar-
stwo, ażeby grunt leśny największą ilość najkorzystniejszych
płodów dostarczał. Czy pod tym względem rozumieć się produ-
kowanie największej ilości najużyteczniejszego drzewa, albo
otrzymanie największej pieniężnej intraty z lasów, nie robi to
różnicy, bo czy jedna albo druga zasada jest przyjęta, t.j. czy go-
spodarstwo leśne ma mieć na celu największy dochód mate-
ryalny albo największą intratę pieniężną, zawsze urządze-
nie gospodarstwa jest potrzebne, aby cel zamierzony mógł
być osiągnięty. Szczególności las jest do użytku zdatny,
nie jest pustynią bez wartości, potrzebny jest rozbiór i usta-
nowienie gatunków drzewnych chodować się mających,
wieku do którego drzewostany powinny dojść aby dostar-
czały największą massę drzewa, albo też największy do-
chód pieniężny, jako też rozpoznanie wewnętrznych i ze-
wnętrznych stosunków, które mają wpływ na prowadze-
nie gospodarstwa, a których szczegółowo tu wykazać nie
jest miejsce. Właśnie te główne przedmioty narażają przy
urządzeniu na mniejsze koszta, bo gdy rozbiory, w tych
przedmiotach mogą tylko być ogólne, przeto małym ko-
sztem i w krótkim czasie mogą być zebrane potrzebne
wiadomości ze znacznej przestrzeni lasów. —
Celem ostatecznego szacowania jest: wynaleźć taksacyjny za-
pas drzewny, jako też ilość drzewa, która pod pewnemi supozy-
cyami przyrośnie. W tym przedmiocie potrzebna jest wielka ostroż-
ność aby nie tworzyć kosztów zbytecznych, bo chociaż w ogólności przed-
miot ten jest tak ważny jak urządzenie gospodarstwa, jednak
mogą zdarzać się wypadki, w których dokładne szacowanie
mniej jest ważne, i w których koszta na nie łożone, nie dopo-
mogą do osiągnięcia zamierzonego celu, lecz dają tylko

rezultaty mniej użyteczne. —
Szacowanie zapasu i przyrostu nie jest potrzebne, gdzie jest
rzeczą widoczną, iż istnieje więcej drzewa, aniżeli może być
odbyte lub do wszystkiego obrócone, jak to w wielu okolicach górzystych
obszernie ma miejsce. Urządzenie gospodarstwa jest i tu
potrzebne, dla stopniowego przybliżenia ich do stanu, w któ-
rym w zupełności mogą być użytkowane, ale jest rzeczą niepo-
trzebną troszczyć się o to: wiele jest drzewa zbytecznego, gdy
wiadomość ta na nic by się nie przydała, jest rzeczą zbytecz-
ną, z użycie zapasów drzewnych, troskliwie rozkładać na każde
pole, skoro jest jasno, że one dla wszystkiego drzewa nie mogą być
zużyte. Dostateczna rękojmia, że cięcia nie będą wyko-
nywane za nadto wielkie, jest w zapasach drzewnych, które
dla braku odbytu muszą pozostać bez użycia. — Nawet w ra-
zie jeżeli wiadomość o zapasie i przyroście jest rzeczywiście po-
trzebne do urządzenia stałego gospodarstwa, należy być tro-
skliwym, aby na to nie łożono zbytecznych kosztów. Troskli-
we obrachowanie n. p. przyrostu na młodych drzewostanach
może być zbyteczne, jeżeli już z przestrzeni przydziałowej każde-
mu przyszłemu okresowi daje się sądzić, że w przyszłości
dochód będzie większy niż teraz, gdy obecnie mamy przestrze-
nie niedoskonale zarosłe, a dla późniejszych okre-
sów przekazujemy równą przestrzeń dobrze zwartych drzewo-
stanów. —
Szczegółowe szacowanie drzewostanów, przeliczeniem i obrachowa-
nia drzew, czyni szacowanie lasów tak kosztownem, że na
większych przestrzeniach w całości mogą być wykonywane, a
przytem nie otrzymuje się rezultatu wielkiej pewności,
lecz tylko rezultat ulegający podobnież wątpliwości, jak
przy szacowaniu sumarycznem i ogólnem. Z tego za-
tem wypływa reguła: że przed obraniem szczegółowego sza-
cowania należy dokładnie rozpoznać, czyby ten sam cel
nie mógł być osiągnięty przez tańsze ogólne wynalezienie

zapasu drzewostanów i przyrostu tychże. W każdym razie mu-
si być utrzymywaną kontrolla ich, dla wykrycia zaszłych w
oszacowaniu uchybień i sprostowania podług tegoż ciągu
gospodarstwa wszelkiego przyjętego etatu ich, i zatem w
wielu wypadkach mniejsza dokładność ogólnego szacowa-
nia nie stoi na przeszkodzie osiągnięcia zamierzonego celu
aby uchybienia tak większe, jak mniejsze były tylko wy-
kryte i podług nich potrzebne sprostowania przedsiębrane.—
Z tych uwag upowszechniły się u nas teraz sumaryczne o-
gólne oszacowania ze znaczną oszczędnością kosztów wiel-
kich, które dawniej nastręczał przedmiot obszerny takowe.—
Urządzenie gospodarstwa z potrzebnem szacowaniem zapa-
su drzewostanów i przyrostu, jest właściwie biorąc obowią-
zkiem administrujących podleśnych lub Leśniczych pod
kierunkiem władzy przełożonej tj. Nadleśniczego lub Na-
dleśnego a to bez oddzielnego wynagrodzenia. Pomimo te-
go w administracyi leśnej bywają oddzielni urzędnicy do tej
czynności użyci, co kassę leśną naraża na znaczne wydatki,
które przy personale leśnym należycie ukształconym
mogą być oszczędzone.—

Poddział 3ci

O kosztach uprawy i melioracyi i ochrony lasów.—

Art. 31. Ostrzeżenie o zbyt wielkiej oszczędności w tych wydatkach.—

Jak zaczęto myśleć o regularnem odmładzaniu lasów, prawie
nie znany był inny sposób otrzymania młodych drzewostanów
w należytem zwarciu i wzroście, jak przez uprawę sztuczną.—
Gdzie odmłodzenie otrzymano z naturalnego obsiewu, na-
stąpiło to więcej przypadkiem, aniżeli skutkiem prowadze-
nia gospodarstwa w tym celu.—

Niedługo jednak poznano, że samym siewem z ręki i przysa-
dzaniem trudno postępować za rębami czystemi, że koszta takiej
uprawy często nieopłacają się i nawet mogą być oszczędzone, gdy
sama natura przy rozsądnem prowadzeniu się zatrudnia odmłodze-
nie. Tak powstało odmłodzienie przez ręby następne, które się
tak upowszechniło że nazwane jest uprawą zwyczajną i uprawa
z ręki stała się nadzwyczajną. — Odmłodzenie lasów przez obsiew
naturalny zasługuje na pierwszeństwo w następujących wypadkach:

1. Gatunki drzewa, które potrzebują w młodości cienia i ochro-
ny jako to buk, Jodła, nie mniej i Sosna na b. miękkim
gruncie, powinny być ile możności odmładzane w rębach
następnych. Uprawa z ręki ogranicza się w tych gatunkach na
poprawę powstałych młodych drzewostanów. —
2. Gdzie z czystych rębów może powstać niebezpieczeństwo dla
okolicy jak to zawianie piaskami lotnemi, w bliskości morza, lub
pod względem uprawy ogołocić się mającej przestrzeni jak
to ma miejsce na wysokich górach w zimnym klimacie,
należy ile możności unikać czystych rębów. —
3. Gdzie dla niskiej ceny drzewa nie znosi kosztów uprawy
gdzie karpina nie ma wartości, i w cale nie może być użyta-
na — gdzie nie idzie o pomnożenie produkcyi drzewa zbytecz-
nego — gdzie brakuje rąk do uprawy potrzebnych, lub gdzie
właściciel lasów podług swoich stosunków nie może używać
funduszów do uprawy z ręki, tam odmłodzenie przez obsiew
naturalny, ma pierwszeństwo przed uprawą sztuczną. —

Gdzie zaś takie stosunki nie mają miejsca, tam uprawa z rę-
ki przed uprawą zwyczajną ma następujące zalety:

1. Przez uprawę z naturalnego obsiewu, ginie więcej drzewa, bo po-
części wykarczowanie musi być mniej dokładne, a po części
otrzymujące młode drzewostany, są mniej doskonałe, aniże-
li przez uprawę z ręki. To zaś pochodzi:

a) że wiele drzewa karpowego i korzeni musi bez pożytku po-
zostać w ziemi. Korzyść poprawy gruntu przez drzewo po
nim pozostawione jest nader mała, i jest rzeczą udowodnio-
ną, że poruszenie i spulchnienie gruntu przez wydoby-
wanie karpiny daleko korzystniejszy ma wpływ na przy-
szły wzrost drzewostanów, aniżeli drzewo w ziemi pozostają-
ce. Wiele zwyczajnych gatunków drzewnych mają ro-

drzewie karpowem utłoczone pnia swego 6–16 cali nad
ziemią ⅛–¼ część całej massy drzewnej; gdyż zaś przy odmło-
dzeniu lasów w rębach następnych wydobywanie karpi-
ny szkodzi wiele wschody młodzieży, przeto korzyść z kar-
piny poczęści przynosi mniej ginie.

b. Produkcya drzewna również cierpi przez odmładzanie la-
sów w rębach następnych, bo często długi czas trzeba czekać, aż
wyjęty rąb okryje się dostateczną młodzieżą, potrzebną do
korzystania z płodności produkcyjnej gruntu. Często widzi-
my przerzedzone ręby obsiewne, które 10 i więcej lat stoją
dla braku obsiewu, albo dla nieusposobienia gruntu do
przyjęcia nasienia, i w tym długim czasie ani ½ części nie
produkują tej massy drzewnej, któraby mogła być produkowa-
ną, i która nawet następnie dla niedokładności młodzieży w
zupełności nie jest osiągnięta.

c. Wszystkie gatunki drzewne, które w młodości znoszą i wy-
magają stanu od cienia wolnego, jak np. Dąb, Sosna, na do-
brym gruncie, brzoza olsza mają zawsze zły wzrost, jeśli
młodzież w cieniu była wychowywaną. W rębach nastę-
pnych nie można zawsze w tenczas już wybrać starodrzew,
kiedy ten swym cieniem już szkodzi niektórym powstałym
stanom, bo często obok znajdują się miejsca próżne, które je-
szcze nie są obsiane. Rzadko otrzymuje się obsiew w pierwszym
roku zupełnie i równo w całym rębie, a młodzież najczę-
ściej powstaje tylko kępkami, która zawsze cierpi od cienia
starodrzewu utrzymanego do dalszego obsiewu. Potrzeba
tylko porównać młodzież 10 letnią powstałą z uprawy zrę-
bki z młodzieżą 10 letnią w rębach dla przekonania się o słuszno-
ści tej uwagi. Przez wybranie starodrzewu z pomiędzy mło-
dzieży w zupełnym rębie powstają również próżne miejsca i u-
szkodzenia młodego drzewostanu. Nie mniej w młodych drze-
wostanach powstałych z obsiewu naturalnego wycinka naraża
na stratę na przyroście, ztąd że młode stanie nie mogą

być stosownie rozdzielane porębie, miejscami stoją za gęsto
i przeszkadzają sobie we wzroście, miejscami zaś pozostają próż-
ne miejsca przez długi czas bez produkcyi. – Przesadzanie ma
z tego względu już pierwszeństwo przed siewem z ręki, że każdej
sztuce można dawać przestrzeń, do wzrostu potrzebną, tak
jak siew z ręki ma pierwszeństwo przed obsiewem naturalnym;
zasiewając w rzędach albo w szachownicy w stosownej
odległości, przynajmniej sztuce po brzegach otrzymują przestrzeń
potrzebną do wzrostu, i te składają w przyszłości drzewostan do-
brym wzrostem oznaczający się.
1. – Poruszenie i spulchnienie gruntu, szczególnie dla tych ga-
tunków drzewnych, które mają korzenie głęboko wnoszące w
ziemię wpływa korzystnie na prędszy wzrost sztuk. To
najwyraźniej daje się widzieć w rębach które z karpiny przez
karczunek zostały uwolnione, lub które przez kilka lat
jako rola były użyte. – Korzyść ta dla wzrostu drzewostanu
ginie jeżeli uprawa ogranicza się na odmładzaniu lasów
z naturalnego obsiewu. –
2. Z trawy w rębach można korzystać tylko przy uprawie
sztucznej przez przesadzenie lub siew w regularnych rzę-
dach, między któremi trawa tak szkodliwa dla wzrostu
młodych sztuk drzewnych, jak korzystna dla rolnik-
ka może być wyrzynana w rębach obsianych, gdzie
wszędzie stoją sztuce ukryte w trawie miejsca mieć nie
może. Użytek z trawy z rębi sztucznie uprawianych
wynosi często więcej aniżeli koszta sztucznej uprawy. –
3. Tylko przy uprawie z ręki można zawsze pewną przestrzeń
zagajników regularnie utrzymywać i każdy wyrąbany zrąb
może zaraz być zaopatrzony młodzieżą, za nim jeszcze
wzroga zadarnienie, wyjałowienia etc. co także ważny wpływ
wywiera na następny wzrost młodzieży. Przy uprawie
z ręki nie zachodzi potrzeba nadzwyczajnego ograniczenia
służebności, przestrzeń zagajników znacznie może być mniejsza

ani żeli przy odmładzaniu w rębach następnych, całe gospo-
darstwo nierównie jest prostsze, kontrolla się łatwiejsza,
szkoda wynikająca z wybierania i wywozu drzewa z po-
między młodzieży ustaje. — Wydatki czyli koszta wynikające
z uprawy sztucznej, chociaż są rozchodem ~~dla kraju~~ kassy leśnej,
jednakże nie są rozchodem dla kraju, aby tylko przez nie jaka
korzyść lub jaki przedmiot większej był osiągniety. Rząd
jako właściciel lasu wydaje, robotnicy pobierają te koszta. Jeże-
li wydaje się Zł 100000 kosztów uprawy z użyciem jedynie
krajowych nasion, tedy pieniędzy w kraju nie zmniejsza się
ani o 1 Zł. bo cały wydatek pobierają robotnicy. — Jeżeli przez
pracę tychże, która jest opłacona, osiągnie się jaki zysk, ten
pomnaża bogactwo krajowe. Jeżeli 1000 sążni drzewa
karpowego wydobyte będą z kosztami po Zł 4 od sążnia, i bę-
dą sprzedane za te same koszta Zł 4000 wynoszące, kassa
leśna nie ma ni straty, ani korzyści, bo wydatek z dochodem jest
równy. Kraj zaś zyskuje czysto Zł 4000, bo robotnicy o-
trzymali sposobność korzyści za opłatą pracę swoją na wydoby-
wanie karpiny mającej Zł 4000, która wartość nie byłaby u-
zyskaną, gdyby robotnikom nie dano sposobności korzyści na-
ną pracą swoją. Jeżeli przez używanie karpiny, potrzeba
obszerności lasów może być mniejsza i część dotychczasowej prze-
strzeni może być obrócona do rolnictwa, z którego większa lu-
dność może się utrzymać, to zamiast kosztów na wydobywanie
karpiny wynikła prócz tego jeszcze dobroczynny wpływ na bo-
gactwo krajowe. Tak samo ma się rzecz co do trzebieży mogą-
cych powiększyć wzrost drzewostanów młodych, które powinny
być przedsiębrane, jeżeli kosztów owych czy teraz albo w przyszło-
ści opłacają się.
Może być uważane za obowiązek Administracyi Lasów Rzą-
dowych nie odmawiać wydatków, które w lesie czy teraz czy pó-
źniej wynagradzają się a bogactwo krajowe pomnażają. —
Gdyby nawet owe 1000 sążni karpiny musiały być sprzedane

za połowę kosztów wydobycia, kraj by zawsze jeszcze zyskał
Zł 2000 jeżeli bez wydobycia tej karpiny praca nie mogła była
być korzystniej do innego przedmiotu użytą. Większe wydatki
na wydobywanie tej karpiny w summie Zł 2000 korzystniej
dla kraju byłyby w takim razie wydane, aniżeli w jałmużnach
dla osób nie mogących kupować drzewa, lub jako strata w ce-
nach drzewa umyślnie w niskości utrzymywanych. Lasy
mają szczególnie tę niekorzystną własność że mało przy-
noszą pracy potrzebnej do utrzymania się ludności i wewy-
poda tę niekorzystną własność przez to jeszcze, ponieważ wszys-
ze się odmawia i unika wszelkich wydatków które również
na las wynagradzają się.
Tu okazuje się że można i dawania ubogiemu sposobności zara-
biania sobie drzewa, jeżeli to drożeje, bez wspierania ich
przez niskie ceny drzewa, które dla dobra ogólnego tylko
są szkodliwe. Jeżeli ubodzy mają robotę, nie potrzebują
jałmużny, wsparcia lub ogrzania kosztem kassy skar-
bowej. Proste wydatki, za prace w lesie wykonywane, któ-
re nawet wracają się, mierniejsze są dobroczynniejsze, a-
niżeli straty na cenach drzewa umyślnie nisko ustanowionych.
W ogólności można powiedzieć, że w ten czas prowadzi się
najkorzystniejsze gospodarstwo leśne, jeżeli się wiele ro-
bi, wszystko dokładnie uskutkuje; a przy tem jednak przez
staranną uprawę produkcya pomnaża się. Mało ro-
biąc z powodu małej produkcyi - prowadzi się zawsze złe
gospodarstwo.

Art. 32. O stosownem użyciu funduszów na uprawę i ochronę lasów przeznaczonych.

Chociaż w powyższej okazano, że zbyt troskliwa oszczędność w
kosztach uprawy lasów, ani dla Rządu jako właściciela lasów
nie jest korzystne, ani zgodne z zasadami gospodarstwa krajo-
wego; jednak to wszystko powinno być tak ograniczone, że

użycie funduszów na ten przedmiot uznaje się tylko tam za stosowne, gdzie przez to otrzymuje się przedmiot mający rzeczywistą wartość, czyli gdzie drzewo jest takim przedmiotem. — Gdzie to nie ma wartości, gdzie to jakim bądź sposobem nie może być użyte, tam wydatki łożone na cel pomnożenia drzewa nie mogą za korzystne być uznane. —

Gdzie przeciwnie drzewo należy do przedmiotów mających rzeczywistą wartość i pomnożenie tego jest do życzenia, tam obok dążenia w tym celu należy zawsze mieć na względzie, aby przez użycie stosownych funduszów cel zamierzony najdokładniej był osiągnięty. Z tego wypływa nie tylko obowiązek oszczędzania wydatków które się wynagradzają, lecz nadto zarządzania temi w taki sposób w jaki najwyżej wynagradzają się. Reguła ta tem jest ważniejsza, iż zwyczajnie fundusze na uprawę lasów nader bywają ograniczone.

Ogólne zasady do użycia tych są następujące:

1. Tam gdzie drzewo ma największą cenę, potrzeba przede wszystkiem dążyć do produkowania takowego i używać fundusze do tej uprawy będzie. Tam gdzie stopa # drzewa kosztuje 10 gr. jest korzystniej przez użycie nawet równych kosztów produkować 100 stóp # aniżeli 1000 st. # tam gdzie stopa # nie kosztuje nawet grosza. —

2. Gdzie przez użycie równych kosztów największa ilość drzewa produkuje się, tam naprzód te powinny być użyte.

Dla tego należy:

a. Pierwej uprawiać lepszy grunt aniżeli gorszy, jeżeli takowy [illegible] nie utraca przez dłuższe opuszczenie go zdolności produkcyjnej, lub jeżeli przy uprawianiu onego zarazem ubocznego celu, jak np. ustalenie wydm [illegible].

b. Ten sposób uprawy i ten gatunek drzewa który przy użyciu najmniejszych kosztów obiecuje największą korzyść — zasługuje na pierwszeństwo przed innemi. Chociaż np. modrzew jest bardzo korzystny gatunek drzewa, jednak dla kosztowności uprawy nie może mieć

pniów przeciwstwa przed świerkiem i innemi gatunkami,
bo jest korzystniej temi samemi kosztami uprawić 3 Morgi
świerkiem, aniżeli 1 Morg modrzewiem a 2 m. pusto zostawić.–

3.– Gdzie najwcześniejszy użytek z uprawionego drzewa
następuje i najprędzej łożone koszta wynagradzają się, należy te
najprzód użyć. Gdzie drzewo chrustowe w kolei 5cio letniej wychodowa-
ne ma zupełny odbyt, koszta na uprawę lasu dębowego potrzebne-
go pole 160 letniej. Gdzie można mieć dochód z trzebieży 20 let-
nich drzewostanów, uprawa tychże jest korzystniejsza, aniżeli
tam gdzie dochód z trzebieży następuje dopiero w 60-80 letnich wieku.

4. Gdzie grunt nie przynosi użytku lub dochodu, należy z uprawą
leśną więcej pospieszyć, aniżeli tam gdzie przez nią dochód tylko
powiększa. Jeżeli np z paszy na haliznie użytek wynosi
Zł 2 tam jest mniejsza szkoda z nieuprawiania jej, aniżeli zo-
stawienia jej bez produktu drzewa halizny która żadnego
nie przynosi użytku. Dla tego jeżeli nie zachodzą inne jeszcze
względy, należy zawsze te miejsca na samym ostatku upra-
wić drzewem, których używający paszy najniechętniej utracają.

5. Miejsca które najwięcej na uszkodzenie drzewa są przez
defraudantów lub bydło są wystawione, uprawić należy na
ostatku, bo korzystniej jest mieć las bezpieczny, aniżeli las
na uszkodzenie wystawiony.–

6. Gdzie wiele drzewa jako użytkowe może być sprzedane, na-
leży uprawy wcześniej przedsiębrać, aniżeli tam, gdzie przy
równym wieku drzewo tylko jako opałowe przedaje się.–

7. Nikt nie może mieć zarzutu, jeżeli uprawa następuje
tam wcześniej i z większą troskliwością, gdzie właściciel
lasu pobiera sam wyproduktowane drzewa, aniżeli tam
gdzie inne osoby do wspólki las użytkują.–

8. Gdzie młodych drzewostanów w stosunku do starych jest prze-
magająca obszerność, tam uprawa może być odkładana i za-
miast tego tam przedsiębrana, gdzie przeciwny stosunek ma
miejsce.–

9. Gdzie okazuje się nadzwyczajna sposobność do wykonywa-
nia małym kosztem wielkiej uprawy np. po szczególnem
obradzaniu nasion, przez tańsze nabycie szyszek, trzeba z te-
go korzystać, i fundusze uprawy w innych czasach, gdzie ta spo-
sobność nie ma miejsca, natenczas ograniczyć. Przemijają-
ca kosztowność powinna być powodem do odkładania tako-
wej. Wielkie bagna olszowe, które tylko w suchych latach
bywają dostępnemi wymagają, aby w takim czasie, szcze-
gólnie na nie koszta były łożone.-

10. Co tylko może posłużyć do wykonania upraw tańszym kosz-
tem nie należy wypuścić z uwagi. Do tego należy:

a. Oddanie uprawić się mającej przestrzeni na kiilka, także
przyszłorocznego.-

b. Wychodowanie dobrych flanców a dostatecznej ilości.-

c. Usunięcie przyczyn, które wymagają kosztownych środ-
ków ochrony, płotów, rowów, parkanów.-

d. Sprawienie stosownych i mocnych narzędzi do zranienia
gruntu, gdy koszta tych sowicie wynagradzają się w pła-
cach za robotę.

e. Unikanie opłaty za robotę za dni, - lecz obranie sposobu
opłaty od sztuki lub wymiaru - gdzie to może mieć miejsce
bez narażenia się na niedostateczność roboty.-

f. Aby uprawy ile być może jak najszybciej następowały po wy-
konaniu cięcia czystego, oraz aby te uprawy wykonywane były z
wszelką troskliwością, dla unikania następnych poprawek, które
zawsze są kosztowniejsze i mniej pewne aniżeli pierwsza uprawa.

g. Aby było unikane przesadzanie większych flanców, aniżeli koniecz-
nie są potrzebne.-

h. Aby nigdy więcej nasienia lub flanców nie użyto, ani grunt wię-
cej nie był zraniony, niż potrzeba do odpowiedniego zarastania prze-
strzeni drzewostanem. Należy uważać nad tem, - aby upra-
wy nie były przedsiębrane w starszych zagajnikach, gdzie nowe
powstałe flance nie mogą wyrastać, lub gdzie znajduje się wię

próżne miejsca, są tak małe, że te nie są szkodliwe, gdy drze-
wostan w późniejszym wieku, może dojść do zupełnego zwarcia.
Należy tu jeszcze nadmienić, że byłoby niestosownem urzędni-
kom leśnym oddawać uprawy w entrepryzę, gdy tym sposobem
wynikłaby dążność tychże, aby te były droższe, iż by na tychże zy-
skać mogli. – Korzyść kasy leśnej byłaby tym sposobem w sprzecz-
ności z korzyścią urzędników. Korzyść kasy leśnej bowiem wy-
maga, aby uprawy były wykonywane ile możności jak najtań-
szym kosztem, korzyść przedsiębiercy zaś, aby one jak najdrożej
były płacone, co zawsze na szkodę dla kasy leśnej, jeże-
li urzędnicy są temi przedsiębiercami. – Do kosztów ochro-
ny lasów liczą się tu wydatki potrzebne do ochraniania la-
sów od uszkodzeń przez wypadki natury i przez zwierzęta dzi-
kie. Ochrana bowiem od uszkodzeń przez ludzi i zwierzęta
domowe, jest rzeczą personału strzegącego. –
Zwierzęta łowne, które uszkadzają rośliny drzewne, nie po-
winny być hodowane w zbytecznej ilości, prócz w zwierzyń-
cach które do tego są przeznaczone. – Potrzebny zatem środek o-
chrony, gdzie lasy cierpią z uszkodzeń tego rodzaju jest zmniej-
szenie zwierząt łownych do ilości nieszkodliwej. – Lecz jednak
w naszym kraju nie ma miejsca, gdy zwierząt łownych z
powodu nieregularnego użytkowania z łowów i z powodu
zwierząt drapieżnych prawie wszędzie tak jest mało zwierzy-
ny, że szkoda z nich w lesie nie daje się postrzegać. –
Środki ochrony od szkód z burz, mrozów, upałów, śniegów, nawet
i pożarów, więcej znajdują się w stosownem urządzeniu czyli
prowadzeniu gospodarstwa, aniżeli mogą być otrzymane przez
łożenie na nie szczególnych kosztów; nawet wyoranie i
wyczyszczenie tak zwanych duktów pożarowych dla zatrzymania
przez nich pożaru w tym poddziale lasu w którym wyni-
knie, rzadko odpowiada zamierzonemu celowi i dla tego
prawie zawsze korzystniej jest oszczędzić kosztu tych duk-
tów, gdy zwyczajnie więcej kosztuje, aniżeli korzyści przynoszą.

Sztuka ochrony lasów od wytępiania rzeczy wielkich przez uregu-
lowanie korzyst. tychże, więcey jest przedmiotem policyi krajowey
i budownictwa wodnego aniżeli potoczney administracyi leśney.
Nayznacznie kosztu administracya leśna bywa narażona przy
zamierzaniu wytępienia owadów lasów szkodliwych i ochronie
lasów od spustoszeń tychże. —
Tu można często stosunkowo małemi pieniędzmi ochraniać
się od wielkiey szkody, jakoteż często wielkie pieniądze wyrzu-
cać bez żadnego użytku. —
Spustoszeń przez owady można tylko unikać, jeżeli się zapobie-
ży ogromnemu pomnażaniu się tychże w samym początku
wszelkie usiłowania człowieka są daremne, jeżeli to raz do-
szło do pewnego stopnia. Nayprostszy i niekosztujący ro-
dzaj jest ten jeżeli nie naruszamy urządzenia natury, która
sama stara się utrzymywać wszystko w pewney równowadze,
która każdemu szkodliwemu pomnożeniu się jednego ga-
tunku zwierząt zapobiedz potrafi przez inny gatunek.
Drozdy, wrony, sroki, sowy, ptaki śpiewające, nietoperze
krety, lisy, świnie i inne zwierzęta żywią się temi owada-
mi, ich poczwarkami i jajami. Tam gdzie samica owadu prze-
nie złożona, gdzie zarazem może 100 jay i nawet tysiące
tamże, gdzie zamieszkanie, zgromadzają się w tym miejscu
gdzie znaydują pożywienie, i każde nadzwyczayne pomno-
żenie owadów bywa jeż przez to ograniczone, że konsum-
cya zostaje w stosunku do mnożenia się tychże. Jeżeli na-
ruszamy tę równowagę przez zmnieyszenie konsumujących
gatunków zwierząt, mnożenie się gatunków mniey konsu-
mowanych w progressyi zwiększającey się jest bardzo łatwe
obok innych przyczyn szczególnych. Dla tego powinnyby
wszystkie zwierzęta które karmią się owadami być wszelkie
pod ochroną prawa krajowego i utrzymywane w tem, jeżeli
i niewłaściwości temu nie są na przeszkodzie, bo jest nay-
prostszy i naypewnieyszy

najprostszy i najpewniejszy środek do niszczenia owadów, nieprzyjaciele zaś tych zwierząt powinni być ile możności oszczędzani. —

Ale człowiek może wiele zrobić w umniejszeniu mnożenia się owadów, jeżeli w samym początku dostrzeżonego mnożenia się na to zwraca uwagę potrzebną i troskliwości. Kornik Drukarz (Dermestes typographus) zbiera się naprzód na pojedynczych usychających drzewach, skoro te ciągle będą wyszukiwane i ścięte, i owady w nich niszczone, nie łatwo potrzeba się obawiać wielkiej szkody. Niszczenie gąsienic jest zapewne trudniejsze, aniżeli Kornika bo one na początku swego pomnożenia się nie tak skupione na pojedynczych drzewach, lecz więcej pojedynczo w całym drzewostanie rozszerzone okazują się. — Jednak zdaje się że skoro mnożenie się gąsienic w lasach sosnowych daje się tylko dostrzedz, można przez zbieranie i niszczenie gąsienic znacznie temu zapobiedz. Jeżeli zaś gąsienice rozszerzyły się na kilka set całych morgów na których drzewa z igieł objadają, w tenczas wydatki na tępienie tych należy ograniczać na robienie rowów, przez które nie mogą przejść i na rychłe wycięcie i wyprzątanie obumarłego drzewa, aby to nie psuło się.

Rzeczą jest Leśniczego, który codziennie las odwiedza, z wszelką troskliwością uważać, czy czasem nie daje się dostrzedz niebezpieczne pomnożenie się szkodliwych owadów, i o tem donieść swej władzy, która jeszcze w czasie nie powinna szczędzić ani starań, ani kosztów, dla zapobieżenia złemu, dopóki to jeszcze można, gdy później wszelkie koszta i starania mogą być daremnemi. —

Poddział 4

O kosztach wyrabiania i dostawy drzewa. —

Art. 33. O łożeniu kosztów na wyróbkę i

ustanowieniu tychże

Jak już z wyżej powiedzianego wypływa, powinno być zasa-
dą: nie unikać łożenia kosztów na roboty przez które wła-
ściciel lasu nie doznaje straty, lecz które bądź jakim sposo-
bem wynagradzają się, a to aby las zrobić ile można naj
dobroczynniejszym, gdyż daje sposobność łożenia w nim wiele
pracy. Łożyć pracę, która nie wynagradza się, już dla tego
nie jest do radzenia, bo w tym razie przy wyrabianiu drze-
wa, prawie nigdy nie otrzymuje przedmiot rzeczywistej war-
tości dla dobra ogólnego nie uważając nawet z zasad gospo-
darstwa krajowego na stratę właściciela lasu. –

Do tego należy że nie trzeba nigdy kazać wyrabiać drze-
wo użytkowe, jeżeli przy sprzedaży owego nie można oczeki-
wać wyższej ceny nad cenę drzewa opałowego, ze zwrotem
wszystkich kosztów wyrabiania, że nie trzeba zgromadzić
zapasów owego, odbyt których z pewnością nie jest przewidzia-
ny. W lasach wyżej wspomnianych zwartych, dobrego wzrostu i od-
powiedniego wieku jest zawsze więcej drzewa zdatnego do
jakiego użytku, aniżeli jest potrzebowane i wszędzie w nich
musi być obrócone drzewo do opału z którego dałoby się wy-
rabiać drzewo użytkowe. Jakkolwiek staranie na to dział,
nie wyprawić odbyt chociażby z małą korzyścią, lub tylko
ze zwrotem łożonych kosztów wyróbki, nie jest naganne,
jednak do tego potrzeba aby było przynajmniej podobieństwo
iż to uda, i wyróbka taka nie powinna być tak obszerna
że znaczna strata z niej wyniknąć może. Przy zwyczajnem
prowadzeniu gospodarstwa i przy sprzedaży cząstkowej w częściach
nie zachodzi łatwo podobna obawa, gdy doświadczenie o ilości
drzewa użytkowego odbyć się mającej, a o cenach tego wskazuje
zachowanie przyzwoitego stosunku, ale obawa ta i wszelka
ostrożność jest potrzebna, w razie jeżeli przez nadzwyczajne

cięcia, wiatrołomy, pożary i szkody z owadów nadzwyczajnie
wielka ilość drzewa przypada do zużycia, albo jeżeli wyroby
drzewa użytkowego będą ważnie na składy i do magazynów. —
Trafia się często, że nie zwyczajnie wyrabiało drzewa podług wła-
ności swoich do użytku nawet bardzo zdatnego, a nie żeby było dla
tej potrzeby wymagały, lub z korzyścią dało się zachowywać
w składach, prawie zawsze z różnych drzewostanów, które
przez wiatry są przewrócone, można wybierać, oskrobać, wy-
rabiać i wywozić więcej drzewa budowlowego, tramów etc.
a nie żeby znajdzie odbytu lub można zachować do czasu odby-
tu bez psucia. —

Każda prawie administracya lasów Rządowych w po-
dobnym wypadku już ponosiła dotkliwe straty. Tak troskli-
wie przeto należy na to uważać, aby drzewo które przez wy-
rabianie może przynieść korzyść, nie było obrócone do opału,
aby można użytkowanie nie było zaniechane dla sorty-
mentu na wyrobie. Tak z drugiej strony administracya leśna
nad tem powinna czuwać, aby koszta bez użytku nie były
wyrzucone. —

Przedmiotem ważnym jest uregulowanie i ustanowienie kosz-
tów wyróbki. Drzewo i w ogólności płody leśne rzadko wy-
rabiają się za opłatą dzienną, co też byłoby niestosownem, lecz
zapłata bywa w ten sposób ustanowiona, że od sztuki lub pe-
wnej miary objętości daje się pewną summę. Zwyczajnie je-
dnak w tej okolicy zarobek dzienny, który wystarcza do utrzy-
mania się wyrobnika, powinien być wziętym za zasadę do usta-
nowienia opłaty od sztuki. Tak z jednej strony dla robotni-
ków należy w tym względzie zachowywać sprawiedliwość i
względność, tak z drugiej strony urzędnik leśny ma obowią-
zek nie tylko oszczędnie postępować w wydatkach i nie dawać

stosunkowo większych zarobków. Byłoby niesłusznem zaro-
bek rębaczów tylko tak wysoko ustanowić, gdyby nawet by-
ła możność tego w czasie braku roboty, aby nie mogli przy
wszelkiem usiłowaniu więcej zarabiać jak zwyczajni ro-
botnicy.
Wyróbka drzewa przeznaczonego z wielkiem natężeniem sił
fizycznych, a tak że rębacz do utrzymania tychże potrzebuje
silniejszych pokarmów.—
Ciągła bytność jego w lesie w słoty i mrozy, w oddaleniu od fa-
milii, niszczy jego ubiór i wymaga nawet więcej kosztów
żywności. Oraz i narzędzia które potrzebuje wymagają
więcej kosztów utrzymania. Nadto trzeba mu liczyć za
robotę i drogę do lasu i na powrót. Każdy robotnik który
godzi się na zapłatę od sztuki lub wymiaru chce i powinien
przy wielkiem natężeniu więcej zarabiać aniżeli ten który
za dzień jest płatny i zatem zwyczajnie nie bardzo się wysila.
Ztąd też pochodzi że pilni i biegli robotnicy nie chętnie przyj-
mują roboty na dzień płatne.—
To są powody dla których zarobek robotników przy tych do wy-
rabiania drzewa powinien nieco wyżej być ustanowiony. Cho-
ciaż mniej więcej wiadomo, że rębacz może dziennie z tłuste-
go i niezbyt twardego drzewa wystawić 1 sążeń 108 stop ☐ objęto-
ści drzewa opałowego, w mniej przyjaznym wypadku ½ do ¾ sąż-
nia, że 4 do 6 dni potrzeba do wyrobienia i ustawienia sążnia
karpiny itd. lub chociaż łatwo można uważać, wiele czasu po-
trzeba do wystawienia pewnej ilości sztuk, jednak to nie jest je-
szcze dostatecznem, do niezmiennego ustanowienia opłaty za
~~wyrobki~~, bo sama opłata za dzień, podług której opłata od
sztuki powinna być ustosunkowana, jest niepewna i zmien-
na. Brak roboty lub zbytek onej, oraz wyższa lub niższa cena
żywności, zwyczajnie zboża rozstrzygają wysokość dziennej pła-
cy, a tem samem wpływają na ugodę z robotnikami od sztuki
płatnymi. — Wysokość dziennej płacy z przeszłości jest wiado-
ma tak jak cena targowa zboża i zatem nie jest trudno

wstosunkować podług tey płacy robotników leśnych. – W nie-
których krajach szczególnie w okolicach, gdzie prócz Rządu
nikt inny wiele robotnika nie potrzebuje, jest zaprowadzo-
ny porządek, że jeżeli się zwiększa cena zboża, daje się do
opłat stałych dodatek na chleb. Nie jest dobrze, ustanowione
opłaty przez długi czas utrzymywać, bez zmiany, bo w takim
razie, albo Rząd przez [czas w] którym zmieniły się stosunki na opła-
ty wpływające, opłaca za wiele, albo w innym czasie robo-
tnicy cierpią niedostatek, bo ci nie mogą oszczędzać z stosun-
kowo wyższey płacy do czasu w którym ta będzie niższa.
Zwyczaynie też w Lasach Rządowych, gdzie Władza robi trudno-
ści, w zmianie opłat i w zastosowaniu tychże do zmieniają-
cych się okoliczności, daje się dostrzegać, że opłaty za robotę
zawsze są najwyższe. –
Potrzebną jest rzeczą, aby Władza Administra[illegible] całey
postawiła się w możności, ciągłego stosownego zmieniania
opłat, i urządzenia czy zasady do tego podane są trafne. Najła-
twiey niżsi urzędnicy leśni dopuszczają się uszczerbku kassy
leśney przez wyłudzywanie wyższych opłat [illegible] niże-
li rzeczywiście potrzeba. Niechcemy tu mówić o nadużyciu
haniebnem urzędnika, biorąc z kassy leśney więcey niże-
li płaci robotnikom, co przy należytej kontrolli nie łatwo bez
wykrycia może mieć miejsce, i jeżeli nie oddaje się urzędni-
kom wyrobku w entreprisę, aby było niezgodnym [illegible]-
kiewinie dogadzania, lecz są inne środki dla urzędników
leśnych do korzystania z wysokich opłat robotników. Robotnik
który w lesie zarabia przez 4 dni tyle jak gdzie indziej przez 6
może dla leśniczego przez 1 dzień w tygodniu darmo pracować
tak że zwyczajnie robotnicy leśni wysoko płatni, są dla urzędni-
ków leśnych najtańszemi robotnikami, chociaż uwaga ta ścią-
ga się tylko do mniej charakternych osób. – Kontrolla zatem
pod tym względem jest nader potrzebna. –

Dla władzy zatwierdzającej wysokość ustanowić się mającej kosztów wyróbki i utrzymującej kontrollę, w tym względzie jest potrzebną:

1. Wiadomość o zwyczajnych opłatach robotników płatnych na dzień, mianowicie za robotę na wolnym powietrzu, do któréj tylko mężczyzni a nie kobiety i dzieci mogą być użyte. Tę wiadomość dostarczają co rok kommissarze obwodowi.
2. Dokładna wiadomość, ile robotnik średnio pracujący w pewnym czasie każdego gatunku wyrobu, może wystawić.
3. Wykaz wydatków lub nakładu pracy potrzebnych w wyróbce każdego gatunku, np. na utrzymanie narzędzi, przyrządzenie warsztatu, większe albo mniejsze oddalenie od domu, przeszkody ciągłej roboty etc.
4. Wiadomość o cenie zboża średnio z rocznego przecięcia.
5. Wiadomość o korzyściach ubocznych robotników np. z wolnego opału, z wiórów i odpadków przy wyróbce, bez płatnego mieszkania etc.

Zbyt niska płaca robotników, nie licząc nawet niesprawiedliwego najbiedniejszej klassy ludzi, nie jest korzystna dla lasu, ani dla administracyi, raz — bo w takim razie otrzymuje się tylko takiéj roboty, jak tylko leśniczy przyjmuje, bo obawa utracenia dalszego zarobku, nie utrzymuje robotników w porządku, a leśniczy nie zawsze może wykryć wszystkie przywary w wyrobach; powtóre, otrzymuje się tylko robotników niemoralnych i niepewnych nie mogących gdzie indziej roboty dostać. —

Rębacze powinni ostatecznie być uważani za najniższą klassę personalu strzegącego, gdyż officyalistom leśnym powinni donosić o wszelkich szkodach w lesie dostrzeżonych i wspierać ich w razie potrzeby przy dozorze nad całością lasów i płodów leśnych. — Powinni to zatem być ludzie rzetelni i pewni, którym można zaufać, a nie ludzie, których trzeba ciągle jak nieprzyjacieli lasów lub lub defraudantów pilnować. — Dla utrzymania zaś takich ludzi, trzeba im stosunkowo dobrze płacić, tak aby starali się nie utracić tego zarobku.

Nie wszyscy robotnicy leśni mogą być równo płatni — podług różności potrzebnej zdatności, trudów i usiłowania płaca powinna

być ustanowiona. Opłata prostego rębacza może być zastoso-
wana do opłaty zwyczajnego robotnika, z małym tylko dodatkiem.
Wyrabiający zaś klepki, kloce, bale, etc. węglarz i inni podobni ro-
botnicy, którzy już należą do klassy rzemieślników, powinni też być
płatni w stosunku tychże. Węglarze którzy dniem i nocą muszą czu-
wać nad kłaczeniem się dołami węglarskiemi, którzy przez cały czas
roboty muszą mieszkać w lichej budzie ziemnej i powinien
mieć znajomości, jakie tylko przez długą praktykę może nabyć
może słusznie tak być płatny jak dobry czeladnik mularski lub
ciesielski.—

Art. 34. O kosztach transportu drzewa

Nader ważną jest rzeczą mieć tani i dogodny transport drzewa,
szczególnie do użytkowania z wielkich obszarów lasów na gruncie
bezwarunkowo leśnym, które tym sposobem mogą zaspokajać
potrzeby drzewne okolic odległych, których w takim razie większa
obszerność gruntu warunkowo leśnego do rolnictwa i wyżywie-
nia większej ludności może być obrócona. Też również ważniej-
szym pod tym względem jest transport wodą czyli spławem, od
transportu lądowego. Jednak transport wodny tylko na znacz-
nej odległości jest korzystniejszy czyli tańszy, aniżeli zwózka drze-
wa na lądzie. Spław drzewa nie może się odbyć aż zupełnie bez
zwózki drzewa lądem. Drzewo musi być zwiezione z lasu na
budynki a z wody lub ze statków wodnych na składy lub na
miejsce gdzie ma być zużyte.— Naładowanie i wyładowanie drzewa
ze statków, lub puszczanie go na wodę, wiązanie, wybierowanie
wymaga wiele roboty i kosztów. Spławione drzewo utraca nad-
to na objętości i dobroci swojej. Jeżeli jednak droga dostawy jest znacz-
nie dalekszą,— wszystkie te koszta, w porównaniu z kosztami
zwózki nie również mniej wynoszą; na krótkiej zaś odległości
rośnie transport wodą droższy aniżeli lądem.—
O urządzeniu nowej drogi spławnej nie może być tam mowy
gdzie ta tylko przez krótki czas może być użyta, lecz tylko tam,
gdzie ta ciągle może być używaną, bo tylko w tym razie można

liczyć na to, że kapitał wkładowy przynosić będzie przy=
należne procenta i opłaci się. — Statki wodne do transportu
drzewa mogą tylko w takim razie być utrzymywane, jeżeli
te ciągle i bez przerwy do dostawy mogą być użyte, bo statek ta-
ki psuje się w krótkim czasie i nie mógłby się opłacić, gdyby
przez większą część roku próżno na wodzie był zostawiony. —
Wszystkie te koszta i okoliczności należy dokładnie rozważyć, je-
żeli idzie o obranie jednego albo drugiego sposobu dostawy na
miejsca odległe. — Administracya lasów Rządowych je-
dnak żaden sposób transportu nie może z korzyścią na własny
wykonywać rachunek, bo nie może trzymać ani własnych stat-
ków ani koni, wozów etc. Oddanie dostawy w entrepryzę, czyli
ugoda z przedsiębiorcą, o dostawę pewnej ilości drzewa za pewną
summę, zawsze dla niej jest korzystniejszą dostawą. —
O ile można, trzeba dostawę, czy to wodą, czy lądem wypuścić tym lu-
dziom, którzy blisko lasu mieszkają, i którym przeto dostawa ta
najmniej kosztuje. Włościanie blisko lasu mieszkający, często mogą
podjąć się dostawy drzewa za połowę tej ceny, której oddzielny en-
trepreneur żądać musi, szczególnie jeżeli idzie o zwózkę drzewa; a
czas dogodny na to obierają się. Utrzymanie zaprzęgu kosztuje nie
mało więcej, czy drzewo wożą lub nie, uważają zwózkę tylko
jako uboczny zarobek przy gospodarstwie, zwłaszcza, jeżeli konie
na noc zawsze wracają do domu, i to się odbywa w czasie wol-
nym od robót rolniczych. — Oddzielny przedsiębiorca zaś, musi al-
bo zwózkę tym samym ludziom wypuścić, co nie zrobi bez zy-
sku dla siebie, albo musi utrzymywać do tej zwózki oddziel-
nych ludzi koni etc. co nierównie jest kosztowniejszem. —
Chcąc zwózkę drzewa ile możności tanim kosztem otrzymać
a okolicznym włościanom dać sposobność używania do tego
zarobku swoich zaprzęgów, nie trzeba zwózkę żądać mieć u-
skutecznioną w zanadto krótkim czasie, trzeba mieszkańcom
zostawić sposobność do obrania czasu dla nich dogodnego w

którym zaprząg jest wolny od robót rolniczych i droga jest dobra:-
Jeżeli transport w krótkim czasie (terminie) ma być wykona-
ny, zaczem staje się droższym. Aby więc nie być przymuszonym
do żądania transportu w krótkich terminach, należy zawsze
utrzymywać stosowne wszelkie zapasy na składach i w lesie. Tak
samo dla korzystania z każdego dogodnego stanu wody dla spła-
wu drzewa, należy utrzymywać na bindugach wygotowione sto-
sowne zapasy drzewne. — Ugoda o zwózkę drzewa dzieje się naj-
korzystniej tym sposobem, że podług zwyczajnej opłaty za tę
osoby, na którą wpływa cena zboża i koszta utrzymania za-
przęgu, wypuszczona zostanie pojedynczym osobom w dogodnie
dla nich małych lub większych partyach, które im należy odli-
czyć i oddać do zwózki. Miejscowa kassa leśna najkorzystniej
może być głównym przedsiębiorcą zwózki, który te małym przed-
siębiorcom wypuszcza. —
Dosyć dziwnie tłumaczono się za granicą, a to: czy zwózka drzewa
może być wypuszczona urzędnikom leśnym na ich własny ra-
chunek jako entreprenerom, co wszakże było zwyczajnem w niektó-
rych krajach przez co urzędnicy wielkie summy zarabiali. —
Przecież jasna jest rzecz, że to nie powinno mieć miejsca, bo
to jest przeciw wszelkim zasadom rządnej administracyi leśnej. —
Pierwszą zasadą administracyi leśnej powinna być ta, aby korzy-
ści lasu lub kassy leśnej nigdy nie było w sprzeczności z korzyścią urzę-
dników. — To zaś wprost ma miejsce jeżeli kassa leśna godzi się
o zwózkę drzewa z urzędnikiem leśnym; bo jest jego korzyścią ile
można brać najwięcej, a korzyścią kassy leśnej jest ta aby ile mo-
żności najmniej płaciła. Sam tylko miejscowy urzędnik leśny wie,
ile może wiedzieć za jaką najniższą cenę zwózka może być wyko-
naną, ale jeżeli się spodziewa sam być entreprenerem pewnie tego
nie wyjawi, iżby sam sobie nie zaszkodził; — tylko aby
zarabiał na zwózce przyjmuje ją urzędnik na własny

rachunek; a jest przecież rzeczą zupełnie przeciwną, że ten
którego pierwszym powinno być obowiązkiem, kassie leśnej o-
szczędzić każdy szeląg, który może być bez krzywdy trzeciego oszczę-
dzony, targował i godził się z kassą leśną dla otrzymania z niej
własnej prywatnej korzyści. —

Gdzie urzędnicy i rendanci kass leśnych stają się nieprzyjaciela-
mi tychże, gdy im się dozwala z nich zbogacić się, administra-
cya stoi na niższym stopniu. Dawniej wyznano zasadę, że be-
dzie skoro urzędnikowi leśnemu tylko wszelka zwózka wy-
puszcza się, jeżeli ten jest najmniej żądającym, lub otrzymuje
się na licytacyi in minus. — W ten sposób jednak nie można
otrzymać użytku ze zwózki; bo gdy urzędnik leśny miejsco-
wy mając zawsze w mocy swojej innym przedsiębiorcom utru-
dniać zwózkę, narażać ich na koszta większe i różne nie-
przyjemności, sobie zaś dozwalać wszelkie dogodności jakie
tylko mogą być wynalezione, przeto żaden inny przedsię-
biorca nie może wytrzymać konkurencyi z urzędnikami le-
śnymi. — Wiele jest środków, które przez urzędnika leśnego mogą
być użyte do przeszkodzenia innym przedsiębiorcom, aby przez
zniżenie ceny zwózki nie zmniejszali jego zysku i nie odsunęli
go od monopolium zwózki, — nader wielka jest szkoda wy-
nikająca dla lasu, jeżeli urzędnik leśny jest sam entreprene-
rem. — Nie jest zgodnym z obowiązkiem urzędnika ani przy-
sięgą służbową, jeżeli się układa z furmanami o zwóz-
kę drzewa po Złp 6 a sam z kassą leśną robi następnie kontrakt
na Złp 12 przez co traci drugie tyle aniżeli zwózka kosztu-
je. — Administracya Rządowa jednak zawsze najlepiej ro-
bi, jeżeli ile możności wcale nie wdaje się w zwózkę i dostawę
drzewa na własny rachunek, lecz przedaje drzewo w sa-
mych cięciach z których kupujący sami zwyczajnie tańszym
kosztem mogą wywozić. —

Poddział 5.ty

O różnych ogólnych wydatkach. –

Art. 35. O kosztach kancellaryjnych i biórowych.

Jeżeli jest mowa o kosztach kancellaryjnych lub biórowych, ściągają się tam nie tylko do wydatków na materyalia piśmien-
ne, porto, posłańców etc: lecz zarazem i szczególnie do u-
trzymania urzędników kancellaryjnych i biórowych. Utrzy-
mania one starszej i zażalenia w administracyi leśnej o zbytecz-
ne pomnożenie piśmiennych czynności, tak że jest ważnym
przedmiotem starać się, aby te wszystkie czynności pisaniną była ogra-
niczona, zmniejszona, aby urzędników administracyi czasu,
przez niepotrzebne pisanie nie był zabierany czas, który
mają poświęcać czynnościom w lesie. Jak ograniczyć czyn-
ności czynności piśmienne bez nadwerężenia kontrolli ad-
ministracyi, jest właściwie przedmiotem nauki administra-
cyi, czyli zarządu leśnego. Jednak tu należy o tem wspomnieć,
będzie zarazem o zmniejszeniu kosztów pisania. – Jeżeli
czynności piśmienne są urządzone ze stosowną prostotą, ko-
szta tychże w administracyi leśnej nie mogą być bardzo znacz-
ne. Właściwy administracyjny urzędnik powinien prowadzić ra-
chunki, dziennik defraudacyi, układać projekta do etatów
i spraw sztucznych i podawać rapporta w szczególnych wypadkach,
to wszystko obok swoich właściwych czynności w lesie może bez po-
mocy wykonywać, jeżeli posiada potrzebną zdatność i biegłość w
pisaniu. – Zwyczajnie zabiera najwięcej czasu zdawanie rappor-
tów, które i nad tem więcej czyli w cyklu urzędnika nadzorują-
cego łącznie z piśmiennemi rozporządzeniami najwięcej zatru-
dniający, przy czem szczególnie to uważać, że każdy przedmiot od-
dzielnie według przyjętej zasady musi być traktowany, dla u-
trzymania porządku w aktach. Co do wszystkich przedmiotów

tyczących się zwyczajnego prowadzenia gospodarstwa, korespon-
dencya piśmienna daje się znacznie skrócić, jeżeli urzędnik
nadzorujący wstrzymaniem ciągłego żądania rapportów i od-
powiedzi piśmiennych przy każdem zwiedzeniu kassów na miej-
scu pisze protokół, w którym miejscowy Administrujący
tamy donosi mu o wszelkich przedmiotach potrzebujących de-
cyzyi, a nadzorujący, o ile do tego jest upoważniony, jego [illegible]
niene w tem zamieszcza objaśnienie, wyda zaraz pole-
cenia swoje jak te przedmioty mają być załatwione. –
Tym sposobem wiele z interessów może być w krótkości za-
łatwionem, które by inaczej wiele korrespondencyi piśmien-
nej wymagały. Taki protokół z porządku należy w dwóch
exemplarzach, aby mógł być zachowany w aktach ogól-
nych gospodarczych każdego urzędnika. Wydawanie de-
cyzyi w przedmiotach które należą do atrybucyi tego ur-
zędnika przełożonego, najlepiej na miejscu, gdzie na
wszystko co na to wpływa może być uwaga zwrócona, daje
się załatwić. – W innych zaś przedmiotach, w których potrze-
bną jest decyzya władzy wyższej, jest zawsze najstosowniej a-
by urzędnicy miejscowi i nadzorujący na miejscu na jedno zda-
nie zgodzili się, i aby to ze złożeniem wymotywowaniem prze-
ostatniego władzy było przedstawione. W przedmiotach które
muszą być przedstawione do decyzyi władzy starszej przez po-
średnie władze szczególnie jest rzeczą ważną, aby to tylko z
dokładnem objaśnieniem nastąpiło, tak że może decyzya być
wydana, bo nic pisania nie potrzebuje tak nie pomnaża jak
ciągłe tymczasowe rezolucye i żądania dodatkowych rapportów
objaśnień. Każda władza wyższa zatem powinna przestrze-
gać i nadtem czuwać aby podwładni nie przedstawiali przed-
miotów do decyzyi bez należytego i dojrzałego objaśnienia –
Inne źródło niekończonej pisaniny jest to, jeżeli władze wyż-
sze wszystko w najmniejszych drobnostkach chcą mieć

chcą mieć ~~wi~~ dokładność i każą sobie zdawać rapporta i przedstawie-
nia o takich rzeczach, o których nie mogą gruntownie sądzić, dla
braku miejscowej wiadomości, która do tego jest nieodzownie po-
trzebną. To już ze względu tego, jest niestosownem, że tym spo-
sobem niższe urzędnicy często mogą się zasłaniać od odpowiedzialno-
ści za przeciwne postępowanie, decyzyami i reskryptami władzy
wyższej, która przez obojętne i ogólne przedstawienie była wpro-
wadzona w błąd.

Między wszystkiemi przyczynami niepotrzebnego pisania
pierwsze miejsce zajmują władze pośrednie, bez których można
się obyć, gdy są często tylko jakby stacyami pocztowemi przy-
tającemi rapporta władzy miejscowej do władzy sterującej, lub za-
rządzenia tej ostatniej do władzy wykonywającej, nie mogąc
do takowych ani dodać, ani co ująć, i które tylko piszą dla
utrzymywania kompletnych akt.

Jeżeli korrespondencya służbowa nie jest rozwlekle urządzoną,
tylko rzeczywiście by Nadleśniczy potrzebuje pisarza lub asysten-
ta do przepisywania, prowadzenia dzienników, uformowania
extraktów itd. bo inaczej, gdyby mu tego nie dodano i Nadle-
śniczy sam musiał się trudnić temi mechanicznemi czynno-
ściami, możnaby mu tylko mniejszy okręg poruczyć, i przez
to administracya stałaby się kosztowniejszą. Tacy pisarze
lub asystenci, mogą najtaniej i najstosowniej z tych ludzi
młodych być wzięci, którzy poświęcają się leśnictwu i pra-
gną dostać posady leśnej, gdy tym sposobem najłatwiej naby-
wają potrzebne wiadomości w prowadzeniu korrespondens-
cyi i manipulacyi biurowej.

W władzy sterującej zależy obszerność pisania, od nadania
władzom niższym większej lub mniejszej atrybucyi, czyli
od tego, jak daleko własny kierunek i nadzór rozciąga, jednak
i tu niezbędnie potrzebne koszta pisania nie mogą być więk-
sze ani też w innej podobnej władzy administracyi krajowej.

Art. 36. Koszta kommissaryów, podróży i dyet.

Nie mało znaczącego wydatku wynikają często z dyet i kosztów

podróży płaconych urzędnikom etatowym wyznaczonym na ko-
missorya, które albo nie należą do ich zwyczajnej atrybucyi, albo
ich narażają na nadzwyczajne koszta.–

Uwaga na te wydatki dosyć jest ważna, zwłaszcza, gdy nie
rzadkie są nadużycia, w tym względzie i niejeden z urzędników
tak jest biegły w likwidowaniu, że dyety i koszta podróży u-
waża za obfite źródło swoich dochodów, z którego umiejętny
czerpie ze szkodą kassy skarbowej.– To już dla tego należy-
te możności unikać, bo każda rewizya likwidacyi kosztów
podróży i dyet w materyi szczególnie przez wyższych urzędni-
ków podanych – połączona jest z wielu nieprzyjemnościami
i prowadzi do osobistości, oraz bo także dowolne wydatki
nie mogą jak należy być przewidziane.–

Za zasadę może być przyjęte, że każdy urzędnik pobiera-
jący pensyę stałą, z której przyzwoicie może się utrzymać, któ-
ry przeto jest obowiązany, aby swój czas i siły swoje poświę-
cał służbie Rządowej, o ile to w ogólności od urzędników
jest wymaganem, nie powinien mieć prawa do oddzielnego
wynagrodzenia za wykonanie poruczonych mu nadzwy-
czajnych czynności.– Jeżeli obok zwyczajnych czynności zo-
staje mu czas do wykonania nadzwyczajnych samo z sie-
bie do niej jest obowiązany, jeżeli zaś nie zostaje mu czasu
nie mogą mu być poruczone inne czynności, albo zwyczajne
musi Rząd kazać załatwić przez innego urzędnika.–

Inaczej rzecz się ma co do wynagrodzenia, za nadzwyczaj-
ne wydatki na które urzędnik w służbie może być nara-
żony, bo te podług słuszności powinno być przyznane.

Wydatki te składają się:

a. Z kosztów utrzymania się czasowego miejsca zamieszka-
nia w oddaleniu od familii, które koszta w tym razie są znaczniejsze.

b. Z kosztów podróży i objazdów.–

Co do a. Wynagrodzenie większych kosztów utrzymania się

tylko w takim razie powinno być dawane, jeżeli oddalenie
urzędnika od miejsca zamieszkania trwa przez noc, czyli je-
żeli tego samego dnia nie mógł powrócić do domu. —
Urzędnikom, którzy w swoim okręgu urzędowania często objaz-
dy muszą, się oddalać od mieszkania swego, czyli do których czynności
właściwych należą objazdy, wypada tym bardziej w pensyi stałej wy-
nagrodzić większe wydatki, gdy regularne objazdy i czas na nie po-
trzebny dosyć dokładnie może być obrachowany. Nadleśniczym i Nadleś-
nym Inspektorom dla których zwyczajne i nadzwyczajne podróże
w okręgu ich urzędowania stosownem jest nie płacić diet lecz
pensyę, lecz pensyę ustanowić tak wysoko, aby wystarczyła na
zaspokojenie większych wydatków na które są narażeni. Jeżeli
położenie lasów lub mieszkanie miejscowego urzędnika le-
śnego tak jest odległe od miejsca, w którym objeżdżający czyli
rewidujący urzędnik może stanąć, że ten nie może uniknąć obra-
nia kwatery u urzędnika miejscowego, może byłoby słuszniej tego
ostatniego wynagradzać za przyjęcie rewidujących urzędników
aniżeli płacić tym ostatnim dyety oddzielnie, albo w pensyi. —
Należy do najnieprzyjemniejszych okoliczności, że zwłaszcza
w stronach mało zaludnionych, urzędnik rewidujący nie może
często uniknąć stanąć i przyjąć stół u tego urzędnika, którego ma
rewidować, któremu może wypadnie powiedzieć nieprzyjemne
dla niego rzeczy, nie mogąc mu nawet kosztu przyjęcia swego wy-
nagrodzić. Dla wielu urzędników prawych z tego jedynego wzglę-
du są podróże dla rewizyi lasów wielce nieprzyjemne i ile
możności tych unikają, bo dla człowieka z delikatniejszym u-
czuciem jest nieznośnie przez cały czas dawać się przyjmować
jako gościa, chociaż mu wiadomo że nie chętnie jest widziany,
lub że gospodarz nie jest w tym położeniu przyjmować gości, a
potem mu jeszcze zrządzić nieprzyjemność, dawać mu naga-
ny, lub nawet stawić pod sąd za postępki tegoż. Mniej pra-
wi urzędnicy mogą nawet zapomnieć rewizyi służbowej nad
rewizyą dobrze obsadzonego stołu, lub nad obowiązkiem dla swe-
go miłego gospodarza obowiązków dla Rządu. Osobne

innej kwatery, a mieszkanie miejscowego urzędnika tamtego częs-
nie jest podobnem, i dla tego urzędnik rewidujący na objazdach
swoich bywa w nader nieprzyjemnym położeniu.

Jedyny środek do usunięcia tego może być taki, że tam gdzie
miejscowości koniecznie wymagają, aby urzędnicy objeżdżają-
cy stawali u miejscowego urzędnika, nie tylko stancya oddziel-
na, w mieszkaniu służbowem dla kommissyjących była wy-
znaczona, lecz nadto, aby miejscowy urzędnik był zarazem
z urzędu obowiązany do przyjęcia i stołowania urzędnika
rewidującego, za co w stosunku oddzielnie był wynagrodzo-
ny, według zasady podług który dyety się płacą. Rewidujący
tym sposobem, przynajmniej nie będzie miał wyrażnych
zobowiązań dla rewidowanego, i nie będzie tak ograni-
czony w swojem postępowaniu, i tenże ostatni nie może po-
wiadać, że przeto gościa swego nie równie lepiej płatnego mu-
siał swoim kosztem przyjmować i że za to niewdzięczno-
ścią jest wynagrodzony.

Samo przez siebie rozumie się, że ten który tym sposobem kosztem
Skarbu na kommissoryach ma stancyą i stół nie ma prawa
do oddzielnych jeszcze dyet na większe wydatki zewnątrz miej-
scowego mieszkania swego.

Co się tycze tych urzędników, do właściwych ~~obowiązków~~ [obowiązków] których
nie należą podróże, tym należy płacić dyety za czas strawio-
ny na poruczonych mu podróżach, jednak w tym razie po-
dróże tylko w skutek oddzielnego polecenia władzy przełożo-
nej powinny być przedsiębrane, aby przytem nadużycia nie
miały miejsca.

Wysokość samych dyet stosuje się do ogólnej w kraju przyjętej
zasady.

ad 6. Trzeba wielkości podróży zwyczajnych pewnego urzę-
dnika mniej więcej może być przewidziana i obrachowana, jest

zwyczajnie korzystniej przeznaczyć mu ryczałtową summę na utrzymanie koni, które te dostatecznie mogą być zatrudnione lub na koszta furmanek najętych, aniżeli żeby za każdy raz kazać podawać likwidacyę kosztów podróży. Likwidacye zawsze stosują się do zasad extrapocztowych, bo tylko te są stałe i pewne. Jednak te są zarazem i najwyższe, raz dla większej płacy od konia, a drugi raz dla większej liczby koni nad tę, która właściwie jest potrzebną. Do małych podróży furmanki można zwyczajnie mieć taniej, dla czego koszta także mogą być podług niższych zasad wynagrodzone, i za wszelkie tylko podróże wypada koszta wynagradzać podług zasad extrapocztowych lecz z umiarkowaną liczbą koni i szczególnie na szosie. Zyski dla urzędnika na wynagrodzeniach kosztów podróży zawsze należą do niedozwolonych, gdy te są dawane tylko w celu zwrócenia urzędnikowi kosztów rzeczywiście poniesionych.

Przy regulowaniu granic, procesach i innych powodach do podobnych wydatków, władza Rządowa powinna, tak jak prywatna osoba mieć na uwadze, czy ważność przedmiotu jest w przyzwoitym stosunku, z kosztami na takowy wyłożyć się mającemi.

Gdy dla wszystkich urzędników Rządowych istnieje oddzielne urządzenie co do pensyj emerytalnych, przeto te nie są wydatkiem ciążącym w szczególnie administracyą leśną.

Co się tyczy kosztów urządzenia i utrzymania różnych zakładów leśnych, jako to do pozyskania nasion drzewnych do wyrabiania i użytkowania z płodów leśnych, do transportu drzewa, mieszkań służbowych dla urzędników, należy tu tylko jeszcze na to zwrócić uwagę, że Rząd ile możności od tych powinien się uwolnić, bo te go zawsze drożej kosztują aniżeli osobę prywatną. Tylko tam gdzie potrzeba tego wymaga koniecznie, władza sama powinna na to łożyć koszta. To szczególnie ma miejsce, co do mieszkań służbowych niższych

urzędników leśnych, które tylko tam za wynagrodzeniem kosztów najmu, mogą być zostawione staraniu tychże, gdzie są mieszkania do wynajęcia.–

Jakkolwiek zasady skarbowości które tu się wykładane mają na celu, ile można powiększyć dochody z lasów Rządowych, jednak powtarza się tu na końcu, że to powinno nastąpić w sposób dla ogólnego dobra nieszkodliwy, ani przeciwny sprawiedliwości, a nawet słuszności co Administracya lasów Rządowych powinna zawsze mieć na pamięci: Każde nadwerężenie prawa pojedynczego powinno być ściśle przestrzegane i obok tego nawet i zasady słuszności powinny być zachowywane.– Szczególnie należy w Administracyi lasów Rządowych unikać ducha fiskalnego który dąży ile tylko prawo dozwala do wyłączenia każdego mieszkańca od korzystania z lasów Rządowych, nawet w tym razie jeżeli przez to dochody leśne, mało, albo wcale nie nie utracają. Usunięcie ich z lasów Rządowych, którym użytkowanie z jakiego przedmiotu warte jest Złł. 50. Rządowi zaś tylko Złł. 5 przynosić może nie jest w duchu Administracyi lasów Rządowych która z nich największy dochód dla dobra ogólnego ma osięgnąć. Można owe Złł. 5. kazać sobie zapłacić, ale użytek z reszty Złł. 45 nie należy zniszczyć. Rząd jako posiadacz lasów powinien w tym względzie zachować większą względność, aniżeli można żądać od ludzkości pojedynczego obywatela.

Biedniejsza klasa ludu potrzebuje często wsparcia, jakie najstosowniej można im udzielić, przez niewzbronienie im jakiego użytku z lasów, który dla dochodów leśnych wcale nic albo mało tylko jest wart, ale dla szukającego może być bardzo ważny.– Nie ma nic niesłuszniejszego, jak jeżeli Administracya lasów Rządowych

w tym względzie trzymać się surowych zasad prawnych i każdego biednego, który cokolwiek do utrzymania się w lesie szuka, także zaraz ścigać i do kary pociągać. — Przy zbieraniu drobnego posuszu, jagód, grzybów i innych mniej ważnych przedmiotów, należyż z prawa dla użytku z przy klassy ludu lub nie, to jej nie powinno być wzbronione, nawet nie przystoi dla Rządu uważać to za źródło jakiś dochodów. Suma z tych które za takie przedmioty się pobierane od niej biednej przy klassy poddanych nie znać już w dochodach Skarbowych, a za oblane branie nie dzany. Oraz pod względem oszczędności w wydatkach należy zachowywać największy porządek i regularność i rozsądną gospodarność, bez której mogłaby się łatwo stać szkodliwem skąpstwem. Wszyscy urzędnicy powinni tak być płatni, aby podług stanu swego mogli żyć jako uczciwi ludzie bez brudnych dochodów ubocznych, każdy robotnik za pracę swoją powinien stosownie być wynagrodzony. Żadna sposobność do łożenia pracy do pomnożenia dobra ogólnego nie powinna być opuszczona, skoro tylko koszta na to łożone powracają się. Skąpa administracya bowiem dla dobra ogólnego tak jest szkodliwa jak administracya rozrzutna. Postępując podług tych zasad w tym duchu można dochody z lasów znacznie powiększyć bez dodania powodu do słusznych zarzutów. —

Koniec Kursu Leśnictwa
Oddziału drugoletnich

dnia 15/2 1844 roku

godzina 3ª minut 15 po południu